

บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา

**สารนิพนธ์
ของ
จิรายุ คุณพันธ์**

**เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

379.11016

จุฬาลงกรณ์

55

บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา

บทคัดย่อ

ของ

จิรายุ คุณพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

๒๕๖๕

116 ส.ก. 2548

จิรายุ คุณพันธ์. (2548). *บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อจัดทำบรรณนิทัศน์หนังสือ วารสาร งานวิจัยและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้คือ 1) การงบประมาณ 2) งบประมาณการศึกษา 3) แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา 4) กระบวนการงบประมาณการศึกษา 5) การบริหารงบประมาณการศึกษา 6) ปัญหาของงบประมาณการศึกษา โดยศึกษาเอกสารที่เผยแพร่ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537 ถึง 2547 (ค.ศ. 1994-2004)

ผลของการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. เอกสารที่ศึกษาในการจัดทำบรรณนิทัศน์เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา จำแนกเป็นบรรณนิทัศน์หนังสือ 28 เล่ม บทความ 20 เรื่อง งานวิจัย 35 เรื่อง และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ 20 เรื่อง

2. จัดพิมพ์บรรณนิทัศน์แยกตามประเภทของเอกสาร และเรียงลำดับแต่ละเรื่องตามลำดับอักษรผู้แต่ง พร้อมด้วยบรรณานุกรมชื่อผู้แต่ง บรรณานุกรมชื่อเรื่องและบรรณานุกรมหัวเรื่องสำหรับการสืบค้นบรรณนิทัศน์

3. สารสำคัญของบรรณนิทัศน์ตามขอบเขตที่ศึกษาสรุปได้ดังนี้

3.1 การงบประมาณ คือ การกำหนดแผนการใช้จ่ายเงินและทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในโครงการหรือกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญในการใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมการบริหารงาน โดยยึดหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับงบประมาณแผ่นดินเป็นแนวทางปฏิบัติ

3.2 งบประมาณการศึกษา มีความสำคัญในการเชื่อมโยงผลผลิตหลักของหน่วยงานที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์กับงบประมาณที่จะใช้เพื่อบริหารจัดการให้เกิดผลผลิตหลัก มีการประมาณการรายได้ของสถานศึกษาจากทุกแหล่ง ทั้งเงินงบประมาณและนอกงบประมาณเพื่อนำมากำหนดเป็นเป้าหมายกรอบวงเงินรายจ่ายของสถานศึกษา และยังนำไปใช้ในการวางแผนระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการควบคุมค่าใช้จ่ายของสถานศึกษาด้วย รูปแบบของงบประมาณการศึกษา เช่น งบประมาณแบบแสดงรายการ งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน งบประมาณแบบแสดงแผนงาน และงบประมาณแบบฐานศูนย์

3.3 แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา ส่วนใหญ่ได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน อีกส่วนมาจากเงินนอกงบประมาณ

3.4 กระบวนการงบประมาณการศึกษามีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ การบริหารงบประมาณ และการควบคุมงบประมาณ

3.5 การบริหารงบประมาณการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน และมีมาตรฐานการจัดการทางการเงินทั้ง 7 ด้าน

3.6 ปัญหาของงบประมาณการศึกษา เช่น การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาไม่เป็นธรรม ไม่ทั่วถึงและไม่มีประสิทธิภาพ มีการใช้งบประมาณเพื่อการศึกษาเพื่อการก่อสร้างอาคารและเพื่อการบริหารทั่วไปมากเกินไป เป็นผลให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ทั่วถึงทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ สัดส่วนผู้ได้เรียนมัธยมศึกษาต่อประชากรวัยเดียวกันของไทยต่ำกว่าหลายประเทศที่รัฐลงทุนการศึกษาเป็นสัดส่วนต่องบประมาณประจำปีน้อยกว่าไทย

AN ANNOTATION OF EDUCATIONAL BUDGETING

AN ABSTRACT

BY

JIRAYU KHOONPAN

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
May 2005**

Jirayu Khoonpan. (2005). *An Annotation of Educational Budgeting*. Master's Project.
M.Ed. (Educational Administration). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot
University. Project Advisor: Asst.Prof. Dr.Puongrat Kesonpat.

This study aimed to create an annotation of educational budgeting from books, periodical articles, research reports, and e-articles retrieved from the Internet. The areas of the educational budgeting were: 1) budgeting, 2) educational budget 3) sources of educational budget 4) educational budget process, 5) administration of educational budget, and 6) problems of educational budget. The documents were selected from the 2537-2547 B.E. (1994-2004 A.D.) publications.

The results of the study were summarized as follows.

1. An annotation of educational budgeting were created from 4 types of documents which included 29 books, 20 periodical articles, 35 research reports, and 20 e-articles.

2. The annotations were arranged alphabetically by author under each type of document with author, title, and subject heading indexes.

3. Principal themes of the studied areas were concluded as follows.

- 3.1 Budgeting refers to identifying payment plans, projects, activities as well as needed resources to achieve the plans. Budgeting is an important tool in planning and monitoring administrative tasks which takes into account principles and theories regarding the government budget.

- 3.2 Educational budget is a linkage of organization's defined principal products, as appeared in its strategic plans. The budget will be managed and utilized to produce the desired products. All institution incomes, both from the government budget and the outside budget, were estimated in order to define the expense frame of the institution as well as to control its expenses. Popular educational budget include Line Item Budgeting, Performance Based Budgeting (PBB), Planning, Programming and Budgeting System (PBBS), and Zero-Based Budgeting (ZBB).

- 3.3 Major sources of educational budget come from the government annual budget and others from the outside budget.

- 3.4 The educational budgeting process consists of 4 steps: 1) Budgeting preparation, 2) Budget approval, 3) Budget execution, and 4) Budget control.

- 3.5 Efficient management of educational budget must be implemented through budget plan, efficient budget payment, and performance based budgeting following the 7 financial management standard hurdles.

- 3.6 The problems of educational budgeting included inequitable and inefficient allocation of educational budget, too much budget allocation for higher education, buildings and general administration. It resulted in inequitable quantity and quality of basic education and a low secondary student-prospect student ratio when compared to other countries that had a lower education investment-annual budget ratio.

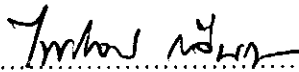
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา ของ จิรายุ คุณพันธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

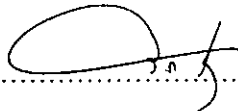
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

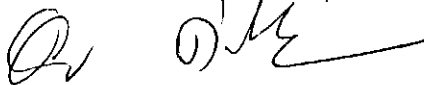
ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

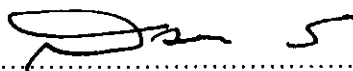
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สุภากิจ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรพรรณ ตันต์เจริญรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 20 เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2548

ประกาศคุณประการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้โดยได้รับความกรุณาเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ศึกษารูลึกซึ้งซึ่งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สุภากิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณณ ดันท์เจริญรัตน์ กรรมการสอบสารนิพนธ์ได้กรุณาให้คำแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการทำสารนิพนธ์จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ ราชบัณฑิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพานิชย์ อาจารย์อำนวยการ พลจันทร์ คุณดาร์ณี กาญจนะ คัมสิน และคุณอรอนลิน พยัคฆ์ เจริญสุขที่ส่งเสริมสนับสนุนและแนะนำแนวทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิตให้แก่ผู้ศึกษาจนบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งใจไว้

ขอขอบคุณเพื่อนๆทุกท่าน และชาติมิได้คือ ขอขอบคุณคุณคงคา คุณพันธ์และลูกๆที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณผู้เขียนหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทุกท่านที่เป็นแหล่งขุมทรัพย์ทางปัญญาในการศึกษาเรื่องงบประมาณการศึกษา ทำให้การดำเนินการศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คุณค่าและประโยชน์จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบความดีทั้งปวงให้แก่บุพการีและผู้อุปการะคุณทุกท่าน.

จิรายุ คุณพันธ์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษา.....	3
	ความสำคัญของการศึกษา.....	3
	ขอบเขตของการศึกษา.....	4
	ขอบเขตของเอกสารที่ศึกษาค้นคว้า.....	4
	แหล่งข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
	การงบประมาณ.....	8
	ความสำคัญของงบประมาณ.....	10
	หลักการงบประมาณ.....	12
	ทฤษฎีของงบประมาณ.....	13
	ประเภทของงบประมาณการศึกษา.....	15
	แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา.....	22
	กระบวนการงบประมาณการศึกษา.....	25
	กระบวนการจัดทำงบประมาณการศึกษาก่อนพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ ปี 2542.....	29
	การจัดตั้งและการจัดสรรงบประมาณ.....	29
	กระบวนการจัดทำงบประมาณตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่ง ชาติ ปี พ.ศ. 2542.....	32
	กระบวนการจัดทำงบประมาณระดับปฏิบัติการ.....	35

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
การบริหารงบประมาณการศึกษา.....	35
การวางแผนงบประมาณการศึกษา.....	36
หลักการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา.....	38
การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน.....	42
การเชื่อมโยงกระบวนการงบประมาณกับมาตรฐานการจัดการ ทางการเงิน.....	44
มาตรฐานการจัดการทางการเงิน..7 ด้าน.....	45
การวางแผนงบประมาณ.....	45
การคำนวณต้นทุนผลผลิต.....	48
การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง.....	51
การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ.....	53
การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน.....	55
การบริหารสินทรัพย์.....	56
การตรวจสอบภายใน.....	58
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานในโรงเรียน.....	59
ปัญหาของงบประมาณการศึกษา.....	59
ด้านการจัดเตรียมงบประมาณการศึกษา.....	60
ด้านการอนุมัติงบประมาณการศึกษา.....	60
ด้านการบริหารงบประมาณการศึกษา.....	61
บรรณนิทัศน์.....	64
ความหมายของบรรณนิทัศน์.....	64
หลักการจัดทำบรรณนิทัศน์.....	65
ลักษณะของบรรณนิทัศน์.....	68
ประโยชน์ของบรรณนิทัศน์.....	68

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3	
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	70
วิธีการจัดทำบรรณนิทัศน์.....	70
การลำดับเนื้อหาบรรณนิทัศน์.....	70
การจัดทำบรรณนิทัศน์.....	73
บรรณนิชื้อเรื่อง.....	73
ตัวอย่างบรรณนิชื้อเรื่อง.....	73
บรรณนิชื้อผู้แต่ง.....	74
ตัวอย่างบรรณนิชื้อผู้แต่ง.....	74
บรรณนิห้วเรื่อง.....	74
ตัวอย่างบรรณนิห้วเรื่อง.....	74
การจัดทำบรรณานุกรม.....	75
บรรณานุกรมหนังสือ.....	75
ตัวอย่างบรรณานุกรมหนังสือ.....	75
บรรณานุกรมวารสาร.....	75
ตัวอย่างบรรณานุกรมวารสาร.....	75
บรรณานุกรมงานวิจัย.....	75
ตัวอย่างบรรณานุกรมงานวิจัย.....	75
บรรณานุกรมเอกสารอิเล็กทรอนิกส์.....	76
ตัวอย่างบรรณานุกรมเอกสารอิเล็กทรอนิกส์.....	76

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
4	แหล่งข้อมูล.....	81
	บรรณนิทัศน์หนังสือ.....	81
	บรรณนิทัศน์วารสาร.....	110
	บรรณนิทัศน์งานวิจัย.....	127
	บรรณนิทัศน์อิเล็กทรอนิกส์.....	158
	ดรรชนี.....	175
	ดรรชนีชื่อเรื่อง.....	176
	ดรรชนีชื่อผู้แต่ง.....	183
	ดรรชนีหัวเรื่อง.....	188
5	สรุปและอภิปรายสาระสำคัญ.....	192
บรรณานุกรม		201
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์		213

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงความแตกต่างระหว่างระบบบัญชีเกณฑ์เงินสดและระบบบัญชี
เกณฑ์พึงรับพึงจ่าย(เกณฑ์คงค้าง)..... | 52 |
|---|--|----|

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาและคำขอตั้งงบประมาณประจำปี	29
2 กระบวนการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ	30
3 กระบวนการงบประมาณรายจ่ายประจำปี	32
4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลงาน ผลผลิตและผลลัพธ์	35
5 แสดงการเชื่อมโยงกระบวนการงบประมาณกับมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน	43
6 แสดงความเชื่อมโยงระบบการวางแผนงบประมาณ	45
7 แสดงกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์และกรอบประมาณการรายจ่าย ล่วงหน้าระยะปานกลาง	46
8 แสดงขั้นตอนและกระบวนการคำนวณต้นทุนผลผลิตในโรงเรียน	48
9 แสดงกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง	50
10 แสดงการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน	53
11 แสดงระบบบริหารสินทรัพย์	55
12 แสดงขั้นตอนการตีราคาทรัพย์สิน	55
13 แสดงกระบวนการตรวจสอบภายใน	56

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเริ่มจัดทำงบประมาณตั้งแต่ปี พ.ศ. 2433 ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 พระมหากษัตริย์ทรงมอบหมายให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นผู้รับผิดชอบงบประมาณที่จัดทำขึ้นในสมัยนั้น โดยจะแสดงแต่เพียงยอดรายได้และยอดรายจ่าย เท่านั้นยังมีได้จำแนกออกเป็นรายจ่ายของกระทรวง ทบวง กรม และเป็นหมวดรายจ่ายต่างๆ การปฏิรูประบบงบประมาณในปี พ.ศ. 2475 เป็นการปรับปรุงการจัดทำงบประมาณให้เป็นแบบแผนแน่นอนและเป็นไปตามหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้อนุมัติงบประมาณที่รัฐบาลเป็นผู้เสนอและปรับปรุงลักษณะงบประมาณโดยจำแนกงบประมาณรายจ่ายเป็นรายกระทรวง ทบวง กรม และเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการงบประมาณคือ พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2475

ในปี พ.ศ. 2498 มีคณะผู้เชี่ยวชาญการคลังของสำนักงานบริการรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Service) หรือเรียกย่อว่า PAS เริ่มเข้ามาศึกษาหาวิธีปฏิรูประบบงบประมาณของประเทศไทยโดยปฏิรูปทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเตรียมงบประมาณ และด้านวิธีการงบประมาณได้มีการจัดตั้งสำนักงบประมาณซึ่งเป็นทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบเท่ากรมในสำนักนายกรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (พิศิษฐ์ ชัยติเรก. 2545)

พ.ศ. 2502 ได้โอนหน้าที่ในการจัดทำงบประมาณแผ่นดินจากกระทรวงการคลังมาให้สำนักนายกรัฐมนตรี ในด้านวิธีการงบประมาณที่ใช้อยู่ และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 และเพิ่มเติมเป็นแผนแม่บทในการจัดทำและบริหารงบประมาณที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา หน่วยงานกลางที่รับผิดชอบด้านการงบประมาณของประเทศไทยคือ “สำนักงบประมาณ” ซึ่งมีฐานะเป็นส่วนราชการเทียบเท่ากรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในระยะแรกสำนักงบประมาณได้ใช้ระบบงบประมาณแบบแสดงรายการ (Line Item Budgeting) ต่อมาได้มีการปรับปรุงวิธีการงบประมาณมาเป็นระยะๆ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ และในปี พ.ศ. 2525 สำนักงบประมาณจึงได้มีการปรับปรุงระบบงบประมาณครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งโดยมีเป้าหมายที่จะปฏิรูประบบงบประมาณของประเทศไทยให้เป็นแบบงบประมาณแบบแผนงาน (Program Budgeting) มาใช้ โดยที่ไม่ได้นำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบแต่ผสมผสานกับระบบงบประมาณแบบแสดงรายการ (Line Item Budgeting) เพื่อให้เป็นระบบงบประมาณที่เหมาะสมที่สุดในขณะนั้นโดยมีสาระสำคัญคือ การพิจารณากำหนดสัดส่วนของวงเงิน

งบประมาณรายจ่ายแต่ละด้าน แต่ละกระทรวง ในลักษณะของการวางแผนมหภาคผสมผสานกับการวิเคราะห์รายละเอียดคำขอตั้งงบประมาณจากส่วนราชการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงบประมาณ. 2546)

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบถึงการทำงานของภาครัฐอย่างชัดเจน ส่วนราชการต้องมีการปรับปรุงตัวใหม่ ปรับเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนแนวการบริหารและปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลงานเป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยราชการต้องแสดงว่าสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและยุติธรรม ดังนั้นจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารภาครัฐไปสู่ “รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่” (New Public Management) ที่มีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management) มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีการวัดผลเทียบกับการจ่ายอย่างเป็นรูปธรรม โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 กำหนดให้มีการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ พร้อมกัน 5 ด้านคือ 1) แผนปรับบทบาทภารกิจและวิธีการบริหารภาครัฐ 2) แผนการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณ การเงินและการพัสดุ 3) แผนการปรับเปลี่ยนการบริหารงานบุคคล 4) แผนการปรับเปลี่ยนกฎหมาย 5) แผนการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยมในการบริหารภาครัฐ (สำนักงบประมาณ. 2545: 2)

การปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณเป็นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ตามที่ศูนย์ประสานงานปรับปรุงระบบงบประมาณ การวางแผนกลยุทธ์ (2545:14) กล่าวว่าเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบมีเงื่อนไข กล่าวคือสำนักงบประมาณจะให้อิสระทางการเงินกับหน่วยงานเมื่อหน่วยงานมีหลักประกันว่าสามารถนำงบประมาณไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งได้แก่การดำเนินงานเพื่อให้ผ่านมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน จากการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ จะมีบทบาทสำคัญมากในการรับผิดชอบตั้งแต่ชั้นวางแผน ชั้นบริหาร งบประมาณ และรายงานผล โดยมุ่งเน้นความสำเร็จของงานและมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งเมื่อมีการปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติ ปัญหาย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะความพร้อมความตื่นตัวของผู้บริหารและครู อาจารย์ ในแต่ละแห่งย่อมมีไม่เท่ากัน ปัญหาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานจึงย่อมเกิดขึ้น

การบริหารการศึกษาของไทยในปัจจุบันมีกระทรวง ทบวง กรม รับผิดชอบจำนวนมาก แต่ทุกหน่วยงานมีปัญหาคล้ายกันคือ รูปแบบการบริหารการศึกษาในภาพรวมจึงเป็นแบบรวมศูนย์ อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางเกือบจะทั้งระบบ จากการศึกษาสภาพการบริหารการศึกษา พิณสุตา สิริขันธ์ศรี (2541: 15-17) พบว่า การบริหารการศึกษาประสบกับปัญหาหลายประการ คือ ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างการบริหารที่รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางทั้งด้านนโยบายและแผนที่หน่วยเหนือเป็นผู้กำหนดโดยปราศจากการฟังความต้องการของสถานศึกษา ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา ปัญหาการมีหน่วยงานบริหารหลายระดับทำให้มีขั้นตอนมากเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติ และปัญหาการขาดระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จึงกล่าวได้ว่า ความจำเป็นในการปฏิรูป

การศึกษาเกิดจากปัญหาหลักๆ คือ ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสและการได้รับบริหารทางการศึกษา การรวมศูนย์อำนาจมากเกินไป ไม่มีการกระจายอำนาจ การขาดเอกสารด้านนโยบาย การอาศัยรูปแบบเดียวในการปฏิบัติภารกิจ ภายใต้เงื่อนไขที่มีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นระบบการบริหารจัดการงบประมาณจึงควรช่วยลดปัญหาเหล่านี้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2546: 27)

จะเห็นว่าระบบการบริหารจัดการงบประมาณมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะระบบการศึกษาที่กำลังมีการปฏิรูป เนื่องจากระบบการปฏิรูปการศึกษามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณ โดยถือแนวทางการให้งบประมาณเป็นเครื่องมือสนองตอบต่อเป้าหมายของการปฏิรูปและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ใช้ในการผลักดัน เอื้ออำนวย ส่งเสริมให้กระบวนการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีเป้าหมายที่หลากหลายบรรลุผลได้ โดยมีอุปสรรคและปัญหาน้อยที่สุด

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษา ค้นคว้า และจัดทำบรรณนิทัศน์เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษาโดยมีขอบเขตเกี่ยวกับการงบประมาณ ซึ่งประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ หลักการและทฤษฎีของงบประมาณ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้เข้าใจความเป็นมาและหลักการเบื้องต้น ในส่วนของงบประมาณการศึกษาประกอบด้วย ประเภทของงบประมาณการศึกษา แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา กระบวนการงบประมาณการศึกษา การบริหารงบประมาณการศึกษา และปัญหาของงบประมาณการศึกษา จะทำให้ผู้บริหารทราบถึงประเภทของงบประมาณ ขั้นตอนการดำเนินการของงบประมาณที่ถูกต้องและแนวทางการบริหารงบประมาณภายใต้ระบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน สามารถนำพาองค์กรสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 ที่ต้องการการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาลงสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อจัดทำบรรณนิทัศน์เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา โดยใช้แหล่งข้อมูลจากหอสมุดแห่งชาติและสำนักวิทยบริการของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในการค้นคว้า หนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งบรรณนิทัศน์แต่ละเรื่องได้เสนอตามลำดับปีที่ตีพิมพ์ และได้จัดทำดัชนีชื่อผู้แต่ง ดรรชนีชื่อเรื่องและดรรชนีหัวเรื่องเพื่อให้การสืบค้นบรรณนิทัศน์สะดวกยิ่งขึ้น

ความสำคัญของการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้จัดทำเป็นรูปแบบบรรณนิทัศน์เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา โดยได้สรุปประเด็นสำคัญจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงบประมาณ การเงิน ที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนระบบ

บริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่กล่าวคือ เปลี่ยนจากการบริหารงบประมาณแบบเดิมมาเป็นการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจในเรื่องงบประมาณการศึกษาสามารถสืบค้นเอกสาร จากดรชนี้ชื่อเรื่อง ดรชนี้ชื่อผู้แต่งหรือดรชนี้หัวข้อเรื่องได้ตามความต้องการ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการบริหารงานให้สอดคล้องกับนโยบายองค์กรและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปให้ทันต่อยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเนื้อหา เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา โดยมีขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. การงบประมาณ
2. ประเภทของงบประมาณการศึกษา
3. แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา
4. กระบวนการงบประมาณการศึกษา
5. การบริหารงบประมาณการศึกษา
6. ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

ขอบเขตของเอกสารที่ศึกษาค้นคว้า

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการงบประมาณในสถานศึกษาโดยใช้เอกสารประเภทหนังสือ วารสาร งานวิจัยและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537–2547 รวมทั้งหมด 103 เรื่อง

แหล่งข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า

ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากสำนักวิทยบริการและสถาบันต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนักหอสมุดแห่งชาติ
2. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
5. สำนักหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
7. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
8. แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **บรรณนิทัศน์** หมายถึง คำสรุปสาระสำคัญของหนังสือ วารสาร งานวิจัยและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดยย่อเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักเนื้อหาของสิ่งพิมพ์นั้นๆ โดยสังเขปว่ามีความน่าสนใจและมีคุณค่า

2. **งบประมาณการศึกษา** หมายถึง การรวบรวมบรรณนิทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา โดยได้ศึกษาตามขอบเขต ได้แก่ การงบประมาณ ประเภทของงบประมาณ การศึกษา แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา กระบวนการงบประมาณการศึกษา การบริหารงบประมาณการศึกษา และปัญหาของงบประมาณการศึกษา

3. **การงบประมาณ** หมายถึง แผนการใช้จ่ายเงิน โครงการหรือกิจกรรมต่างๆรวมทั้งทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการตามแผนนั้นซึ่งแสดงถึงความสำคัญในการใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมการบริหารงาน โดยยึดหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับงบประมาณแผ่นดินเป็นแนวทางปฏิบัติ

4. **ประเภทของงบประมาณการศึกษา** หมายถึง รูปแบบของงบประมาณการศึกษา จำแนกตามลักษณะวัตถุประสงค์ มีแนวคิด หลักการและจุดเน้นที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งเป็น 4 แบบ ได้แก่ งบประมาณแบบแสดงรายการ, งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน, งบประมาณแบบแผนงาน และงบประมาณแบบฐานศูนย์

5. **แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา** หมายถึง แหล่งงบประมาณโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่นำมาชำระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ซึ่งเงินงบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ได้แก่ เงินงบประมาณในรูปก้อนเงิน (Block Grant) อีกส่วนมาจากเงินนอกงบประมาณ ซึ่งมีกฎหมายรองรับ ได้แก่ เงินอุดหนุน เงินบริจาค เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ เงินกู้จากต่างประเทศ เงินบำรุงโรงเรียน โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย เงินทุนหมุนเวียน เงินกองทุนต่างๆ ที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ เช่น กองทุนปฏิรูปที่ดิน กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น

6. **กระบวนการงบประมาณการศึกษา** หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา ซึ่งเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การจัดตั้งงบประมาณประกอบด้วยวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผลการดำเนินงานและตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ การจัดทำแผนงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (Medium Term Expenditure Framework) การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม และการประเมินผล ขึ้นบริหารงบประมาณ เช่น การระดมทรัพยากร การลงทุน และขึ้นรายงานผล โดยมุ่งเน้นผลสำเร็จของงานและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

7. การบริหารงบประมาณการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานงบประมาณการศึกษา เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณมีประสิทธิภาพตามหลักการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ภายใต้มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน ได้แก่ การวางแผนงบประมาณ การคำนวณ ต้นทุนผลผลิต การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน การบริหารสินทรัพย์ และการตรวจสอบภายใน

8. ปัญหาของงบประมาณการศึกษา หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งในด้าน งบประมาณ ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการวางแผน ด้านองค์กรงบประมาณ เกิดจากโครงสร้างขององค์กรที่มีหน่วยงานจำนวนมาก เกิดความซ้ำซ้อน มีสายการบังคับบัญชาหลายชั้น ระเบียบข้อบังคับและขั้นตอนมีมาก ทำให้งานล่าช้าในการดำเนินงาน และด้านบุคลากร ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติ ศักยภาพ ทักษะ และการประสานงาน ขาดระบบการพัฒนามูลากรอย่างต่อเนื่อง การกำหนด ตำแหน่งตามสายงานทำให้ยากต่อการจัดคนให้เหมาะกับงานงบประมาณทางการศึกษาจึงทำให้งาน ไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่สำเร็จตามเป้าหมาย

9. เอกสาร หมายถึง หนังสือ วารสาร งานวิจัย เอกสารทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และเอกสาร อิเล็กทรอนิกส์

9.1 หนังสือ หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่เกิดจากความรู้ ความคิดด้วยสมอง สติปัญญาและ ประสบการณ์ของผู้เขียน เป็นสิ่งที่รวบรวมความรู้ที่มีคุณค่าที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ทั้งในสถาบัน การศึกษาและการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมุ่งให้ความรู้แก่ผู้อ่าน

9.2 วารสาร หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ออกเป็นประจำ มีกำหนดออกไว้นานและ ต่อเนื่อง เช่น รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน รายสองเดือนหรือรายปี เป็นต้น เนื้อหาประกอบด้วย บทความและเรื่องราวต่างๆ ที่ทันสมัย เขียนโดยผู้เขียนหลายคน บางเรื่องจบในฉบับและบางเรื่องก็ ลงต่อเนื่องกันไปหลายฉบับจนกว่าจะจบ เนื้อเรื่องภายในเล่มอาจจำกัดขอบเขตความรู้ตามแขนงวิชาใดวิชาหนึ่ง หรืออาจเป็นเรื่องทั่วไป แล้วแต่วัตถุประสงค์ในการจัดทำ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ วารสารวิชาการ วารสารทั่วไปหรือนิตยสาร วารสารเสนอข่าวเชิงวิจารณ์

9.3 งานวิจัย หมายถึง สิ่งพิมพ์เผยแพร่รายงานการค้นคว้าวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย หรือเป็นรายงานผลการค้นคว้าวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา มหาบัณฑิตหรือปริญญาดุษฎีบัณฑิต รวมถึงงานวิจัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9.4 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง เอกสารที่ได้จากการสืบค้นข้อมูลแบบ ออนไลน์ (Online) ไปยังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ห่างไกลออกไป ข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์นั้นจะมีรูปแบบที่เป็นเนื้อหาคล้ายกับข้อความในหนังสือ ตำรา หรืออาจเป็นบทความ จากวารสาร

10. ดรรชนี หมายถึง การจัดทำสารบัญญัตินำโดยเรียงตัวอักษรตามพจนานุกรมไว้ด้านหลังท้ายเล่มของหนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งดรรชนีจำแนกได้เป็น 3 ประเภทคือ

10.1 ดรรชนีชื่อเรื่อง คือการจัดทำสารบัญชาคำโดยเรียงลำดับตัวอักษรตาม
พจนานุกรมของเรื่องจากหนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

10.2 ดรรชนีชื่อผู้แต่ง คือ การจัดทำสารบัญชาคำโดยเรียงลำดับตัวอักษรตาม
พจนานุกรมของชื่อผู้แต่งจากหนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

10.3 ดรรชนีหัวเรื่อง คือ การจัดทำสารบัญชาคำจากการนำประเด็นสาระสำคัญออกมาเขียนเป็นหัวเรื่อง โดยเรียงลำดับตัวอักษรตามพจนานุกรมหัวเรื่องจากหนังสือ วารสาร งานวิจัย
และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องงบประมาณการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจาก หนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยได้เสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

งบประมาณการศึกษา

1. การงบประมาณ
2. ประเภทของงบประมาณการศึกษา
3. แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา
4. กระบวนการงบประมาณการศึกษา
5. การบริหารงบประมาณการศึกษา
6. ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

บรรณนิทัศน์

1. ความหมายของบรรณนิทัศน์
2. หลักการจัดทำบรรณนิทัศน์
3. ลักษณะของบรรณนิทัศน์
4. ประโยชน์ของบรรณนิทัศน์

1. การงบประมาณ

การงบประมาณนั้นมีความหมายแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ว่าใครเป็นผู้กำหนด นักบัญชีจะให้ความหมายของงบประมาณในลักษณะที่เน้นเกี่ยวกับด้านการจัดเตรียมเช่น งบประมาณ คือ การแสดงแผนของหน่วยงานต่างๆ ขององค์การเป็นตัวเลขไว้อย่างเป็นทางการโดยการกำหนดเป้าหมายด้านการขาย การผลิต รายได้ สถานะของเงินสดที่มีอยู่และวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ฝ่ายบริหารกำหนดขึ้นเป็นตัวเลขไว้ทั้งหมด นักบริหารจะให้ความหมายของงบประมาณในลักษณะของการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหาร เช่น งบประมาณคือเครื่องมือในการวางแผนและควบคุม ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นักพฤติกรรมศาสตร์จะให้ความหมายของงบประมาณเน้นไปในแง่ของผลกระทบของงบประมาณต่อพฤติกรรมของคน เช่น งบประมาณคือเทคนิคทางการบัญชีที่จัดทำขึ้นเพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายของคน (พิมลจรรย์ นามวัฒน์; และกิติ ดยัคคานนท์. 2532: 279)

การจัดทำงบประมาณได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ ในราวศตวรรษที่ 17-18 ซึ่งเป็นสมัยที่สภาผู้แทนราษฎรได้ประสบความสำเร็จในการสงวนอำนาจที่จะอนุมัติรายได้และรายจ่าย

ของรัฐบาล คำว่า “งบประมาณ” ที่ใช้ในครั้งนั้น หมายความว่าเอกสารรายได้และรายจ่าย ซึ่งรัฐมนตรีคลังของอังกฤษจะต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเป็นประจำทุกปี (คำว่า “Budget” ในภาษาอังกฤษนั้นมีที่มาจากคำฝรั่งเศสโบราณ คือคำว่า Bougeete ซึ่งแปลว่าถุงย่าม ซึ่งหมายถึงถุงย่ามที่บรรจุเอกสารรายรับรายจ่ายที่รัฐมนตรีคลังจะต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้น) ต่อมาในศตวรรษที่ 19 จึงได้มีการจัดทำงบประมาณขึ้นในประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรป ในปัจจุบันนี้ประเทศต่างๆ ก็จัดทำงบประมาณกันทั้งนั้น (ณรงค์ สัจจพันธุ์โรจน์. 2538: 2)

นักวิชาการต่างประเทศหลายท่านได้ให้ความหมายของงบประมาณไว้แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้โดยสังเขปดังต่อไปนี้

เชอร์วูด (Sherwood. 1964: 18) ให้ทัศนะว่างบประมาณคือ แผนเบ็ดเสร็จซึ่งแสดงออกมาในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้รวมถึงการกะประมาณบริการ กิจกรรม โครงการและการใช้จ่าย ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุนการดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยการทำงาน 3 ขั้นตอนคือ การจัดเตรียมงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ และการบริหารงบประมาณ

เบิร์กเฮด (Burkhead. 1965: 83-89) ได้ให้ทัศนะว่า “งบประมาณ” คือ แนวทางพิจารณาและช่วงเวลาของงบประมาณซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบความรับผิดชอบ

สเตดรี (Stedry. 1968: 10) ได้ให้ความหมายในภาพรวมว่า งบประมาณเป็นแผนการเงินที่เป็นรูปแบบสำหรับการปฏิบัติการในอนาคตและเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติการเหล่านั้นอันเป็นการคาดคะเนค่าใช้จ่ายและรายรับที่เกิดขึ้นในกาลข้างหน้า

กูลิค (Gulick. 1973: 13) กล่าวว่ากรงบประมาณ หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือ โครงการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงิน หรือตรวจสอบบัญชีโดยรอบคอบและรัดกุม.

ดังนั้นงบประมาณจึงเป็นแผนที่เป็นกิจลักษณะแสดงถึงการใช้จ่ายทรัพยากร แรงงาน วัสดุ และอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการไทยที่ได้ให้ความหมายของงบประมาณไว้ดังนี้

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2540: 1) ให้ความเห็นว่า งบประมาณเป็นแผนการใช้จ่ายและการหาเงินเพื่อการใช้จ่ายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ซึ่งตามปกติเป็นระยะเวลา 1 ปี) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดขึ้น

กาญจนา สัตย์สงวน (2544: 23) ได้ให้ความหมายของงบประมาณว่า 1) งบประมาณ หมายถึงการจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือโครงการจ่ายการบัญชีและการควบคุมการดูแลค่าใช้จ่ายเงินหรือตรวจสอบบัญชีโดยรอบคอบและรัดกุม 2) งบประมาณเป็นแผนการเงินที่ใช้เป็นรูปแบบสำหรับการปฏิบัติการในอนาคตและเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติการเหล่านั้น อันเป็นการคาดคะเนค่าใช้จ่ายและรายรับที่จะเกิดขึ้นในกาลข้างหน้า ดังนั้นงบประมาณจึงเป็นแผนที่เป็นกิจลักษณะแสดงถึงการใช้จ่ายทรัพยากร แรงงาน วัสดุและอื่นๆและยังอาจหมายถึงแผนเบ็ดเสร็จซึ่งแสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่งอันเป็นรูปแบบที่แสดงถึง

แผนการใช้เงินในอนาคต โดยมีการคาดประมาณเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของกิจกรรมต่างๆ ที่พึงจะเกิดขึ้น ควบคู่ไปกับรายรับที่คาดว่าจะได้รับจากกิจกรรมต่างๆ ในช่วงเวลาที่พิจารณานั้นๆ

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์ (2544: 17) ได้ให้ความหมายของงบประมาณว่างงบประมาณ ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้คือ เป็นการวางแผนการบริหารงาน แสดงกิจกรรมหรือโครงการที่จะปฏิบัติจัดทำและหน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นการกะประมาณค่าใช้จ่ายและที่มาของรายได้เพื่อการใช้จ่ายนั้นๆ มีระยะเวลาที่แน่นอน (หมายถึงช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่แน่นอนเรียกว่า “ปีงบประมาณ” ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเป็น 1 ปีแต่อาจจะมากหรือน้อยกว่า 1 ปีก็ได้)

ความหมายของงบประมาณที่นักวิชาการได้ให้ทัศนะไว้ข้างต้นเป็นความหมายของงบประมาณในเชิงกว้างและเน้นไปที่งบประมาณแผ่นดินของประเทศเป็นสำคัญซึ่งอาจสรุปได้ว่า งบประมาณ หมายถึง แผนที่แสดงการใช้จ่ายเงิน แสดงโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้เพื่อให้บรรลุตามแผนนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติตามแผนงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้ ซึ่งงบประมาณปกติมีระยะเวลาประมาณ 1 ปี

1.1 ความสำคัญของงบประมาณ

งบประมาณเป็นเรื่องใหญ่ที่มีความสำคัญยิ่งเนื่องจากงบประมาณเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้และงบประมาณเป็นตัวบ่งชี้ (Indicator) ประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าแผนงานนั้นๆ ได้รับการให้ความสำคัญเพียงใด (อุทัย บุญประเสริฐ, 2537: 8-12) ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารสามารถใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งในการบริหารงานดังที่ไพศาล ชัยมงคล (2539: 20) ได้กล่าวไว้ว่าผู้บริหารสามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานให้เจริญก้าวหน้าดังต่อไปนี้

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินขององค์กร
2. ใช้ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์กร
3. ใช้เพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
4. ใช้เป็นเครื่องมือการบริหารที่มีประสิทธิภาพ
5. ใช้เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์งานและผลงานขององค์กร

ด้วยบทบาทที่สำคัญของงบประมาณมีมากดังกล่าวข้างต้น งบประมาณจึงได้ถูกเรียกว่าเป็น“เครื่องมือเอนกประสงค์” (Multi-purpose Tool) นอกจากนี้ นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์ (2544: 17) ยังกล่าวว่าความสำคัญของงบประมาณขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละฝ่าย เช่น นักเศรษฐศาสตร์จะสนใจศึกษาในแง่ที่ว่า งบประมาณเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจและการคลังที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งซึ่งเป็นการศึกษาในแนวทางการคลัง แต่นักรัฐประศาสนศาสตร์จะสนใจศึกษา งบประมาณในแง่ที่เป็นเครื่องมือที่จำเป็นและสำคัญในการวางแผนบริหารงาน การประสานงาน ตลอดจนการควบคุมงานและประเมินผลงานซึ่งเป็นการศึกษาในแนวทางการบริหาร

ในส่วนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545) ได้ชี้ให้เห็นว่างบประมาณมีความสำคัญต่อการอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

1. งบประมาณเป็นเครื่องมือสำหรับการวางแผนดำเนินการขององค์การ กล่าวคือ ในการวางแผนการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ จะต้องพิจารณาเอกสารงบประมาณประกอบด้วย เนื่องจากงบประมาณเป็นแผนแม่บทที่แสดงถึงเจตนารมณ์ขององค์การซึ่งหน่วยงานต่างๆ จะต้องทำการวางแผนให้สอดคล้องและสนับสนุนเจตนารมณ์ขององค์การ นอกจากนี้ยังเป็นหลักประกันประการหนึ่งว่า หน่วยงานต่างๆ จะได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณตามแผนที่ได้วางไว้ อันจะทำให้สามารถปฏิบัติตามแผนให้บรรลุตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

2. งบประมาณเป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินการขององค์การงบประมาณจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการรายงานความก้าวหน้าหรือรายงานผลการดำเนินงาน ตลอดจนการประเมินผลงานเพื่อการเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ แผนและโครงการที่กำหนดไว้ก่อนหน้า เพื่อจะได้ทำการแก้ไขข้อบกพร่องหากเกิดมีขึ้น

3. งบประมาณเป็นเครื่องมือในการประสานงานขององค์การ งบประมาณทำหน้าที่ในการประสานงาน ประสานแผนการดำเนินงานต่างๆ ขององค์การให้สอดคล้องกัน ประสานทรัพยากรขององค์การเพื่อประโยชน์ในการใช้จ่ายเงิน ถ้าขาดงบประมาณอาจเกิดการดำเนินงานซ้ำซ้อนกันได้ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองเงินและเวลาโดยเปล่าประโยชน์

ในส่วนการบริหารงานธุรการและการเงินของสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน งบประมาณถูกใช้เป็นเครื่องมือที่สะท้อนกิจกรรมหลายๆ ด้านของสถานศึกษาดังต่อไปนี้ (ดุสิต ทิวถนอม, 2540)

1. เชื่อมโยงผลผลิตหลักของหน่วยงานที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์กับงบประมาณที่จะใช้ เพื่อบริหารจัดการให้เกิดผลผลิตหลัก

2. มีการประมาณการรายได้ของสถานศึกษาจากทุกแหล่งทั้งเงินงบประมาณและนอกงบประมาณเพื่อนำมากำหนดเป็นเป้าหมายกรอบวงเงินรายจ่ายของสถานศึกษา รวมทั้งเป็นการประมาณการรายจ่ายตามกลยุทธ์ให้พอดีกับกรอบวงเงินที่ประมาณการไว้

3. แสดงรายละเอียดของงบประมาณที่ผ่านมาทั้งงบประมาณปีปัจจุบันและงบประมาณปีที่ขอตั้งด้วย

4. นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการควบคุมค่าใช้จ่ายของสถานศึกษา

จากความสำคัญข้างต้นสรุปได้ว่างบประมาณมีความสำคัญเนื่องด้วยเป็นเครื่องมือที่จำเป็นและสำคัญในการวางแผนบริหารงาน ควบคุมการดำเนินการขององค์การและบริหารจัดการรายจ่ายขององค์การโดยแสดงรายละเอียดของงบประมาณทั้งปีที่ผ่านมา ปีปัจจุบันและปีที่ขอตั้ง นอกจากนี้ยังสามารถใช้งบประมาณในการเชื่อมโยงผลผลิตหลักของหน่วยงานที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์กับงบประมาณเพื่อบริหารจัดการให้เกิดผลผลิตหลัก เป็นการควบคุมค่าใช้จ่ายของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามแผนกลยุทธ์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาอีกด้วย

1.2 หลักการของงบประมาณ

ป่วย อิงภากรณ์ (2522) อดีตผู้อำนวยการสำนักงบประมาณได้ให้หลักการสำคัญของงบประมาณไว้ 6 ประการพอสรุปได้ดังนี้

1. หลักคาดการณ์ไกล (Foresight) การจะทำอะไร จะใช้เงินในปีใด เท่าใด ต้องมีการวางแผนไว้มิฉะนั้นจะทำก็ทำ ต้องการจะใช้เงินอย่างไร ก็เพียงหาเงินจากที่โน่นบ้าง ที่นี้บ้าง โดยไม่คำนึงว่ามีการอนุญาตไว้ในงบประมาณหรือไม่

2. หลักประชาธิปไตย (Democracy) ต้องให้ผู้มีส่วนร่วมมีส่วนร่วมรู้เห็น และให้ความเห็นชอบด้วย ทั้งรายได้และรายจ่าย

3. หลักดุลยภาพ (Balance) งบประมาณควรจะสมดุลกัน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องสมดุลทุกปี บางปีอาจจะขาดดุล บางปีอาจจะเกินดุล แต่อย่างไรก็ตามเมื่อนำงบประมาณหลายๆ ปีรวมกันแล้วควรจะสมดุล

4. หลักสวัสดิประโยชน์ (Utility) การจัดทำงบประมาณต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะต้องได้รับในปัจจุบันและอนาคตเป็นหลัก ควรจะมีการจ่ายลงทุนไว้มากพอและเป็นสัดส่วนเหมาะสมกับรายจ่าย

5. หลักยุติธรรม (Equity) คือให้มีความยุติธรรม ทั้งในด้านรายได้และรายจ่าย มีศีลธรรมและความชอบธรรมในการระดมทรัพยากร

6. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักนี้เกี่ยวข้องกับวิธีการควบคุมงบประมาณ ทั้งรายได้และรายจ่ายให้ถูกต้อง ซึ่งเกี่ยวข้องกับหน่วยราชการทุกแห่งทั้งที่มีหน้าที่เก็บเงินและจ่ายเงิน ทุกฝ่ายต้องช่วยกันดูแลและส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

ไพศาล ชัยมงคล. (2537: 29-32). ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการงบประมาณสรุปได้ดังนี้

1. ต้องเป็นศูนย์รวมเงิน คือ แผนงบประมาณจะสามารถช่วยให้ผู้บริหารจัดลำดับความสำคัญก่อนและหลังของงาน (Priority) ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและความต้องการที่แท้จริงขององค์กรได้

2. ต้องถือหลักพัฒนา ในการจัดเตรียมงบประมาณต้องคำนึงถึงการพัฒนาในทุกๆ ด้านขององค์กร เพื่อให้งบประมาณเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ต้องถือหลักประหยัด คือต้องใช้จ่ายเงินตามแผนงานหรือโครงการที่กำหนดไว้ในงบประมาณอย่างเหมาะสม

4. ต้องมีระยะเวลาที่เหมาะสม โดยทั่วไป “ปีงบประมาณ” (Fiscal Year) จะกำหนดว่าเวลาเท่าใด ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมแต่ละองค์กร

สรุปตามหลักการงบประมาณข้างต้นทำให้งบประมาณที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมเงิน เป็นแหล่งที่แสดงรายรับ รายจ่ายขององค์กร เพื่อช่วยฝ่ายบริหารในการพิจารณาดัดสนใจได้อย่างถูกต้อง และ ลำดับความสำคัญมากน้อย ก่อนหลัง ทำให้ไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน

2. ต้องยึดหลักประหยัดและหลักประสิทธิภาพ งบประมาณที่ดีจะต้องมีวิธีการควบคุมงบประมาณทั้งรายได้และรายจ่ายให้ถูกต้อง ช่วยให้ประหยัดรายจ่ายและส่งเสริมให้งบประมาณเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอีกด้วย

3. ต้องยึดหลักประชาธิปไตย โดยส่งเสริมให้ผู้มีส่วนร่วมมีส่วนร่วมรู้เห็น และให้ความเห็นชอบด้วย ทั้งรายได้และรายจ่าย

1.3 ทฤษฎีของงบประมาณ

การงบประมาณในเชิงทฤษฎีมีการกำหนดกรอบแนวคิดไว้หลายด้านดังต่อไปนี้

ดุสิต ทิวถนอม (2537: 93-99) ได้จำแนกทฤษฎีการงบประมาณออกเป็น 4 ทฤษฎีได้แก่

1. ทฤษฎีงบประมาณเชิงเหตุผล เน้นกระบวนการภายในและโครงสร้างขององค์กรเป็นตัวกำหนดเป้าหมายหลักของการทำงานงบประมาณ ซึ่งประกอบด้วย การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย การเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ที่จะได้รับเพื่อกำหนดทางเลือก การประเมินผลของโครงการหรือแผนเพื่อกำหนดนโยบายใหม่ ทฤษฎีงบประมาณเชิงเหตุผลนี้ได้นำไปใช้ในการจัดทำงบประมาณระบบต่างๆ เช่น ระบบงบประมาณแบบแผนงาน (Program Budgeting) ระบบงบประมาณแบบแสดงผลงาน (Performance Budgeting) และงบประมาณฐานศูนย์ (Zero-Base Budgeting)

2. ทฤษฎีงบประมาณแบบสะสม (Incremental Budget Theory) เป็นทฤษฎีที่เน้นหลักการ 2 ประการคือ 1) การเพิ่มงบประมาณโดยให้ความสำคัญของความจำเป็นในการใช้จ่ายเงินมากกว่าข้อจำกัดของงบประมาณที่มีอยู่ โดยการเพิ่มและจัดสรรเพิ่มเติมจากฐานงบประมาณที่กำหนดไว้ในแต่ละปีงบประมาณ 2) กำหนดการเพิ่มงบประมาณเป็นอัตราส่วนร้อยละของแต่ละปี ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้วางนโยบายการงบประมาณจะกำหนดร้อยละของส่วนที่เพิ่มขึ้นจากงบประมาณปีก่อนแล้วดำเนินการจัดสรรให้แก่หน่วยงานต่างๆ

3. ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public Choice Theory) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่าหน่วยราชการควรจะแข่งขันกันในการจัดหาสินค้าและบริการให้แก่ประชาชนที่เป็นลูกค้าและไม่ควรเป็นผู้ผูกขาด ดังนั้นจึงให้สาธารณชนเป็นผู้กำหนดแผนและเป้าหมายในการทำงานงบประมาณซึ่งมักจะขัดแย้งกับผู้บริหาร ครูและกลุ่มผลประโยชน์ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดดุลยภาพระหว่างเป้าหมายของบุคคลกับเป้าหมายขององค์กร

4. ทฤษฎีเชิงเหตุผลใหม่ (New Rational Theory) ทฤษฎีเชิงเหตุผลใหม่เป็นความพยายามที่จะปรับแนวคิดและกำหนดโครงสร้างใหม่ของทฤษฎีเชิงเหตุผลเดิม (Rational Theory)

โดยประกอบด้วยหลักการใหม่ 3 ประการคือประการแรก การกำหนดพฤติกรรมขององค์กรโดยเน้นหลักเหตุผลทางเทคนิควิธีการหรือหน้าที่ขององค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยไม่เน้นเป้าหมายหรือวิธีการอื่นใดนอกจากขององค์กรนั้น ประการที่สอง งานนโยบายวัตถุประสงค์ วิธีปฏิบัติงานซึ่งเป็นขอบเขตของพฤติกรรมเพื่อนำองค์กรไปสู่เป้าหมายจะต้องดำเนินไปภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากร ความสามารถและเวลาที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงของหลักเหตุผลในเชิงเทคนิควิธีการกับเป้าหมายขององค์กรที่เหมาะสม ประการสุดท้าย ทฤษฎีนี้จะสร้างดุลยภาพระหว่างเป้าหมายขององค์กรกับความต้องการของบุคคลมากำหนดเงื่อนไขการทำงาน

นอกจากนี้ นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์ (2544: 89-92) ยังได้นำเสนอทฤษฎีและแนวความคิดในการกำหนดขนาดของงบประมาณหลายแนวคิด ที่นิยมนำมาใช้ในงบประมาณการศึกษา คือ หลักผลได้ของสังคมที่สูงสุด หมายความว่า ผู้บริหารควรเลือกดำเนินกิจกรรมเฉพาะที่นำผลประโยชน์สูงสุดมาสู่สังคมมากกว่าที่ผลเสียที่กิจกรรมนั้นจะสร้างให้กับสังคม เมื่อรวบรวมกิจกรรมเหล่านั้นตามหลักการดังกล่าว ระดับรายจ่ายก็จะถูกกำหนดขนาดแล้วจึงระดมทรัพยากรในระดับที่จะดำเนินกิจกรรมดังกล่าวนี้ได้ หลักการพิจารณาผลได้ (Benefit) และผลเสีย (Cost) ของสังคมจากการใช้จ่ายขององค์กรนั้น พิจารณาได้เป็นสองนัย คือพิจารณาในแง่ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรนัยหนึ่งและพิจารณาความเป็นธรรมที่เกิดจากการจัดสรรรายได้ หลักการนี้จึงพิจารณากำหนดขนาดของงบประมาณโดยศึกษาจากผลกระทบการใช้จ่ายขององค์กรนั่นเอง

หากพิจารณางบประมาณในแง่เศรษฐศาสตร์ นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์ (2544: 148-169) ได้ให้ทัศนะไว้อย่างน่าสนใจว่า การที่เศรษฐกิจในส่วนรวมของสังคมจะดีขึ้นหรือไม่เพียงใดนั้นจึงมิได้ขึ้นอยู่กับกำกับการเพิ่มการใช้ทรัพยากรให้มากขึ้นรวมทั้งมีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับการจัดสรรเงินแบ่งสรรทรัพยากรกันเป็นอย่างดี ระหว่างผู้บริโภค ผู้ผลิต ส่วนราชการต่างๆ เมื่อเป็นเช่นนี้การพิจารณาดัดสนใจจัดสรรงบประมาณของส่วนราชการเพื่อการใช้จ่ายในด้านต่างๆ จึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาร่วมพิจารณาด้วยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรงบประมาณดังต่อไปนี้

1. กฎการลดลงของผลได้ (Law of Diminishing Returns) ผู้อธิบายกฎนี้ได้ชัดเจนและกว้างขวางคือ Turgot ชาวฝรั่งเศส โดยได้อธิบายว่า เมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตจะทำให้ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้น แต่เมื่อเพิ่มไปถึงจุดๆ หนึ่งจะทำให้อัตราการเพิ่มของผลผลิตกลับลดลง ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปของการใช้จ่ายของสถานศึกษาคือ หากผู้บริหารเพิ่มทุน (Capital) หรือการใช้จ่ายไปถึงจุดๆ หนึ่งก็จะได้รับผลประโยชน์ลดลง

2. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์ (Cost-benefit Analysis) เนื่องจากเราไม่มีทรัพยากรที่จะใช้ดำเนินการในกิจการต่างๆ อย่างที่ต้องการทำ จึงจำเป็นต้องเลือกทางใดทางหนึ่งโดยเชื่อว่าจะได้รับผลประโยชน์สุทธิ (Net Benefit) มากกว่าทางเลือกอื่นๆ

3. ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) เป็นการเปรียบเทียบทางเลือกจัดสรรทรัพยากรในการผลิต เนื่องจากทรัพยากรมีอย่างจำกัดหากใช้ในการผลิตสินค้าจำนวนใดจำนวนหนึ่งก็จะทำให้

ผลิตผลอีกจำนวนหนึ่งซึ่งควรจะผลิตได้ด้วยปัจจัยการผลิตอันเดียวกันนี้จะหายหรือลดจำนวนลงไปจากสังคม เป็นต้น

2. ประเภทของงบประมาณการศึกษา

การแบ่งประเภทของงบประมาณ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ ระยะเวลาของงบประมาณ แผนงานขององค์กร ทั้งนี้สามารถสรุปโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้

พิมลจรรย์ นามวัฒน์; และกิติ ดยัคคานนท์ (2532: 289-294) ได้แบ่งประเภทของงบประมาณออกเป็นหลายประเภทตามลักษณะของการจำแนก ได้แก่

1. จำแนกตามช่วงระยะเวลา (Time Span) จะแบ่งงบประมาณออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 งบประมาณลงทุน (Capital Budget) เป็นงบประมาณที่ครอบคลุมแผนระยะยาวซึ่งโดยมากกินระยะเวลามากกว่า 1 ปีขึ้นไป งบประมาณลงทุนนั้นส่วนมาก จะจัดทำไว้สำหรับโครงการพิเศษต่างๆ เช่น การซื้อเครื่องจักรอุปกรณ์มาแทนที่ของเก่า การจัดสร้างอาคารใหม่ การค้นคว้าวิจัยและการผลิตสินค้าใหม่ เป็นต้น โครงการเหล่านี้จำเป็นต้องใช้จ่ายด้วยเงินมหาศาล จึงต้องเตรียมการไว้เป็นระยะเวลาหลายปีว่าจะนำเงินจากแหล่งไหนมาลงทุนบ้าง และเนื่องจากโครงการเหล่านี้เป็นโครงการรายจ่ายที่จะนำรายได้มาไว้ในภายหลังเราจึงเรียกว่างบประมาณลงทุน การตัดสินใจในเรื่องของงบประมาณลงทุนไม่สามารถทำได้โดยง่ายเนื่องจากเกี่ยวข้องกับอนาคตอันยาวนานทำให้เป็นการยากที่จะพยากรณ์ได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นในการวิเคราะห์โครงการระยะยาวต่างๆ จึงมักจะนิยมวิธีการทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการตัดสินใจเพื่อเลือกลงทุนในโครงการต่างๆ วิธีการทางคณิตศาสตร์ที่นำมาใช้ได้แก่ วิธีคำนวณกระแสเงินสดที่ทอนกลับมาเป็น ค่าปัจจุบัน (Discount Cash Flow) วิธีการคืนทุน (Payback) วิธีอัตราการคืนทุนที่ยังไม่ได้ปรับปรุง (Unadjusted Rate of Return) เป็นต้น

1.2 งบประมาณแม่บท (Master Budget) เป็นงบประมาณที่ครอบคลุมแผนการดำเนินการต่างๆ ทั้งหมดขององค์กร อันเป็นแผนระยะสั้น โดยทั่วไปจะกินระยะเวลาประมาณ 1 ปี ซึ่งอาจจัดทำในลักษณะแบ่งย่อยเป็นรายเดือนหรือรายสามเดือนก็ได้

1.3 งบประมาณต่อเนื่อง (Continuous Budget) คืองบประมาณแม่บทที่มีการจัดทำอย่างต่อเนื่องกันไปเป็นช่วงๆ ช่วงละต่ำกว่า 1 ปี

2. จำแนกตามลักษณะของงบประมาณ จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 งบประมาณแม่บท (Master Budget) เป็นงบประมาณที่จัดทำครอบคลุมแผนการดำเนินการขององค์กรซึ่งประกอบด้วยงบประมาณดำเนินการและงบประมาณเงินสด

2.2 งบประมาณลงทุน (Capital Budget)

3. จำแนกตามหลักการบัญชี จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

3.1 งบประมาณคงที่ (Fixed Budget) คืองบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจำนวนเงินไว้เพื่อการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นการเฉพาะ ซึ่งจะไม่แปรเปลี่ยนตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น งบประมาณของหน่วยงานของรัฐซึ่งจะกำหนดไว้ตายตัว ไม่ว่าภาวะเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จำนวนเงินที่กำหนดไว้ในงบประมาณจะไม่เปลี่ยนไปด้วย ในองค์การธุรกิจจะจัดทำงบประมาณประเภทนี้ไว้สำหรับหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปริมาณสินค้าที่จะขายหรือผลิตได้ เช่น งานด้านธุรการ

3.2 งบประมาณผันแปร (Variable Budget or Flexible Budget) คืองบประมาณที่จัดทำขึ้นในลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และรายจ่ายที่จะแปรเปลี่ยนไปตามภาวะความเป็นจริง งบประมาณผันแปรจะมีบางส่วนหนึ่งที่คงที่และอีกส่วนหนึ่งเปลี่ยนไปตามระดับของปริมาณการขายหรือปริมาณการผลิตที่เปลี่ยนไป เช่น งบประมาณของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการขาย ก็อาจจะกำหนดงบสำหรับการโฆษณาไว้เป็นจำนวนเงินที่คงที่และกำหนดงบสำหรับค่าคอมมิสชันไว้ในระดับต่างๆ ของปริมาณสินค้าที่คาดว่าจะขายได้

ณรงค์ สัจพันธุ์ (2535: 21-27) ได้จำแนกประเภทของงบประมาณออกเป็น 4 แบบดังนี้

1. งบประมาณแบบแสดงรายการ (Line Item Budget) งบประมาณแบบนี้มีวัตถุประสงค์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการใช้งบประมาณ ได้กำหนดรายการไว้ตายตัวจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ถ้าจะเปลี่ยนแปลงต้องทำความตกลงกับสำนักงานงบประมาณหรือกระทรวงการคลัง และหารายได้มาเพิ่มให้พอจ่ายเสียก่อน งบประมาณแบบนี้จะทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานเพราะเมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปอาจทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามที่วางแผนไว้ในรายการงบประมาณนี้ได้

2. งบประมาณแบบแสดงผลงาน (Performance Budget) เป็นงบประมาณที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานให้ได้ผลงานตามความมุ่งหมายที่ตั้งงบประมาณรายจ่ายไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผลของโครงการต่างๆ อย่างใกล้ชิดและมีการวัดผลงานในลักษณะวัดประสิทธิภาพการทำงานด้วย

3. งบประมาณแบบแสดงแผนงาน (Planning Budget) งบประมาณประเภทนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด โดยมีกระบวนการดำเนินการดังนี้คือ 1) จัดให้มีแผนงาน หรือโครงการเป็นระบบ 2) ระบุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน 3) แสดงค่าใช้จ่ายทั้งหมดของแผนงานหรือโครงการ 4) แสดงผลที่จะได้รับจากแผนงานหรือโครงการเมื่อสำเร็จ 5) มีการวิเคราะห์เลือกแผนงานหรือโครงการว่ามีความเหมาะสมที่จะดำเนินการก่อนหลังอย่างไร โดยรูปแบบงบประมาณแบบแผนงานนี้อาจพิจารณาได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นส่วนหนึ่งของงบประมาณแบบ PPBS (Planning Programming Budgeting System)

4. งบประมาณแบบแสดงการวางแผนการ กำหนดโครงการและระบบงบประมาณ (Planning, Programming and Budgeting System) งบประมาณแบบนี้เป็นงบประมาณที่แสดงตัวเลขค่าใช้จ่ายระยะยาวของโครงการที่ได้มีการวางแผนไว้เรียบร้อยแล้ว โดยมุ่งสนใจในการกำหนด

โครงการตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล, พิจารณาถึงค่าใช้จ่ายในอนาคต, พิจารณาถึงค่าใช้จ่ายทุกชนิด ทั้งทางตรง ทางอ้อม ค่าใช้จ่ายประเภททุน ฯลฯ, มีการวิเคราะห์อย่างมีระบบเพื่อจะหาทางเลือกที่จะ ดำเนินงานเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์ (2544: 59-74) ได้จำแนกประเภทของงบประมาณเป็นดังนี้

1. จำแนกงบประมาณตามลักษณะการใช้จ่าย (Classification by Objects of Expenditure) การจำแนกงบประมาณประเภทนี้เป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในประเทศต่างๆ ทั้งในระดับรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น โดยเกิดขึ้นเพราะประชาชนและสภานิติบัญญัติขาดความไว้วางใจในการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินของฝ่ายบริหาร จึงให้มีการจัดทำงบประมาณโดยจำแนกประเภทงบประมาณตามลักษณะการใช้จ่ายเพื่อใช้ควบคุมการใช้จ่ายให้ถูกต้องตามคำของงบประมาณที่ได้อนุมัติจากสภานิติบัญญัติ ดังนั้นงบประมาณประเภทนี้จึงเน้นความสนใจการดำเนินงานในแง่ สิ่งของที่ส่วนราชการจัดซื้อจัดหา เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทุจริต และเป็นระบบงบประมาณที่เน้นการควบคุมโดยส่วนกลางอย่างเข้มแข็ง และเป็นการลดอำนาจการใช้ดุลยพินิจของส่วนราชการซึ่งเป็นการจำกัดอำนาจของผู้บริหาร

2. การจำแนกประเภทงบประมาณตามลักษณะงาน (Functional Classification) เป็นการเสนองบประมาณโดยสังเขป เพื่อสะดวกต่อการจัดทำโครงการและเฝ้าอำนาจต่อการพิจารณา งบประมาณของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยจะแสดงให้เห็นถึงโครงการต่างๆ ที่รัฐบาลจะ ดำเนินการอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจของกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง

3. การจำแนกประเภทงบประมาณรายจ่ายตามลักษณะเศรษฐกิจ (Economic Character Classification) เป็นรูปแบบของการจำแนกงบประมาณที่มีจุดประสงค์เฉพาะเพื่อการตัดสินใจในบางเรื่องโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการวัดและคาดคะเนความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็น ผลจากการใช้จ่ายของรัฐบาลจึงเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ

4. การจำแนกประเภทงบประมาณตามลักษณะการลงทุน (Direct and Indirect Investment) บัญชีทุนระหว่างงบลงทุนทางตรงและทางอ้อมนั้น จะมีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ งบลงทุนทางตรงนั้นจะเป็นค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการจัดซื้อทรัพย์สิน เครื่องจักร การสร้างโรงงาน โดยรัฐบาลดำเนินกิจการเหล่านั้นเอง ส่วนการลงทุนทางอ้อมนั้นประกอบด้วยเงินกู้หรือเงินให้เปล่า ซึ่งมีลักษณะกระตุ้นหรือส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน

5. การจำแนกประเภทงบประมาณรายจ่ายตามส่วนราชการ (Classification by Organizational Units) ระบบงบประมาณแบบนี้จะต้องแสดงถึงบัญชีงบประมาณโดยจำแนกตามหน่วยงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการวางแผนและการดำเนินงานนั้นๆ โดยมีความสำคัญในด้านการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของแต่ละส่วนราชการ และเป็นประโยชน์ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณของสภานิติบัญญัติ เพราะเป็นการพิจารณาจัดสรรงบประมาณอย่างเฉพาะเจาะจงให้กับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง รับผิดชอบต่อวัตถุประสงค์วัตถุประสงค์หนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง

วิชนิพร เศรษฐสุสโก. (2547: 82) ได้แบ่งงบประมาณออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ งบประมาณดำเนินงาน งบประมาณการเงินและงบประมาณจ่ายลงทุน

1. งบประมาณดำเนินงาน ประกอบด้วย งบประมาณรายได้ งบประมาณค่าใช้จ่ายและ งบประมาณกำไรขาดทุน

2. งบประมาณการเงินประกอบด้วย งบประมาณงบดุลและงบประมาณเงินสด

งบประมาณดำเนินงานและงบประมาณการเงินนี้ จะจัดทำเป็นประจำปี โดยเป้าหมายใน งบประมาณเหล่านี้จะต้องสอดคล้องไปกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ของกิจการไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายด้านความสามารถในการทำกำไร เป้าหมายการตลาด เป้าหมายคุณภาพหรือเป้าหมายทางสังคม

3. งบประมาณจ่ายลงทุน เป็นงบประมาณที่จัดทำขึ้นเพื่อวิเคราะห์ หรือประเมินค่าของ โครงการจ่ายลงทุนในสินทรัพย์ถาวรของกิจการ เช่น งบประมาณจ่ายลงทุนในโครงการเพิ่มกำลังการผลิต งบประมาณจ่ายลงทุนในการสร้างโรงงานแห่งใหม่ หรือ งบประมาณจ่ายลงทุนในผลิตภัณฑ์ ชนิดใหม่ของกิจการ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่างบประมาณได้ถูกจำแนกออกเป็นหลายๆ ประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะการนำไป ใช้งาน วิธีการปฏิบัติงาน ลักษณะของงบประมาณ ช่วงเวลาที่ใช้งบประมาณ แต่ในด้านงบประมาณ การศึกษานั้น โดยทั่วๆ ไปจะจำแนกออกเป็น 4 ประเภทตามวิธีการจัดทำงานงบประมาณ โดย อรรถธรรม พรหมมะ (2540: 26-27) และทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2543:17-29) ให้ทัศนะไว้สอดคล้องกันดังนี้

1. งบประมาณแบบแสดงรายการหรือระบบงบประมาณแบบดั้งเดิม (Line Item Budgetary System or Traditional Budgeting System)

ก่อนทศวรรษที่ 1950 ประเทศส่วนใหญ่ใช้ระบบงบประมาณแบบรายการหรือ ระบบงบประมาณแบบดั้งเดิม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมการใช้จ่ายทรัพยากร การจัดเตรียม งบประมาณแบบแสดงรายการมีลักษณะที่ค่อนข้างละเอียด โดยมีการแสดงค่าใช้จ่ายจำแนกตาม หน่วยงานและตามหมวดค่าใช้จ่ายเป็นรายการ เช่นหมวดเงินเดือนและค่าจ้างครู ภารโรง ลูกจ้าง หมวดสาธารณูปโภคเช่นค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า เป็นต้น เป็นงบประมาณที่มีการจำแนกรายการ ค่าใช้จ่ายต่างๆ อย่างละเอียด เพื่อควบคุมรายจ่ายต่างๆ มีเป้าหมายเพื่อป้องกันการทุจริตโดยเชื่อว่า วิธีการนี้จะควบคุมการใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพได้ นอกจากนี้การของงบประมาณในแต่ละปีจะใช้วิธี การวิเคราะห์ส่วนเพิ่ม (incremental) โดยใช้งบประมาณปีเก่าเป็นฐาน

ข้อดีของระบบงบประมาณแบบแสดงรายการ

1. เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการควบคุมการใช้จ่ายของหน่วยงานต่างๆ ได้ดี
2. มีการแสดงรายละเอียดในการใช้จ่ายค่อนข้างชัดเจน ใช้เปรียบเทียบ

การใช้จ่ายระหว่างปีได้ง่าย

3. ง่ายต่อการปฏิบัติและการทำความเข้าใจกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหาร ฝ่ายการเมือง และประชาชน

4. การต่อรองหรือตกลงในการปรับเปลี่ยนหรือลดรายการลงไปจะทำได้ง่ายกว่าและไม่ค่อยก่อให้เกิดความขัดแย้งมากนักเมื่อเทียบกับการพิจารณาเปรียบเทียบความคุ้มค่าของแผนงานต่างๆ

ข้อจำกัดของระบบงบประมาณแบบแสดงรายการ

1. ไม่มีการให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ของรัฐบาล ทำให้การประเมินผลงานทำได้ยาก
2. ไม่มีความเชื่อมโยงระหว่างงบประมาณที่จัดสรรไปกับบริการของรัฐหรือขาดความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า (Inputs) และผลผลิต (Outputs)
3. ไม่มีการแสดงหาวิธีการที่จะผสมผสานปัจจัยนำเข้าต่างๆ ที่จะนำไปสู่การบริการที่มีประสิทธิภาพ

4. ขาดความยืดหยุ่น

2. งบประมาณแบบแสดงผลงาน (Performance Budgetary System)

ประสบการณ์ในการทำงานงบประมาณแบบผลงานครั้งแรกเริ่มในปี 1949 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยคำแนะนำของคณะกรรมการฮูเวอร์ (Hoover commission) ในการดำเนินการครั้งนั้นได้มีการเน้นในเรื่องการวัดต้นทุน การประเมินผลงาน และการคิดต้นทุนต่อหน่วย (Unit cost) ในปี 1965 รัฐบาลของประเทศต่างๆ ประมาณ 20 ประเทศได้มีการนำระบบงบประมาณแบบผลงานมาใช้ โดยยกเลิกการจัดทำรายละเอียดและมีการเสนองบประมาณในรูปของเงินก้อน (Block grant) ที่ใช้ดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการ งบประมาณแบบแสดงผลงานเป็นงบประมาณที่แสดงให้เห็นว่าจะทำกิจกรรมอะไร ใช้งบประมาณเท่าใดและได้ผลตอบแทนมีมูลค่าเท่าใดโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและความประหยัด การอนุมัติงบประมาณจึงต้องเปรียบเทียบว่ากิจกรรมใดให้ผลตอบแทนคุ้มค่ามากน้อยกว่ากัน การบริหารงบประมาณจะเน้นการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุด

ข้อดีของระบบงบประมาณแบบผลงาน

1. ใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ
2. ใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงาน
3. มีมาตรฐานในการวัดผลงาน
4. มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการปฏิบัติงานมากกว่าระบบงบประมาณแบบแสดงรายการ

แบบแสดงรายการ

ข้อจำกัดของระบบงบประมาณแบบผลงาน

1. ระบบงบประมาณแบบผลงานเน้นเฉพาะกิจกรรมที่แต่ละหน่วยงานดำเนินการ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงกับแผนจึงมีน้อย
2. ยอมรับภารกิจของหน่วยงานต่างๆ โดยไม่มีการตั้งคำถามว่ารัฐจำเป็นต้องทำกิจกรรมนั้นๆ หรือไม่

3. ให้ความสำคัญกับเกณฑ์เรื่องประสิทธิภาพมากเกินไป จนทำให้ไม่มีความสนใจในเกณฑ์ด้านประสิทธิผลเท่าที่ควร

4. ระยะเวลาการจัดทำยังเป็นระยะเวลาเพียง 1 ปีเท่านั้น

3. งบประมาณแบบแผนงาน (Planning Programming Budgeting System, PPBS) เป็นงบประมาณที่นำการวางแผนมาประกอบในการจัดทำงบประมาณเพื่อให้มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการวางแผนระยะยาวและเน้นการบรรลุวัตถุประสงค์ ใช้หลักการวิเคราะห์ที่มุ่งความถูกต้องทั้งระบบ มุ่งวิเคราะห์ความคุ้มค่าของผลตอบแทนของแผนงานและโครงการโดยให้สอดคล้องกับแผนรวมหรือนโยบายหลักของรัฐบาล

ข้อดีของระบบงบประมาณแบบแผนงาน

1. เชื่อมโยงวิธีการ/กิจกรรม (means) กับวัตถุประสงค์อย่างมีลักษณะ

ครอบคลุม

2. มีหลักการวิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์ทางเลือกต่างๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้การจัดทำงบประมาณและการประเมินผลงานมีความกระชับและเอื้ออำนวยต่อการเปรียบเทียบประสิทธิผลของโครงการด้วย

3. มีการนำเทคนิคการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค

4. มีการวางแผนงบประมาณในระยะยาว ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ยังได้รับการนำมาใช้ในการปฏิรูประบบงบประมาณในสมัยปัจจุบันด้วย

ข้อจำกัดของระบบงบประมาณแบบแผนงาน

1. โครงสร้างแผนงานตามระบบงบประมาณแบบแผนงานยังมีลักษณะไม่สอดคล้องกับโครงสร้างองค์การในระบบราชการ ทำให้ขาดความรู้สึกที่เป็นเจ้าของและขาดการรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

2. การใช้ประโยชน์จากเทคนิควิธีการที่เป็นเหตุเป็นผล เช่นการคิดต้นทุนและผลประโยชน์ เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมของรัฐบาลเพราะวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่ยังขาดความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและมีลักษณะที่ไม่ได้มุ่งเน้นกำไรแบบธุรกิจและบางโครงการไม่สามารถเน้นให้เห็นผลได้อย่างชัดเจน

3. การพิจารณาเปรียบเทียบแผนงานโดยใช้เกณฑ์ประสิทธิผลเพื่อใช้ในการเลือกแผนงานในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก

4. งบประมาณแบบแผนงานมีการพิจารณาเฉพาะมิติด้านเศรษฐศาสตร์ของงบประมาณแต่ไม่มีการคำนึงถึงมิติทางการเมืองในกระบวนการงบประมาณ

5. แนวทางของระบบงบประมาณแบบแผนงานไม่สอดคล้องกับการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานซึ่งจะแบ่งตามหน่วยงาน ไม่ใช่แผนงาน

6. ความเข้าใจของต่อระบบงบประมาณแบบแผนงานยังมีจำกัดทำให้การพิจารณางบประมาณไม่สอดคล้องกับหลักการของงบประมาณแบบแผนงาน

7. ระบบงบประมาณแบบแผนงาน ต้องการนักวิเคราะห์ที่มีประสบการณ์เป็นอย่างดีในเรื่องเทคนิคการวิเคราะห์ต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติจำนวนนักวิเคราะห์ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวมีจำนวนน้อยมาก

8. เทคนิคการวิเคราะห์ด้านต้นทุนและผลประโยชน์ต้องอาศัยข้อมูลจำนวนมาก ต้องมีการเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ มีการปรับข้อมูลให้ถูกต้องและทันเวลา

4. งบประมาณฐานศูนย์ (Zero-Base Budgeting, ZBB)

ระบบงบประมาณแบบฐานศูนย์เป็นแนวคิดที่มีการผสมผสานการวางแผนและการงบประมาณเข้าไปในกระบวนการจัดการ เช่นเดียวกับระบบงบประมาณแบบแผนงาน เพื่อช่วยในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดทำงบประมาณจะไม่ให้ความสำคัญแก่รายการใดหรือแผนงานที่เคยได้รับงบประมาณในปีที่ผ่านมาแล้ว แต่จะพิจารณาแผนงานทุกแผนงานที่ของงบประมาณทั้งหมดใหม่อย่างละเอียดเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการจัดทำงบประมาณทุกปี

ข้อดีของระบบงบประมาณแบบฐานศูนย์

1. ช่วยทำให้การวางแผนและการควบคุมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะทุกกิจกรรมจะได้รับการกำหนดให้ชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละกิจกรรม
2. การวางแผนและการจัดสรรงบประมาณมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน
3. การจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานต่างๆ จะเป็นไปอย่างมีระบบ มีการพิจารณารายละเอียดของโครงการหรือกิจกรรมทุกปี
4. การพิจารณาเปรียบเทียบชุดงานเพื่อการตัดสินใจทำให้ทราบความซ้ำซ้อนของงาน

ข้อจำกัดของระบบงบประมาณแบบฐานศูนย์

1. ใช้เวลามากในการจัดทำและรักษาระบบตามแนวคิดของระบบงบประมาณฐานศูนย์

2. สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการจัดทำงบประมาณมาก

3. ใช้เอกสารจำนวนมากและเอกสารมีความซับซ้อนมากเกินไป ในทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้เลยที่จะนำระบบงบประมาณแบบนี้มาใช้ในการจัดเตรียมงบประมาณใหม่ทุกปี

โดยสรุปแล้วงบประมาณการศึกษาสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. งบประมาณแบบแสดงรายการ เป็นระบบที่เน้นปัจจัยนำเข้า เป็นการควบคุมการใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ก่อนการเบิกเงิน (ex ante controls) และการจัดสรรมีลักษณะค่อนข้างเข้มงวดเพื่อป้องกันการใช้จ่ายเงินที่มากเกินไปกว่าที่ได้รับอนุมัติหน่วยงานที่ได้รับงบประมาณจะนำงบประมาณไปใช้จ่ายในรายการอื่นไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงรายการใช้จ่ายจะต้องทำความตกลงกับหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ดูแลงบประมาณ

2. งบประมาณแบบผลงาน เป็นระบบที่เน้นหน้าที่ในการจัดการ ซึ่งช่วยผู้บริหารในการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยงาน ตามแนวคิดของระบบงบประมาณแบบผลงาน วัตถุประสงค์ของรัฐบาลคือมาเป็นเพียงเครื่องมือหรือวิธีการ(means) ที่ช่วยให้กิจกรรมที่ทำลุล่วงไปได้

ดังนั้นงบประมาณแบบแสดงผลงานจึงมีการแจกแจงงบประมาณตามลักษณะงานและหน่วยงาน โดยเน้นกิจกรรมที่รัฐทำและมีการคิดค่าใช้จ่ายต่อหน่วยของกิจกรรม

3. งบประมาณแบบแผนงาน เป็นระบบที่สนับสนุนการวางแผน โดยผสมผสานการวางแผนและการงบประมาณเข้าเป็นกระบวนการเดียวกัน มีการแสดงความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานและวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีการจัดทำแผนงานระยะยาว ซึ่งทำให้เห็นภาพค่าใช้จ่ายของแผนงาน/โครงการในช่วงระยะเวลาหลายปี เพื่อให้ตระหนักถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดของแผนงาน/โครงการนั้น รวมทั้งระบบงบประมาณแบบแผนงานเน้นการใช้เทคนิคในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งเอื้อต่อการจัดทำงบประมาณและการประเมินผลสำเร็จของงาน

4. งบประมาณแบบฐานศูนย์ เป็นแนวคิดที่มีการผสมผสานการวางแผนและการงบประมาณเข้าไปในกระบวนการจัดการ เช่นเดียวกับระบบงบประมาณแบบแผนงาน เพื่อช่วยในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดทำงบประมาณจะไม่ให้ความสำคัญแก่รายการใดหรือแผนงานที่เคยได้รับงบประมาณในปีที่ผ่านมาแล้ว แต่จะพิจารณาแผนงานทุกแผนงานที่ของงบประมาณทั้งหมดใหม่อย่างละเอียดเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการจัดทำงบประมาณทุกปี

3. แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

จากแนวโน้มการจัดทำงบประมาณเพื่อการศึกษาที่สำนักงานงบประมาณจะดำเนินการในช่วงแผนการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณลงในระดับโรงเรียนตามนโยบายกระจายอำนาจการบริหาร รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณหมวดเงินอุดหนุน สถานศึกษาจึงมีภารกิจในการบริหารงบประมาณมากขึ้น งบประมาณโรงเรียนนับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทุกโรงเรียน เท่าที่เป็นมางบประมาณมีอยู่ในปริมาณที่จำกัด ดังนั้นการจัดทำงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้จ่ายอย่างมีเหตุมีผล โดยมุ่งให้เกิดคุณภาพในด้านการเรียนการสอน จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการจัดทำงบประมาณของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง

ดุษิต ทิวถนอม (2539: 86-92) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 60) ได้กล่าวถึงที่มาของงบประมาณการศึกษาที่โรงเรียนใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดำเนินงานโดยมีที่มาจากแหล่งสำคัญ 2 แห่งคือ

3.1. เงินงบประมาณแผ่นดิน

เงินงบประมาณแผ่นดินเป็นค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนได้รับจากรัฐบาลกลางเป็นรายปี เงินงบประมาณแผ่นดินนี้ เป็นเงินที่อนุญาตให้จ่ายหรือให้ก่อหนี้ผูกพันตามวัตถุประสงค์และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งมีระยะเวลาดังแต่วันที่ 1 ตุลาคมของปีหนึ่ง ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป เรียกว่าปีงบประมาณในการใช้จ่ายเงินงบประมาณนั้น

แต่ละปีงบประมาณ โดยรายจ่ายจะแบ่งเป็นเงินประจำงวด 3 งวดแต่ละงวดมีระยะเวลา 4 เดือนโดยกำหนดเป็นรายจ่าย 7 หมวดด้วยกันคือ

- 1.1 หมวดเงินเดือนและค่าจ้าง
- 1.2 หมวดค่าจ้างชั่วคราว
- 1.3 หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ
- 1.4 หมวดค่าสาธารณูปโภค
- 1.5 หมวดค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
- 1.6 หมวดเงินอุดหนุน
- 1.7 หมวดรายจ่ายอื่น

ในปี พ.ศ. 2545 สำนักงบประมาณ (2545: 86) ได้จำแนกประเภทรายจ่ายตามงบประมาณออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

- 1.1 งบบุคลากร
- 1.2 งบดำเนินงาน
- 1.3 งบลงทุน
- 1.4 งบเงินอุดหนุน
- 1.5 งบรายจ่ายอื่น

ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 6-7) ที่กล่าวว่าระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน สถานศึกษาจะได้รับงบประมาณในรูปวงเงินรวมประกอบด้วยเงินงบประมาณ 3 ประเภทคือ

1. งบบุคลากร เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารงานบุคคลภาครัฐได้แก่รายจ่ายในหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำหมวด ค่าจ้างชั่วคราวและหมายรวมถึงรายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจากหมวดรายจ่ายอื่นในลักษณะเงินเดือน ค่าจ้างประจำหรือค่าจ้างชั่วคราว

2. งบดำเนินงาน เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารงานประจำในหมวดค่าตอบแทน ใช้สอยและวัสดุ หมวดค่าสาธารณูปโภค และหมายรวมถึงรายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจาก หมวดรายจ่ายอื่นใด เพื่อการบริหารงานประจำ มิใช่รายจ่ายในงบบุคลากรและงบลงทุน

3. งบลงทุน เป็นค่าใช้จ่ายในหมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง และหมายรวมถึงรายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจากหมวดรายจ่ายอื่นในลักษณะค่าครุภัณฑ์ หรือค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

เงินงบประมาณแผ่นดินถือว่า เป็นแหล่งงบประมาณโรงเรียนที่สำคัญที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดของค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการของโรงเรียน ได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ยกเว้นโรงเรียนที่สังกัดกรุงเทพมหานคร เทศบาล และเมืองพัทยา นอกจากจะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลแล้ว ยังได้รับเงินสนับสนุนจากท้องถิ่น

3.2. เงินนอกงบประมาณ

ตามปกติเมื่อสถานศึกษาได้รับเงินไว้แล้ว จะต้องนำเงินที่ได้รับนั้นส่งเป็นรายได้แผ่นดินเพื่อนำมาจัดสรรเป็นงบประมาณแผ่นดินเพื่อให้ส่วนราชการต่างๆ ได้นำไปใช้จ่ายต่อไป

ยกเว้นจะมีกฎหมายกำหนดไว้ให้นำเงินนั้นไปใช้จ่ายได้ โดยไม่ต้องนำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน เงินที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินนี้ เรียกว่าเงินนอกงบประมาณ ซึ่งหมายถึงเงินที่ไม่ใช่รายจ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีด้วย

โดยหลักการแล้วเงินของสถานศึกษาจะมีลักษณะเป็นเงินนอกงบประมาณได้ จะต้องมียกกฎหมายรองรับ เงินนอกงบประมาณเหล่านี้ได้แก่ เงินบริจาค เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ เงินกู้จากต่างประเทศ เงินบำรุงโรงเรียน โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย เงินทุนหมุนเวียน เงินกองทุนต่างๆ ที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ เช่นกองทุนปฏิรูปที่ดิน กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ฯลฯ

ในการจัดการศึกษานั้น เงินนอกงบประมาณมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินได้บ้างพอสมควร เพราะสถานศึกษาแต่ละแห่งได้นำเงินนอกงบประมาณมาใช้จ่ายในการดำเนินการต่างๆ ในสถานศึกษานั้นๆ ได้ เช่นค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ค่าครุภัณฑ์ หรือสมทบกับเงินงบประมาณเป็นค่าก่อสร้างอาคารเรียน หรือซ่อมแซมอาคาร เป็นต้น เงินนอกงบประมาณแผ่นดินดังกล่าว มีดังนี้

1. เงินบำรุงการศึกษา เป็นเงินที่เรียกเก็บจากนักเรียนเพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษานั้นๆ สถานศึกษาใดเรียกเก็บเงินบำรุงการศึกษา ก็นำไปใช้จ่ายในกิจการของตนเอง โดยไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้ของแผ่นดินหรือแบ่งให้สถานศึกษาอื่น ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะนำเงินบำรุงการศึกษานี้ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน เงินบำรุงการศึกษาของแต่ละสถานศึกษามีมากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มีเงินบำรุงการศึกษามาก บางโรงเรียนนำเงินประเภทนี้ไปฝากธนาคารไว้เพียงพอเพื่อให้ได้รับดอกเบี้ย มิได้นำไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของการเรียกเก็บเงินประเภทนี้

2. เงินบริจาค เป็นเงินรายได้ของสถานศึกษา ซึ่งมีทั้งเงินสดและทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือด้านการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ของบุคคล บริษัท ห้างร้าน สถาบัน และมูลนิธิ เป็นต้น รายได้จากการบริจาคนี้นี้ จะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค

3. เงินรายได้ประเภทอื่น เงินรายได้อื่นเป็นเงินนอกงบประมาณที่สถานศึกษาพยายามที่จะดำเนินการให้เป็นรายได้ที่สถานศึกษาได้รับนอกเหนือจากเงินบำรุงการศึกษาและนำมาใช้จ่ายเพื่อการเรียนการสอนโดยตรง เช่นรายได้ที่เกิดจากการจัดทำ รับบริการ รับจ้าง ผลิต เพื่อจำหน่ายที่สถานศึกษาสามารถจัดทำได้ โดยไม่ต้องจ้างบุคคลภายนอก(รายได้ส่วนนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดรวมเข้าไว้เป็นเงินบำรุงการศึกษาด้วย) รายได้จากการบริการทางวิชาการ การจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนในรูปแบบต่างๆ และการหาผลประโยชน์ในทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือจากอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษานั้นดูแลอยู่ เป็นต้น

สถาบันอุดมศึกษาสามารถหาประโยชน์จากที่ราชพัสดุและนำรายได้หรือผลประโยชน์จากที่ราชการพัสดุนั้นไปใช้จ่ายในกิจการของสถาบันได้ตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน หรือตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค การหาผลประโยชน์โดยนำรายได้มาใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและพัฒนากิจการของสถานศึกษานั้น นอกจากจะใช้จ่ายเป็นเงินนอกงบประมาณแล้ว ยัง

อาจนำเงินรายได้ไปลงทุนเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น ซื้อพันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน ตัวเงินคลัง ผักประจําหรือออมทรัพย์ของธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจ ธนาคารพาณิชย์ และสหกรณ์ออมทรัพย์ ใช้ตัวสัญญาใช้เงินและลงทุนในกิจการต่างๆ เป็นต้น ผลประโยชน์ที่ได้จากการลงทุนดังกล่าว เป็นรายได้ที่นำมาใช้จ่ายในกิจการของสถานศึกษา เช่นเดียวกับรายได้อื่น

สรุปได้ว่าเงินงบประมาณแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เงินงบประมาณแผ่นดิน คือ เงินที่ได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ยกเว้นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เทศบาล และ เมืองพัทยา ที่ได้รับเงินสนับสนุนจากท้องถิ่นอีกส่วนหนึ่ง 2) เงินนอกงบประมาณ คือ เงินที่สถานศึกษาได้รับและได้รับยกเว้นไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินตามกฎหมายกำหนด เช่น เงินบริจาค เงินบำรุงโรงเรียน เป็นต้น

4. กระบวนการงบประมาณการศึกษา

มีผู้กล่าวว่า งบประมาณแผ่นดินมีความเก่าพอๆ กับการมีรัฐบาลเอง (Government Budgeting is as old as government itself) แม้กระทั่งสภาของเผ่าชนต่างๆ ในระยะแรกที่สุดซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลปัญหาต่างๆ ของท้องถิ่น ก็จะต้องให้ความสนใจต่อทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่สำหรับใช้ในโครงการต่างๆ ของเผ่าของตน รวมทั้งวิธีการในการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นด้วย ไม่ว่าโครงการของเผ่าชนนั้นจะเป็นการทำสงครามกับเพื่อนบ้านก็ดี จับม้าหรือช้างไว้ใช้งานก็ดีหรือหักล้างถางพงเพื่อทำไร่ ไถนาก็ดี หัวหน้าเผ่าและกรรมการของสภาจะต้องประเมินทรัพยากรและความสามารถของท้องถิ่นกับงานที่จะต้องทำ กระบวนการดังกล่าวนี้ก็คือการทำงบประมาณนั่นเอง ถึงแม้จะเป็นกระบวนการที่มีลักษณะหยาบๆ (Primitive) ก็ตาม กระบวนการงบประมาณเป็นเรื่องที่ทุกสังคมไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก ไม่ว่าจะธรรมดาหรือซับซ้อนก็ต้องประสบทั้งนั้น (ไพศาล ชัยมงคล. 2535: 15-17)

ในด้านธุรกิจ ไวชริช ไฮซ์ และ คูนท์ ฮาโร (Weihrich Heinz; & Koontz Harold. 1994) กล่าวว่า การวางแผนงบประมาณมีทั้งหมด 8 ขั้นตอนคือ

1. ตระหนักถึงโอกาสการได้เปรียบในเชิงธุรกิจ โดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อประเมินสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคต
2. กำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร และหน่วยงานย่อยระดับต่างๆ
3. เขียนแผนงานต่างๆ เป็นลายลักษณ์อักษร
4. ค้นหาและตรวจสอบเพื่อกำหนดทางเลือกของแผนงานต่างๆ
5. ประเมินทางเลือกต่างๆ ถึงประโยชน์ที่ได้รับของแผนงานโครงการ
6. เลือกทางเลือกที่ดี ประหยัดและให้ประโยชน์สูงสุด
7. นำแผนที่ผ่านการคัดเลือกมาพัฒนาเป็นระบบ
8. เรียงลำดับความสำคัญของแผนต่างๆ โดยถือเกณฑ์ เงินเข้า กำไร ขาดทุนและกำหนดวงเงินงบประมาณ แล้วจัดสรรงบประมาณลงตามแผนงานโครงการต่างๆ ที่กำหนดโดยเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลัง

ณรงค์ สัจพันธ์โรจน์. (2540: 25-28) กล่าวว่า กระบวนการดำเนินการในเรื่องวงจรรงบประมาณแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. การจัดเตรียมงบประมาณ (Budget Preparation) การจัดเตรียมงบประมาณจะมีทั้ง 2 ด้านคือด้านวงเงินงบประมาณรายรับและด้านวงเงินงบประมาณรายจ่าย สำหรับงบประมาณรายรับซึ่งจะเป็นตัวกำหนดงบประมาณรายจ่ายต่อไปถูกกำหนดขึ้นโดยสี่หน่วยราชการร่วมกัน คือ สำนักงานงบประมาณ กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย (สปป. กค. สคช. และ ธปท.) โดยการวิเคราะห์จะคำนึงถึงความสามารถของรายได้ประชาชาติ ภาวะเศรษฐกิจและสังคม แหล่งเงินกู้ในขณะนั้น แล้วนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติวงเงินงบประมาณรายรับ เพื่อสำนักงานงบประมาณจะได้ใช้จัดเป็นวงเงินงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด แล้วแยกเป็นวงเงินงบประมาณรายจ่ายสำหรับแต่ละกระทรวงเป็นรายการกระทรวงไป (Budget Ceiling)

เมื่อได้รับอนุมัติวงเงินงบประมาณรายจ่ายเป็นรายการกระทรวงจากคณะรัฐมนตรีแล้ว สำนักงานงบประมาณก็จะแจ้งให้กระทรวงทราบเพื่อให้แต่ละกระทรวงนำไปพิจารณาจัดวงเงินงบประมาณรายจ่ายให้แก่กรมภายในกระทรวงของตนเองตามความเหมาะสมต่อไปและให้กรมทำรายละเอียดงบประมาณรายจ่ายภายในวงเงินงบประมาณรายจ่ายตามที่กระทรวงจัดแจ้งมา เมื่อแต่ละกรมจัดรายละเอียดงบประมาณพิจารณาภายในวงเงินแล้ว จะส่งให้กระทรวงพิจารณาและรวบรวมส่งสำนักงานงบประมาณและเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป เพื่อคณะรัฐมนตรีจะนำไปพิจารณาแก้ไขปรับปรุงตามที่เห็นสมควรแล้วก็จะนำเสนอต่อรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติออกมาเป็นกฎหมายพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีนั้นๆ ต่อไป

2. การอนุมัติงบประมาณ (Budget Approval) การอนุมัติงบประมาณหมายถึงการที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาพิจารณางบประมาณที่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลจัดเตรียมและเสนอขอขึ้นมา โดยฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจที่จะวิเคราะห์ ตัดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงงบประมาณ ที่ฝ่ายบริหารเสนอขอขึ้นมาได้จะต้องอยู่ภายในวงเงินงบประมาณที่ฝ่ายบริหารเสนอขอขึ้นมา

3. การบริหารงบประมาณ (Budget Execution) การบริหารงบประมาณ หมายถึง การควบคุมค่าใช้จ่าย งบประมาณให้เป็นไปตามรายการและแผนงานหรืองาน ที่ฝ่ายบริหารได้รับอนุมัติงบประมาณมาใช้จ่ายจากรัฐสภา เพื่อป้องกันการรั่วไหลของเงินงบประมาณแผ่นดิน โดยวิธีการอนุมัติเงินประจำงวดการเบิกจ่ายเงิน รวมตลอดถึงการรายงานผลงานต่างๆ ที่ได้ใช้งบประมาณเพื่อดำเนินงานนั้นๆ

สำนักงานงบประมาณ. (2544) ในฐานะองค์กรหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงบประมาณแผ่นดิน ได้กล่าวถึงกระบวนการงบประมาณโดยแบ่งออกเป็น 4 กระบวนการคือ

1. กระบวนการวางแผนงบประมาณ

การจัดทำงบประมาณของประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นที่การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning) ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมโยงของเศรษฐกิจในภาพรวม แผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัติการของกระทรวงและงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยขั้นตอนของการวางแผนในวงจรงบประมาณนั้นอาจแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. พิจารณากรอบการคลังมหภาคโดยรวมสำหรับปีงบประมาณที่จะมาถึงซึ่งจะพิจารณาในเรื่อง สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการกำหนดเป้าหมายการขาดดุล เกินดุลหรือสมดุลงบประมาณสำหรับปีงบประมาณหน้า และกรอบการคลังมหภาคซึ่งเป็นสมมุติฐานในการประมาณการรายได้ล่วงหน้าเมื่อได้เป้าหมายงบประมาณแล้ว การประมาณการรายได้ที่ทำไว้จะเป็นตัวกำหนดวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณหน้า

2. การเพิ่มหรือลดรายจ่ายงบประมาณ สำนักงบประมาณจะร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางการจัดสรรงบประมาณและสำนักงบประมาณจะนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

3. การกำหนดวงเงินงบประมาณรายจ่ายรายกระทรวง ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในเป้าหมายงบประมาณและนโยบายการจัดสรรงบประมาณแล้ว สำนักงบประมาณจะรับผิดชอบในการกำหนดวงเงินงบประมาณของกระทรวงที่เหมาะสม ค่าของงบประมาณซึ่งจัดทำโดยกระทรวงต่างๆ จะถูกพิจารณา โดยคำนึงถึงนโยบายการจัดสรรงบประมาณของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักเพื่อให้สามารถตัดสินใจกำหนดวงเงินงบประมาณสำหรับแต่ละกระทรวงได้ หลังจากนั้นคณะรัฐมนตรีจะพิจารณาและอนุมัติวงเงินงบประมาณรายกระทรวงตามที่สำนักงบประมาณเสนอ

4. การจัดสรรงบประมาณรายกระทรวงไปสู่กรมต่างๆ หลังจากที่ได้กระทรวงทราบวงเงินงบประมาณที่ตนจะได้รับ รวมถึงนโยบายและทิศทางการจัดสรรงบประมาณ กระทรวงจะพิจารณาจัดสรรงบประมาณของส่วนราชการในสังกัด โดยคำนึงถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมทั้งนโยบายและทิศทางการจัดสรรงบประมาณ แนวนโยบายรัฐบาลและนโยบายและแผนกลยุทธ์ของกระทรวง ค่าของงบประมาณของส่วนราชการจะจำแนกงบประมาณรายจ่ายตามแผนงาน (Program Classification) ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ใช้ (Input) และผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output) ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. กระบวนการจัดทำงบประมาณ

ขั้นตอนการจัดทำงบประมาณ เริ่มจากการจัดทำงบประมาณทางเศรษฐกิจและประมาณการรายได้ โดยมี 4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงบประมาณและธนาคารแห่งประเทศไทย ร่วมกำหนดแนวทางการจัดงบประมาณและจัดทำเอกสารประกอบที่สำคัญ 4 เล่ม ได้แก่ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ประการการรายได้ นโยบายการจัดสรรงบประมาณและการกำหนดวงเงินงบประมาณ เอกสารดังกล่าวจะต้องผ่านการพิจารณาโดยคณะรัฐมนตรี เพื่อเห็นชอบ หลังจากนั้นสำนักงบประมาณจะมีหนังสือแจ้งส่วนราชการทราบแนวทางการดำเนินงาน ในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี พร้อมทั้งส่งปฏิทินงบประมาณประจำปี และคู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี เมื่อแต่ละกระทรวงได้รับปฏิทินงบประมาณและคู่มือจัดทำคำขอจากสำนักงบประมาณแล้วกระทรวงจะแจ้งไปยังกรม เพื่อให้กรมทำคำขอของงบประมาณ สำนักงบประมาณ

จะพิจารณาคำของงบประมาณที่ส่วนราชการเสนอมา สำนักงานประมาณจะต้องเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อให้คณะรัฐมนตรีเสนอต่อรัฐสภา

3. การอนุมัติงบประมาณ

หลังจากที่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีผ่านการพิจารณาโดยคณะรัฐมนตรีแล้ว สำนักงานประมาณจะเตรียมเอกสารงบประมาณเพื่อให้นายกรัฐมนตรีเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณา ซึ่งการพิจารณาพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสภาผู้แทนราษฎรมี 3 วาระ คือ

วาระที่หนึ่ง เป็นการพิจารณารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี รวมถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

วาระที่สอง เป็นการพิจารณาในชั้นกรรมาธิการ การพิจารณาเต็มสภาเรียงตามมาตรา

วาระที่สาม เป็นการพิจารณาอนุมัติ หลังจากนั้นประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น ต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาต่อไป หากร่างพระราชบัญญัติฯ ได้รับการเห็นชอบจากวุฒิสภาแล้ว นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติฯ นั้นขึ้นทูลเกล้าเพื่อ พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

4. การบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณเริ่มต้นหลังจากที่รัฐสภาได้อนุมัติงบประมาณ โดยเป็นพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีออกมาแล้ว การบริหารงบประมาณเกี่ยวข้องกับการอนุมัติเงินประจำงวด โดยสำนักงานประมาณให้แก่ส่วนราชการต่างๆ ที่ของงบประมาณเข้ามา การเบิกจ่ายเงินงบประมาณโดยกรมบัญชีกลางและการจ่ายเงินงบประมาณซึ่งจะเกิดขึ้นที่ธนาคารแห่งประเทศไทยหรือธนาคารพาณิชย์ นอกจากนี้การบริหารงบประมาณยังเกี่ยวข้องกับการกั้นเงินเหลื่อมปี ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากส่วนราชการไม่สามารถจะใช้จ่ายเงินได้ทันปีงบประมาณรายจ่ายนั้น เงินงบประมาณที่ส่วนราชการได้รับในแต่ละปีจะมีการเบิกจ่ายจริงประมาณ 80% ของจำนวนเงินงบประมาณทั้งหมด อีก 20% จะเป็นเงินเบิกจ่ายเหลื่อมปี ดังนั้นรายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละปีจะเท่ากับเงินงบประมาณที่ส่วนราชการเบิกจ่ายในปีงบประมาณนั้นและเงินเบิกจ่ายเหลื่อมปีจากปีงบประมาณที่แล้ว

สรุปกระบวนการงบประมาณแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. กระบวนการวางแผนงบประมาณ
2. กระบวนการจัดทำงบประมาณ
3. กระบวนการอนุมัติงบประมาณ
4. กระบวนการบริหารงบประมาณรวมถึงการรายงานผลต่างๆ

4.1 กระบวนการจัดทำงบประมาณการศึกษาก่อนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542

กระบวนการจัดทำงบประมาณการศึกษาที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541: 40-42) มีขั้นตอนที่สำคัญ 14 ขั้นตอนได้แก่

1. การประมาณการรายรับและรายจ่าย ซึ่งมีการปรึกษาหารือกันระหว่าง 4 หน่วยงานคือ สำนักงานงบประมาณ (สงป.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กระทรวงการคลัง (กค.) และธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.)

2. สงป. และ สศช. เสนอแนวนโยบายงบประมาณต่อรัฐบาล ซึ่งมีนโยบาย 3 ประการคือ นโยบายงบประมาณเกินดุล, นโยบายงบประมาณขาดดุล, นโยบายงบประมาณสมดุล

3. คณะรัฐมนตรีกำหนดแนวนโยบายงบประมาณ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของรายได้ เสถียรภาพด้านการเงินการคลัง ความสอดคล้องต่อนโยบายของรัฐบาล ปัจจัยทางการเมือง ผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

4. สงป. กำหนดวงเงินรายการกระทรวง

5. คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติวงเงินรายการกระทรวง

6. สงป. แจกวงเงินและนโยบายงบประมาณให้กระทรวง

7. กระทรวงพิจารณาจัดสรรวงเงินรายการ

8. กรมจัดทำแผนพัฒนาประจำปีและคำขอตั้งงบประมาณประจำปี เสนอให้

กระทรวงและสงป. พิจารณา

9. กระทรวงพิจารณาคำขอของงบประมาณของกรม

10. สงป. พิจารณาคำขอของงบประมาณของกรม

11. สงป. จัดทำร่าง พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี

12. คณะรัฐมนตรีพิจารณาร่าง พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี และเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

13. รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ

14. สงป. แจก พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี

4.2 การจัดตั้งและการจัดสรรงบประมาณ

การศึกษาขั้นพื้นฐานยังให้บริการไม่ทั่วถึงทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ สัดส่วนคนที่ได้เรียนมัธยมต่อประชากรวัยเดียวกันของไทยต่ำกว่าหลายประเทศที่รัฐลงทุนการศึกษาเป็นสัดส่วนต่องบประมาณประจำปีน้อยกว่าไทยและปัญหาส่วนหนึ่งคือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษายังไม่เป็นธรรม ไม่ทั่วถึงและไม่มีประสิทธิภาพ มีการใช้งบประมาณเพื่ออุดมศึกษา เพื่อการก่อสร้างอาคารและเพื่อการบริหารทั่วไปมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอดุลย์ วิริยเวชกุล. (2543) พบว่าแนวโน้มการจัดสรรงบประมาณของรัฐให้กับสถาบันอุดมศึกษาในเกือบทุกประเทศทั่วโลกลดลงอย่างมาก สำหรับประเทศไทยรัฐยังคงให้การสนับสนุนทรัพยากรเพื่ออุดมศึกษา

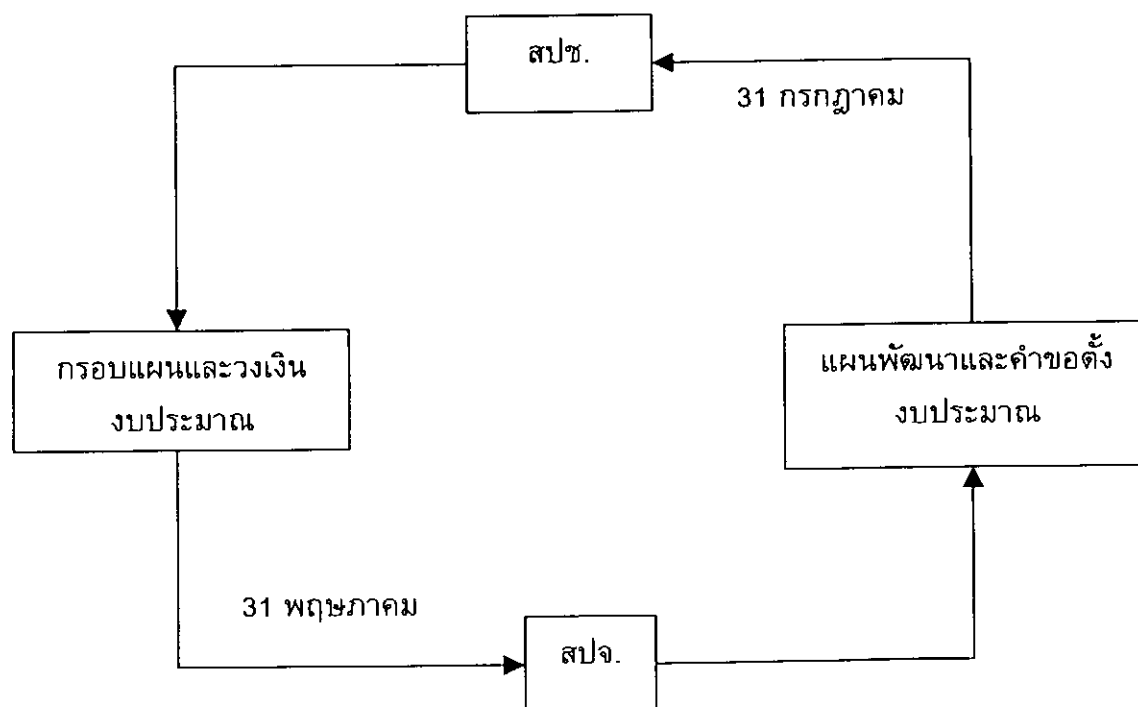
อยู่มาก ในขณะที่ระบบมหาวิทยาลัยไทยยังไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประเทศและสังคมได้เท่าที่ควร

4.2.1 การจัดตั้งงบประมาณ

การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) (2541: 44) จะเสนอจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีควบคู่กับการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาประจำปี ในรูปของ “Top Down” และ “Bottom Up” และกระจายอำนาจการวางแผนการใช้งบประมาณให้หน่วยงานในระดับจังหวัด โดยจัดกรอบวงเงินงบประมาณให้สำนักงานการอุดมศึกษาจังหวัด (สปจ.) ในลักษณะ “เงินก้อน” เพื่อให้สามารถวางแผนการใช้งบประมาณได้อย่างสอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการและจำเป็นอย่างแท้จริงโดย

“TOP DOWN” เป็นส่วนที่ สพช. ดำเนินการซึ่งในแต่ละปี สพช. จะกำหนดแนวนโยบาย เป้าหมาย กรอบแผนงานโครงการ วงเงินงบประมาณ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของงบประมาณ พร้อมแจ้งให้ สปจ. ทราบ เพื่อเสนอจัดตั้งงบประมาณให้สอดคล้องตามระบบ

“BOTTOM UP” เป็นส่วนที่ สปจ. ดำเนินการหลังจากที่ได้รับแจ้งจาก สพช. โดยจะรวบรวมงบประมาณตามความต้องการจากโรงเรียนและ สปอ./ก. มาวิเคราะห์จัดทำเป็นแผนพัฒนาการศึกษาประจำปีและคำขอของงบประมาณส่ง สพช. เพื่อวิเคราะห์สรุปรวมเป็นแผนงานโครงการและคำขอของงบประมาณในระดับกรม เสนอจัดตั้งงบประมาณประจำปีไปยังกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานงบประมาณ ดังภาพประกอบ 1

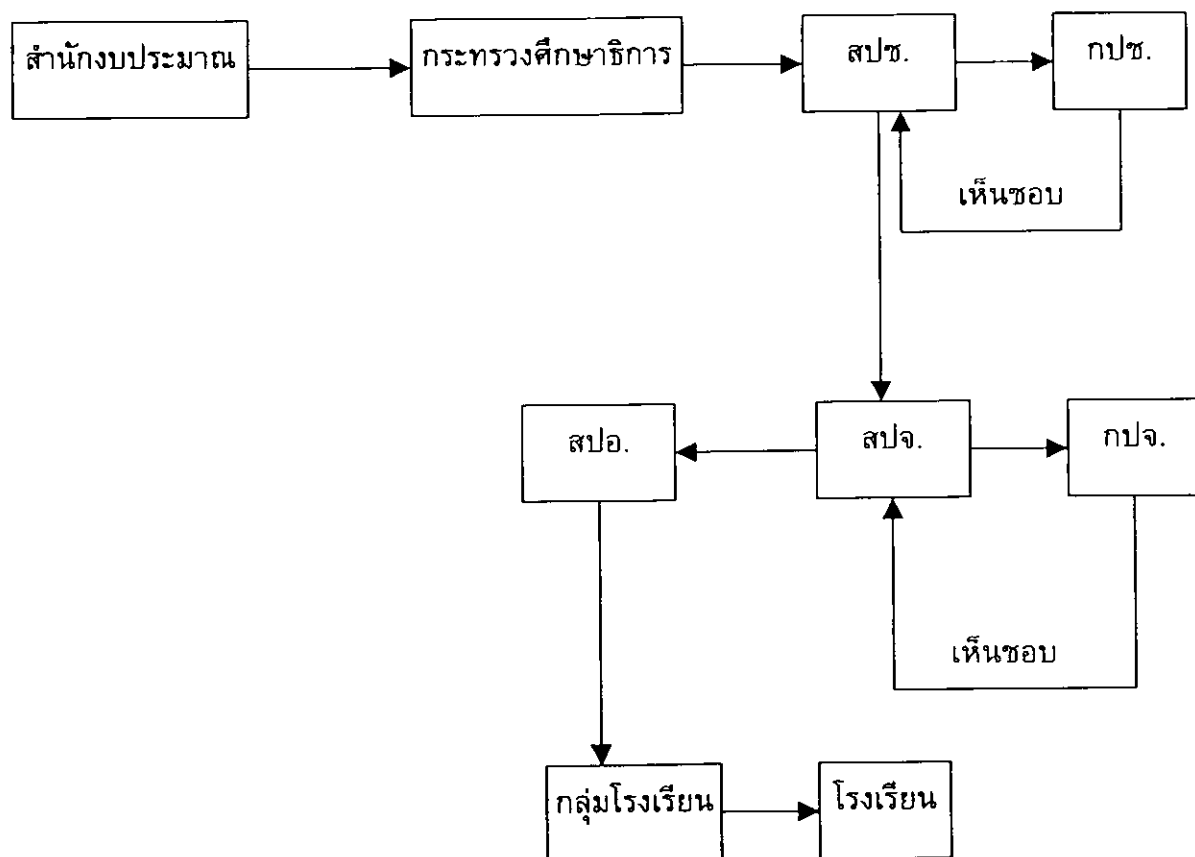

ภาพประกอบ 1 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาและคำขอตั้งงบประมาณประจำปี

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับสูง. หน้า 44.

4.2.2 การจัดสรรงบประมาณ

เมื่อพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีประกาศใช้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะอนุมัติจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้หน่วยงาน
ในสังกัดตามแผนงานโครงการ ข้อมูลความจำเป็นและขาดแคลน เกณฑ์เงื่อนไขงบประมาณ และ
ความเหมาะสม โดยเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังภาพ
ประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กระบวนการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. หน้า 45

4.3 กระบวนการจัดทำงบประมาณตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2542

นับตั้งแต่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรและการแบ่งส่วนงาน รวมทั้งการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง จำเป็นต้องจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณขึ้นใหม่ดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา: 2544: 127-131)

4.3.1 กระบวนการจัดทำงบประมาณระดับราชการส่วนกลางและกระบวนการจัดทำงบประมาณระดับองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น สถานศึกษาเป็นผู้เสนอความต้องการงบประมาณด้วยระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผลการดำเนินงานและ

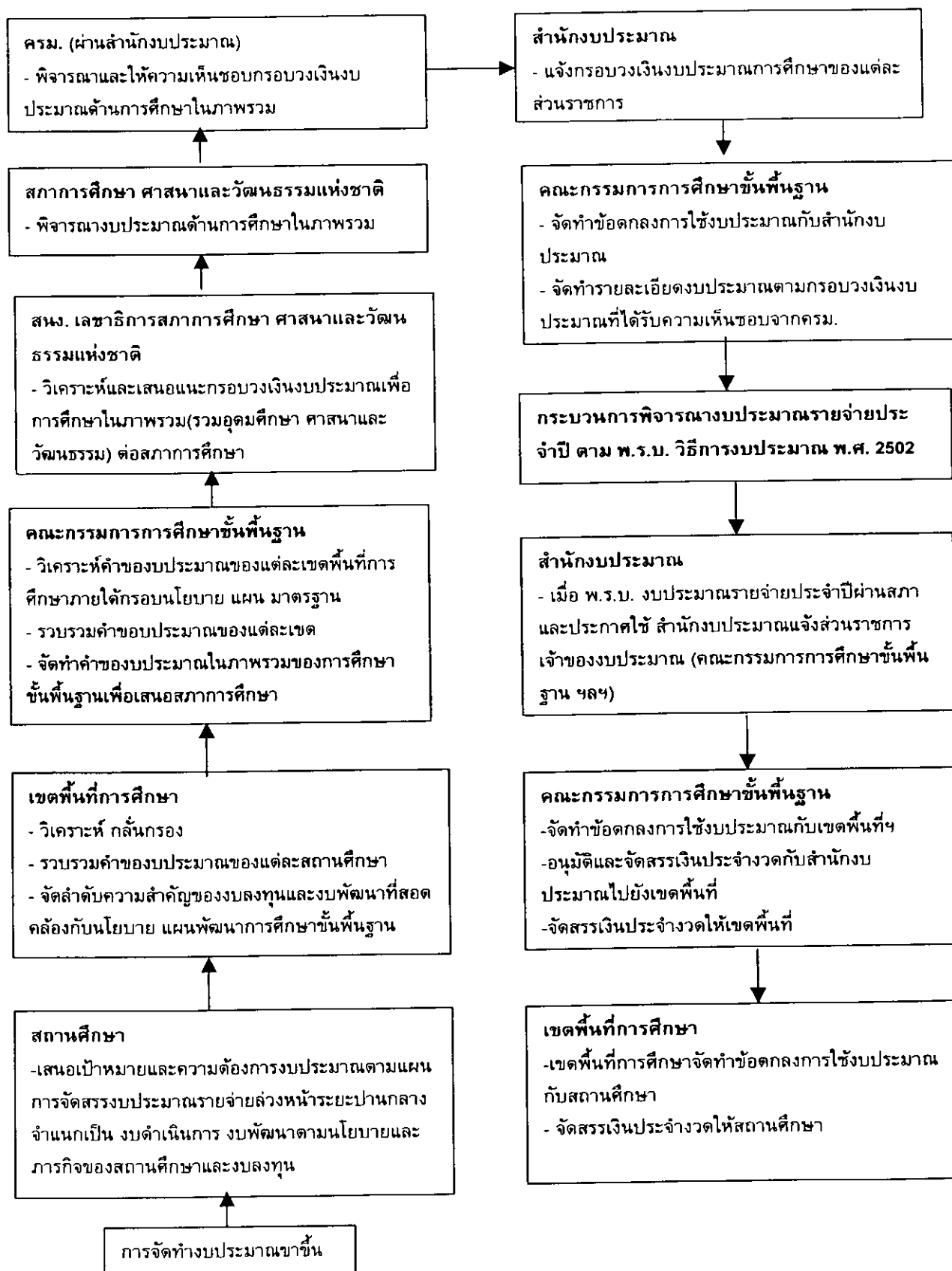
ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผ่านเขตพื้นที่การศึกษาไปยังคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและต่ำกว่าปริญญา ส่วนสถาน ศึกษาระดับปริญญาซึ่งเป็นทั้งหน่วยงานประมาณและหน่วยบริหารการเงินสามารถจัดทำคำของบ ประมาณของตนเองผ่านคณะกรรมการอุดมศึกษา โดยงบประมาณการศึกษาในภาพรวมจะเสนอผ่าน สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อพิจารณากรอบวงเงินงบประมาณ ด้านการศึกษาในภาพรวมก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณากรอบวงเงินงบประมาณด้านการ ศึกษา

เมื่อหน่วยราชการส่วนกลางทราบกรอบวงเงินงบประมาณด้านการศึกษาแล้วจะต้องจัดทำ รายละเอียดงบประมาณเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของ พ.ร.บ. วิธีการงบประมาณรายจ่าย ประจำปี และเมื่องบประมาณผ่านรัฐสภาและประกาศใช้ หน่วยงานราชการส่วนกลางจะดำเนินการ เจริญทำข้อตกลงการใช้งบประมาณกับเขตพื้นที่ และเขตพื้นที่จะเจริญและทำข้อตกลงการใช้ งบประมาณกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่ต่อไป ดังปรากฏในภาพประกอบ 4

4.3.2 ส่วนราชการและสถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะ ปานกลาง (Medium Term Expenditure Framework) ประกอบด้วย พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ผลผลิต ผลลัพธ์ และตัวชี้วัดผลการดำเนินการ

4.3.3 ปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณจากระบบงบประมาณตามกิจกรรมไปสู่ระบบ งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ที่วัดผลการดำเนินงานจากเป้าหมายสุดท้ายของการดำเนินงานหรือ ผลผลิต โดยมีดัชนีวัดผลการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล

4.3.4 กำหนดให้งบประมาณของสถานศึกษาภายใต้เขตพื้นที่การศึกษาแยกจาก งบประมาณของเขตพื้นที่การศึกษา ให้อำนาจสถานศึกษาในการบริหารจัดการงบประมาณของสถาน ศึกษาอย่างอิสระ คล่องตัว เพื่อจัดการศึกษาสนองตอบความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งกำหนดให้ สถานศึกษาเป็นหน่วยบริหารการเงิน มีหน้าที่เสนอเป้าหมายและความต้องการงบประมาณ รวมทั้ง ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามข้อตกลงการใช้ทรัพยากรผ่านเขตพื้นที่การศึกษา และให้เขตพื้นที่ การศึกษาเป็นหน่วยงานประมาณและหน่วยบริหารการเงิน

ภาพประกอบ 3 กระบวนการงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ที่มา: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา องค์การมหาชนเฉพาะกิจ. (2544). รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. หน้า 129

4.4 กระบวนการจัดทำงบประมาณระดับปฏิบัติการ

ประภาพรรณ วงศาโรจน์. (2544: 5-7) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดทำงบประมาณระดับปฏิบัติการว่าเป็นกระบวนการจัดสรรงบประมาณจากส่วนราชการระดับกรมและหน่วยงานอิสระในส่วนกลางให้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่กำกับดูแลการศึกษาระดับปริญญา ไปยังหน่วยงานในภูมิภาคซึ่งได้แก่ สำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานภูมิภาคของกระทรวงอื่นๆที่รับผิดชอบดูแลจัดการศึกษาและสถานศึกษา กระบวนการงบประมาณระดับปฏิบัติการแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1. การจัดสรรงบประมาณจากระดับราชการส่วนกลางลงสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

2. การจัดสรรงบประมาณจากเขตพื้นที่การศึกษาลงสู่สถานศึกษา

จากกระบวนการงบประมาณดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการของงบประมาณอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตั้งแต่การวางแผนงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ การเสนอโครงการหรือกิจกรรมทางการศึกษาที่จำเป็นเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา การกำหนดระยะเวลาของการใช้จ่ายเงิน การเบิกจ่ายและการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน โดยแผนงบประมาณดังกล่าวยังต้องสอดคล้องและได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานระดับสูงขึ้นไปจนถึงระดับกระทรวง คณะรัฐมนตรีตลอดจนรัฐสภา

ในบางกิจกรรม หน่วยงานระดับสูงกว่าสถานศึกษาอาจกำหนดแผนงานและงบประมาณให้สถานศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินกิจกรรมตามที่มอบหมายทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติและรายงานความก้าวหน้าและการใช้งบประมาณต่อไปด้วย

5. การบริหารงบประมาณการศึกษา

การบริหารงบประมาณในสถานศึกษามีลักษณะไม่ห่างไกลจากการบริหารงบประมาณในองค์กรธุรกิจ มีเพียงขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการบริหารเท่านั้นที่แตกต่างกันซึ่งผู้บริหารควรทราบว่า การบริหารกิจการใดๆ ก็ตาม ถ้าจะให้การบริหารนั้นบรรลุเป้าหมายจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารงานทุกหน่วยงาน ต้องอาศัยปัจจัยเป็นองค์ประกอบการบริหารงานโดยเฉพาะงานบริหารการศึกษาในปัจจุบัน คน เงิน วัสดุ เทคนิคในการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา (หวน พินรุพันธ์.2538) ดังนั้นการดำเนินงานในสถานศึกษาจึงต้องอาศัยคนเช่น ครู เจ้าหน้าที่ คณงาน ภารโรง อาศัยเงินงบประมาณที่นำมาจ่ายเป็นค่าจ้าง เงินเดือนและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และอาศัยเทคนิคต่างๆ ในการบริหาร และการจัดสรรปัจจัยดังกล่าว แม้ว่าจะมีความสำคัญพอๆ กันแต่ก็เป็นที่ยอมรับว่า เงินมีความสำคัญเป็นอันมาก เพราะเงินสามารถดัดแปลงหรือแลก

เปลี่ยนเป็นทรัพยากรอื่นๆ ได้ ถ้าเงินงบประมาณไม่เพียงพอก็ไม่สามารถจัดสรรอัตราค่าจ้างบุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ได้อย่างเพียงพอ ดังนั้นการบริหารงบประมาณจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการ บริหารการศึกษา (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2533: 115)

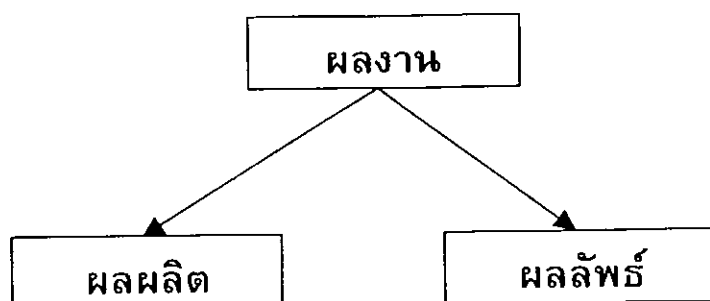
5.1 การวางแผนงบประมาณการศึกษา

เนื่องจากสำนักงบประมาณได้เปลี่ยนแปลงการจัดทำงบประมาณแบบใหม่จากเดิมคือระบบ งบประมาณแบบแผนงานเป็นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 6-7) ได้เสนอแนวคิดในการวางแผนงบประมาณการศึกษา ภายใต้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานดังต่อไปนี้

1. การวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting: PBB) เป็นระบบงบประมาณที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ใช้กับผลงานที่เกิดขึ้นว่า มีความ เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร คู่คุณค่ามากน้อยเพียงไร นอกจากนี้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ยังเป็นระบบการทำงานที่ผสมผสานระหว่างการวางแผนการจัดทำงบประมาณ การตรวจสอบติดตาม ทบทวนผลงานซึ่งหน่วยงานที่ได้รับจัดสรรงบประมาณต้องรับผิดชอบผลงานที่เกิดขึ้น ความสำเร็จ ของผลงานแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ ผลลัพธ์ (Outcomes) และ ผลผลิต (Outputs)

1.1 ผลลัพธ์ เป็นผลงาน ผลกระทบที่มีต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม (ลูกคำเป้าหมาย) จาก การได้ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ (ผลผลิต) ที่เกิดจากการดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐ ผลลัพธ์จะตอบคำถามว่าทำไมจึงมีการดำเนินการผลิตหรือให้บริการนั้น เช่น การมีงานทำหรือการ เรียนต่อของผู้สำเร็จการศึกษา ความสามารถในการพัฒนาตนเองเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ภายหลังที่จบจากการศึกษาในโรงเรียนไปแล้ว การกำหนดผลลัพธ์ รัฐบาลและหน่วยงานด้าน นโยบายจะเป็นผู้ร่วมกำหนดแล้วมอบหมายให้หน่วยงานระดับรองลงมาจนถึงสถานศึกษาแปลงเป็น ผลผลิตต่อไป

1.2 ผลผลิตหรือผลผลิตหลัก คือสิ่งของหรือบริการที่เป็นรูปธรรมรับรู้ได้ ที่จัดทำหรือ ผลิตโดยหน่วยงานของรัฐเพื่อให้บุคคลภายนอกได้ใช้ประโยชน์ ผลผลิตคือการตอบคำถามได้รับอะไร จากการดำเนินงานผลิตหรือให้บริการหรือจัดซื้อ สำหรับผลผลิตของสถานศึกษานั้นได้แก่ การจัด บริการการศึกษาให้นักเรียนประเภทต่างๆ นอกจากนี้ผลผลิตยังรวมถึงผลผลิตที่เกิดจากการจัด กิจกรรมที่หน่วยงานนั้นได้ทำขึ้นโดยตรงและเกิดขึ้นทันทีทันใดหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม เช่น ครูที่ผ่าน การอบรมหนังสือและเครื่องเขียนแบบเรียนที่ได้จัดซื้อและนักเรียนที่ได้อาหารเสริม เป็นต้น ผลผลิต ประเภทนี้ว่า ผลผลิตภายใน (Intermediate outputs) เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดทำเนงาน โดยผลผลิตภายในจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดผลผลิตหลัก

ภาพประกอบ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลงาน ผลผลิตและผลลัพธ์

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545) การวางแผนงบประมาณจากแนวคิดสู่แนวปฏิบัติ ระดับสถานศึกษา หน้า 7

2. การจัดทำแผนกลยุทธ์ระดับสถานศึกษา

ในการที่จะดำเนินพันธกิจให้เป้าหมายของการให้บริการสาธารณะให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ หน่วยงานทุกระดับโดยเฉพาะสถานศึกษาต้องมีการวางแผนงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ มีข้อมูลครอบคลุมทั้งในด้านงบประมาณ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ผลผลิตและกลยุทธ์ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอนคือ

2.1. การศึกษาสถานภาพสถานศึกษา เป็นการสำรวจวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลัก สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริการการศึกษาของสถานศึกษา ผลจากการศึกษาสถานภาพทำให้ทราบว่าสถานศึกษามีโอกาส อุปสรรค จุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา

2.2 การกำหนดทิศทางการศึกษา เป็นการกำหนดจุดหมายแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของสถานศึกษาให้มีความชัดเจนมากขึ้นตามสถานภาพของสถานศึกษาและความต้องการของสังคม

2.3. การกำหนดกลยุทธ์สถานศึกษา เป็นการกำหนดวิธีการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ซึ่งต้องเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานภาพของสถานศึกษาที่ได้ศึกษาไว้ โดยยึดทิศทางการของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลประโยชน์ ลักษณะงานที่ทำและทางเลือกที่เหมาะสม

กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ทุกขั้นตอนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการวางแผนได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษา ตัวแทนชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเอกชนเป็นต้น

3. การวางแผนงบประมาณระยะปานกลาง

การกำหนดกรอบงบประมาณระยะปานกลาง (Medium Term Expenditure Framework : MTEF) เป็นการคำนวณค่าใช้จ่ายล่วงหน้า 3 ปี กรอบค่าใช้จ่ายระยะปานกลางหรือ

กรอบงบประมาณรายจ่าย ระยะปานกลางหรือ MTEF ถือได้ว่าเป็นแผนงบประมาณของสถานศึกษา ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

4. การจัดทำแผนปฏิบัติการ

การจัดทำแผนปฏิบัติการเป็นการแปลงแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติจริงโดยมีค่าใช้จ่าย ในกรอบเงินที่กำหนด (MTEF) จัดทำเป็นแผนปฏิบัตินรายปี หลังจากที่ได้รับแจ้งจัดสรรกรอบวง งบประมาณรายจ่ายประจำปีจากหน่วยงานต้นสังกัด แต่อย่างไรก็ตามแผนปฏิบัติการประจำปีใน ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ต้องมีการกำหนดเป้าหมายผลผลิตหลักของหน่วยงาน ให้ สอดคล้องกับผลลัพธ์และผลผลิตหลักที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด สารสำคัญของแผนปฏิบัติการ ตามระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีทั้งส่วนที่คล้ายและแตกต่างจากแผนปฏิบัติการที่ผ่าน มา คือ ได้มีการเพิ่มองค์ประกอบในด้านผลผลิตหลัก ซึ่งเป็นจุดเน้นของงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

การจัดทำแผนปฏิบัติการตามระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน อาจแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอนหลักดังนี้

4.1. ขั้นการศึกษากรอบเงื่อนไขประจำปีจากหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ กรอบ นโยบาย กรอบเป้าหมายของผลผลิตที่ต้องการและกรอบวงเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร

4.2. ขั้นการแปลงแผนกลยุทธ์เป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ประกอบด้วย

5 ขั้นตอนดังนี้

4.2.1. ทบทวนสารสำคัญของแผนกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ สอดคล้องกับสถานการณ์

4.2.2. กำหนดเป้าหมายและผลผลิตหลักประจำปีของหน่วยงาน

4.2.3. จัดทำรายละเอียด แผนงาน งาน/โครงการ กิจกรรมให้เชื่อมโยงกับ

กลยุทธ์ทั้ง 3 ระดับ

4.2.4. จัดสรรงบประมาณตามแผนงานและโครงการและกำหนดผู้รับผิดชอบ

โครงการ

4.2.5. จัดทำแผนกำกับติดตาม ประเมินผลและรายงาน

5.2 หลักการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา ตามปกติจะให้มีการกำหนดนโยบาย ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดสรรเงิน งบประมาณในรูปก้อนเงิน (Block Grant) จะต้องมีการตรวจสอบที่ดี หัวหน้าสถานศึกษาจึงมีการ กิจที่จะบริหารทรัพยากรสี่ประการคือ การบริหารงานบุคคล (Man) การบริหารงานงบประมาณ (Money) การบริหารงานพัสดุ (Material) และการจัดการที่ดี (Management) การบริหารงานด้านงบ ประมาณเป็นการบริหารที่อยู่ใกรอบมากกว่าด้านอื่นเพราะงบประมาณต้องอ้างอิงกฎ ระเบียบ ข้อ บังคับ การบริหารงบประมาณออกนอกกรอบ ย่อมหมายถึง ความบกพร่อง เสียชื่อเสียงหรืออาจถูก

ลงโทษทางวินัยได้ (ซารี มณีศรี. 2527:63) ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ความรอบคอบในการพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นการใช้เงินประเภทใด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยบริหาร หัวหน้าฝ่ายตลอดจนเจ้าหน้าที่การเงินของสถานศึกษา จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับงบประมาณ ตลอดจนศึกษาระเบียบ แบบแผนและแนวทางปฏิบัติ ซึ่งหากบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับงบประมาณการบัญชีแล้ว อาจจะทำให้การบริหารงานเกิดความยุ่งยากสับสนมากยิ่งขึ้น เพราะว่างานเกือบทุกอย่างมีความจำเป็นต้องอาศัยเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนนั้น ๆ หากมีความเข้าใจที่ดีและถูกต้อง ก็ย่อมจะทำให้การดำเนินการในหน่วยงานมีความคล่องตัว และการปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ก่อให้เกิดความคล่องตัว ซึ่งควรมีขอบข่ายดังนี้

1. การวางแผนงบประมาณของโรงเรียน ควรมีการคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับการใช้จ่ายและดำเนินงานของสถานศึกษา
2. การจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยส่วนรวม
3. การควบคุมการดำเนินงานทางด้านงบประมาณ เพื่อให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง
4. การจัดการเกี่ยวกับการรับ จ่ายเงิน ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ในการบริหารงบประมาณการศึกษาจะต้องอาศัยหลักการหลายอย่างเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหาร หลักการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึง มีผู้เสนอแนะไว้หลายท่านดังนี้

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2529: 128-129) เสนอหลักการบริหารงบประมาณการศึกษาไว้ดังนี้

1. หลักความถูกต้อง (Accuracy Principle) การบริหารงบประมาณและธุรการตามหลักนี้ ผู้บริหารโรงเรียนพึงกระทำตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับที่องค์กรได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐาน

2. หลักความพอใจ (Satisfaction Principle) ตามหลักนี้ การบริหารงบประมาณและธุรการจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของงานว่า เป็นบริการซึ่งผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานนี้จะต้องมีคุณสมบัติที่ดี สองประการคือ บริการด้านท่าทางดีและบริการด้วยวาจาดี ซึ่งทั้งสองประการนี้จะนำไปสู่ความพอใจของผู้ที่มารับบริการ

3. หลักประหยัด (Economy Principle) การบริหารงานงบประมาณและธุรการ ตามหลักนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องควบคุมดูแลและสนใจ ให้มีการใช้ทรัพยากรการบริหารที่เป็นเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับการเรียนการสอนอย่างประหยัดในขณะที่ทรัพยากรดังกล่าวมีจำกัด

4. หลักประโยชน์ (Utility Principle) ตามหลักการนี้การบริหารงานงบประมาณและธุรการจำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรที่เป็นเงินและวัสดุอุปกรณ์ การตัดสินใจจ่ายทรัพยากรดังกล่าว จำเป็นต้องมีข้อมูลช่วยให้พิจารณาได้ว่าอะไรจำเป็นต้องจัดหามาใช้ก่อนและ

หลังตามลำดับ การศึกษาความจำเป็นและความต้องการที่เป็นปัจจุบันจากข้อมูลที่เป็นปัจจัย จึงควรกระทำในหลักการนี้ด้วย

5. หลักเปิดเผยและไว้วางใจได้ (Trust Principle) ตามหลักการนี้การบริหารงบประมาณและธุรการ จำเป็นต้องกระทำหลักฐานทางการเงิน และการบัญชี รวมทั้งการบันทึกทุกอย่างไว้อย่างมีระเบียบ ถูกต้องตามแบบแผนและตามกฎหมายให้เป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้พิสูจน์ได้ ตรวจสอบได้ ผู้เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

กิติมา ปรีดีติลล. (2522: 68-70) ได้เสนอหลักการบริหารงบประมาณโรงเรียนที่ผู้บริหารทุกระดับควรต้องคำนึงถึงดังนี้

1. หลักสารัตถประโยชน์ (Utility Principle) ในการบริหารงบประมาณจะต้องใช้เงินเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. หลักการแห่งความเพียงพอ (Adequacy Principle) จะต้องมีการใช้เงินที่มีอยู่หรือพยายามสรรหาเงินมา เพื่อใช้จ่ายให้เพียงพอต่อความต้องการทางงบประมาณซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณที่มั่นคง

3. หลักเอกภาพ (Unity Principle) ในการบริหารงานคลังทั่วไปควรแยกรายจ่ายต่างๆ ออกจากกันและรวมไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกันให้เป็นเอกภาพ เช่น แยกเป็นหมวดรายจ่าย หมวดรายรับ หมวดหนี้สิน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดเอกภาพทางงบประมาณ และมีลักษณะสอดคล้องกับการบริหารการคลังของรัฐ

4. หลักแห่งความสมดุลย์ (Balance Principle) การใช้จ่ายเงินจะต้องให้เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวม

5. หลักความเป็นธรรม (Equity Principle) การพิจารณาจัดสรรเงินควรพิจารณาตามความจำเป็นและเหมาะสม

6. หลักแห่งความชัดเจน แจ่มแจ้ง (Clarity Principle) การจัดการเกี่ยวกับงบประมาณ จะต้องให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

7. หลักจารีตประเพณีนิยม (Conservative Principle) การปฏิบัติเกี่ยวกับงบประมาณ ควรจะปฏิบัติในทำนองเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงโดยไม่จำเป็นอาจก่อให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ แต่มิได้หมายความว่าเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพราะระเบียบข้อบังคับอาจจะต้องได้รับการปรับปรุง พัฒนาให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์

8. หลักสมานฉันท์ (Humanitarian Principle) การบริหารงานคลังต้องคำนึงถึงการขัดข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและพยายามให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9. หลักมนุษยธรรม (Humanitarian Principle) การบริหารงานงบประมาณควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ในสังคมด้วย

10. หลักความถูกต้องกับความเป็นจริง (Accuracy Principle) การบริหารงบประมาณควรมีลักษณะเปิดเผย สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงและความถูกต้องได้ทุกเวลาทุกรายการ

11. หลักการกำหนดเวลา (Annularity Principle) การบริหารงบประมาณจำเป็นต้องมีกำหนดเวลาไว้นั่นเอง เพื่อความสะดวกในการติดตามและประเมินผล

12. หลักผลประโยชน์ตอบแทน (Benefit Principle) ในการบริหารงบประมาณต้องคำนึงถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากการใช้จ่ายนั้นว่าคุ้มค่าหรือไม่

13. หลักการคาดการณ์ล่วงหน้า (Foresight Principle) ผู้บริหารงบประมาณจะต้องรู้จักคาดการณ์ล่วงหน้าได้ถูกต้อง เพื่อจะได้วางแผนการไว้ก่อน

14. หลักความมีลักษณะเฉพาะอย่าง (Specification Principle) การปฏิบัติงานในหน่วยงานงบประมาณ ควรแบ่งงานรับผิดชอบระหว่างบุคลากรในหน่วยงานให้แน่นอนและเฉพาะบุคคล ไม่ก้ำก๋ายหน้าที่ซึ่งกันและกัน

15. หลักแห่งการเปิดเผย (Publicity Principle) มีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ทราบ เช่น รายงานทุกเดือนหรือรายงานทุกปีงบประมาณ

16. หลักผลิตผล (Productivity Principle) ต้องคำนึงถึง ผลผลิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

17. หลักประหยัด (Economy Principle) การใช้เงินควรเป็นไปโดยประหยัด และให้คุ้มค่าที่สุด

18. หลักเศรษฐศาสตร์ (Economics Principles) การบริหารงบประมาณควรยึดหลักเศรษฐศาสตร์ที่คำนึงถึงสิ่งที่นำเข้า (Input) ได้แก่ เงิน แรงงาน วัสดุ และอื่นๆ กับผลที่ออกมา (output) ได้แก่ คุณภาพการศึกษาว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่

สำหรับองค์ประกอบในการบริหารการเงินหรือการงบประมาณนั้น ชารี มณีศรี. (2525: 65) ได้กล่าวไว้ว่า มีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการคือ

1. โครงสร้างของงาน จากคำกล่าวที่ว่า การวางแผนที่ดี ทำให้งานสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่งนั้นนับว่าเป็นจริงในการบริหารงาน หน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการบริหารมักจะมีการจัดแผนงานองค์การที่มีประสิทธิภาพ สำหรับหลักพื้นฐานในการจัดการองค์การคือ การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์ในการทำงาน มีการแบ่งงานไม่ให้ซ้ำซ้อน มีเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งมีระบบการสื่อสารที่ดี เป็นต้น

2. ลักษณะงาน มีการแบ่งงานออกเป็นส่วนๆ โดยยึดหลักว่า งานนั้นควรมีหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไรบ้างเป็นหลัก ลักษณะของงานงบประมาณมีหน้าที่ดังนี้ คือ งานการเงิน งานบัญชี งานพัสดุ ครุภัณฑ์และงานตรวจสอบภายใน

3. การจัดบุคลากร ที่ทำงานด้านงบประมาณควรจัดเจ้าหน้าที่อย่างน้อย 3 คน ทำหน้าที่เกี่ยวกับงบประมาณ บัญชีและการเบิกจ่าย สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กมักจะใช้เจ้าหน้าที่เพียงคนเดียว

สรุปได้ว่าในการบริหารงานงบประมาณการศึกษานั้น นอกจากจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารแล้วยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการทางงบประมาณ นั่นคือต้องรู้ที่มาที่ไปของเงินที่ได้รับ ต้องรู้ว่าการรับและการจ่ายเงินของสถานศึกษาเป็นอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะสามารถจ่ายเงินได้

พอเพียงกับสถานศึกษา ไม่ใช่เงินผิดประเภท นอกจากนั้นควรมอบหมายงานด้านการเงินให้บุคลากรที่ไว้วางใจได้มีความซื่อสัตย์เป็นสำคัญ การบริหารงบประมาณการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การวางแผนงบประมาณ ควรวางแผนไว้เป็นระยะยาวที่สุด และแบ่งกระบวนการปฏิบัติเป็นช่วงๆ ไป ทั้งนี้ต้องคอยตรวจสอบและปรับปรุงให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการศึกษา
2. ควรมีการสนับสนุนให้ ผู้ปกครองนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องได้มีโอกาสร่วมมือกันในการกำหนดแผนงานการศึกษา เพื่อให้การใช้เงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. งบประมาณ ควรจะพิจารณาตามแผนงานการศึกษาในระยะ 3 ปี หรือ 5 ปี ไม่ควรกำหนดเพียงแต่พิจารณาการใช้จ่ายโดยปราศจากการวางแผน
4. โรงเรียนควรมีอิสระในการตัดสินใจและไม่ให้มีข้อผูกมัดใดมาเกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณของโรงเรียน
5. การบริหารงบประมาณ จะต้องคำนึงถึงการพัฒนาโปรแกรมของการศึกษาด้วย
6. การบริหารงบประมาณ ควรเป็นไปเพื่อการพัฒนาทางการศึกษามากกว่าที่จะมุ่งแข่งขันซึ่งกันและกัน

5.3 การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

ปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายในการปฏิรูปปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบราชการในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาหลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ส่งผลทำให้รัฐต้องพัฒนาบุคลากรให้เข้าสู่การปฏิรูปการศึกษา มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายในการสร้างคน สร้างงาน เพื่อช่วยกอบกู้วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นการสร้างชาติอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยยึดหลักการจัดการที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเสมอภาค จึงได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูประบบการบริหารภาครัฐไปสู่การบริหารจัดการแนวใหม่โดยใช้ระบบบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting: PBB)

5.3.1 หลักการและความจำเป็นในการใช้ระบบบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลงาน

ประเทศไทยได้ใช้ระบบบริหารงบประมาณแบบแผนงาน (Planning Programming Budgeting System : PPBS) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ซึ่งระบบดังกล่าวมุ่งให้มีการจัดสรรงบประมาณของแผ่นดินให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวมอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม แต่มีข้อจำกัดบางประการในการบริหารงานคือ

1. เป็นระบบผสมผสานที่เน้นไปทางระบบงบประมาณแบบแสดงรายการ (Line Item Budgeting)
2. มีการรวมอำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง

3. ให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่ใช้ไปหรือปัจจัยนำเข้ามากกว่าผลผลิตและ
ผลลัพธ์

4. มีการควบคุมการจัดสรรงบประมาณอย่างเข้มงวด

5. มีความเคร่งครัดในการเบิกจ่าย เน้นการควบคุมมากกว่าผลผลิตและผลลัพธ์

6. ไม่เอื้อต่อระบบการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

2542 ที่ต้องการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

5.3.2 ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเป็นระบบงบประมาณที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรหรืองบประมาณที่ใช้ไปกับผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น โดยมีเงื่อนไขในการบริหารจัดการที่จะทำให้ผู้บริหารครู-อาจารย์และบุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่นในการร่วมคิด ร่วมทำ และรับผิดชอบงานให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจะเน้นการดำเนินงานที่ได้ผลผลิตมากที่สุด โดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด การดำเนินงานให้มีประสิทธิผลมุ่งเน้นให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของรัฐบาลเป็นสำคัญ

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จึงเป็นระบบการบริหารงบประมาณโดยเน้นให้โรงเรียนมีการบริหารงานเชิงระบบ โดยการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมทำ มีการกำหนดเป้าหมายแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) การประเมินผลของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียนในการกำหนดภารกิจ และผลผลิตการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า 3-5 ปี เพื่อเป็นเงื่อนไขในการใช้จ่ายงบประมาณแบบเงินก้อน (Block grant)

5.3.3 การพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานระดับประเทศ

สำนักงานปรมาณได้พัฒนาและปรับปรุงแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในลักษณะโครงการนำร่อง 8 หน่วยงาน ในการพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน 4 ด้านคือ

1. ด้านการบริหารทั่วไป คัดเลือกสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานปรมาณและกระทรวงการต่างประเทศ

2. ด้านการศึกษา คัดเลือกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ (กรมสามัญศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ)

3. ด้านสาธารณสุข คัดเลือกสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

4. ด้านเศรษฐกิจคัดเลือกกระทรวงพาณิชย์(กรมทะเบียนการค้า)

5.3.4 การพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของกรมสามัญศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ลงนามร่วมกับสำนักงานประมาณเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2542 ในการกำหนดข้อตกลงเพื่อดำเนินงานตามโครงการปรับปรุงระบบบริหารงบประมาณด้านการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์คือ

1. ปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มผลตอบแทนในการใช้จ่าย
2. เพิ่มบทบาทและการกระจายอำนาจไปยังผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา เพื่อให้สามารถรับผิดชอบในการจัดบริการการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
3. พัฒนารูปแบบในการจัดงบประมาณด้านการศึกษาที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นในเรื่องประสิทธิผลในการใช้จ่าย ให้ตรวจสอบต่อวัตถุประสงค์ของรัฐบาล

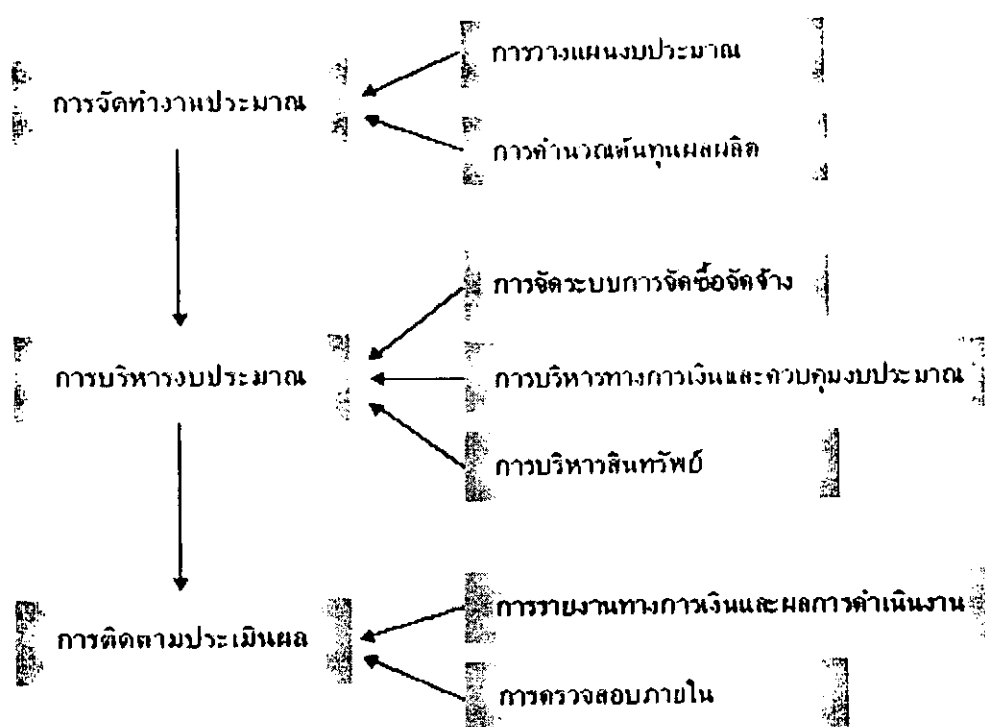
5.3.5 การพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในโรงเรียน

ในการพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในโรงเรียนในหัตถ์รูปเป้าหมายจะต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจ และแนวปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากรในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนไปสู่เป้าหมาย กรมสามัญศึกษาจึงเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการใช้งบประมาณในการบริหารจัดการตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้านคือ

- ด้านที่ 1 การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning)
- ด้านที่ 2 การคำนวณต้นทุนผลผลิต (Output Costing)
- ด้านที่ 3 การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement Management)
- ด้านที่ 4 การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ (Financial management and Budget Control)
- ด้านที่ 5 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน (Financial and Performance Reporting)
- ด้านที่ 6 การบริหารสินทรัพย์ (Asset management)
- ด้านที่ 7 การตรวจสอบภายใน (Internal Audit)

5.4 การเชื่อมโยงกระบวนการงบประมาณกับมาตรฐานการจัดการทางการเงิน

สุวรรณ หวังเจริญเดช (2547: 36-37) ให้ทัศนะว่า มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdle เป็นมาตรฐานที่มีความสำคัญสามารถเชื่อมโยงกับองค์กรที่นำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานไปใช้เพราะเป็นระบบที่มีการมอบอำนาจและการกระจายอำนาจการจัดทำและการบริหารงบประมาณไปสู่หน่วยงานผู้ปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานผู้ปฏิบัติมีความคล่องตัวในการดำเนินงาน จึงได้กำหนดกรอบมาตรฐานการจัดการทางการเงินไว้ 7 ด้าน ซึ่งหากจะนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารงบประมาณระบบใหม่แล้วสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบข้างล่างนี้

ภาพประกอบ 5 แสดงการเชื่อมโยงกระบวนการงบประมาณกับมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 4.

5.5 มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน

สำนักงานประมาณ. (2545: 2-6) ได้พัฒนาและปรับปรุงระบบงบประมาณจากเดิมมาเป็นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งมีลักษณะการจัดสรรงบประมาณแบบเป็นก้อนหรือวงเงินรวม เพื่อให้สามารถติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานประมาณจึงได้จัดทำโครงการนำร่องและเห็นว่าการกระจายอำนาจทางการเงินให้หน่วยงานใด หน่วยงานนั้นจะต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการทางการเงินด้วย จึงได้มีการศึกษาและพัฒนามาตรฐานการจัดการทางการเงิน ซึ่งเป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อประกันความเสี่ยงที่หน่วยงานอาจนำงบประมาณไปใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เกิดประสิทธิผล ซึ่งมาตรฐานการจัดการทางการเงินดังกล่าวมี 7 ด้านดังนี้

5.5.1. การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning)

สุจิตรา อังคศรีทองกุล. (2547:1-2) กล่าวถึงการวางแผนงบประมาณในระบบงบประมาณใหม่หรือระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานว่าเป็นระบบงบประมาณที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจขององค์กร จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แผนงานโครงการ อย่างเป็นระบบ มีการติดตามประเมินผลสม่ำเสมอ เพื่อวัดผลสำเร็จของงานซึ่งเชื่อมโยงกับการบริหารทรัพยากร การเงินและพัสดุและผลสำเร็จของงานตามพันธกิจที่อยู่ภายใต้ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ส่งผลให้ประเทศชาติมั่นคง มั่นคงสามารถพึ่งตนเองได้

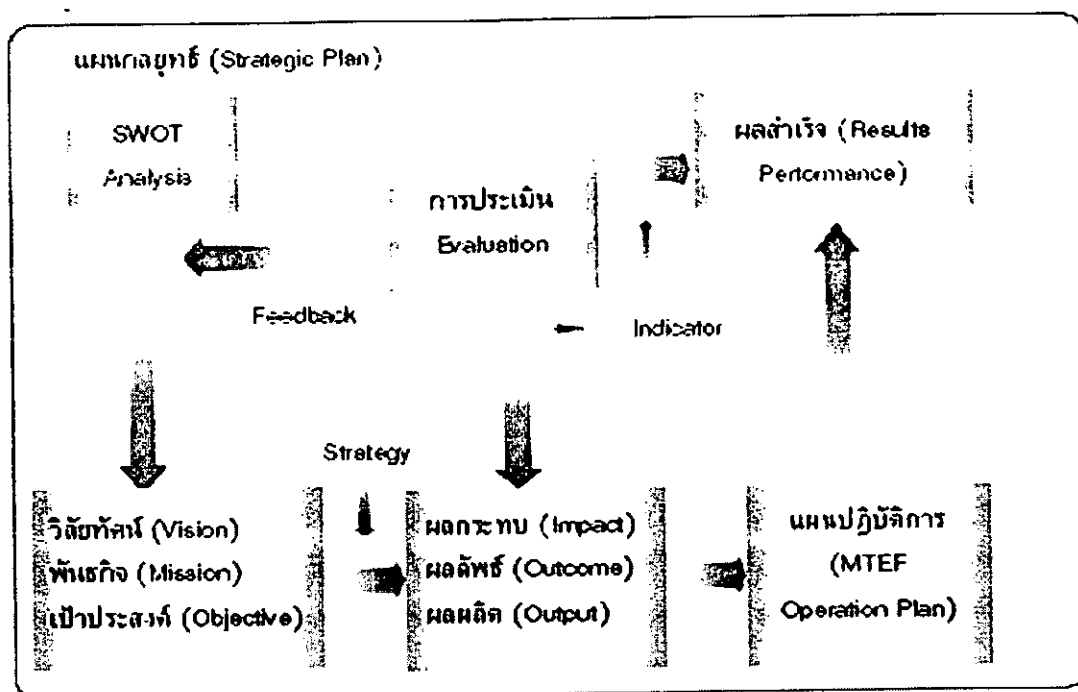
กรมสามัญศึกษา. (2544: 9-38) กล่าวถึงการวางแผนงบประมาณว่าเป็นการวางระบบบริหารการเงินของโรงเรียนซึ่งเป็นระบบที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนมีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการบริหารการเงินตามแนวทางการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management: SBM) ซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญคือยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมในทุกกระบวน การบริหารจัดการตนเองและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ โดยโรงเรียนจะต้องแสดงแผนรายได้และแผนการใช้จ่ายเงิน มีการควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานทางการเงินให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด มีระบบข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เป็นปัจจุบันและครอบคลุมการดำเนินงานทางการเงินทุกด้าน

โรงเรียนเป็นหน่วยบริหารการเงินมีหน้าที่เสนอเป้าหมายและความต้องการงบประมาณของโรงเรียนผ่านสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด โดยเมื่อกรมได้รับอนุมัติงบประมาณแล้วจะดำเนินการจัดสรรงบประมาณลงสู่สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและจากสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดลงสู่โรงเรียนโดยการจัดสรรเงินจะต้องคำนึงถึงหลักการของความเป็นธรรม ความเสมอภาค การเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของการลงทุนและสิ่งที่ยืนยันและรองรับเพื่อการดังกล่าว โรงเรียนจะต้องดำเนินการใน 3 ประการคือ

1. การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นจากการวิเคราะห์สภาพการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อคาดคะเนแนวโน้มของสถานการณ์ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และผลผลิต ผลลัพธ์ เพื่อแสดงทิศทางในการดำเนินงานของโรงเรียน

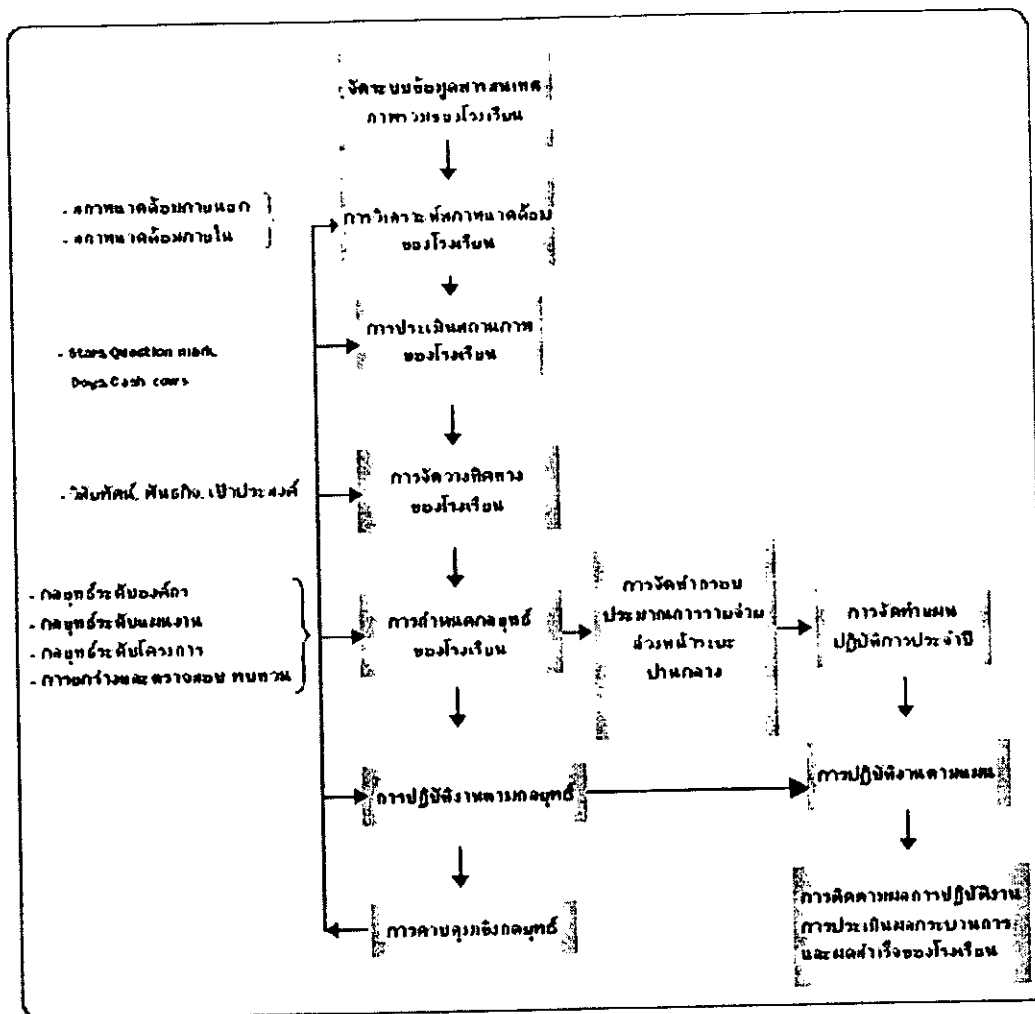
2. กรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (Medium-Term Expenditure Framework: MTEF) เป็นกรอบการวางแผนงบประมาณล่วงหน้าระยะ 3-5 ปี เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติว่าจะได้รับงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการ

3. การประเมิน (Evaluation) เป็นการตรวจสอบถึงผลงานและผลสำเร็จรวมทั้งเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับแต่งและตรวจสอบระบบของการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งเป็นกลไกหลักที่สำคัญที่จะทำให้ระบบของการวางแผนงบประมาณมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสามารถแสดงเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพประกอบ 6 แสดงความเชื่อมโยงระบบการวางแผนงบประมาณ

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 10

ภาพประกอบ 7 แสดงกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์และกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้า
ระยะปานกลาง

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตาม
มาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 11.

5.5..2 การคำนวณต้นทุนผลผลิต (Output Costing)

การคำนวณต้นทุนการผลิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับการจัดทำและบริหารงบประมาณ ทั้งนี้เพราะต้นทุนการผลิตเป็นตัวที่แสดงถึงราคาของผลผลิตที่รัฐบาลจะต้องซื้อจากหน่วยงาน เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งในการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมถึงประโยชน์ในการพิจารณาบทบาทของการดำเนินงานของโรงเรียนว่างาน/โครงการจะดำเนินการต่อไป หรือหยุดการดำเนินการหากการดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (กรมสามัญศึกษา 2544: 39-58)

1. ความสำคัญและความจำเป็นในการคำนวณต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิตเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องใช้ประกอบการดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1.1 การประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (Medium Term Expenditure Framework: MTEF) เพื่อขอจัดตั้งงบประมาณ

1.2 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน

1.3 การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการดำเนินงาน

1.4 การตรวจสอบภายใน

1.5 การกำหนดมาตรฐานต้นทุนผลผลิต

1.6 การจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

2. ประโยชน์ของการคำนวณต้นทุนผลผลิต

ปัจจุบันมีแนวคิดและวิธีการในการคำนวณต้นทุนผลผลิตหลายวิธี แต่วิธีที่นิยมใช้กันแพร่หลาย และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางคือ การคิดต้นทุนกิจกรรม (Activity-Based Costing หรือ ABC) ระบบต้นทุนกิจกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารงานทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการผลิต ธุรกิจซื้อขายสินทรัพย์ ธุรกิจบริการ ทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร เช่น สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลและหน่วยงานราชการต่างๆ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการประยุกต์ใช้ระบบต้นทุนกิจกรรมและระบบการบริหารต้นทุนกิจกรรม มีดังนี้

2.1 ทำให้สามารถคำนวณต้นทุนผลผลิต ต้นทุนบริการ ต้นทุนโครงการ ได้อย่างถูกต้องหรือใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น

2.2 ทำให้ทราบต้นทุนที่เกิดขึ้นในการประกอบกิจกรรมต่างๆ อย่างละเอียดซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ การสร้างคุณค่าในการดำเนินงาน

2.3 ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลนี้ไปตัดสินใจทั้งในปัญหาจากการดำเนินงานโดยปกติ และปัญหาเชิงกลยุทธ์ต่างๆ

2.4 ใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและจัดทำงบประมาณตามฐานกิจกรรม (Activity-Based Budget) ขององค์กรทุกประเภท

2.5 ข้อมูลที่ได้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลการปฏิบัติงานในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่าระบบต้นทุนกิจกรรมจะให้ประโยชน์กับองค์กรหลายประการก็ตามแต่ก็มีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ เพราะการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและใกล้เคียงความเป็นจริง จากการใช้ระบบต้นทุนกิจกรรม จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูงกว่าการประยุกต์ใช้ระบบต้นทุนเดิม นอกจากนี้ยังต้องมีคณะทำงานวางระบบที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ รวมทั้งต้องได้รับความสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้การวางระบบต้นทุนกิจกรรมประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. แนวคิดในการคำนวณต้นทุนผลผลิต

การคำนวณต้นทุนผลผลิตมีแนวคิดในการดำเนินงานดังนี้

3.1 ต้องสะท้อนต้นทุนที่แท้จริง

3.2 ต้องคำนวณค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการผลิตรวมเป็นต้นทุนรวม (Total Cost or Full Cost)

3.3 คำนวณเป็นราคาต่อหน่วยผลิต (Unit Cost) ซึ่งมีวิธีคำนวณดังนี้

$$\text{ต้นทุนต่อหน่วย} = \frac{\text{ต้นทุนรวม}}{\text{จำนวนผลผลิต}}$$

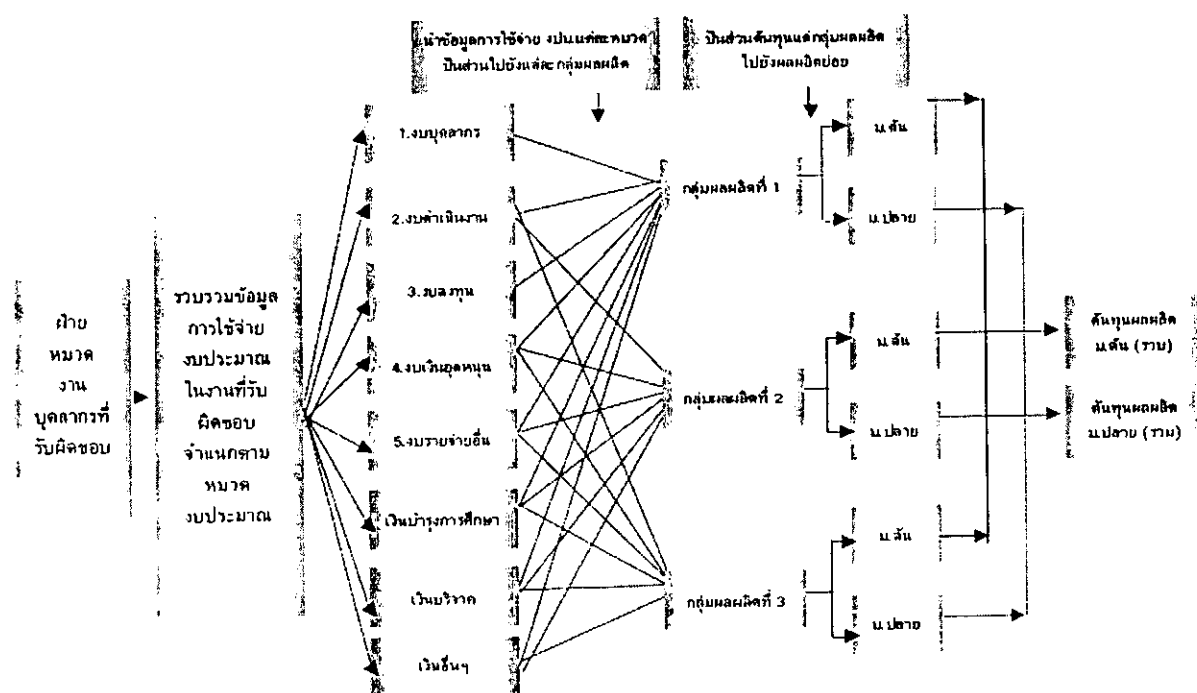
ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินการคำนวณต้นทุนผลผลิตได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดคือ โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนระบบบัญชีจากระบบบัญชีที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไปเป็นระบบบัญชีเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย (เกณฑ์คงค้าง)

4. แนวทางการคำนวณต้นทุนผลผลิตสำหรับโรงเรียน

การคำนวณต้นทุนผลผลิต โดยใช้วิธีการคำนวณต้นทุนรวม (Total Cost or Full Cost) ควรรวบรวมข้อมูลงบประมาณที่โรงเรียนได้รับ จำแนกตามหมวดงบประมาณ 5 หมวดซึ่งสำนักงานประมาณได้กำหนดขึ้นใหม่ดังนี้

1. งบบุคลากร
2. งบดำเนินการ
3. งบลงทุน
4. งบเงินอุดหนุน
5. งบรายจ่ายอื่น

การคำนวณต้นทุนผลผลิตสามารถแสดงได้ตามภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบ 8 แสดงขั้นตอนและกระบวนการคำนวณต้นทุนผลผลิตในโรงเรียน

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 55.

5.5.3 การจาจัดระบบการจาจัดซื้อจาจัดจ้าง (Procurement Management)

สุวรรณ หวังเจริญเดช(2546:24) ให้ทัศนะว่าการบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีระบบการจาจัดซื้อจาจัดจ้างที่ดีและการบริหารจัดการ ใชัพัสตุ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้างอย่างมีคุณค่า ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจาจัดซื้อจาจัดจ้างตามแนวคิดใหม่มีดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กร สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อให้องค์กรมีพััสตุหรือบริการที่มีคุณภาพสูง ต้นทุนต่ำ
3. เก็บและรักษาคุณภาพของพััสตุในคลังให้มีมาตรฐานที่ดี พร้อมใช้งาน
4. เพื่อลดปัญหาการซื้อพััสตุซ้ำซ้อน
5. เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ในองค์กร ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการใชัพัสตุแต่ละประเภทของหน่วยงาน

ในด้านการศึกษานั้นกรมสามัญศึกษา (2544:59-74)กล่าวถึงการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนภายในฝ่าย/หมวด/งาน มักจะประสบปัญหาและวิพากษ์วิจารณ์กันบ่อยๆ ว่าได้ของไม่ดี มีคุณภาพต่ำ ล้าช้า ราคาแพงและไม่ตรงตามคุณลักษณะตามที่ต้องการ ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากขาดข้อมูลในการจัดหา ทำให้ไม่สามารถดำเนินการจัดหาได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้

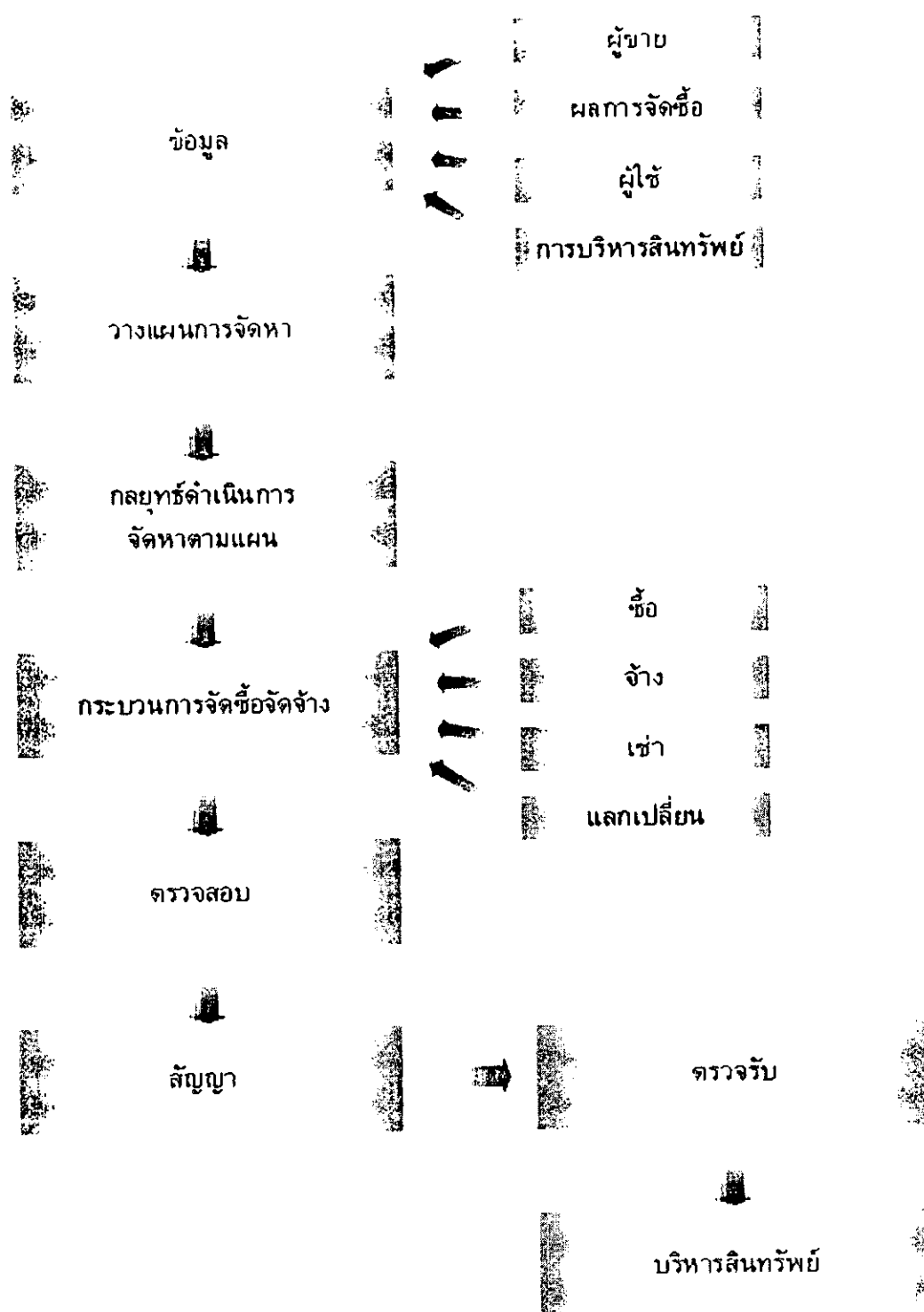
ดังนั้นเพื่อให้การจัดหาให้ได้ของดีมีคุณภาพ รวดเร็ว ราคาเหมาะสม ทันเวลา ตรงตามคุณลักษณะที่ต้องการ ฝ่ายจัดหาควรดำเนินการโดยเปิดเผยโปร่งใสและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม ดังนี้คือ

1. รวบรวมข้อมูลข่าวสารสำหรับการจาจัดซื้อจาจัดจ้างดังนี้

- 1.1 จากผู้ขาย
- 1.2 จากผู้ใช้
- 1.3 ผลการจาจัดซื้อจาจัดจ้างที่ผ่านมา
- 1.4 ฝ่ายการเงิน
- 1.5 ฝ่ายแผนงาน

2. วางแผนการดำเนินการจาจัดซื้อจาจัดจ้าง การดำเนินการจาจัดซื้อจาจัดจ้าง การกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะให้มีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตัดสินใจ

3. เปิดเผยแผนการดำเนินการจาจัดซื้อจาจัดจ้างให้ทราบทั่วกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กระบวนการจาจัดซื้อจาจัดจ้างอาจแสดงได้ตามภาพประกอบดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 9 แสดงกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 71.

5.5.4 การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ (Financial management and Budget Control)

กรมสามัญศึกษา (2544: 75-104) กล่าวถึงการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณว่าเป็นเครื่องมือในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้จะต้องมีมาตรฐานในการควบคุมงบประมาณ รวมถึงการกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องการบัญชีและการเงิน โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน 3 กระบวนการคือ

1. การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณคือการจัดการระบบการเงินในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลสูงสุด ซึ่งในอดีตผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่เพียงเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำรายงานทางการเงินและจัดการเก็บเงินสด แต่ในปัจจุบันผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาระมากขึ้น เนื่องจากการบริหารทางการเงินมีความซับซ้อนและมีผลกระทบทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทั้งภายในและภายนอกในการตัดสินใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการระบบการเงิน ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องยึดหลัก 3 ประการคือ การหาแหล่งงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ และปฏิบัติตามนโยบายการเงิน

2. ระบบบัญชีและการควบคุมทางบัญชี

การบัญชีคือการบันทึกรายการทางการเงินทั้งในด้านรายรับ รายจ่ายตลอดจนการโอนบัญชี การแยกประเภท การสรุปผลและการแปลความหมายของข้อมูล ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการบริหารทางการเงินของโรงเรียน

2.1 การจัดทำบัญชีของโรงเรียน การจัดทำบัญชีของโรงเรียนตามระบบบัญชีเดิมเรียกว่า บัญชีเกณฑ์เงินสดซึ่งมีข้อแตกต่างจากการบันทึกบัญชีแบบใหม่หรือบัญชีตามเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย(เกณฑ์คงค้าง) ซึ่งกำลังจะนำมาใช้ในระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

บัญชีตามเกณฑ์เงินสด จะบันทึกบัญชีเมื่อมีการรับและการจ่ายเงินจริง ไม่มีการคิดค่าเสื่อมราคา สินทรัพย์ที่ถือครองและจะไม่ทาบค่าใช้จ่ายค้างจ่ายหรือรายรับค้างจ่าย แต่เมื่อมีการปรับปรุงระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จำเป็นต้องทราบดีทุนกิจกรรม ต้นทุนผลผลิต ดังนั้นจึงต้องใช้เกณฑ์ค้างรับค้างจ่ายหรือเกณฑ์สิทธิ์

ระบบบัญชีตามเกณฑ์สิทธิ์หรือเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย (Accrual Basis) หรือเกณฑ์คงค้างเป็นการบันทึกการรับรายได้ และค่าใช้จ่ายของโรงเรียนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง เข้าเป็นรายได้และรายจ่ายของโรงเรียนเสมอรวมทั้งมีการปรับปรุงค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า รายได้ค้างรับ รายได้ล่วงหน้า การตัดจำหน่าย ค่าใช้จ่ายรอตัดและการบันทึกตัดค่าเสื่อมราคาในมูลค่าสินทรัพย์ถาวรให้ถูกต้องตามรอบระยะเวลาบัญชีที่เสนอในงบการเงิน ซึ่งวิธีนี้จะทำให้โรงเรียนทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายที่แท้จริง

2.2 ส่วนประกอบของข้อมูลทางบัญชี ในระบบข้อมูลทางบัญชีจะประกอบด้วยบัญชีหลัก 5 ประเภทคือ

อื่นๆ

1. สินทรัพย์ ประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์

2. หนี้สิน ประกอบด้วย หนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินระยะยาว

3. ส่วนของเจ้าของ ประกอบด้วย ทุน รายได้สูงกว่า/(ต่ำกว่า) ค่าใช้จ่ายสะสม

เงินสำรองตามกฎหมาย และส่วนเกินมูลค่าหุ้น

4. รายได้ ได้แก่ รายได้จากการขาย และรายได้อื่นๆ

5. ค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้แก่ ต้นทุน ค่าใช้จ่ายและบริหารรายการ ฯลฯ

2.3 ประเภทของค่าใช้จ่ายในการบริหารทางการเงิน

1. งบบุคลากร

2. งบดำเนินงาน

3. งบลงทุน

4. งบเงินอุดหนุน

5. งบรายจ่ายอื่น

ตาราง 1 แสดงความแตกต่างระหว่างระบบบัญชีเกณฑ์เงินสดและระบบบัญชีเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย (เกณฑ์คงค้าง)

ระบบบัญชีเกณฑ์เงินสด	ระบบบัญชีเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย(เกณฑ์คงค้าง)
1. ตามระเบียบเกณฑ์เงินสด ถือว่ารายรับในปีงบประมาณใดก็ถือเป็นรายรับของงบประมาณนั้น เช่นเดียวกับรายจ่ายที่เมื่อมีการจ่ายเงินเกิดขึ้นในปีงบประมาณใดให้ถือว่าเป็นรายจ่ายของปีงบประมาณนั้น	1. เพื่อให้แสดงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานถูกต้องตามงวดบัญชี ดังนั้นจึงต้องมีการบันทึกรายการ รายรับค้างรับและรายจ่ายค้างจ่าย รายรับรับล่วงหน้า รายจ่ายจ่ายล่วงหน้า
2. ไม่บันทึกรายการบัญชีสินทรัพย์ ไม่มีการคิดค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ ไม่มีการเปิดบัญชีแสดง ส่วนของเจ้าของ	2. บันทึกบัญชีสินทรัพย์ และคิดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ในแต่ละปีและต้องแสดงรายการสินทรัพย์ในงบดุลด้วยราคาทุน หักค่าเสื่อมราคาสะสมและค่าเผื่อการด้อยค่าของสินทรัพย์
3. ไม่มีการแสดงภาระผูกพันหรือหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาทางการเงินในอนาคตได้	3. ภาระผูกพันหรือหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นจะแสดงอยู่ในหมายเหตุประกอบงบการเงินเพื่อเป็นข้อมูลเปิดเผยให้ผู้ที่จะใช้ประโยชน์จากงบการเงินในการวางแผนและตัดสินใจได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น
4. ไม่จัดทำบัญชีกำไร ขาดทุน เนื่องจากส่วนราชการดำเนินการโดยไม่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร	4. เมื่อสิ้นงวดบัญชี โรงเรียนต้องจัดทำรายงานทางการเงินในรูปแบบของงบดุล งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของเจ้าของและ งบกระแสเงินสด

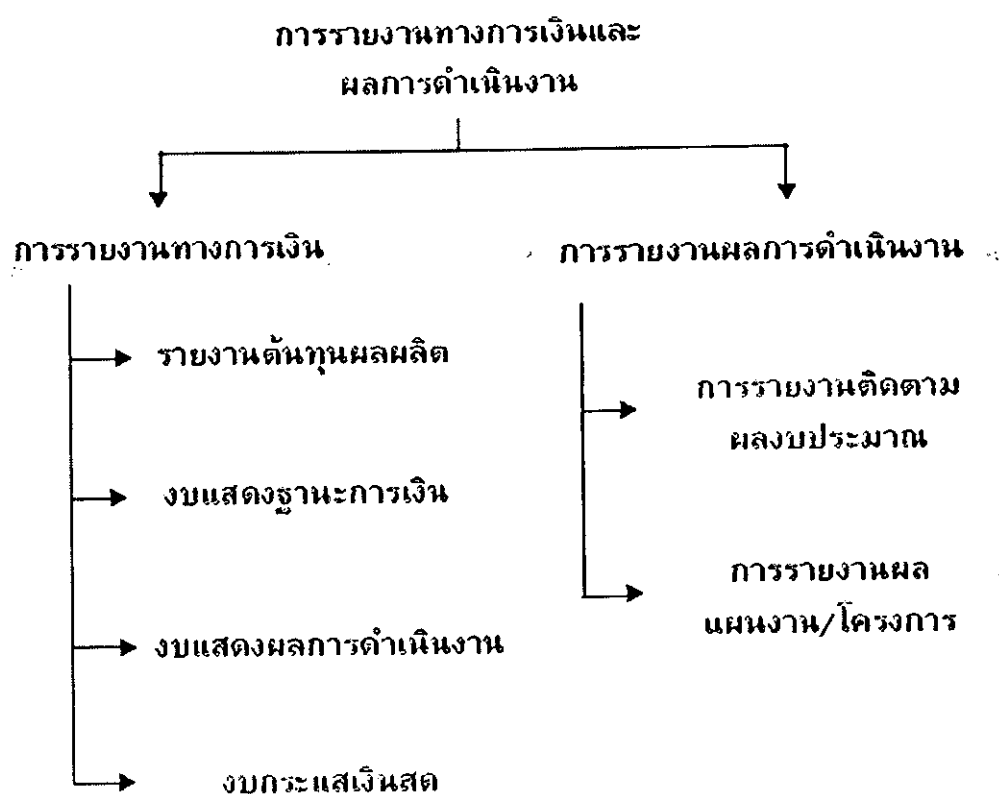
3. การควบคุมงบประมาณ

โรงเรียนจะต้องมีมาตรฐานในการควบคุมงบประมาณและการกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องบัญชีและการเงิน

5.5..5 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน (Financial and Performance Reporting)

กรมสามัญศึกษา (2544:107-128) กล่าวถึงการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ว่าเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานและเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียน เพราะจะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติตามแผนงาน งานโครงการของโรงเรียน ซึ่งการรายงานผลจะยังมีความสำคัญ เนื่องจากระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนั้น การมอบอำนาจต่างๆ ให้กับโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานโดยมุ่งเน้นผลผลิตและผลลัพธ์ที่ชัดเจน ดังนั้นการที่จะรู้ว่าผลการดำเนินงานจะบรรลุเป้าประสงค์หรือไม่จึงต้องดูผลการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนในการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานแสดงไว้ในภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 แสดงการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 107.

5.5.6 การบริหารสินทรัพย์ (Asset management)

กรมสามัญศึกษา (2544: 129-143) กล่าวว่าสินทรัพย์นับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงานของโรงเรียน หากโรงเรียนใช้สินทรัพย์ไม่คุ้มค่าหรือไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะเป็นผลให้ต้นทุนในการดำเนินการสูงกว่าที่ควรจะเป็น สาเหตุทั่วไปของการสิ้นเปลืองงบประมาณอันเนื่องมาจากการใช้สินทรัพย์ ได้แก่ ไม่มีการบำรุงรักษาสินทรัพย์ การสูญหาย การจัดซื้อสินทรัพย์ใหม่ในขณะที่สินทรัพย์เดิมยังสามารถใช้งานได้ การขาดความชัดเจนในกฎระเบียบในการขายสินทรัพย์เดิมที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิต รวมถึงการขาดการบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด โรงเรียนต้องมีการบริหารสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือมีการจัดหาและใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์อย่างคุ้มค่า ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักในการบริหารสินทรัพย์ ตลอดทั้งการมอบหมายหน้าที่ภารกิจของครู-อาจารย์ การวางแผนล่วงหน้าตามแนวปฏิบัติในการบริหารสินทรัพย์ โรงเรียนควรมีการวางแผน กำหนดความต้องการของสินทรัพย์ การจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินวิธีการใช้สินทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบำรุงรักษา การซ่อมแซมทรัพย์สิน การจำหน่ายสินทรัพย์และการจัดหาทดแทน

1. แนวทางการบริหารสินทรัพย์ในโรงเรียน

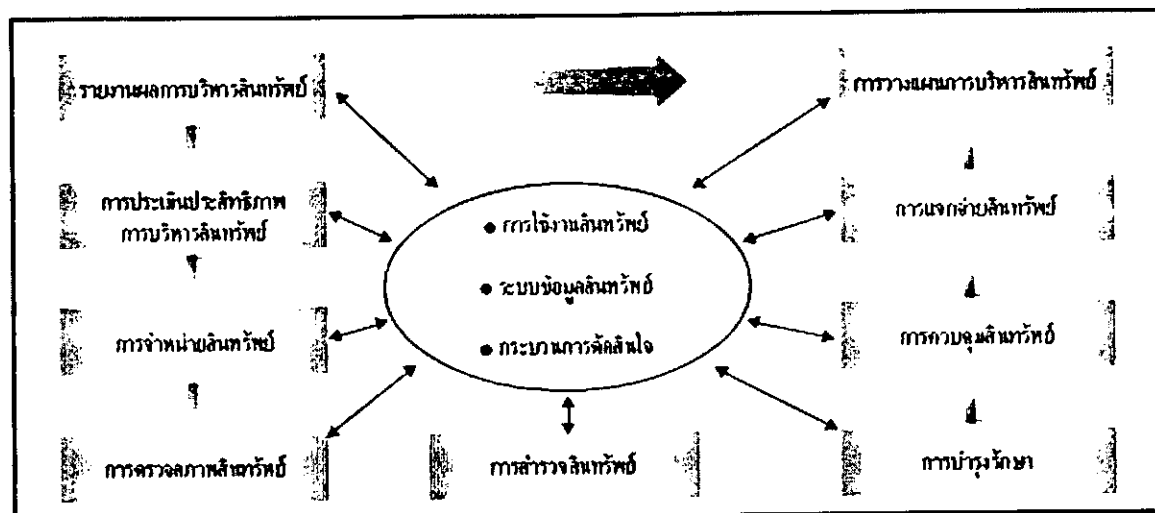
เพื่อให้การบริหารสินทรัพย์ในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

- 1.1 สร้างความตระหนักและให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารสินทรัพย์แก่บุคลากรในโรงเรียน
- 1.2 กำหนดโครงสร้างและหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ให้ชัดเจน
- 1.3 กำหนดความต้องการในการใช้สินทรัพย์
- 1.4 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของโรงเรียน

ซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 11

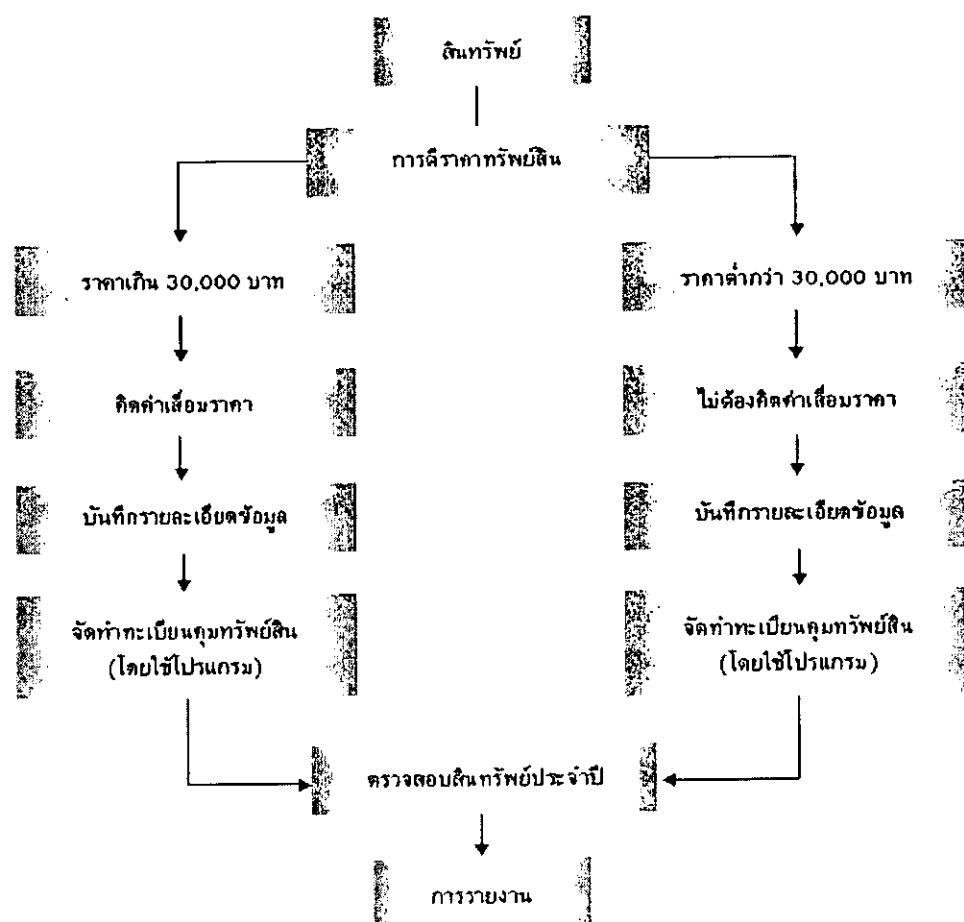
2. วิธีการตีราคาทรัพย์สิน

การตีราคาทรัพย์สินเพื่อให้ได้มูลค่าสุทธิของทรัพย์สิน ที่จะใช้ในการบันทึกบัญชีสินทรัพย์ตามหลักบัญชีคงค้างที่กระทรวงการคลังจะได้มีการปรับเปลี่ยนในระยะต่อไป ซึ่งการตีราคาทรัพย์สินจะดำเนินการได้เมื่อทรัพย์สินนั้นมีข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญเพื่อประโยชน์ในการตีราคาครบถ้วน โดยเฉพาะ วัน เดือน ปี ที่ได้ทรัพย์สินนั้นมาและราคาทุนของทรัพย์สิน ซึ่งแสดงขั้นตอนได้ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 11 แสดงระบบบริหารสินทรัพย์

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 133.

ภาพประกอบ 12 แสดงขั้นตอนการตีราคาทรัพย์สิน

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 135.

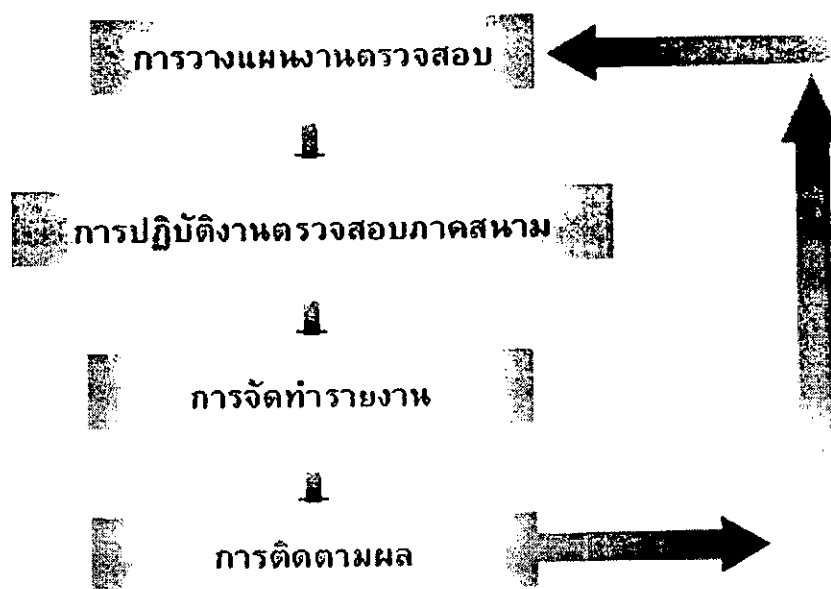
5.5.7 การตรวจสอบภายใน (Internal Audit)

การปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณ จากระบบงบประมาณแบบแผนงานไปสู่ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือการลดบทบาทและอำนาจของหน่วยงานกลางในการควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียน และให้เป็นอิสระในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน การดำเนินการดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้มีการใช้งบประมาณอย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ดังนั้นเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวและยังคงให้ความคล่องตัวในการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องมีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2544:144-171) กล่าวว่าความสำคัญของการตรวจสอบภายในนอกจากจะเป็นการช่วยผู้ปฏิบัติงานทุกระดับของหน่วยงาน ให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น การตรวจสอบภายในสมัยใหม่ยังช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานในหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน การตรวจสอบภายในเป็นพื้นฐานในการวางแผน ตัดสินใจควบคุมและติดตามผลการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีการตรวจสอบอยู่ 4 ลักษณะคือ

1. การตรวจสอบทางการเงิน (Financial Audit)
2. การตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance Audit)
3. การตรวจสอบการดำเนินงาน (Performance Audit)
4. การตรวจสอบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Audit)

กระบวนการตรวจสอบภายในแสดงได้ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 แสดงกระบวนการตรวจสอบภายใน

ที่มา: กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. หน้า 147.

5.6 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในโรงเรียน

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารในระดับโรงเรียน มีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2544:7)

1. การรับรู้ ควรให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะกระบวนการในการจัดทำแผนกลยุทธ์ การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง
2. การมีส่วนร่วม ควรให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์สถานภาพของโรงเรียนในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ที่จะทำให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ของโรงเรียน
3. การดำเนินงานตามระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เมื่อโรงเรียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ชัดเจน และจัดทำกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลางและดำเนินการตามภารกิจทั้ง 7 ด้าน โรงเรียนควรมีการแต่งตั้งและกำหนดภาระหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละด้านในการดำเนินการที่ชัดเจนและตรวจสอบได้
4. การนิเทศ ติดตามการดำเนินงาน ในการดำเนินงานตามระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ควรมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งในส่วนของกรมสามัญศึกษา สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและโรงเรียน ตลอดจนมีการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้เพิ่มเติมสำหรับบุคลากรในระดับกรม สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและโรงเรียน
5. การรายงาน ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานตามระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ทั้งในส่วนของภาพรวมของจังหวัด/โรงเรียน เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของแต่ละฝ่าย

การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting: PBB) บุคลากรในโรงเรียนทุกคนต้องมีความเข้าใจในระบบบริหารงบประมาณ และที่สำคัญคือการวิเคราะห์ภาระงาน และกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อันจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่เป้าหมายตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

เนื่องจากงบประมาณการศึกษาเป็นเงินจำนวนมหาศาลและเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก ประกอบกับต้องบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นในทางปฏิบัติเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษานั้น จึงต้องมีการปรับปรุงการดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญอยู่

งบประมาณการศึกษาได้มีวิวัฒนาการและแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมมาโดยลำดับ เริ่มตั้งแต่ยังไม่มีการใช้ระบบงบประมาณที่แน่นอน เป็นเพียงแต่การรวมตัวเลขค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จนกระทั่ง

เริ่มมีการนำระบบงบประมาณแบบแสดงรายการมาใช้ (Line-Item Budgeting) ขึ้นเป็นครั้งแรกและต่อมาได้เปลี่ยนระบบงบประมาณมาเป็นงบประมาณแบบแผนงาน (Programming Budgeting) แต่อย่างไรก็ตามการใช้งบประมาณแบบแสดงแผนงานก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกหลายประการ ซึ่งพอจะสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

ระบบงบประมาณในรูปแบบแสดงแผนงานยังไม่บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้เนื่องจากปัญหาต่างๆ ดังนี้

6.1 ปัญหาด้านการจัดเตรียมงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่าหน่วยงานที่จัดทำงบประมาณขาดการวางแผนทางการเงินในระยะยาว มักจะใช้วิธียึดถือหรือปฏิบัติตามงบประมาณรายจ่ายของปีที่ผ่านมา ผู้บริหารสถานศึกษาเพียงแต่ควบคุมดูแลให้การดำเนินการใช้งบประมาณเป็นไปตามแผนงานหรือโครงการที่ตั้งไว้และ การจัดเตรียมงบประมาณการศึกษาของสถานศึกษา ไม่ผ่านขั้นตอนการพิจารณาที่ถูกต้อง ซึ่งปกติแล้วงบประมาณการศึกษาของสถานศึกษาต้องผ่านการกลั่นกรองของกระทรวงและต้องให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานของกระทรวงก่อนแล้วกระทรวงจึงรวบรวมส่งมาที่สำนักงานงบประมาณในลักษณะรายกระทรวง จึงจะถูกต้องตามระบบงบประมาณแบบแผนงาน แต่ในปัจจุบันไม่ได้ปฏิบัติในลักษณะเช่นที่ว่านี้และสิ่งที่พบเสมอคือปัญหาความซ้ำซ้อนของงานและโครงการซึ่งมีสาเหตุมาจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานของสถานศึกษาเกินกว่าที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่หรือมาจากการมิได้จัดลำดับความสำคัญของงาน และมาจากการขาดการพิจารณาขอบเขตของงานว่าควรจะลดหรือยุบเลิกงานไปเมื่อไม่มีความจำเป็นในงานนั้นต่อไปแล้ว

นอกจากนี้จากการศึกษาของประสิทธิ์ ลิ้มปวิทยากุล. (2543) ยังพบว่ามีปัญหาการนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการจัดเตรียมงบประมาณเพื่อให้สมบูรณ์และสะดวกต่อการพิจารณาเพื่อให้งบประมาณเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่สมบูรณ์ทุกด้าน เพื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบถึงข้อดีข้อเสียและสถานการณ์ต่างๆ ให้เหมาะสมและแม่นยำ แต่ข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ยังขาดอยู่ ไม่มีการรวบรวมไว้และขณะเดียวกันข้อมูลที่มีอยู่ก็ยังไม่ได้นำออกมาใช้ให้แพร่หลายในการจัดทำงบประมาณ เพื่อให้งบประมาณมีการปฏิบัติไปในทางเดียวกัน เช่น ข้อมูลเกณฑ์มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีอยู่บางส่วนยังไม่ได้รับการเผยแพร่ให้ส่วนราชการทราบโดยทั่วไป และสถานศึกษาขอตั้งงบประมาณประจำปีมาโดยขาดแนวทางหรือทิศทางที่ถูกต้องและขาดการจัดลำดับความสำคัญของงบประมาณรายจ่ายที่ขอมา จึงมีผลให้วงเงินงบประมาณที่ขอมาสูงเกินความจำเป็น เป็นอุปสรรคต่อการพิจารณางบประมาณประจำปี

6.2 ปัญหาด้านการอนุมัติงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่าขั้นตอนการพิจารณางบประมาณนั้น เอกสารงบประมาณที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อเสนออนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี มีมากมายหลายเล่มและยากต่อความเข้าใจสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ด้านงบประมาณมาก่อน ทำให้การพิจารณากลั่นกรองทำได้ยากลำบาก ข้อมูลคำชี้แจงต่างๆ ที่จะชี้แจงขออนุมัติงบประมาณของสถานศึกษา ยังขาดรูปแบบที่

เป็นมาตรฐานและไม่มีระบบ กระจายไปตามผู้ชี้แจงแต่ละเขตการศึกษา ทำให้ต้องมีการซักถามและชี้แจง เสียเวลาไปโดยไม่จำเป็นและผู้บริหารสถานศึกษาหรือเจ้าหน้าที่ยังไม่มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่จะสามารถจัดป้อนข้อมูลและรายละเอียดที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ในการพิจารณางบประมาณให้มีประสิทธิภาพ

6.3 ปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ

จากการศึกษาสามารถแบ่งปัญหาการบริหารงบประมาณออกเป็น 2 ด้านคือ

1. ปัญหาด้านการใช้เงินประจำงวด

1.1 การใช้เงินประจำงวดตามที่ได้มีวัตถุประสงค์ในครั้งแรกที่มีการตั้งเงินประจำงวดขึ้นมานั้น ในปัจจุบันนี้ไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการตั้งเงินประจำงวดแต่อย่างใดทั้งสิ้น

1.2. มักจะมีการอุทธรณ์อยู่เสมอเกี่ยวกับการอนุมัติเงินประจำงวดซ้ำและเมื่ออนุมัติไปแล้วก็ไม่สามารถจัดซื้อในราคาที่ได้รับอนุมัติมา

1.3. ราคามาตรฐานและเอกสารที่จะใช้อ้างอิง เพื่อใช้ในการขอเงินงบประมาณนั้น มักมีจำกัดและไม่แพร่หลาย อาทิเช่น ราคามาตรฐานของวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง ราคาต่อหน่วย ฯลฯ ทำให้ต้องใช้เวลารวบรวมและหารายละเอียดเกี่ยวกับราคาที่สามารถอนุมัติได้

1.4. ราคามาตรฐานและราคาต่อหน่วยที่สำนักงานประมาณกำหนดให้สถานศึกษาปฏิบัติ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงซ้ำมาก ทั้งนี้เพราะต้องอาศัยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนด ทำให้ราคาที่ตั้งไว้ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงในราคาแห่งจริงของตลาด ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถจัดซื้อจัดจ้างได้ตามราคาที่สำนักงานประมาณอนุมัติไป ทำให้ต้องมีการอุทธรณ์ขอเพิ่มงบประมาณหรือตัดรายการที่จะซื้อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับอนุมัติอยู่เป็นประจำ

2 ปัญหาด้านการจัดซื้อจัดจ้าง

2.1. มีกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับที่จะต้องปฏิบัติตามมากมาย ประกอบกับทั้งระเบียบและข้อบังคับนั้นก็มักจะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทำให้ยากต่อการปฏิบัติตาม

2.2. กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับมักจะกำหนดตายตัว ไม่ยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับความคล่องตัวของการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการกระทำผิดระเบียบข้อบังคับ โดยไม่เจตนาอยู่เสมอ

2.3. สถานศึกษาจะต้องเสียเวลามากในการปฏิบัติ ตามระเบียบขั้นตอน จนหลายๆ ครั้งไม่สามารถดำเนินการซื้อได้ทันภายในปีงบประมาณนั้นๆ ทำให้ต้องเสียงบประมาณนั้นๆ ไป

นอกจากปัญหาด้านระบบงบประมาณที่ได้กล่าวไปข้างต้น ยังมีผลการประเมินและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหางบประมาณการศึกษาดังต่อไปนี้

พิมลจรรย์ นามวัฒน์และกิติ ดยัคคานนท์. (2532: 305) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้งบประมาณประสบความล้มเหลวต่อไปนี้

1. คาดหวังมากเกินไป
2. การนำงบประมาณมาปฏิบัติอย่างรวดเร็วเกินไป
3. การขาดการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด
4. การขาดระบบบัญชีที่สามารถให้ข้อมูลได้ถูกต้อง
5. การขาดการเก็บสถิติข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติในอดีต
6. การพยายามที่จะคาดคะเนอนาคตที่ยาวเกินไป
7. การขาดการแก้ไขประมาณการของตัวเลขที่ล้าสมัย
8. การใช้แบบฟอร์มงบประมาณจำนวนมากและลงลึกในรายละเอียดมากเกินไป
9. การขาดการร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
10. การขาดการวิเคราะห์สาเหตุของความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเลขที่เกิดขึ้นจริงกับตัวเลขที่ประมาณการเอาไว้

11 การขาดการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสูงสุดขององค์กร

สมพงษ์ เรียมรมิระตัน. (2539) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงานโครงการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัด สปจ. เขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้การจัดทำงบประมาณไม่ชัดเจน ไม่ได้รับการพิจารณาจัดตั้งงบประมาณตามความจำเป็นและต้องการของหน่วยงาน จึงให้เสียโอกาสในการที่จะพัฒนาหน่วยงานให้เป็นไปตามทิศทางหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

กรมสามัญศึกษา. (2540) รายงานว่า เนื่องจากการได้รับงบประมาณต่ำกว่าแผน ทำให้กรมสามัญศึกษาเกิดการขาดแคลนปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและทำให้เกิดการบริหารงบประมาณล่าช้าอีกด้วย เนื่องจากความต้องการใช้เงินมีมากแต่เงินงบประมาณมีจำกัด จึงทำให้ต้องขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณหรือขออนุมัติโอนเงินงบประมาณ โดยเฉพาะในช่วงปลายปีงบประมาณ ยิ่งทำให้การใช้งบประมาณไม่ทันมีมากยิ่งขึ้น

วันทนี อนุพันธ์. (2543) ได้วิเคราะห์การบริหารงบประมาณในการจัดกิจกรรมนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ แม้จะบริหารและจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมแล้วก็ตาม และสถาบันราชภัฏแต่ละแห่งบริหารงบประมาณต่างกัน ส่วนใหญ่สถาบันปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบเฉพาะ ทำให้กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติไม่ได้ บางแห่งขาดความสอดคล้องระหว่างระเบียบการเงินกับการปฏิบัติจริง

นาฏชุตตา อรัญนารถ. (2542) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารวิธีการงบประมาณแผ่นดิน : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นพบว่า

1. ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผนระบบข้อมูลและเครื่องมืออยู่ในระดับมาก คือระบบข้อมูลซึ่งต้องเกี่ยวข้องตั้งแต่การจัดทำคำขอของงบประมาณ การปฏิบัติและการบริหารงบประมาณ ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัย ไม่มีฐานข้อมูลรวม ขาดการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ขาดผู้พัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความชำนาญและผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินการ

2. ปัญหาด้านองค์กรงบประมาณ พบว่า เกิดจากโครงสร้างขององค์กรที่มีหน่วยงานจำนวนมาก เกิดความซ้ำซ้อน มีสายการบังคับบัญชาหลายชั้น ระเบียบข้อบังคับและขั้นตอนมีมาก ทำให้งานล่าช้า ขาดความคล่องตัวซึ่งเกี่ยวกับอำนาจการบริหารงาน วิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการได้มาของผู้บริหารทุกระดับ

3. ปัญหาด้านบุคลากร พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติ ศักยภาพ ทักษะ และการประสานงาน ซึ่งยังขาดระบบการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การกำหนดตำแหน่งตามสายงานทำให้ยากต่อการจัดคนให้เหมาะกับงาน รวมทั้งระบบผลตอบแทนที่ไม่เป็นแรงกระตุ้นสำหรับผู้ตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท

บรรณนิทัศน์

บรรณนิทัศน์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Annotation หมายถึง ข้อเขียนซึ่งผู้เขียนแนะนำผู้อ่านเกี่ยวกับหนังสือชื่อใดชื่อหนึ่ง ในบางแง่มุม หรืออาจเขียนถึงทุกแง่ทุกมุมของหนังสือเล่มนั้น ซึ่งลักษณะของการเขียนอาจแทรกความคิดเห็นของผู้เขียน เพิ่มเติมจากบทสรุปเนื้อหาที่มีในหนังสือก็ได้ (ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. 2546 : 1-5)

ความหมายของบรรณนิทัศน์

นักวิชาการได้ให้ความหมายของบรรณนิทัศน์ไว้ต่างๆ กันดังนี้

กรมสามัญศึกษา. (2532: 156) ได้อธิบายว่า บรรณนิทัศน์ คือ การจัดทำคำอธิบายอย่างสังเขป เพื่อแนะนำลักษณะเด่นๆ ของหนังสือแต่ละเล่มว่ามีสาระสำคัญและความมุ่งหมายอย่างไร

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจนะ. (2533: 187) ได้กล่าวว่า บรรณนิทัศน์ คือ การจัดทำคำอธิบายสังเขป เพื่อประกอบรายชื่อแต่ละเล่มว่าหนังสือเล่มนั้นๆ เขียนไปในทำนองใด มีสาระสำคัญอย่างไร

กรมวิชาการ. (2536: 78) ได้ให้ความหมายของบรรณนิทัศน์ไว้ว่า บรรณนิทัศน์คือ การจัดทำคำอธิบายประกอบรายชื่อหนังสือแต่ละเล่มโดยสังเขป แสดงให้เห็นเนื้อหาสาระและทำนองเขียนตลอดจนความมุ่งหมายของหนังสือเล่มนั้นๆ

ลมูล รัตดากร. (2539: 18-20) อธิบายว่า บรรณนิทัศน์เป็นการจัดทำคำอธิบายโดยย่อเพื่อประกอบรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือแต่ละเล่ม เพื่อให้ทราบหนังสือเล่มนั้นๆ เขียนไปในทำนองใด มีเนื้อหาสำคัญอย่างไรบ้าง และมีจุดมุ่งหมายอะไร

ธาดาศักดิ์ วชิรปริชาพงษ์. (2540: 90) ได้กล่าวว่า บรรณนิทัศน์ คือ การบอกกล่าวให้ทราบโดยย่อถึงสาระหรือเนื้อเรื่องของเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือวัสดุแต่ละชิ้น เป็นเครื่องมือช่วยการตัดสินใจเลือกเอกสาร หรือถ้าเอกสารได้รับการคัดเลือกเข้ามาในห้องสมุดแล้วก็ เป็นเครื่องมือแจ้งแก่สมาชิกให้ทราบคุณค่าสาระของเอกสารนั้นๆ

เอี่ยมพร ทศนประสิทธิ์ผล. (2543: 73) ได้กล่าวถึงความหมายของบรรณนิทัศน์ว่า บรรณนิทัศน์เป็นลักษณะของบรรณานุกรมเพื่อการสืบค้นหนังสือ

สมหมาย พรหมทอง. (2545: 12) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบรรณนิทัศน์ว่า เป็นการอ่านสรุปสาระสำคัญของเนื้อเรื่อง โดยย่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและคุณค่าของเอกสาร

สถาพร ศรีม่วง. (2545: 26) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบรรณนิทัศน์ว่าเป็นการสรุปประเด็นสำคัญออกมาจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อให้ทราบข้อมูลภายในเนื้อหาโดยสังเขปว่าน่าสนใจ และมีคุณประโยชน์อย่างไร

สมศักดิ์ จิตยารักษ์. (2546: 26) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบรรณนิทัศน์ว่า เป็นคำอธิบายสาระสำคัญของหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์โดยย่อ เพื่อแนะนำลักษณะเด่นๆ ของหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์แต่ละเล่มว่าเขียนไปในทำนองใด มีสาระสำคัญและความมุ่งหมายอย่างไร

ไพฑูรย์ คงทัพ (2546: 48) ได้ให้ความหมายบรรณนิทัศน์ สรุปได้ว่า บรรณนิทัศน์ คือ การสรุปประเด็นสาระสำคัญจากหนังสือ บทความ งานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ทั้งที่เป็นรูปเล่มและอิเล็กทรอนิกส์โดยสังเขป เพื่อแนะนำลักษณะเด่นๆ ของเอกสารดังกล่าวข้างต้นว่าเขียนในลักษณะใด มีความสรุปว่าอย่างไรและมีคุณประโยชน์อย่างไร

อรณลิน พยัคฆ์เจริญสุข (2547: 48) ได้ให้ความหมายของบรรณนิทัศน์ว่า บรรณนิทัศน์ หมายถึงข้อเขียน ซึ่งผู้เขียนแนะนำผู้อ่าน เป็นการบอกให้ทราบถึงสาระหรือเนื้อหาส่วนที่สำคัญของเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือวัสดุอื่นแต่ละชิ้น เพื่อประกอบรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือแต่ละเล่มว่าเขียนไปในทำนองใด มีเนื้อหาสาระสำคัญและมีความมุ่งหมายอย่างไร

จากนิยามความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า บรรณนิทัศน์ หมายถึง การจัดทำสรุป สาระสำคัญ และคำอธิบายพอสังเขปของหนังสือ วารสาร งานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาสำคัญและจุดมุ่งหมายของสิ่งพิมพ์นั้นๆ เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้ผู้อ่านสามารถคัดเลือกเอกสาร สิ่งพิมพ์ ได้ตรงกับความสนใจได้โดยสะดวกและประหยัดเวลา

หลักการจัดทำบรรณนิทัศน์

หลักการจัดทำบรรณนิทัศน์ นักการศึกษาเสนอวิธีการจัดทำไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2536: 78-79) ได้อธิบายถึงหลักเกณฑ์ในการเขียนบรรณนิทัศน์ไว้ดังนี้

1. อ่านหนังสือให้เข้าใจความมุ่งหมายของหนังสือเล่มนั้นๆ โดยอ่านคำนำและส่วนอื่นๆ ของหนังสือเพื่อจะได้เขียนได้ถูกต้อง

2. อ่านเนื้อเรื่องเพื่อจัดทำคำอธิบายประกอบหนังสือเล่มนั้นๆ เขียนข้อความสังเขปให้ถูกต้อง รัดกุม ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวของหนังสือ

3. เสนอคุณค่าอันแท้จริงของหนังสือเล่มนั้นๆ ตามความมุ่งหมายของผู้แต่งอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่มีความโน้มเอียงหรืออคติจงใจให้ผู้อ่านคล้อยตาม

4. อาจใช้คำวิจารณ์หรือข้อความวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นมาประกอบด้วยก็ได้

5. อาจนำเหตุการณ์หรือความสนใจในปัจจุบันให้เชื่อมโยงกับผู้แต่งและเนื้อหาในหนังสือเพื่อให้เกิดความสนใจก็ได้

6. เขียนด้วยสำนวนที่สละสลวย

ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงศ์. (2540: 92) ได้อธิบายถึงลำดับขั้นในการจัดทำบรรณนิทัศน์ หนังสือแต่ละเล่ม มีดังนี้

1. ศึกษาเนื้อเรื่องและแนวคิดให้เข้าใจ โดยพิจารณาอ่านจาก คำนำ สารบัญ และเนื้อเรื่องโดยสังเขป

2. เขียนรายละเอียดของบรรณานุกรม ได้แก่

2.1 ชื่อผู้แต่ง

2.2 ชื่อเรื่อง

2.3 ครั้งที่พิมพ์ (ถ้าพิมพ์ตั้งแต่ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)

2.4 สถานที่พิมพ์

2.5 สำนักพิมพ์

2.6 ปีที่พิมพ์

2.7 จำนวนหน้า

3. เขียนข้อความที่เป็นบรรณนิทัศน์ คือ สรุปสาระสำคัญของเนื้อเรื่องโดยย่อให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด และเสนอคุณค่าที่แท้จริงของหนังสือเล่มนั้น

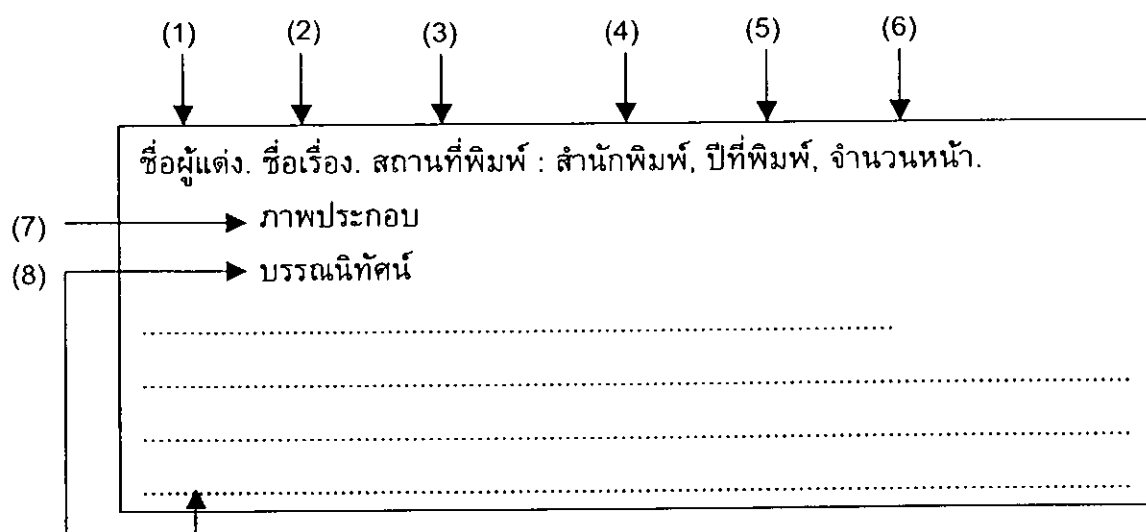
4. พิจารณาทบทวน เนื้อหา สำนวนภาษาและความยาวให้เหมาะสม

การเขียนบรรณนิทัศน์มักเขียนขึ้นอย่างสังเขป เป็นการสรุปเนื้อหาอย่างย่อๆ การเขียนบรรณนิทัศน์แยกได้เป็น 2 อย่างคือ

1. บรรณนิทัศน์สำหรับผู้อ่าน (Reader's note) เป็นการเขียนบรรณนิทัศน์สำหรับผู้อ่าน นิยมเขียนแบบสั้นๆ เพื่อสรุปใจความของหนังสือเป็นการแนะนำผู้อ่านให้ไปอ่านรายละเอียดของหนังสือต่อไป

2. บรรณนิทัศน์สำหรับบรรณารักษ์ (Librarian note) บรรณนิทัศน์ประเภทนี้ เป็นการจัดทำเพื่อแนะนำผู้อ่านอย่างละเอียดหรือเขียนขึ้น เพื่อประกอบการพิจารณาจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด การจัดทำบรรณนิทัศน์ประเภทนี้จึงมักค่อนข้างยาวและละเอียดกว่าบรรณนิทัศน์สำหรับผู้อ่านทั่วไป

กรมวิชาการ. (2536: 79-80) ได้อธิบายถึงวิธีการเขียนบรรณนิทัศน์ ลงข้อความตามแบบฟอร์ม ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 วิธีเขียนบรรณนิทัศน์

ที่มา : กรมวิชาการ. (2536). คู่มือการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

จากภาพประกอบ 1 กรมวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ชื่อผู้แต่ง ให้ลงตามหลักเกณฑ์การลงบัตรรายการหนังสือ
2. ชื่อเรื่อง ให้ลงตามที่ปรากฏในหนังสือ แล้วขีดเส้นใต้ หากมีชื่อรองก็ให้ลงไว้ด้วย ถ้าปรากฏว่าหนังสือนั้นพิมพ์ตั้งแต่ครั้งที่ 2 ขึ้นไปก็ให้ลงครั้งที่ต่อท้ายเรื่อง ถ้าเป็นเล่มที่ 1,2... ให้ลงด้วย
3. สถานที่พิมพ์ ให้ลงตามที่ปรากฏที่หน้าปกใน หรือที่ด้านหลังของหน้าปกใน หรือที่ส่วนล่างของหน้าสุดท้าย ถ้าไม่ปรากฏที่พิมพ์ให้ลงว่า ม.ป.ท.
4. ผู้พิมพ์ ให้ลงชื่อสำนักพิมพ์ ถ้าไม่ปรากฏให้ลงชื่อโรงพิมพ์
5. ปีที่พิมพ์ ลงตามที่ปรากฏในหนังสือ ถ้าไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ให้ลงว่า ม.ป.ป.
6. หน้า ตามจำนวนหน้าในหนังสือ
7. อื่นๆ เช่น ภาพประกอบ แผนที่ กราฟ ตาราง ถ้ามีให้ลงไว้ด้วย

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่ได้เสนอหลักการจัดทำบรรณนิทัศน์ไว้อย่างหลากหลายวิธีการซึ่งสรุปและอธิบายได้ว่า ผู้จัดทำจะต้องอ่านทำความเข้าใจเนื้อเรื่องและใจความสำคัญโดยตลอด โดยเฉพาะเนื้อหาหลักของหนังสือ รวมถึงการศึกษาทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้แต่งด้วยว่ามีความคาดหวังกับการประสบความสำเร็จในการเขียนหนังสือเล่มนั้น จากนั้นจึงสรุปประเด็นสาระสำคัญ ให้ครอบคลุมหัวข้อหลัก แล้วจัดทำบรรณานุกรมอ้างอิง ก็จะได้บรรณนิทัศน์ที่สมบูรณ์ แต่เพื่อ

ความถูกต้องและความสมบูรณ์ในสาระสำคัญ ควรต้องทำการทบทวนเนื้อหาทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อความสอดคล้องและสัมพันธ์ตรงกับจุดมุ่งหมายของหนังสือเล่มนั้นอย่างแท้จริง

ลักษณะของบรรณนิทัศน์

กรมวิชาการ. (2535: 217) ได้อธิบายถึง ลักษณะของบรรณนิทัศน์ที่ดี มีลักษณะ ดังนี้

1. ใช้ถ้อยคำสั้นๆ รัดกุม ได้ความตรงตามจุดมุ่งหมาย
2. ข้อความถูกต้องตามเนื้อหาสาระของหนังสือ
3. สำนวนภาษาสละสลวย น่าอ่าน
4. มีศิลป์ในการเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ อาจจะมีอารมณ์บทที่สามารถทำให้ผู้อ่านในเนื้อเรื่องนั้นได้ชัดเจน เข้าใจในคุณค่าที่แท้จริงของหนังสือได้ดี

5. ความยาวพอเหมาะสมควรที่ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องราวได้ตามจุดมุ่งหมาย

ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงศ์. (2540: 91) กล่าวว่า บรรณนิทัศน์ที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

1. ใช้ถ้อยคำสั้น รัดกุม ได้ความหมายตรงตามจุดมุ่งหมาย ไม่พูดซ้ำซาก
2. ข้อความถูกต้องตรงตามเนื้อหาสาระของหนังสือ
3. สำนวนภาษาสละสลวย น่าอ่าน
4. มีศิลป์ในการเขียนที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องนั้นได้ชัดเจน เข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของหนังสือนั้นได้ดีพอสมควร

5. เป็นข้อความที่เขียนโดยปราศจากอคติ

6. ความยาวพอเหมาะที่จะให้ผู้อ่านเข้าใจตามวัตถุประสงค์

กล่าวได้ว่า ลักษณะของบรรณนิทัศน์ที่ดีนั้น ต้องใช้ถ้อยคำสั้นๆ รัดกุม ข้อความที่สรุปถูกต้อง ตรงตามเนื้อหาสาระของหนังสือ ไม่ควรมีความยาวมากเกินไป ผู้เขียนต้องมีศิลป์ในการเขียนโดยสำนวนภาษาที่ใช้ต้องสละสลวย น่าอ่าน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของหนังสือ

ประโยชน์ของบรรณนิทัศน์

นักวิชาการได้กล่าวถึงประโยชน์ของบรรณนิทัศน์ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ. (2535: 78) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของบรรณนิทัศน์ว่า มีประโยชน์ในการใช้เป็นคู่มือในการเลือกหนังสือสำหรับห้องสมุด ใช้แนะนำหนังสือแก่ผู้อ่านและใช้เป็นแนวทางในการที่ผู้อ่านจะเลือกอ่านและค้นคว้าได้ตรงตามความต้องการและความสนใจได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงเนื้อหาโดยย่อของหนังสือเล่มนั้นๆ

รัชนิกร ทองสุคติ. (2545: 47) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของบรรณนิทัศน์ว่า เป็นกิจกรรมที่บรรณารักษ์เขียนอธิบายถึงสาระสำคัญของหนังสือ เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักหนังสือเล่มนั้นโดยสังเขป เป็นการช่วยประหยัดเวลาในการเลือกหนังสือ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประโยชน์ของบรรณนิทัศน์นั้นใช้เป็นคู่มือในการเลือกหนังสือสำหรับห้องสมุด ใช้แนะนำหนังสือแก่ผู้อ่าน และใช้เป็นแนวทางในการที่ผู้อ่านจะเลือกอ่านและค้นคว้าได้ตรงความต้องการและความสนใจได้อย่างรวดเร็ว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องการงบประมาณในสถานศึกษา ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าและ รวบรวมจาก หนังสือ วารสาร งานวิจัยและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. วิธีการจัดทำบรรณนิทัศน์
2. การลำดับเนื้อหาบรรณนิทัศน์
3. การจัดทำบรรณนิทัศน์
4. การจัดทำบรรณานุกรม

1. วิธีการจัดทำบรรณนิทัศน์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้

1.1. ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเกี่ยวกับบรรณนิทัศน์เรื่องการงบประมาณในสถานศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสารไว้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537-2547 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1.1. หนังสือ จำนวน 28 เรื่อง
- 1.1.2. วารสาร จำนวน 20 เรื่อง
- 1.1.3. งานวิจัย จำนวน 35 เรื่อง
- 1.1.4. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 20 เรื่อง

1.2. จัดหมวดหมู่ แยกประเภทเอกสารที่ได้ค้นคว้า รวบรวมมาดังนี้

- 1.2.1. หนังสือ
- 1.2.2. วารสาร
- 1.2.3. งานวิจัย
- 1.2.4. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

1.3. อ่านและสรุปสาระสำคัญของเนื้อเรื่องโดยให้ครอบคลุมเนื้อหาในประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

- 1.3.1. การงบประมาณ
- 1.3.2. ประเภทของงบประมาณการศึกษา
- 1.3.3. แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา
- 1.3.4. กระบวนการงบประมาณการศึกษา
- 1.3.5. การบริหารงบประมาณการศึกษา
- 1.3.6. ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

1.4. จัดระบบการลำดับการนำเสนอเนื้อหาสาระ โดยพิจารณาตรวจสอบเนื้อหา สำนวนภาษา

1.5. จัดทำดรรชนี บรรณนิทัศน์ โดยนำเสนอใน 3 รูปแบบ เพื่อสะดวกในการศึกษาค้นคว้า โดยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

1.5.1. ดรรชนีชื่อเรื่อง

1.5.2. ดรรชนีชื่อผู้แต่ง

1.5.3. ดรรชนีหัวเรื่อง

1.6. จัดทำบรรณานุกรม ตามหลักเกณฑ์วิธีการเขียนบรรณานุกรม

2. การลำดับเนื้อหาบรรณนิทัศน์

ผู้ศึกษาได้ลำดับเนื้อหาบรรณนิทัศน์ไว้ในบทที่ 4 โดยจำแนกตามประเภทของเอกสารที่ได้ค้นคว้ารวบรวมดังนี้

2.1 หนังสือ

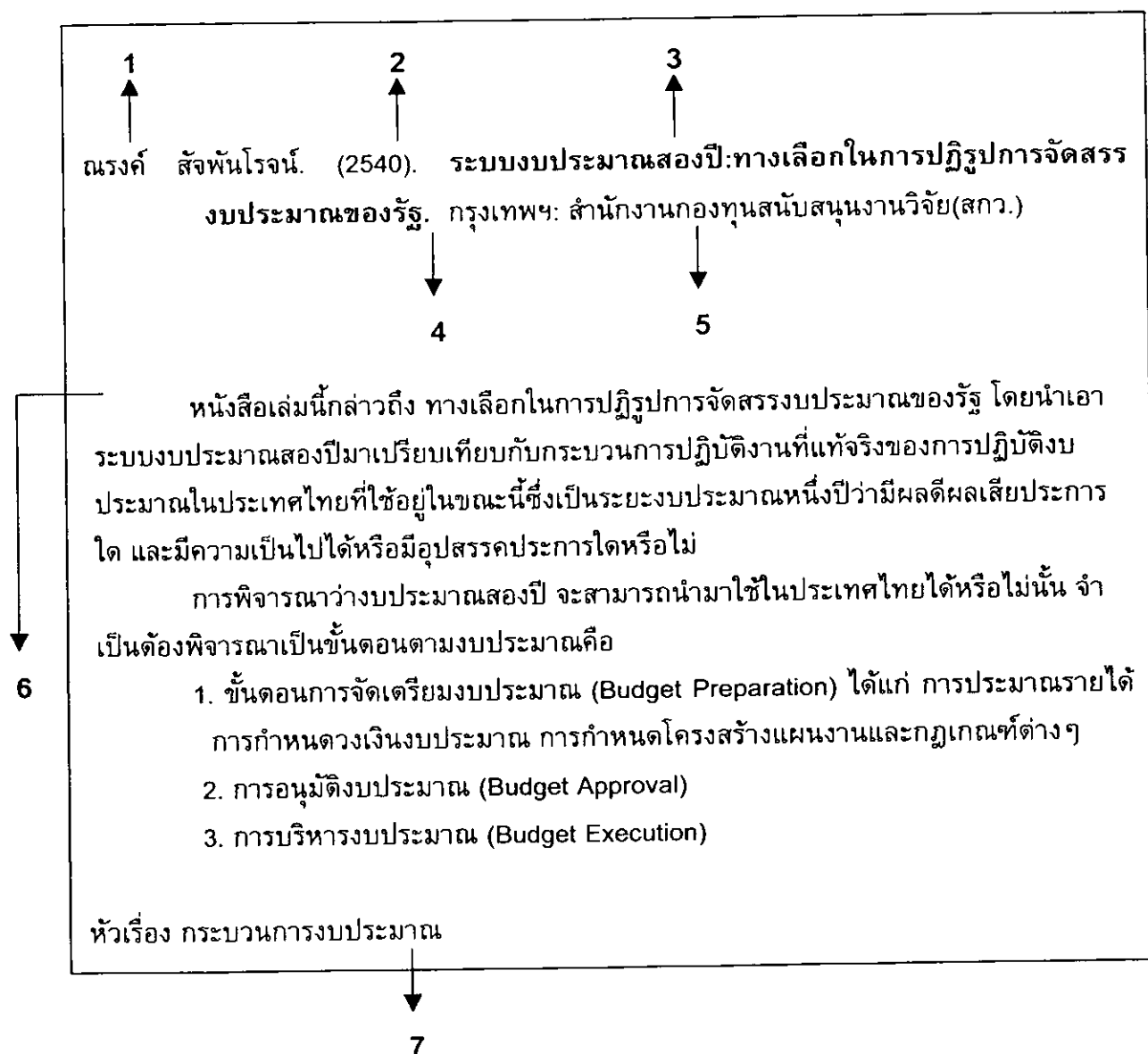
2.2 วารสาร

2.3 งานวิจัย

2.4 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

โดยในแต่ละประเภทได้เรียงลำดับตามพจนานุกรม

ตัวอย่าง บรรณนิทัศน์จากหนังสือ

1. ชื่อผู้แต่ง
2. ปีที่พิมพ์
3. ชื่อเรื่อง
4. เมืองที่พิมพ์
5. สำนักพิมพ์
6. เนื้อหาบรรณนิทัศน์
7. ดรรชนีหัวเรื่อง

3. การจัดทำดรรชนีบรรณนิทัศน์

ผู้ศึกษาได้จัดทำดรรชนีบรรณนิทัศน์ หนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการงบประมาณในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้อ่านสามารถสืบค้นด้วยความสะดวกรวดเร็ว โดยจัดทำเป็น 3 รูปแบบคือ

1. ดรรชนีชื่อเรื่อง
2. ดรรชนีชื่อผู้แต่ง
3. ดรรชนีหัวเรื่อง

3.1 ดรรชนีชื่อเรื่อง

ผู้ศึกษาได้จัดทำ ดรรชนีหัวเรื่อง โดยรวบรวมชื่อเรื่องจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยและสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ เรียงตามลำดับอักษร ตามแบบพจนานุกรมตามประเภทของเอกสารที่นำเสนอ ตามตัวอย่างดังนี้

ดรรชนีชื่อเรื่องจากหนังสือ

	หน้า
รายงานงบประมาณสองปี: ทางเลือกในการปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณของรัฐ	53

ดรรชนีชื่อเรื่องจากวารสาร

	หน้า
งบประมาณ: เครื่องมือในการบริหารและประเมินประสิทธิภาพ	54

ดรรชนีชื่อเรื่องจากงานวิจัย

	หน้า
การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงาน การจัดทำงบประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย	55

ดรรชนีชื่อเรื่องจากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

	หน้า
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการปฏิบัติงานด้านการวางแผน การศึกษาและงบประมาณของวิทยาลัยการอาชีพ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	56

3.2 ดรรชนีชื่อผู้แต่ง

ผู้ศึกษาได้จัดทำดรรชนีชื่อผู้แต่งของหนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยเรียงลำดับตัวอักษรตามแบบพจนานุกรมและใส่เลขหน้ากำกับตามที่ชื่อผู้แต่งนั้นปรากฏ ตามตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่าง ดรรชนีชื่อผู้แต่ง

	หน้า
ณรงค์ สักพันโรจน์	53
วิชนิพร เศรษฐลักโก	54
สมบูรณ์ สุวรรณ	55
สุรักษ์ สุทธิประภา	56

3.3 ดรรชนีหัวเรื่อง

ผู้ศึกษาได้จัดทำหัวเรื่อง โดยการศึกษาจากสาระสำคัญของหนังสือ วารสาร งานวิจัยและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ แล้วกำหนดเป็นหัวเรื่องให้ครอบคลุมกับเนื้อเรื่องที่ได้ศึกษา จากนั้นเรียงลำดับหัวเรื่องตามตัวอักษรตามแบบพจนานุกรม ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างดรรชนีหัวเรื่อง

	หน้า
การงบประมาณ	6
ประเภทของงบประมาณการศึกษา	23
แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา	30
กระบวนการงบประมาณการศึกษา	32
การบริหารงบประมาณการศึกษา	38
ปัญหาของงบประมาณการศึกษา	41

4. การจัดทำบรรณานุกรม

ผู้ศึกษาได้จัดทำบรรณานุกรมตามแนวทางในคู่มือการเรียบเรียงปฏิญานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2547 ดังนี้

4.1 บรรณานุกรมหนังสือ เขียนดังนี้ คือ

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// ครั้งที่พิมพ์.// เมืองที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่างบรรณานุกรมหนังสือ

ณรงค์ สัจพันธุ์. (2540). ระบบงบประมาณสองปี:ทางเลือกในการปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณของรัฐ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.)

4.2 บรรณานุกรมวารสาร เขียนดังนี้ คือ

ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ.// (ปี./วัน/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่):/หน้า

อ้างอิง

ตัวอย่างบรรณานุกรม วารสาร

วิชเนพร เสรฐฐลักโก. (2546, กุมภาพันธ์). งบประมาณ:เครื่องมือในการบริหารและประเมินประสิทธิภาพ. วารสารบริการธุรกิจ. 5(2): 82-91

4.3 บรรณานุกรมงานวิจัย เขียนดังนี้ คือ

ชื่อ/สกุลผู้จัดทำ.// ปีที่พิมพ์.// ชื่อเรื่อง. หลังชื่อเรื่องให้เติมคำว่าปฏิญานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ ตามที่สถาบันนั้นๆ ใช้ ระบุชื่อย่อปฏิญานิพนธ์.// (สาขาหรือวิชาเอก).// สถานที่พิมพ์.// บัณฑิตวิทยาลัย/ชื่อมหาวิทยาลัย.// ถ่ายเอกสาร

ตัวอย่างบรรณานุกรมงานวิจัย

สมบูรณ์ สุวรรณ. (2542). การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงาน การจัดทำงบประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

4.4 บรรณานุกรมเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เขียนดังนี้ คือ

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง. //สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, จาก/ชื่อเว็บไซต์

ตัวอย่างบรรณานุกรมเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

สุรักษ์ สุทธิประภา. (2542). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการปฏิบัติงานด้านการวางแผนการศึกษาและงบประมาณของวิทยาลัยการอาชีพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2547, จาก <http://www.thaiedresearch.org/result/info2.php>.

ตารางแสดงแหล่งข้อมูลจากการสืบค้นงบประมาณการศึกษา

ตาราง 1 ข้อมูลจากการสืบค้นหนังสือ

ประเภท ข้อมูล	ปีที่พิมพ์ พ.ศ.	แหล่งข้อมูล					รวม
		หอสมุด แห่งชาติ	มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย ศิลปากร	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ เพชรบุรี	
		(จำนวนเล่ม)					
หนังสือ	2537				1 (3.45)		1 (3.45)
	2538					1 (3.45)	1 (3.45)
	2540		1 (3.45)				1 (3.45)
	2541				1 (3.45)		1 (3.45)
	2542				1 (3.45)		1 (3.45)
	2543			1 (3.45)		1 (3.45)	2 (6.90)
	2544		4 (13.79)	2 (6.90)			6 (20.69)
	2545	1 (3.45)					1 (3.45)
	2546	1 (3.45)					1 (3.45)
	2547	2 (6.90)	6 (20.69)	1 (3.45)	1 (3.45)		10 (34.48)
	2548		3 (10.34)		1 (3.45)		4 (13.79)
รวม		4 (13.79)	14 (48.28)	4 (13.79)	5 (17.24)	2 (6.90)	29 (100.00)

ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ตาราง 2 ข้อมูลจากการสืบค้นวารสาร

ประเภท ข้อมูล	ปีที่พิมพ์ พ.ศ.	แหล่งข้อมูล						รวม
		หอสมุด แห่งชาติ	มหาวิทยาลัย ศรีนครินทร วิโรฒ	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย ศิลปากร	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ เพชรบุรี	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ นครปฐม	
		(จำนวนเล่ม)						
วารสาร	2537							
	2538						1 (5.00)	1 (5.00)
	2539					1 (5.00)		1 (5.00)
	2540		1 (5.00)					1 (5.00)
	2541		2 (10.00)					2 (10.00)
	2542				1 (5.00)			1 (5.00)
	2543		3 (15.00)					3 (15.00)
	2544	1 (5.00)	3 (15.00)					4 (20.00)
	2545		1 (5.00)		1 (5.00)			2 (10.00)
	2546			1 (5.00)				1 (5.00)
	2547				2 (10.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	4 (20.00)
	2548							
รวม		1 (5.00)	10 (50.00)	1 (5.00)	4 (20.00)	2 (10.00)	2 (10.00)	20(100.00)

ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ตาราง 3 ข้อมูลจากการสืบค้นงานวิจัย

ประเภท ข้อมูล	ปีที่พิมพ์ พ.ศ.	แหล่งข้อมูล						รวม
		มหาวิทยาลัย ศรีนครินทร วิโรฒ	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย สุโขทัย ธรรมาธิราช	มหาวิทยาลัย ศิลปากร	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ เพชรบุรี	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ นครปฐม	
		(จำนวนเล่ม)						
งานวิจัย	2537	1 (2.86)	1 (2.86)		1 (2.86)			3 (8.57)
	2538	2 (5.71)	1 (2.86)					3 (8.57)
	2539	1 (2.86)			1 (2.86)			2 (5.71)
	2540	2 (5.71)						2 (5.71)
	2541	3 (8.57)	1 (2.86)	1 (2.86)	1 (2.86)			6 (17.14)
	2542	1 (2.86)	1 (2.86)					2 (5.71)
	2543	2 (5.71)	1 (2.86)	1 (2.86)		1 (2.86)		5 (14.29)
	2544	1 (2.86)			1 (2.86)			2 (5.71)
	2545	1 (2.86)			1 (2.86)		1 (2.86)	3 (8.57)
	2546	4 (11.43)			2 (5.71)			6 (17.14)
	2547	1 (2.86)						1 (2.86)
2548								
รวม		19 (54.29)	5 (14.29)	2 (5.71)	7 (20.00)	1 (2.86)	1 (2.86)	35 (100.00)

ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ตาราง 4 ข้อมูลจากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ประเภท ข้อมูล	ปีที่พิมพ์ พ.ศ.	แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (จำนวน)	รวม
เอกสาร	2537		
อิเล็กทรอนิกส์	2538		
	2539		
	2540	2 (10.00)	2 (10.00)
	2541	7 (35.00)	7 (35.00)
	2542	5 (25.00)	5 (25.00)
	2543		
	2544	1 (5.00)	1 (5.00)
	2545		
	2546		
	2548	1 (5.00)	1 (5.00)
	ม.ป.ป.	4 (20.00)	4 (20.00)
รวม		20 (100.00)	20 (100.00)

ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

บทที่ 4

แหล่งข้อมูล

บรรณนิทัศน์เรื่องงบประมาณการศึกษาได้ศึกษาจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 103 เล่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537-2548 โดยมีขอบเขตการศึกษา 6 เรื่องดังนี้

1. การงบประมาณ
2. ประเภทของงบประมาณการศึกษา
3. แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา
4. กระบวนการงบประมาณการศึกษา
5. การบริหารงบประมาณการศึกษา
6. ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

เอกสารที่ศึกษาจัดทำเป็นบรรณนิทัศน์ แบ่งเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 บรรณนิทัศน์ หนังสือ	จำนวน	28	เล่ม
ตอนที่ 2 บรรณนิทัศน์ วารสาร	จำนวน	20	เล่ม
ตอนที่ 3 บรรณนิทัศน์ งานวิจัย	จำนวน	35	เล่ม
ตอนที่ 4 บรรณนิทัศน์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์	จำนวน	20	เล่ม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บรรณนิทัศน์ หนังสือ

01. อุดลย์ วิริยเวชกุล. (2543). รายงานการสัมมนา เรื่อง แนวทางการปฏิรูประบบบริหารการเงินและการระดมทรัพยากรเพื่ออุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือเล่มนี้ได้สรุปสาระสำคัญจากการสัมมนา โดยได้ดำเนินการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาของประเทศอังกฤษ และฮ่องกง และเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักการอุดมศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการเงินและการระดมทรัพยากรอุดมศึกษาของไทย มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ประเทศไทยควรมีองค์กรอิสระที่เป็นกันชนระหว่างรัฐบาลกับมหาวิทยาลัย เพื่อให้การจัดการงบประมาณไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัย
2. สถาบันอุดมศึกษาในประเทศอังกฤษจะทราบล่วงหน้าถึงจำนวนงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในแต่ละปี รวมทั้งทราบแหล่งรายได้ของสถาบันอุดมศึกษาว่ามาจากแหล่งใดบ้าง ทำให้สามารถวางแผนการดำเนินงานได้

3. สภาวะการจัดสรรงบประมาณเพื่อการอุดมศึกษาของประเทศอังกฤษจะจัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นธรรม และจะจัดสรรเพิ่มเติมในรูปเงินรางวัล (premium)

4. สถาบันอุดมศึกษาในประเทศอังกฤษได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจาก 2 แหล่ง คือจากสภาวะการจัดสรรงบประมาณเพื่อการอุดมศึกษาและจากสภาวิจัยต่าง ๆ สำหรับประเทศไทย รัฐมีแนวโน้มจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยเพิ่มขึ้น

5. แนวโน้มการจัดสรรงบประมาณของรัฐให้กับสถาบันอุดมในเกือบทุกประเทศทั่วโลกลดลงอย่างมาก สำหรับประเทศไทยรัฐยังคงให้การสนับสนุนทรัพยากรเพื่ออุดมศึกษาอยู่มาก ในขณะที่ระบบมหาวิทยาลัยไทยยังไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประเทศและสังคมได้เท่าที่ควร จึงมีข้อเสนอว่าหากมหาวิทยาลัยไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายของรัฐได้ มหาวิทยาลัยก็สมควรรับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐเช่นกัน

6. ประเทศไทยน่าจะใช้วิธีการผสมทั้ง ระบบจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นปัจจัยนำเข้า (Input-based), แบบมุ่งเน้นผลผลิต (Output-based) และแบบมุ่งเน้นคุณภาพ (Quality-based) รวมทั้งใช้การประกันคุณภาพมาประกอบการพิจารณาด้วย เพื่อให้ระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนมีความเป็นธรรมและโปร่งใยิ่งขึ้น

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการขยายแหล่งรายได้ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง ดังนั้นรัฐจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาว่าส่วนใดที่มหาวิทยาลัยและผู้รับโอกาสทางการศึกษาจะเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนใดรัฐจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเพื่อประโยชน์ในการวางแผนระดมทรัพยากร

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, การระดมทรัพยากร, เงินอุดหนุน

02. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือคู่มือ การวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานที่ใช้เป็นสื่อในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-based Budgeting: PBB) กล่าวคือ เป็นระบบงบประมาณที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ใช้กับผลงานที่เกิดขึ้นว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร คุ่มคำมาน้อยเท่าใด ทั้งยังเป็นระบบการทำงานที่ผสมผสานระหว่างการวางแผน การจัดทำงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามและทบทวนผลงาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนามาตรฐานการจัดการทางเงิน 7 ด้าน (7 Hurdles) ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การกำหนดผลผลิตและการคำนวณต้นทุน 3) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง 4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน 6) การบริหารทรัพย์สิน 7) การตรวจสอบภายใน และต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ทางการศึกษาคือการตัดสินใจวางแผนงานอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในโดยมีขั้นตอนหลักคือ การศึกษาสภาพสถานศึกษาการกำหนดทิศทางสถานศึกษา,การกำหนดกลยุทธ์

สถานศึกษา, การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์และผลผลิตหลัก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่ได้วางไว้ โดยจัดทำรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานในด้านต่างๆ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการทำงาน โดยมีเป้าหมายสุดท้าย เพื่อให้ได้ผลงานที่ได้กำหนดไว้ในระหว่างปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อกระบวนการทำงานเช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ, การนำกลยุทธ์ไปใช้, ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร และการใช้แรงจูงใจและการให้รางวัล

หัวเรื่อง กระบวนการงบประมาณการศึกษา, มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

03. ณรงค์ สัจพันธุ์. (2537). *การจัดทำ อนุมัติและบริหารงบประมาณแผ่นดิน (ทฤษฎีและปฏิบัติ)*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเรื่องงบประมาณแผ่นดินซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อก่อประโยชน์ต่อการบริหารราชการแผ่นดิน โดยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนคือ

1) ส่วนความรู้ทั่วไป สรุปได้คือ งบประมาณคือแผนเบ็ดเสร็จซึ่งแสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง โดยแผนนี้จะรวมถึงการกะประมาณ บริหาร กิจกรรมโครงการและค่าใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ งบประมาณได้เริ่มมีครั้งแรกในประเทศอังกฤษราวคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 โดยเป็นเครื่องมือของรัฐสภาเพื่ออนุมัติรายได้และรายจ่ายของรัฐบาล งบประมาณที่จะต้องเป็นศูนย์รวมของเงินงบประมาณแผ่นดินทั้งหมด เป็นหลักในการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดวงเงินการใช้จ่ายของรัฐบาลให้สอดคล้องกับปัจจัยในการทำงานต่างๆ และเป็นเครื่องมือของประชาชนผ่านรัฐสภาในการควบคุมดูแลการบริหารของรัฐบาล ซึ่งงบประมาณจะต้องมีระยะเวลาดำเนินการที่เหมาะสมประมาณ 1 ปี ต้องช่วยให้เกิดการประหยัด ชัดเจน ยืดหยุ่นได้ มีความถูกต้องเชื่อถือได้ โปร่งใส ตรวจสอบและเปิดเผยได้ งบประมาณแยกได้เป็น 4 ประเภทคือ งบประมาณแบบแสดงรายการ, งบประมาณแบบแผนแสดงผลงาน, งบประมาณแบบแสดงแผนงานและงบประมาณแบบแสดงการวางแผนการกำหนดโครงการ

2) กระบวนการงบประมาณ เป็นกระบวนการดำเนินการในเรื่องการจัดเตรียมงบประมาณรายรับ การจัดตั้งงบประมาณรายจ่าย การอนุมัติและบริหารงบประมาณรายจ่าย ตลอดจนการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณเมื่อสิ้นสุดการใช้จ่ายงบประมาณในปีนั้น ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับทุกส่วนราชการ ตั้งแต่หน่วยงานปฏิบัติในภาคสนามจนถึงรัฐสภา ซึ่งเป็นหน่วยงานสูงสุดที่จะอนุมัติงบประมาณ เพื่อเป็นกฎหมายรองรับการใช้จ่ายของรัฐบาลว่าเป็นการใช้สอยที่ถูกต้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ การจัดเตรียม การอนุมัติและการบริหารงบประมาณ

3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ กล่าวถึง ปัญหาในการใช้งบประมาณที่ผ่านมาของประเทศไทย แบ่งได้เป็น 3 ด้านคือ 1) ด้านงบประมาณซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ปัญหาการจัดเตรียมงบประมาณ การอนุมัติและการบริหารงบประมาณ 2) ด้านองค์กรงบประมาณที่ขาดความเป็นอิสระ ไม่มีระเบียบการสื่อสารที่ชัดเจน องค์กรขาดความพร้อมในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ รูปแบบขององค์กรไม่

สอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน เป็นต้น 3) ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่งบประมาณ ได้ชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่งบประมาณเองต้องมีศักยภาพและคุณภาพเพียงพอที่จะมีวิจารณญาณที่ดีมีความรู้รอบตัวในด้านต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณางบประมาณให้มีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งจะต้องจัดเจ้าหน้าที่งบประมาณให้ตรงกับงานและพัฒนาศักยภาพควบคู่กันไปด้วย

หัวเรื่อง ความสำคัญของงบประมาณ, กระบวนการงบประมาณการศึกษา, ปัญหาบประมาณการศึกษา

04. นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์. (2544). การงบประมาณ หลักทฤษฎีและแนววิเคราะห์เชิงปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

หนังสือการงบประมาณเล่มนี้เป็นตำราเพื่อให้นักศึกษาและผู้สนใจได้ทราบถึงเรื่องการงบประมาณโดยมีเนื้อหาที่สมบูรณ์และละเอียดครบถ้วน หนังสือได้กล่าวถึงการงบประมาณตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ความหมายและความสำคัญ การจำแนกประเภท การกำหนดนโยบาย การจัดสรร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หลักการวินิจฉัย กระบวนการจัดทำ และการควบคุม มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

1. การงบประมาณคือการวางแผนการบริหารของรัฐบาลที่แสดงกิจกรรมหรือโครงการที่จะปฏิบัติและหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยมีการประเมินค่าใช้จ่ายและที่มาของรายได้เพื่อการใช้จ่ายนั้น มีระยะเวลาที่แน่นอนประมาณ 1 ปี ซึ่งงบประมาณนี้ ฝ่ายบริหารจัดทำขึ้นเพื่อขออนุมัติจากรัฐสภา

2. ระบบงบประมาณแบ่งได้เป็น 3 ระบบ โดยแยกตามหน้าที่คือ ระบบงบประมาณที่เน้นหน้าที่ในการควบคุม, ระบบงบประมาณที่เน้นหน้าที่ในการจัดการและระบบงบประมาณที่เน้นหน้าที่ในการวางแผน

3. การจำแนกประเภทของงบประมาณรายจ่ายซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายหรือการใช้ประโยชน์จากการจำแนกงบประมาณโดยจะแตกต่างกันตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรมวิธีการที่ดำเนินอยู่ ดังนี้

1) การจำแนกประเภทงบประมาณตามลักษณะการใช้จ่าย จะใช้ในการควบคุมการใช้จ่ายให้ถูกต้องตามที่ขออนุมัติใช้เพื่อป้องกันการทุจริต เน้นการควบคุมโดยส่วนกลางอย่างเข้มแข็งลดอำนาจในการใช้ดุลยพินิจของราชการและจำกัดอำนาจของผู้บริหาร ใช้ในการจัดทำงบประมาณแบบแสดงรายการ (Line-Item budget)

2) การจำแนกประเภทงบประมาณตามลักษณะงาน เป็นการเสนองบประมาณโดยสังเขปเพื่อให้ข่าวสารกับประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในกิจกรรมของรัฐบาล ทำให้สะดวกในการจัดทำโครงการและเื้อออำนาจต่อการพิจารณางบประมาณทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

3) การจำแนกประเภทงบประมาณตามลักษณะเศรษฐกิจ มีจุดประสงค์เพื่อใช้ในการตัดสินใจเฉพาะเรื่อง เพื่อวัดและคาดคะเนความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีผลจากการใช้จ่ายของรัฐบาล จึงเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ

4) การจำแนกประเภทงบประมาณตามลักษณะการลงทุนว่าเป็นการลงทุนของรัฐโดยตรงหรือโดยอ้อม

5) การจำแนกประเภทงบประมาณรายจ่ายตามส่วนราชการ งบประมาณจะต้องแสดงบัญชีแยกตามหน่วยงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นโครงสร้างของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบต่อการวางแผนและดำเนินการ

4. การกำหนดนโยบายงบประมาณ เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของงบประมาณที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการรักษาดุลยภาพของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา ทั้งในแง่ของระดับการว่างงาน การกระจายรายได้และระดับราคารวมทั้งเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอีกด้วย

5. การจัดสรรงบประมาณเป็นการอธิบายทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม และให้จัดสรรงบประมาณอย่างสมเหตุสมผล

6. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กับการจัดการงบประมาณ โดยได้อ้างทฤษฎีตามแนวคิดของ Lewis ที่ได้นำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เช่นค่าเสียโอกาส อรรถประโยชน์สุดท้าย อรรถประโยชน์เพิ่มเติมลง การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับประโยชน์ที่ได้รับ ฯลฯ มาใช้อธิบายการจัดการงบประมาณ โดยมีหลักว่า รัฐต้องจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติมากที่สุด

7. หลักการวินิจฉัยงบประมาณ เพื่อให้งบประมาณถูกจัดสรรให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดโดยกล่าวเปรียบเทียบถึงหลักการงบประมาณกับกฎลดลงของผลได้, การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์, ค่าเสียโอกาสและทฤษฎีการว่างงาน โดยรัฐบาลจะต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบผลดีผลเสียเพื่อการใช้จ่ายของรัฐบาลบรรลุเป้าหมายนโยบายทางเศรษฐกิจที่ได้วางเอาไว้

8. กระบวนการงบประมาณเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยขั้นเตรียมงบประมาณ ขั้นอนุมัติงบประมาณและขั้นบริหารงบประมาณ

9. การควบคุมงบประมาณโดยกล่าวถึงความเป็นมาของการควบคุมงบประมาณซึ่งเกิดจากการคานอำนาจกันระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ โดยชี้ให้เห็นว่าการจัดสรรงบประมาณที่ถูกต้องหาได้มองในแง่เศรษฐศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียวไม่ แต่ยังต้องมองในแง่ผลทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นควบคู่กันไป โดยอำนาจที่เข้มแข็งหรืออ่อนแอของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติล้วนมีอิทธิพลที่จะเบี่ยงเบนทิศทางและเป้าหมายของการจัดงบประมาณให้เปลี่ยนแปลงไปได้

10. การงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยโดยกล่าวถึงประวัติการจัดทำงบประมาณในอดีตที่ผ่านมาจนถึงการจัดทำงบประมาณในปี พ.ศ. 2502 ซึ่งใช้เป็นแม่บทจนถึงปัจจุบัน โดยมีหน่วยงานกลางคือสำนักงานงบประมาณทำหน้าที่เกี่ยวกับงบประมาณแผ่นดิน นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงปัญหาการจัดเตรียมงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ การบริหารและการจัดทำงบประมาณของส่วนราชการและยังได้ยกตัวอย่างการจัดทำงบประมาณของประเทศต่างๆ ไว้ด้วย

หัวเรื่อง ความสำคัญของงบประมาณ, หลักการงบประมาณ, ประเภทของงบประมาณการศึกษา, กระบวนการงบประมาณการศึกษา

05. ศูนย์ประสานงานปรับระบบงบประมาณ. (2544). *เปิดประตูสู่ PBB ระบบงบประมาณแบบ*

มุ่งเน้นผลงาน. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงการนำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting) มาใช้ในการจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุแผนการปฏิรูปการศึกษา โดยระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนี้เป็นระบบงบประมาณที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรหรืองบประมาณที่ใช้ไปกับผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นโดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า การใช้ระบบงบประมาณที่มีการกำหนดเงื่อนไขการบริหารจัดการโดยมุ่งเน้นผลงานนั้นจะทำให้ผู้บริหารแต่ละหน่วยงานร่วมกับทีมงานรับผิดชอบปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักการนี้ แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจะมีการกำหนดภารกิจ ผลผลิตและผลลัพธ์ไว้ชัดเจนและถือเป็นเงื่อนไขสัญญาในการได้รับและใช้จ่ายงบประมาณที่กรมสามัญศึกษาจะจัดสรรให้เป็นก่อน โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจและเกิดผลผลิตที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อประกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับการนำงบประมาณไปใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ หน่วยงานจึงจะต้องดำเนินการจัดทำมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน คือ 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การคำนวณต้นทุนกิจกรรม 3) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง 4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินการ 6) การบริหารสินทรัพย์ 7) การตรวจสอบภายใน

สำนักงานงบประมาณได้กำหนดกลยุทธ์ในการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานโดยดำเนินการในลักษณะโครงการนำร่อง 4 โครงการ หน่วยงาน 8 หน่วยงาน โดยกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหนึ่งในแปดหน่วยงานดังกล่าวซึ่งได้เลือกนำร่องใน 4 จังหวัด 4 ภาคภูมิศาสตร์คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดนครนายกและจังหวัดนครราชสีมา

หัวเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB), มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

06. ศูนย์ประสานงานปรับระบบงบประมาณ. (2544). *มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน*.

กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน ซึ่งมีจุดเริ่มมาจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งส่งผลให้รัฐต้องพัฒนาบุคลากรให้เข้าสู่การปฏิรูปการศึกษา และได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูประบบการบริหารภาครัฐ ไปสู่การบริหารจัดการแนวใหม่เป็นระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance –Based Budgeting: PBB) ซึ่งสำนักงานประมาณได้กำหนดมาตรฐานทางการเงินขึ้นเพื่อให้สามารถติดตาม ดูแลและควบคุมการใช้งบประมาณแบบเงินก้อน (Block Grant) โดยมาตรฐานทางการเงินดังกล่าวมี 7 ด้านคือ

1. ด้านการวางแผนงบประมาณ โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และจะต้องบอกว่าผลผลิตและผลลัพธ์จากการดำเนินงานคืออะไร จะใช้สิ่งใดเป็นตัวชี้วัดในการดำเนินงาน โดยกลยุทธ์ที่ได้จะต้องมาแปลงสู่แผนดำเนินงาน พร้อมทั้งจัดทำงบประมาณใช้จ่ายในแต่ละแผนงาน/โครงการ รวมทั้งประมาณการค่าใช้จ่ายล่วงหน้าสำหรับการดำเนินงานอีก 3-5 ปีงบประมาณ

2. ด้านการคำนวณต้นทุนผลผลิต การคำนวณต้นทุนผลผลิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับการจัดทำและบริหารงบประมาณ ทั้งนี้เพราะต้นทุนผลผลิตที่แสดงถึงราคาของผลผลิตที่รัฐบาลจะต้องซื้อจากหน่วยงาน เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งในการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

3. ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ยกขึ้นให้เกิดการประหยัดในการใช้จ่ายงบประมาณและมีผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนการผลิต กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่ดีจะต้องโปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้ จะช่วยให้โรงเรียนลดการสูญเสียเงินงบประมาณ

4. ด้านการบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณเป็นเครื่องมือในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีแนวทางการดำเนินงาน 3 กระบวนการคือ 1) การบริหารทางการเงิน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์สถานภาพของโรงเรียน ติดตามแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของโรงเรียน 2) ระบบบัญชีและการควบคุมบัญชี ต้องแสดงถึงรายการที่จำเป็นและเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการควบคุมงบประมาณและคำนวณต้นทุนต่อหน่วยสำหรับการรายงานผลการดำเนินงาน รวมถึงมีระบบการอนุมัติ ตรวจสอบและการบันทึกค่าใช้จ่ายงบประมาณ 3) การควบคุมงบประมาณ โรงเรียนจะต้องมีมาตรฐาน ในการควบคุมงบประมาณและการกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องบัญชีและการเงิน

5. ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกำกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อบ่งชี้ผลการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายในแต่ละช่วงเวลา โรงเรียนจะต้องทำรายงานทางการเงิน เพื่อเสนอข้อมูลและฐานะทางการเงินของโรงเรียนให้หน่วยงานภายนอกทราบ และการรายงานผลการดำเนินงานต้องจัดทำเป็น 2 ส่วนคือ การรายงานติดตามผลงานงบประมาณ และการประเมินผล แผนงาน/โครงการ

6. ด้านการบริหารสินทรัพย์ โรงเรียนต้องมีการบริหารสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการจัดหาและใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์อย่างคุ้มค่า ทั้งนี้ผู้บริหารควรตระหนักในการบริหารสินทรัพย์ ตลอดจนมอบหมายหน้าที่ ภารกิจของครู-อาจารย์ และการวางแผนล่วงหน้าตามแนวปฏิบัติในการบริหารสินทรัพย์ โรงเรียนควรมีการวางแผนกำหนดความต้องการสินทรัพย์ การจัดหาเพื่อให้ได้สินทรัพย์ วิธีการใช้สินทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบำรุงรักษา การซ่อมแซมสินทรัพย์ การจำหน่ายสินทรัพย์และการจัดหาทดแทน

7. ด้านการตรวจสอบภายใน การตรวจสอบภายในเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพและเป็นพื้นฐานในการวางแผน ตัดสินใจ ควบคุมและติดตามผลการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีการตรวจสอบ 4 ลักษณะคือ 1) การตรวจสอบฐานะทางการเงิน 2) การตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย 3) การตรวจสอบการดำเนินงาน และ 4) การตรวจสอบเทคโนโลยีสารสนเทศ

หัวเรื่อง การบริหารงบประมาณ-มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

07. กมล สุดประเสริฐ. (2540). รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ.

กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารและจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ มีสาระโดยสรุปดังนี้

จากการศึกษารูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจของไทย ตามที่มีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และรูปแบบของประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี พบว่าทุกประเทศกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นดำเนินการบนพื้นฐานของหลักการที่สำคัญคือ หลักการด้านนิติบัญญัติ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการความเป็นกลางทางการเมือง หลักการความเป็นมืออาชีพของบุคลากร หลักการความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และหลักการประกันคุณภาพ

รูปแบบการบริหารและการจัดการการศึกษาแบบกระจายอำนาจของไทย จึงควรเป็นไปตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำหน้าที่กำกับดูแล โดยลดภาระหน้าที่ในการบริหารการจัดการศึกษาลง พร้อมโอนอำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในแต่ละเขตดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด โดยเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดเป็นองค์กรบริหารการศึกษาท้องถิ่นที่รัฐกำหนดขึ้นในแต่ละจังหวัด โดยรวมหน่วยงานการศึกษาของกระทรวงการศึกษาที่มีอยู่แล้วในจังหวัดเข้าด้วยกัน และมีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (คสช.) เขตพื้นที่พร้อมทั้งผู้อำนวยการเขต ทำหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาอาจมีจำนวนตามจำนวนจังหวัดทั้ง 75 จังหวัดและกรุงเทพมหานคร

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชุดหนึ่งสามารถปฏิบัติงานให้เขตพื้นที่การศึกษาอื่นได้ด้วย โดยอาจพิจารณาให้เป็นเขตการศึกษาพิเศษหรือเขตพื้นที่การศึกษารวม (Unified School District) ไปก่อน ให้สอดคล้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานครทุกเขตพื้นที่การศึกษาเหล่านี้ต้องร่วมมือกับสถานศึกษาในการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในด้านวิชาการ งานบุคคลและงบประมาณ ฯลฯ นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในเทศบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นด้วย

หัวเรื่อง หลักการงบประมาณ

08. ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2540). ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสัมมนาระดมความคิดของผลวิจัยเรื่อง ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี มีสาระโดยสรุปดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อภิปรายความเป็นไปได้ของข้อเสนอของงานวิจัยดังกล่าว โดยสังเขปดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษาควรนำไปสู่การใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุด
2. รัฐควรเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้จัดการศึกษาและผู้ควบคุมการศึกษาไปเป็นผู้ร่วมให้การสนับสนุนทางการเงินแก่โรงเรียนควบคู่กับแหล่งทรัพยากรอื่นๆ เช่น ชุมชน, มูลนิธิ, สมาคม, เอกชน ซึ่งจะช่วยให้รัฐลดสัดส่วนในการจัดการศึกษา โดยอาจจะลดภาระจากอัตราส่วน รัฐ: เอกชน ชุมชน 90:10 เป็น 60:40 เป็นต้น นอกจากนี้รัฐควรปรับเปลี่ยนการอุดหนุนให้เป็นแบบ demand side หรือผ่านผู้เรียนมากกว่า supply side ที่ผ่านไปทางโรงเรียน
3. ในระยะยาวตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นไป รัฐควรจะได้รับงบประมาณจาก 3 แหล่งคือ ก) งบประมาณหรือเงินเดือนของครู/อาจารย์ ข) เงินอุดหนุนค่าเล่าเรียนหรือค่าใช้จ่ายรายหัวที่ได้รับจากสำนักงานกองทุนการศึกษา และ ค) งบลงทุนที่ได้รับโดยตรงจากสำนักงานงบประมาณตามความจำเป็น
4. ในการทำ Consolidate budget ที่ต้องคำนึงถึงเงินทุกส่วนที่เข้ามาสมทบในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเงินผลประโยชน์ เงินนอกงบประมาณ และเงินงบประมาณ ควรเน้นเรื่องความโปร่งใส รวมทั้งจะต้องมีการสร้างกฎ กติกา ในการใช้จ่ายเงินและการรายงานทางการเงินให้ผู้บริหารทราบด้วย
5. ผู้ร่วมสมมนามีข้อท้วงติงบางประการดังนี้
 - ก. ข้อเสนอที่จะให้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างแผนงานงบประมาณจากเดิมเป็นแผนงานแบบใหม่นี้สอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อาจนำไปปฏิบัติและวัดผลสำเร็จได้ยาก โดยเฉพาะแผนงานสนับสนุนความเท่าเทียมกันทางการศึกษา

ข. ข้อเสนอส่วนใหญ่มีความครอบคลุมถึงเงื่อนไขและขั้นตอนในการจ่ายเงินอุดหนุนเป็นเงินก้อนของสำนักงานประมาณ ยังขาดเพียงขั้นตอนเดียวคือการบริหารทรัพย์สินเท่านั้น

ค. ข้อมูลดัชนีที่เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ ควรเน้นความสำคัญไปที่คนและผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติฯ

6. เพื่อให้ข้อเสนอของงานวิจัยนี้เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีข้อเสนอ 2 ประการดังนี้

ก. ควรจัดทำโรงเรียนนำร่องในเรื่องระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากร โดยเริ่มดำเนินการในสถานศึกษาเอกชนก่อนเพราะมีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนของรัฐและไม่ยึดติดกับกรอบและระบบราชการ จากนั้นจึงขยายผลไปยังโรงเรียนของท้องถิ่นและโรงเรียนของรัฐตามลำดับ

ข. ควรเร่งทำความเข้าใจ ปรับทัศนคติและเร่งสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่มคือ หน่วยงานระดับนโยบายและผู้เกี่ยวข้องด้านเทคนิค, หน่วยปฏิบัติในระบบพื้นที่ทั้งภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น เอกชน และผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

หัวเรื่อง เงินอุดหนุน, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

09. บุญเสริม วิสกุล. (2546). แนวทางการจัดระบบงบประมาณและการลงทุนเพื่ออุดมศึกษา.

กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการจัดระบบงบประมาณและการลงทุนเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้เขียนได้เสนอแนวทางไว้ 8 แนวทางดังนี้

1. ด้านงบประมาณและการเงิน ให้รัฐคงเงินอุดหนุนอุดมศึกษาไว้ที่ประมาณ 36,425 ล้านบาทต่อปี โดยให้อุดหนุนในรูปเงินอุดหนุนทั่วไป และใช้หลักยุทธศาสตร์การตั้งงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน, เปลี่ยนปีงบประมาณของสถาบันอุดมศึกษาให้ตรงกับปีการศึกษา ปีงบประมาณของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐตามมาตรฐานบัญชีที่มีและเปิดเผยต่อมหาชน

2. ควรจัดเงินงบประมาณตามเป้าหมายสำคัญของสถาบันการศึกษา โดยรัฐจัดสรรเงินในรูปกองทุนต่างๆ คือ กองทุนทั่วไป, กองทุนทรัพย์สินถาวร, กองทุนวิจัย, กองทุนห้องสมุด, กองทุนพัฒนาอาจารย์และบุคลากร, กองทุนสวัสดิการและกองทุนนักศึกษา, กองทุนสวัสดิการบุคลากร, กองทุนบำเหน็จ/บำนาญบุคลากร และอาจมีกองทุนอื่นๆ ด้วยหากเห็นสมควร

3. ให้ระดมทรัพยากรด้วยการเพิ่มค่าเล่าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้เพียงพอเป็น ร้อยละ 50 ของต้นทุนผลิต โดยควรเพิ่มค่าเล่าเรียนแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งจะเพิ่มรายได้รวมกันประมาณ 10,000 ล้านบาทต่อปี

4. เสนอให้มีการควบคุมค่าใช้จ่ายของโครงการพิเศษ เพิ่มโครงการพิเศษและบริการวิชาการให้หลากหลายขึ้น แสวงหาการเข้าร่วมของภาคอุตสาหกรรม จะระดมทรัพยากรได้ 2,000 ล้านบาท พร้อมทั้งรวมเงินที่ระดมจากทุกแหล่งและจากที่เคยมีกำไรอยู่เดิมจะทำให้สถาบันอุดมศึกษามีเงินเหลือเพื่อการพัฒนาประมาณ 15,000 บาทต่อปี

5. การพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ให้เปลี่ยนลำดับความสำคัญของการใช้งบประมาณแผ่นดิน ชะลอการสร้างวิทยาเขตและสร้างมหาวิทยาลัยใหม่ ลดงบประมาณก่อสร้างอาคารคณา สรรสร้างอาจารย์และสร้างวิชาการรวมกับการบริหารเงินอย่างมีประสิทธิภาพจะเพียงพอกับการพัฒนาอุดมศึกษาไทยไปสู่ความเป็นเลิศได้

6. ยุทธศาสตร์การรองรับนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 7 ต่อปีหรือประมาณ 120,000 คน ควรใช้อาคารสถานที่เดิมที่มีอยู่ในปัจจุบันแต่ยังใช้ได้ไม่เต็มที่ สนับสนุนให้เอกชนลงทุนสร้างสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพเพิ่ม, สนับสนุนทางวิชาการอย่างจริงจังแก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อให้ตั้งตัวได้

7. ยุทธศาสตร์การแบ่งประเภทสถาบัน อาจารย์และบัณฑิต โดยแยกสถาบันเป็นสถาบันเพื่อการวิจัย, สถาบันเพื่อการเรียนการสอน, สถาบันไม่จำกัดรับ, วิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยอาชีวศึกษา แบ่งประเภทอาจารย์ เป็นอาจารย์วิจัย, อาจารย์สอนและวิจัยและอาจารย์สันทัดสอน, ยุทธศาสตร์การแบ่งบัณฑิตเป็นบัณฑิตอัจฉริยะ, บัณฑิตเพื่อเป็นนักวิชาการและวิชาชีพ, บัณฑิตเพื่อเป็นพนักงานในองค์กร, บัณฑิตเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและบัณฑิตเพื่อการประกอบอาชีพ

8. ให้มีโครงการเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา 8 โครงการได้แก่ 1) โครงการผลิตอาจารย์ระดับปริญญาเอกในสถาบันจำกัดรับ 2) โครงการผลิตอาจารย์ปริญญาเอกและปริญญาโทในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันราชภัฏและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3) โครงการพัฒนาอาจารย์ประจำการ 4) โครงการอาจารย์กิตติคุณ 5) โครงการอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 6) โครงการเมธีวิจัย 7) โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยเฉพาะทางเพื่อความเป็นเลิศ 8) โครงการพัฒนานักศึกษาโดยจัดตั้งทุนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ

หัวข้อ การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, การระดมทรัพยากร, เงินกองทุน

10. ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2546). ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ปีที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นว่าระบบการบริหารจัดการงบประมาณมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะระบบการศึกษาที่กำลังมีการปฏิรูป วัตถุประสงค์ของหนังสือเพื่อต้องการเชื่อมโยงกระบวนการปฏิรูปการศึกษากับกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณ โดยถือแนวทางการใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือสนองตอบต่อเป้าหมายของการปฏิรูปและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ใช้ในการผลักดัน เอื้ออำนวย ส่งเสริมให้กระบวนการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีเป้าหมายที่หลากหลายบรรลุผลได้โดยมีอุปสรรคและปัญหาน้อยที่สุด

เนื่องจากความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษาเกิดจากปัญหาหลักๆ คือ ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสและการได้รับบริหารทางการศึกษา การรวมศูนย์อำนาจมากเกินไป ไม่มีการกระจายอำนาจ การขาดเอกสารด้านนโยบาย การอาศัยรูปแบบเดียวในการปฏิบัติภารกิจ ภายใต้เงื่อนไขที่มีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นระบบการบริหารจัดการงบประมาณจึงควรช่วยลดปัญหาเหล่านี้

นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ได้เปรียบเทียบประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่ประเทศไทยควรนำมาพิจารณาร่วมกับสภาวการณ์ เป้าหมายของประเทศไทย ข้อคิดที่สำคัญคือ การจัดโครงสร้างบริหารและการคลัง การงบประมาณให้ได้ผลนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ไม่ขัดแย้งกัน แต่ก็ยืดหยุ่นพอที่จะเป็นไปตามบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายในโรงเรียนต่างๆ ทั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษามีหลายด้าน การที่โรงเรียนมีความเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปนั้น ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่มีการปกครองตนเอง แต่ถ้ายังไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณด้วยตนเอง ก็ถือไม่ได้ว่ามีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ผู้เขียนได้เสนอรูปแบบการจัดสรรและการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการศึกษาที่สามารถรองรับได้ทั้งเป้าหมาย กระบวนการปฏิรูปการศึกษา และการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณจากการเน้นการวิเคราะห์ จัดสรรงบประมาณแบบแสดงรายการไปเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบรวมเป็นก้อนโดยเน้นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ตัวแบบการจัดสรร การบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการศึกษา ต้องรองรับเป้าหมายด้านต่างๆ ของการปฏิรูปการศึกษาให้ได้ จึงควรพิจารณา 3 ด้าน คือด้านหลักการและเป้าหมาย ด้านเทคนิค และด้านการเมือง ข้อเสนอที่สำคัญได้แก่ การให้มีการจัดลำดับความสำคัญของงบประมาณรายจ่ายทางการศึกษา การมีแผนกลยุทธ์ การเปลี่ยนโครงสร้างแผนงานด้านการศึกษาเสียใหม่ให้โครงสร้างแผนงานด้านการศึกษาสะท้อนหลักการและเป้าหมายด้านการกระจายอำนาจ การลดความไม่เท่าเทียมกัน การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา การแบ่งประเภทของสถานศึกษา การให้มีเงินช่วยเหลือเพื่อสร้างความเท่าเทียมกัน

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, ปัญหาของงบประมาณการศึกษา, เงินงบประมาณในรูปก้อนเงิน

11. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *วิธีการจัดสรรเงินจากรัฐบาลมลรัฐไปยังเขตการศึกษาในสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

เอกสารฉบับนี้ได้กล่าวถึงวิธีการจัดสรรเงินจากรัฐบาลมลรัฐไปยังเขตการศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยแสดงรายละเอียดรูปแบบการจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาโปรแกรม/สูตรที่ใช้ในการคำนวณจำนวนเงินอุดหนุนจากรัฐ การคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ในกรณีที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความต้องการทางการศึกษาต่างกัน และตัวอย่างการกำหนดค่าถ่วงน้ำหนักต้นทุนของมลรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา

เงินงบประมาณเพื่อการศึกษาได้รับการสนับสนุนจาก 3 แหล่งคือจากรัฐบาลกลาง (Federal) มลรัฐ (State) และ รัฐบาลท้องถิ่น (local government) ในการจัดการศึกษาของเขตการศึกษาท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่มีรายจ่ายหลายรายการในขณะที่มีรายได้หลักมาจาก การเก็บภาษีท้องถิ่นเท่านั้น ระบบการจัดสรรเงินเพื่อศึกษามาจากมลรัฐไปยังเขตการศึกษาในรูปเงินอุดหนุน (Grant) จึงถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อพิจารณาและหารูปแบบการจัดสรรที่ทำให้เกิดความเสมอภาคทางการเงิน

(Fiscal equalization) ในเขตการศึกษาต่าง ๆ รูปแบบ/วิธีการจัดสรรเงินที่สำคัญในสหรัฐอเมริกาได้แก่

1. เงินอุดหนุนที่ให้เป็นจำนวนเท่ากัน (Flat Grants) วิธีการนี้ไม่คำนึงถึงศักยภาพทางการเงินของแต่ละเขตการศึกษา ความเสมอภาคในการจัดสรรเงินจึงเกิดขึ้นได้ยาก

2. โปรแกรมจัดสรรเงินอุดหนุนขั้นพื้นฐาน (Foundation Program) เป็นการจัดสรรโดยมลรัฐจะกำหนดระดับเงินอุดหนุนขั้นพื้นฐานไว้ (Foundation level) เขตการศึกษาใดมีรายได้เพื่อการศึกษาต่ำกว่าระดับเงินอุดหนุนขั้นพื้นฐาน มลรัฐก็จะจัดสรรเงินอุดหนุนเพิ่มให้จนครบ วิธีนี้มีผลทำให้ความเสมอภาคในการจัดสรรเงินอุดหนุนขั้นพื้นฐานลดลง

3. โปรแกรมการประกันรายได้จากการเก็บภาษี (Guaranteed Tax Yield Program) การจัดสรรในรูปแบบนี้มลรัฐจะกำหนดระดับรายได้จากการเก็บภาษีต่อหน่วย สำหรับทุกเขตพื้นที่ไว้ และให้แต่ละเขตพื้นที่ จัดเก็บภาษีในอัตราที่แตกต่างกันตามศักยภาพแต่ไม่เกิดอัตราจัดเก็บภาษีท้องถิ่นสูงสุด เขตพื้นที่การศึกษารายได้ต่ำก็จะได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนเพิ่มให้เท่ากับระบบประกันรายได้ วิธีนี้ช่วยลดความแตกต่างของศักยภาพทางการเงินในแต่ละเขตพื้นที่ รวมทั้งช่วยให้เกิดความเสมอภาคในการจัดเก็บภาษีเพิ่มเติมอีกด้วย

4. โปรแกรมจัดสรรเงินอุดหนุนตามสัดส่วน (Percentage-Equalization Program) วิธีนี้คล้ายวิธีประกันรายได้ข้างต้นต่างกันที่วิธีนี้จะพิจารณาจากสัดส่วนของราคาประเมินทรัพย์สินของแต่ละเขตการศึกษากับราคาประเมินทรัพย์สินโดยเฉลี่ยของมลรัฐและนำค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่เกิดขึ้นมาพิจารณาร่วมด้วย

5. โปรแกรมจัดสรรเงินอุดหนุนตามศักยภาพของเขต (District-Power Equalization) วิธีนี้มีแนวคิดให้เขตพื้นที่การศึกษาที่ศักยภาพทางการเงินสูง นำรายได้ส่วนเกินที่สูงกว่าระดับประกันรายได้ ส่งกลับคืนมลรัฐเพื่อนำไปจัดสรรให้เขตพื้นที่การศึกษาที่มีศักยภาพทางการเงินต่ำ

6. โปรแกรมการอุดหนุนแบบผสม (Tier Program) เป็นการนำแนวคิดของโปรแกรมการอุดหนุนขั้นพื้นฐาน (Foundation Program) รวมกับแนวคิดโปรแกรมประกันรายได้จากการเก็บภาษี (Guaranteed Tax Yield Program) โดยมุ่งหวังให้เกิดความเสมอภาคในการจัดสรรเงินมากยิ่งขึ้น

7. การจัดสรรเงินอุดหนุนทั้งหมด โดยผ่านมลรัฐเพียงแหล่งเดียว (Full stage-Funding) วิธีนี้ทำให้ในบางมลรัฐเท่านั้นเช่นมลรัฐฮาวาย ซึ่งมีระบบการศึกษาที่มีลักษณะเดียวและมีเขตการศึกษาเดียว

ส่วนการจัดสรรเงินอุดหนุนสำหรับเด็กพิการ (Disabled children) เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา (Disadvantaged children) หรือเด็กที่เสี่ยงต่อการลาออกระหว่างเรียน (At-risk children) จะพิจารณาจากต้นทุนในการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนซึ่งมีต้นทุนสูงกว่าปกติ

หัวเรื่อง เงินอุดหนุน, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

12. ศักดิ์ชัย นิรัญทวีและคณะ. (2545). รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2544-2545:ฝ่าวิกฤติการปฏิรูปการศึกษาสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2544/2545 นี้เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ข้อมูลเชิงสถิติ รายงานผลการติดตามการวิจัยและการประเมินผลการจัดการศึกษาในภาพรวมตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผนของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทุกแห่ง มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยในปัจจุบันถึงแม้เศรษฐกิจจะขยายตัวสูงขึ้นแต่ยังพบว่ามีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนอยู่มาก และยังพบว่าปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบของข้าราชการและปัญหาด้านยาเสพติดที่ระบอบอย่างน่าวิตกเข้าสู่สถานศึกษา จากการสำรวจพบว่านักเรียนติดยาเสพติดมากถึงร้อยละ 8 ของนักเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ

2. สถานภาพการศึกษาไทย พบว่า

2.1 ลงทุนสูงแต่ผลลัพธ์ยังไม่น่าพอใจ รัฐบาลได้ลงทุนด้านการศึกษาของประเทศถึงร้อยละ 22.1 ของงบประมาณทั้งหมดหรือคิดเป็นร้อยละ 4.0 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติแต่หากพิจารณาในเชิงลึกจะพบว่าร้อยละ 90 ของงบประมาณดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นการบริการทางการศึกษา เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่นค่าก่อสร้างอาคาร ค่าเงินเดือน ค่าตอบแทนต่างๆ รวมทั้งเงินสนับสนุนอื่นๆ โดยมีค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนโดยตรงน้อยมาก และในการจัดสรรเงินงบประมาณจะเน้นไปที่หน่วยงานมากกว่าผลของโครงการหรือความสำคัญของโครงการ

2.2 โอกาสทางการศึกษาของคนไทย ในปี 2544 ร้อยละ 96 ของเด็กมีโอกาสเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ 82.9 มีโอกาสได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 59.2 มีโอกาสได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีเพียงร้อยละ 25 เท่านั้นที่มีโอกาสศึกษาระดับปริญญา

2.3 คุณภาพการศึกษา ในระดับประถมศึกษาวิชาที่นักเรียนได้คะแนนสูงสุดร้อยละ 50 คือวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขภาพอนามัยการทำงานพื้นฐานอาชีพ วิชาที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คือวิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่าความสามารถทางคณิตศาสตร์และการเขียนภาษาอังกฤษไม่ผ่านเกณฑ์ประเมิน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่าวิชาภาษาไทยมีผลสัมฤทธิ์สูงสุดคือร้อยละ 57 วิชาที่ต่ำกว่าเกณฑ์หรือต่ำกว่าร้อยละ 50 คือ ภาษาอังกฤษ ชีววิทยา วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ฟิสิกส์ เคมี คณิตศาสตร์ หรือเกือบทั้งหมด นอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษาของไทยยังขาดแคลนครู และพบว่าครูมีหนี้สินมากรวมทั้งเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่จำเป็นไม่เพียงพอ

2.4 ผลผลิตทางการศึกษากับความต้องการของสังคม ผลการศึกษาของ IMD ชี้ให้เห็นว่าระบบการศึกษาของไทยไม่สามารถตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้ ในปี 2541 มีผู้สำเร็จการศึกษา 575,096 คนเป็นผู้มีงานทำร้อยละ 41.5 เป็นผู้ศึกษาต่อร้อยละ 31.4 เป็นผู้ว่างงานร้อยละ 27.1

ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการศึกษา ทั้งในแง่กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการ ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงได้เกิดกระแสความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาไทยทั้งระบบ ซึ่งปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

หัวเรื่อง การลงทุน, การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ

13. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). รูปแบบการจัดสรรเงินโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและประสิทธิภาพ กรณีศึกษาจากประเทศออสเตรเลีย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ประเทศออสเตรเลียได้พัฒนาแนวทางการจัดสรรทรัพยากร จากเดิมที่เป็นการบริหารจัดการและควบคุมจากส่วนกลาง มาเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจและความรับผิดชอบไปยังโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนมีอิสระในการดำเนินงานอันจะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและสนองตอบความต้องการของผู้เรียนโดยมีมลรัฐวิคตอเรียเป็นตัวอย่างของการปฏิรูปการจัดสรรทรัพยากรที่ดำเนินการอย่างได้ผลและเป็นรูปธรรม มลรัฐวิคตอเรียได้นำการปฏิรูปที่รู้จักในนามของ "โรงเรียนแห่งอนาคต (School of The Future)" มาดำเนินการและนำระบบการจัดสรรงบประมาณโดยรวมของโรงเรียน (School Global Budget) มาใช้เพื่อให้โรงเรียนมีความยืดหยุ่นในการบริหารเงินและบุคลากรเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยโรงเรียนเป็นผู้ควบคุมการใช้จ่ายเงินในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 87 ของงบดำเนินการ ระบบงบประมาณโดยรวมของโรงเรียนมีหลักการที่สำคัญประกอบด้วย

- 1) หลักการทางการศึกษา จะต้องคำนึงถึงเหตุผลและหลักการทางการศึกษาเป็นสำคัญ
- 2) ประสิทธิภาพโรงเรียนต้องวิเคราะห์ประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสรรเงินโดยใช้ทางเลือกที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด
- 3) ความเป็นธรรม โรงเรียนที่มีความต้องการและความจำเป็นเหมือนกันควรจะได้รับงบประมาณเท่าเทียมกันซึ่งระบบข้อมูลของโรงเรียนจะต้องมีความถูกต้อง เทียบตรง และสะท้อนความต้องการของโรงเรียนอย่างแท้จริง
- 4) ความโปร่งใสระบบและวิธีการจัดสรรทรัพยากรจะต้องมีความโปร่งใสเปิดเผยต่อสาธารณะสามารถเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน
- 5) การคาดการณ์หรือการทำนายได้ค่าใช้จ่ายที่มีความผันผวนหรือไม่สามารถคาดการณ์ได้ควรแยกออกจากวิธีการงบประมาณโดยรวมของโรงเรียนแล้วให้ส่วนกลางเป็นผู้จัดสรร
- 6) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้โรงเรียนที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณโดยรวมต้องจัดทำรายงานความก้าวหน้าและพัฒนาการของนักเรียน เพื่อแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ให้สาธารณชนรับทราบ

7) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการจัดสรรเงินในรูปแบบใหม่จะมีผลกระทบทำให้โรงเรียนบางแห่งได้รับงบประมาณน้อยลงกว่าเดิมจึงต้องใช้วิธีการปรับเปลี่ยนแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อลดกระแสการต่อต้านจากโรงเรียนดังกล่าว และสามารถนำการปฏิรูปการจัดสรรเงินไปสู่การปฏิบัติได้

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, หลักการงบประมาณ

14. วิทยา เชียงกุล. (2544). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2543/2544 ปฏิรูปการศึกษา

อย่างไร เพื่อใคร เพื่ออะไร? กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือ รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2543/2544 : ปฏิรูปการศึกษาอย่างไร เพื่อใคร เพื่ออะไร? ได้กล่าวถึงภาพใหญ่ของสภาวะการศึกษาในรอบปี 2543 มีการสังเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์เชิงวิพากษ์วิจารณ์ ที่มุ่งกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะอ่านและได้ประเด็นที่จะคิดต่อและอภิปรายต่อกันมากยิ่งขึ้น ประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจคือ

1. การปฏิรูปการศึกษาต้องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ให้ฉลาดขึ้นอย่างมีจิตสำนึกทางสังคมมากขึ้น เพื่อคนทั้งมวลและเพื่อคุณภาพชีวิตและชุมชน ไม่ใช่เพียงเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทิศทางดังกล่าวนี้ต้องการปรัชญาการศึกษาแบบใหม่ เพื่อสร้างคนและสังคมแบบใหม่ที่มีความเป็นตัวของตัวเองและเป็นประโยชน์ต่อคนไทยส่วนใหญ่อย่างยั่งยืน

2. การศึกษาขั้นพื้นฐานยังให้บริการไม่ทั่วถึงทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ สัดส่วนคนที่ได้เรียนมัธยมต่อประชากรวัยเดียวกันของไทยต่ำกว่าหลายประเทศที่รัฐลงทุนการศึกษาเป็นสัดส่วนต้องงบประมาณประจำปีน้อยกว่าไทยและปัญหาส่วนหนึ่งคือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษายังไม่เป็นธรรม ไม่ทั่วถึงและไม่มีประสิทธิภาพ มีการใช้งบประมาณเพื่ออุดมศึกษา เพื่อการก่อสร้างอาคารและเพื่อการบริหารทั่วไปมากเกินไป

3. จากการประเมินผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามหมวดต่าง ๆ ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณา 3 ด้านคือ 1) การพัฒนานโยบายและแผนปฏิบัติการ 2) การพัฒนาองค์ความรู้ 3) การดำเนินงานของหน่วยงานหลัก คณะผู้ประเมินพบว่ามีความก้าวหน้าในเกณฑ์สูงใน 5 หมวดแรก ส่วน 3 หมวดหลังมีความก้าวหน้าน้อย ซึ่งหมวดว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาต้องจัดแจงทำอะไรใหม่หลายอย่างจึงต้องใช้ทรัพยากร ใช้งบประมาณมาก เฉพาะการจัดการศึกษาพื้นฐานฟรี 12 ปีจะต้องใช้งบประมาณมหาศาล ขณะนี้ยังไม่ได้มีการวิจัยวิเคราะห์ว่าจะหาทรัพยากรงบประมาณมาจากไหน จะจัดสรรและใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมได้อย่างไรมากนัก การศึกษาวิจัยส่วนใหญ่คือ การประเมินค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้นอกจากนี้แล้วประเด็นการให้นักเรียน นักศึกษาผู้มีรายได้น้อยกู้ยืมไปเรียน ซึ่งปัจจุบันมีอัตราใช้คืนต่ำก็น่าจะมีการประเมินใหม่ว่า ควรจะปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่อย่างไร

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

15. ธรรมเกียรติ กั่นอริ. (2543). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2542/2543 พลิกสถานการณ์บนพื้นฐานกฎหมายปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือฉบับนี้เกิดจากการศึกษาวิจัย เอกสารและสังเกตการณ์ความเคลื่อนไหวเหตุการณ์ (ปัจจุบัน) เพื่อการเสนอข้อมูล ข้อคิดเห็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์สภาพการศึกษาและสังคม โดยมุ่งหวังการประจักษ์ในข้อเท็จจริงและปัจจัยต่อกันระหว่างการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา คือ งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา งบประมาณการศึกษายังเป็นอันดับหนึ่งของรายจ่ายทั้งหมด แม้ว่าจะถูกปรับลดลงบ้าง ขณะเดียวกันมีข้อสังเกตว่าการใช้งบประมาณอัตราส่วนที่ใช้ในหมวดเงินเดือน/ค่าจ้าง เป็นสัดส่วนที่มากที่สุดถึงร้อยละ 50 เศษ

นอกจากนี้โครงสร้างการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิต จากการสำรวจของ IMD ระบบการศึกษาไทยสนองตอบขีดความสามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ยังต้องปรับปรุงด้านคุณภาพชีวิตเพราะยังมีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ส่วนรายงานผลสำรวจทางการศึกษาที่น่าสนใจปี 2542 คือ ผลการตรวจราชการของผู้ตรวจการกระทรวงศึกษาธิการจาก 12 เขตการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคทางการศึกษามากที่สุดคือ ความยากจนของผู้ปกครองและการคมนาคมไม่สะดวก สำหรับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ พบว่าปริมาณเงินกู้ไม่เพียงพอ เป็นต้น หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

16. สำนักงบประมาณ. (2546). ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์: SPBB (*Strategic Performance – based Budgeting*). กรุงเทพฯ: สำนักงบประมาณ.

เอกสารฉบับนี้ได้กล่าวถึงระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-based Budgeting) ว่าปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกใหม่ว่าเป็น “ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์” (Strategic Performance-based Budgeting) โดยเรียกย่อว่า SPBB เป็นการเน้นว่านอกจากจะปรับเพื่อมุ่งเป็นผลผลิต ผลลัพธ์ แล้วยังให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ระดับชาติด้วย คือทุกหน่วยงานต้องคำนึงถึงความสำเร็จของการดำเนินงานที่สอดคล้องเป็นไปตามเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติด้วย

ดังนั้นหลักการและแนวคิดที่สำคัญ คือ

1. เป็นการปรับระบบงบประมาณเพื่อให้รัฐบาลสามารถใช้วิธีการและกระบวนการงบประมาณให้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายและให้เห็นผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล
2. เป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณที่คำนึงถึงความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. เป็นการมอบความคล่องตัวในการจัดทำและบริหารงบประมาณให้กับผู้ปฏิบัติ (Devolution) ในขณะที่หน่วยปฏิบัติต้องแสดงความรับผิดชอบ (Accountability) จากการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เกิดผลงานตามยุทธศาสตร์ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยผ่านระบบตรวจสอบผลการปฏิบัติงานที่รวดเร็ว ทันสมัย

หัวเรื่อง หลักการงบประมาณ

17. จิรศักดิ์ ฉันทพานิชย์. (2538). *เศรษฐกิจการคลัง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย

รามคำแหง.

หนังสือเล่มนี้เป็นตำราเรียนประกอบการศึกษาวิชา เศรษฐกิจการคลัง (EC346) ของคณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยได้อธิบายถึง

1) ทฤษฎีเศรษกิจการคลังซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ตัวแปรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการจัดทำงบประมาณ ทำให้งบประมาณมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การกำหนดรายได้ประชาชาติ โดยเน้นเฉพาะด้านภาคการผลิตซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการบริโภค การลงทุนสุทธิ และค่าใช้จ่ายของรัฐบาลซึ่งในทางทฤษฎีคือ มูลค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิจะมีค่าเท่ากับรายได้ประชาชาติพอดี

3) ภาษีอากร เป็นการตั้งเงินของภาคเอกชนโดยที่รัฐบาลไม่ได้อยู่ในสภาพที่จะต้องชดใช้เงินจำนวนดังกล่าวคืนแก่ประชาชนโดยตรง แต่จะนำภาษีไปใช้ในการพัฒนาประเทศและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นผลตอบแทนทางอ้อมแก่ประชาชน

4) ผลกระทบของภาคการคลังรัฐบาลโดยแสดงให้เห็นว่าถ้าค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเพิ่มขึ้นจะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น การเพิ่มภาษีมากขึ้นจะมีผลให้รายได้ประชาชาติลดลง ดังนั้นถ้ารัฐบาลต้องการให้เศรษฐกิจขยายตัว รัฐบาลอาจการเพิ่มค่าใช้จ่ายหรือลดภาระทางภาษีก็ได้ โดยเลือกวิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือทั้งสองวิธีก็ได้ ในกรณีที่รัฐต้องการให้เศรษฐกิจหดตัว รัฐบาลอาจการลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มภาระทางภาษีโดยอาจทำวิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือทั้งสองวิธีก็ได้

5) บทบาทของภาคการเงิน ซึ่งมีหน้าที่สำคัญคือเป็นเครื่องมือในการวัดมูลค่า เป็นเครื่องมือสำหรับเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน สามารถรักษาค่าได้และเป็นมาตรฐานในการกำหนดชำระหนี้ภายในภาคหน้า

6) การจ้างงาน เมื่อผู้ประกอบการผลิตอยู่ในตลาดแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ค่าอุปสงค์ของแรงงานซึ่งผู้ประกอบการผลิตต้องการจะว่าจ้างแรงงานที่อัตราค่าจ้างอย่างแท้จริงจะเท่ากับประสิทธิภาพการทำงาน โดยจะเกิดขึ้นเฉพาะในระยะยาวเท่านั้น ส่วนในระยะสั้นเป็นเรื่องที่ยังไม่ชัดเจนเนื่องจากยังมีปัญหาเช่นการโยกย้ายทรัพยากร ความรู้ความสามารถของบุคคลไม่เท่าเทียมกัน

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษาที่สำคัญมีหลายปัจจัย เช่น งบประมาณไม่พอครูไม่พอและวัสดุอุปกรณ์ไม่พอ ปัจจุบันชุมชนและสมาคมผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพียงการบริจาคเงินเป็นหลัก โรงเรียนหลายแห่งอยากได้แนวคิดจากคณะกรรมการโรงเรียนมากกว่าความช่วยเหลือด้านการเงินเพียงอย่างเดียว

จากการศึกษาพบว่าเพื่อให้การกระจายอำนาจการบริหารประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาตนเองอย่างมาก ในเรื่องแนวปฏิบัติในการบริหารแบบกระจายอำนาจ โดยการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การเป็นผู้นำที่ดีและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำงบประมาณ

หัวข้อ การงบประมาณ-ทฤษฎี, ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

18. กลุ่มงานสถิติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2545). สถิติการศึกษาของประเทศไทยปีการศึกษา 2544. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือรายงานสถิติการศึกษาของประเทศไทยนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นข้อมูลกลางของประเทศและเพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ทุกหน่วยงานและเพื่อรายงานข้อมูลด้านการศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศ และจำแนกรายสังกัด ปีการศึกษา 2544 มีเนื้อหาโดยสรุปเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณการศึกษาดังนี้

1. ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา จำแนกตามระดับ/ประเภท

การศึกษา ปีงบประมาณ 2541-2544

ระดับ/ประเภทการศึกษา	2541	2542	2543	2544
ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา	44.2	43.8	38.3	44.4
ระดับมัธยมศึกษา	24.9	24.0	32.6	23.7
ระดับอุดมศึกษา	16.9	17.2	13.8	14.8
การศึกษาไม่กำหนดระดับ	1.5	1.4	1.1	1.4
การบริการสนับสนุนการศึกษา	10.2	10.8	11.6	12.7
การศึกษาอื่น	2.3	2.7	2.6	3.0

2. งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2544 เป็นจำนวนเงิน 221,591.5 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 24.3 ของงบประมาณทั้งหมด

3. จำนวนและอัตราเพิ่ม/ลดของงบประมาณด้านการศึกษาจำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา ปีงบประมาณ 2543-2544

ระดับ/ประเภทการศึกษา	2543	2544	อัตราการ เพิ่ม/ลด
ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา	96,088.73	98,465.20	+2.5
ระดับมัธยมศึกษา	51,769.50	52,460.40	+1.3
ระดับอุดมศึกษา	34,482.16	32,761.50	-5.0
การศึกษาไม่กำหนดระดับ	2,872.79	3,170.60	+10.4
การบริการสนับสนุนการศึกษา	28,981.30	28,092.20	-3.1
การศึกษาอื่น	6,426.29	6,641.60	+3.4

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

19. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีเนื้อหาโดยสรุปดังต่อไปนี้

แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) ที่มีความสำคัญยิ่งเนื่องจากเป็นการนำสาระของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของรัฐสู่การปฏิบัติและเป็นกรอบแนวทางในการจัดแผนพัฒนาการศึกษาระดับพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเสร็จสมบูรณ์ทั้งกระบวนการเพื่อการปฏิรูปการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานในการกำหนดแผน โดยมีการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติ บูรณาการเชื่อมโยงเป็นกระบวนการโดยรวมที่ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม และมุ่งไปสู่การอยู่ดีมีสุขของคนไทยทั้งปวง

เจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาตินี้มุ่งหวังว่า

1. พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยมีแนวนโยบาย 4 ประการคือ 1) การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตเพื่อให้มีโอกาเข้าถึงการเรียนรู้ 2) การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ 3) การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม 4) การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ

2. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยมีแนวนโยบาย 3 ประการคือ 1) การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติและ คุณธรรมของคน 2) การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของสังคมไทย 3) การสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

3. พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคม คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมีแนวนโยบาย 4 ประการคือ 1) การส่งเสริมและสร้างสรรค์ ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บนฐานของศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การ จำกัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างที่ก่อให้เกิดความยากจน ด้อยโอกาส เพื่อสร้างความเป็นธรรมใน สังคม 3) การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการพัฒนาประเทศ 4) การจัดระดมทรัพยากรและ การลงทุนเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคนและสังคมไทย

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, การระดมทรัพยากร

20. อมรวิรัช นาคทรพ. (2544). *ความคิดในการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในรอบทศวรรษ.*

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือเรื่องความคิดในการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในรอบทศวรรษโดย ดร.อมรวิรัช นาคทรพ. เป็นเอกสารที่ได้คัดสรร และสรุปสังเคราะห์สาระสำคัญ ของเอกสารวิชาการที่สำคัญ และ สะท้อนแนวคิดหลักของการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในด้านต่าง ๆ กว่า 200 รายการ โดยจำแนกตาม ประเด็นหลัก 12 เรื่อง คือ วิสัยทัศน์อุดมศึกษา: สังคมเข้มแข็ง, ประเทศแข่งขัน, การผลิตบัณฑิต, กิจ การนักศึกษา, การวิจัย, การบริการวิชาการ, ความร่วมมือกับภาคเอกชน, เทคโนโลยีสารสนเทศ, ความเป็นสากลของอุดมศึกษา, ระบบบริหารอุดมศึกษา, ทรัพยากรและการเงินอุดมศึกษา, บุคลากรอุดมศึกษา, การประกันคุณภาพอุดมศึกษา สาระโดยสรุปเฉพาะทรัพยากรและการเงินอุดม ศึกษามีหลายแนวคิดดังนี้

1. แนวคิดต้นทุนและผลตอบแทนในการจัดอุดมศึกษา แนวคิดเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนในการจัดอุดมศึกษาเน้นการสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการจัดการอุดมศึกษาที่มีต้นทุน ค่าใช้จ่ายแตกต่างกันมากมายในระหว่างกลุ่มสถาบัน อีกทั้งการแบ่งภาระค่าใช้จ่ายในการจัดก็ไม่เป็น ธรรมตลอดจนความหย่อนประสิทธิภาพในการจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณ ทั้งนี้โดยมีงานวิชาการ ที่ศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนและแหล่งที่มาของเงินทุนเพื่อการอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการ ศึกษาแห่งชาติและทบวงมหาวิทยาลัย เป็นงานชิ้นสำคัญในช่วงต้นทศวรรษ 2530

2. ระบบการจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาในรูปเงินอุดหนุนทั่วไป แนวคิดเรื่องระบบ การจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาในรูปเงินอุดหนุนทั่วไป เกิดจากกระแสความต้องการความคล่องตัว ในการใช้ จ่ายทรัพยากรควบคู่กับประสิทธิภาพในการตรวจสอบการใช้จ่ายโดยมีสำนักงบประมาณ และทบวงมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักในการผลักดันเรื่องนี้

3. การระดมทรัพยากรเพื่อการอุดมศึกษา แนวคิดเรื่องการระดมทรัพยากรเพื่อการอุดมศึกษาเน้นทิศทางการระดมทุนเพิ่มเติมเพื่อการจัดการอุดมศึกษาจากฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนที่ เป็นผู้กำหนดอุปสงค์สำคัญในระบบและเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรงจากการอุดมศึกษาพึงเข้ามามี บทบาทในการร่วมลงทุนและพึงได้รับการสนับสนุนจากรัฐในเรื่องนี้มากขึ้น

หัวข้อเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, การระดมทรัพยากร

21. จีรพัฒน์ เจาประเสริฐวงศ์. (2545). การเปรียบเทียบสมรรถนะ คู่มือสำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ประเทศออสเตรเลีย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือเรื่อง "การเปรียบเทียบสมรรถนะ : คู่มือสำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" แปลและเรียบเรียงจากเอกสาร เรื่อง "Benchmarking : A manual for Australian university" ของ "Department of Education Training and Youth Affairs; ประเทศออสเตรเลีย โดย Prof. Ken McKinnon ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อให้เกิดกิจกรรมการปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่องในมหาวิทยาลัย และเปรียบเทียบสมรรถนะระหว่างมหาวิทยาลัย เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถนำเกณฑ์ชี้วัดไปพัฒนาและหาจุดแข่งขันกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ซึ่งสาระสำคัญของคู่มือเล่มนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี หัวข้อต่างๆที่ใช้ประเมินสามารถแบ่งเป็นหมวดย่อยได้ดังนี้ 1) หมวดการปกครอง การวางแผนและการจัดการ 2) หมวดผลกระทบภายนอก 3) หมวดงานวิจัย 4) หมวดงานบริการข้อมูลและห้องสมุด 5) หมวดความเป็นสากล 6) โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและทางการเงิน 7) หมวดการเรียนรู้และการสอน 8) หมวดการสนับสนุนการศึกษา 9) หมวดพนักงาน โดยเนื้อหาหมวดโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและทางการเงินสรุปได้ดังนี้

โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและทางการเงินเป็นหัวข้อหนึ่งที่ใช้เป็นการเปรียบเทียบสมรรถนะโดยมีดัชนีดังนี้

1. อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios) มีทั้งหมด 6 เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์ผลดำเนินการ (Operation result) เกณฑ์รายรับต่างๆ (Diversity of revenue) เกณฑ์สภาพคล่อง (Liquidity) เกณฑ์หนี้สินภายนอก (External debt) เกณฑ์อัตราส่วนเร็ว (Quick ratio) เกณฑ์แนวโน้มค่าใช้จ่ายเงินเดือนด้านวิชาการ

2. การทำการการค้า (Commercialization)

3. ทรัพย์สินทางกายภาพและการใช้พื้นที่ (Physical assets and space utilization)

4. อุปกรณ์

5. โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม

โดยเนื้อหาในแต่ละหัวข้อสามารถนำไปเป็นตัวอย่างสำหรับการจัดทำสมรรถนะเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

หัวข้อเรื่อง การวางแผนงบประมาณการศึกษา

22. คณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา. (2542). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสนอแนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระโดยสรุปดังนี้

ในการปฏิรูประบบการจัดสรรงบประมาณของรัฐให้กับสถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐบาลนั้นให้จัดสรรงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนทั่วไป (block grants) เป็นรายปีควบคู่กับการจัดระบบการคิดค่าใช้จ่ายต่อหัวและมีระบบตรวจสอบผลการดำเนินงานในลักษณะ performance assessment สำหรับสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาในระบบราชการให้ใช้ระบบงบประมาณแบบแผนงานและโครงการ (PPBS) นอกจากนี้ให้มีการระดมทรัพยากรอย่างหลากหลาย สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ในการบริหารจัดการอุดมศึกษา ให้มีการสร้างเครือข่ายและจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ส่งเสริมการกระจายโอกาสและสร้างความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างกว้างขวางและเป็นธรรม ตลอดจนการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษา การปรับบทบาทของสภาสถาบัน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายวางแผน ติดตามประเมินผลภายในสถาบัน

หัวเรื่อง การวางแผนงบประมาณการศึกษา, การระดมทรัพยากร

23. สถาบันแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการเงินการศึกษา. (2544). *ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประมาณการค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดทำขึ้น มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ประมาณการงบประมาณที่จะต้องใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามนโยบายของรัฐธรรมนูญฯ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเป็นประมาณการที่คำนึงถึงประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาโดยแบ่งเป็น 4 ประเภทดังนี้คือ 1) ค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการศึกษา 2) ค่าใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) ค่าใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการศึกษา โดยค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเพื่อการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามทางเลือกต่าง ๆ ของปีงบประมาณ 2546 – 2550 สรุปได้ดังนี้

ทางเลือก	หน่วย : ล้านบาท					
	2546	2547	2548	2549	2550	รวม 46-50
1. อุดหนุนก่อนประถม-ม.ต้น	189,281	194,093	197,978	201,413	204,116	986,881
2. อุดหนุน ป1-ม.6 และอนุบาล เอกชน 55%	190,796	196,893	202,740	208,264	212,785	1,011,478
3. อุดหนุนก่อนประถม – ม.6	193,063	199,269	205,227	210,867	215,509	1,023,935
4. งบปกติ	178,501	185,336	192,769	200,582	208,231	965,419
ผลต่าง 1-4	10,780	8,757	5,209	831	-4,115	21,462
ผลต่าง 2-4	12,295	11,557	9,971	7,682	4,554	46,059
ผลต่าง 3-4	14,562	13,933	12,458	10,285	7,278	58,516

ข้อมูลในตารางแสดงให้เห็นว่างบประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าสูงกว่างบประมาณที่คำนวณจากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นตามแนวโน้มปกติโดยรัฐให้การอุดหนุนแก่โรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชนเหมือนในปัจจุบัน และในการพัฒนาคุณภาพ ก็ไม่ได้มีการปฏิรูปการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนไม่มีการพัฒนาสื่อ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และการประกันคุณภาพตามแนวทางที่กำหนดใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ในขณะที่การบริหารการศึกษาก็เป็นไปตามรูปแบบเดิม เป็นจำนวนเงินรวม 5 ปี ประมาณ 2.1 หมื่นล้านบาทในกรณีที่ให้การอุดหนุนตั้งแต่ระดับก่อนประถม – ม. ต้น (ม.ปลายอุดหนุนเหมือนเดิม) ส่วนในกรณีที่ให้การอุดหนุนในระดับ ป. 1 – ม. ปลาย (ก่อนประถมอุดหนุนเหมือนเดิม) ใช้เงินสูงกว่าปกติ ประมาณ 4.6 หมื่นล้านบาท ในขณะที่การอุดหนุนตั้งแต่ระดับก่อนประถม – ม.ปลาย ใช้เงินสูงกว่าปกติ 5.8 หมื่นล้านบาททั้งนี้ ค่าใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เพิ่มจากงบประมาณค่าใช้จ่ายตามปกติ ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษาตามโครงสร้างใหม่ในระยะยาวจะมีแนวโน้มค่าใช้จ่ายต่ำกว่าค่าใช้จ่ายปกติ (โดยเฉพาะในกรณีที่จำนวนนักเรียนเท่ากัน)

เงินที่เพิ่มจากปกติดังที่เสนอในตารางเป็นเงินที่รัฐควรพิจารณาจัดเตรียมเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป.

หัวเรื่อง เงินอุดหนุน

24. สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). *สังคมได้อะไร จากการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: หส. ภาพพิมพ์.

หนังสือเรื่องสังคมได้อะไร จากการปฏิรูปการศึกษา เป็นหนังสือที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายประโยชน์ของการปฏิรูปการศึกษาต่อเด็ก เยาวชน ประชาชน

สังคมและประเทศชาติและจะเกิดผลเสียอย่างไรหากไม่มีการปฏิรูปการศึกษา มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์โลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้เท่านั้นจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของคนไทยในสังคมยุคใหม่ การปฏิรูปการศึกษามีผลดีดังนี้

1. ทุกคนจะได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน
2. ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีตามความต้องการ
3. ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. ประชาชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. มีระบบการศึกษาที่บูรณาการกับสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม
6. มั่นใจว่าคุณภาพการศึกษาไทยจะดีขึ้นและแข่งขันได้
7. มีระบบบริหารที่คุ้มค่า มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและตรวจสอบได้
8. คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนไทย สังคมเข้มแข็ง มีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ การ

เมืองมั่นคงและการพัฒนาความยั่งยืน

หากไม่มีการปฏิรูปการศึกษาจะเกิดผลเสียดังนี้

1. ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ
2. เด็ก เยาวชน ประชาชน สังคมและประเทศชาติเสียโอกาส
3. ขาดคนดีมีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ
4. การปฏิรูปไม่ได้ผลครบถ้วน สมบูรณ์

จากการศึกษาพบว่าเพื่อให้การกระจายอำนาจการบริหารประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาตนเองอย่างมาก ในเรื่องแนวปฏิบัติในการบริหารแบบกระจายอำนาจ โดยการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การเป็นผู้นำที่ดีและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำงบประมาณ

หัวเรื่อง การบริหารงบประมาณการศึกษา

26. บุญเสริม วิสกุล. (2545). *อำนาจอิสระของการบริหารมหาวิทยาลัยไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

หนังสือเรื่องอำนาจอิสระของการบริหารมหาวิทยาลัยไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้สนใจได้ทราบถึงแนวคิดเรื่องการศึกษาและการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

มหาวิทยาลัยของรัฐโดยทั่วไปบริหารกิจการด้วยเงินจากงบประมาณส่วนหนึ่งและจากรายได้ของมหาวิทยาลัยเองอีกส่วนหนึ่ง อำนาจในการใช้จ่ายเงินรายได้เป็นของสภามหาวิทยาลัย แต่การใช้จ่ายเงินยังจะต้องถูกตรวจสอบโดย สดง. ด้วยเพื่อให้เป็นไปตามงบประมาณที่ตั้งไว้และตรงตามเป้าหมายและตามระเบียบการจ่ายเงินรายได้ที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดขึ้น เงินรายได้ของมหาวิทยาลัยมาจากหลาย ๆ แหล่งเช่น จากกิจกรรมการเรียนการสอน จากค่าบริการทางวิชาการ จากรายได้ของดอกผลเงินกองทุนหรือทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยหรือจากเงินอุดหนุนขององค์กรต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยของรัฐได้รับงบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมากในแต่ละปี คิดเป็นงบประมาณต่อหัวประมาณ 48,000 บาทเมื่อรวมค่าใช้จ่ายจากรายได้อื่น ๆ แล้ว ค่าใช้จ่ายจะประมาณ 54,000 บาทต่อปีต่อนักศึกษา 1 คน ซึ่งจำนวนค่าใช้จ่ายนี้นับว่าสูงมากเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีค่าใช้จ่ายเพียง 11,000 บาท แม้ค่าใช้จ่ายในการบริหารมหาวิทยาลัยของรัฐจะสูงกว่ามหาวิทยาลัยเอกชนกว่า 5 เท่าก็ตาม ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐก็ยังคงมีความรู้สึกว่างบประมาณที่ได้รับยังไม่เพียงพอ ในอนาคตอันใกล้นี้เป็นเรื่องยากที่จะให้มหาวิทยาลัยของรัฐเป็นอิสระทางการเงินโดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณแผ่นดิน จึงมีการคิดรูปแบบในการบริหารเงินเพื่อให้เกิดความเป็นอิสระซึ่งอาจทำได้ 3 รูปแบบคือ 1) แบบปัจจุบันที่ปฏิบัติอยู่เดิมไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอะไร และให้มหาวิทยาลัยหาเงินเพิ่มเติมเพื่อบริหารอย่างเป็นอิสระเอง 2) แบบเงินอุดหนุน เป็นเงินก้อนที่ได้รับจากรัฐเพื่อให้มหาวิทยาลัยนำมาจัดสรรเอง 3) รูปแบบให้เงินกองทุน โดยรัฐอาจจัดสรรงบประมาณเพิ่มแก่มหาวิทยาลัยในระยะเวลาหนึ่งเพื่อสะสมเป็นเงินกองทุน เมื่อมีจำนวนมากพอแล้วมหาวิทยาลัยจะไม่ต้องพึ่งเงินงบประมาณรายปีอีกต่อไป

การบริหารเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยอาจสรุปได้ดังนี้ ความเป็นอิสระในปัจจุบันการบริหารงบประมาณจากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระมากอยู่แล้ว การอนุมัติงบประมาณ การกำหนดระเบียบเกี่ยวกับเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยเป็นอำนาจของสภามหาวิทยาลัยทั้งสิ้นและสภาดังกล่าวประกอบด้วยผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ มีคนภายนอกเพียงเล็กน้อย การบริหารการเงินของมหาวิทยาลัยมีลักษณะเป็นสองระบบซ้ำซ้อนกันอยู่ ส่วนหนึ่งเป็นระบบราชการเป็นเงินจากงบประมาณแผ่นดิน และอีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนของมหาวิทยาลัยซึ่งมีรายรับและรายจ่ายในตัวเองเสมือนหนึ่งว่ามหาวิทยาลัยเป็นหน่วยธุรกิจหนึ่ง เพียงแต่ไม่ได้บริหารแบบบริษัทจำกัดอย่างเต็มรูปแบบ แต่เน้นการหารายได้ เน้นการควบคุมประสิทธิภาพ การดำเนินงานและมุ่งทำกำไรให้ได้สูงสุด หากพิจารณาภายในกรอบแห่งความเป็นไปได้ การที่จะให้มีอิสระเสรีทางการเงินสามารถเสนอแนะวิธีการเป็นขั้นตอนคือ 1) รักษางบประมาณแผ่นดินที่ได้รับจากรัฐบาลเอาไว้ประมาณปีละ 5000-6,000 ล้านบาท 2) เพิ่มรายได้ของมหาวิทยาลัยด้วยการเพิ่มค่าเล่าเรียนและเพิ่มบริการด้านอื่น ๆ ให้ได้เพิ่มเป็นจำนวน 3 เท่าของปัจจุบันให้ถึงประมาณปีละ 4,400 ล้านบาท 3) พยายามรักษาความเป็นอิสระของการใช้งบพิเศษไว้เช่นในปัจจุบัน

หัวเรื่อง การบริหารงบประมาณการศึกษา, แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

27. พินสุตา สิริรังศรี. (2541). รายงานการวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หนังสือเรื่องรายงานการวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของประเทศไทย เป็นการวิเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อนำเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

การบริหารการศึกษาของไทยในปัจจุบันมีกระทรวง ทบวง กรม รับผิดชอบจำนวนมาก แต่ทุกหน่วยงานมีปัญหาคล้ายกันคือรูปแบบการบริหารการศึกษาในภาพรวมจึงเป็นแบบรวมศูนย์ อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางเกือบจะทั้งระบบ จากการศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาในปัจจุบันพบว่าประสบกับปัญหาหลายประการ คือ

1. ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างการบริหารที่รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางทั้งด้านนโยบายและแผนที่หน่วยเหนือเป็นผู้กำหนดโดยปราศจากการฟังความต้องการของสถานศึกษา ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกับในการได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา

2. ปัญหาการขาดเอกภาพในการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ เกิดความซ้ำซ้อนและเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา

3. ปัญหาการมีหน่วยงานบริหารหลายระดับทำให้มีขั้นตอนมาก เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติ

4. ปัญหาการขาดกระบวนการพัฒนานโยบายเพื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ

5. ปัญหาการจัดระบบบริหารการศึกษาขาดการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้ทันสมัย

6. ปัญหาการขาดระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของปัญหาการบริหารการศึกษาไทยแล้วจึงควรเสนอรูปแบบการบริหารการศึกษาของไทยเพื่อเสนอเป็นสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้คือ

1. วัตถุประสงค์ของการบริหารการศึกษา จะต้องนำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อคนทั้งมวล เปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. หลักการบริหารการศึกษา ควรคำนึงถึงหลักของการกระจายและการจัดสรรอำนาจหน้าที่ โดยให้ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและแผนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา และติดตาม ประเมินผล

3. โครงสร้างของการบริหารการศึกษาของประเทศ แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยระดับชาติให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาและติดตาม ประเมินผล ส่วนระดับท้องถิ่นทำหน้าที่จัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความพร้อมของท้องถิ่น

4. การจัดองค์กรการบริหารการศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับคือ ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา

หัวเรื่อง ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

28. ชีระ บุญเจริญ. (2545). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: หส. วีทีซี. คอมมิวนิเคชั่น.

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับรายงานงานวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและสาเหตุของปัญหาที่อาจจะมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการตามการกระจายอำนาจทางการศึกษา และเพื่อเสนอยุทธศาสตร์ในการดำเนินการเพื่อปรับปรุงการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีตัวแปรระดับการศึกษา ตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนและครูและประสบการณ์การปฏิบัติงาน ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้ง 4 ภาค การดำเนินการวิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างภาคภูมิศาสตร์ละ 1 จังหวัดและใช้ 1 อำเภอสำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษาและใช้ระดับจังหวัดสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับการศึกษาร้อยละ 30 ของโรงเรียนในแต่ละจังหวัด สร้างและเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามครอบคลุมสภาพและปัญหาในการบริหารของโรงเรียนโดยเน้นสาระการบริหารโรงเรียนในการได้รับการกระจายอำนาจตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 วิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าความถี่, ร้อยละ, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า F-test รวมทั้งทดสอบความแตกต่างรายคู่ LSD

ผลการศึกษาพบว่า 1) โรงเรียนรับรู้เรื่องแนวการจัดการศึกษาและการกระจายอำนาจการบริหารดีพอสมควร ร้อยละ 60 เห็นว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในระดับ "มาก" แต่การเตรียมการรับการกระจายอำนาจมีน้อยเพราะขาดความชัดเจนในเชิงปฏิบัติ 2) โรงเรียนส่วนใหญ่ได้พยายามดำเนินการปฏิรูปการศึกษาแต่ก็จะยึดนโยบายและแนวทางที่กรมเจ้าสังกัดกำหนดไว้เป็นหลัก การริเริ่มสร้างสรรค์ และการเป็นตัวของตัวเองยังมีไม่มากนัก 3) ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูอาจารย์ยอมรับและเห็นด้วยใน "ระดับมาก" กับแนวทางปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวทางที่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 4) โรงเรียนมีศักยภาพในการรับการกระจายอำนาจการบริหาร "ค่อนข้างมาก" 5) การกระจายอำนาจบริหารจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาได้ "ค่อนข้างสูงกว่าเดิม" 6) การดำเนินการตามแนวการกระจายอำนาจการบริหารจะมีปัญหาและอุปสรรค โดยภาพรวมอยู่ "ระดับปานกลาง" 7) ประเด็นปัญหาที่สำคัญมีด้านปัจจัยเช่น งบประมาณไม่พอ ครูไม่พอและวัสดุอุปกรณ์ไม่พอ 8) ผลงานของโรงเรียนจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ 9) ปัจจุบันชุมชนและสมาคมผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพียงการบริจาคเงินเป็นหลัก โรงเรียนหลายแห่งอยากได้แนวคิดจากคณะกรรมการโรงเรียนมาก

กว่าความช่วยเหลือด้านการเงิน 10) สหวิทยาเขตดีเฉพาะเรื่องการรับนักเรียนแต่ความร่วมมือด้านครู อาจารย์ และการเรียนการสอนยังมีปัญหา 11) เพื่อให้การกระจายอำนาจการบริหารประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาตนเอง “มาก” ในเรื่องแนวปฏิบัติในการบริหารแบบกระจายอำนาจ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การเป็นผู้นำที่ดีและการจัดทำงบประมาณ

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษาที่สำคัญมีหลายปัจจัย เช่น งบประมาณไม่พอ ครูไม่พอและวัสดุอุปกรณ์ไม่พอ ปัจจุบันชุมชนและสมาคมผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพียงการบริจาคเงินเป็นหลัก โรงเรียนหลายแห่งอยากได้แนวคิดจากคณะกรรมการโรงเรียนมากกว่าความช่วยเหลือด้านการเงินเพียงอย่างเดียว

หัวเรื่อง ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

ตอนที่ 2 บรรณนิทัศน์ วารสาร

01. สุวรรณ หวังเจริญเดช. (2546, มีนาคม). การบริหารงบประมาณระบบใหม่กับ 7 Hurdles.

จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์. 25(95): 19-27

บทความนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงความหมายและความแตกต่างของงบประมาณระบบเดิมกับระบบใหม่รวมทั้งการบริหารงบประมาณระบบใหม่ที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles อย่างไรบ้าง โดยมีเนื้อหาสรุปได้ว่า ในปัจจุบันองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนได้มีการปฏิรูปการบริหารองค์กรเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารไปสู่การบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management) ที่เน้นการทำงานโดยยึดผลลัพธ์เป็นหลักมีการวัดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งการจัดทำงบประมาณระบบเดิมเป็นการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นแผนงาน (Program Budgeting) ที่มีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่ใช้ไป (Inputs) ควบคุมการจัดสรรงบประมาณอย่างเข้มงวด มีความเคร่งครัดในการเบิกจ่ายงบประมาณและมีจุดมุ่งหมายที่จะเชื่อมโยงการวางแผนงบประมาณประจำปีกับนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกันมาเป็นระบบงบประมาณแบบใหม่ที่เรียกว่าระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจ(Mission) ขององค์กร เป้าหมายและวัตถุประสงค์ กลยุทธ์แผนงาน งานโครงการอย่างเป็นระบบ มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวัดผลสำเร็จของงาน จึงเป็นระบบที่เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการทรัพยากร การเงินและพัสดุที่สะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์(Outputs) ของงานหรือพันธกิจต่างๆขององค์กร เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

มาตรฐานการเงิน 7 Hurdles เป็นมาตรฐานที่สำคัญสามารถเชื่อมโยงกับองค์กรที่นำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานไปใช้เพื่อให้ใช้งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีมาตรฐาน 7 ด้านดังนี้คือ 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การคำนวณต้นทุนผลงาน/ผลผลิต 3) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง 4) การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ 5) การบริหารสินทรัพย์ 6) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน 7) การตรวจสอบภายใน

การปรับเปลี่ยนงบประมาณจากระบบแผนงานมาเป็นงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้การใช้จ่ายเงินมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานผู้ปฏิบัติ มีการเพิ่มขอบเขตแทนความครอบคลุมของงบประมาณ (Expanding Budget Coverage) เพื่อให้องค์กรสามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับงบประมาณระบบใหม่ดังกล่าวจึงได้นำมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles มาช่วยในการบริหารงบประมาณ ติดตามและประเมินผล โดยผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากรต่อภารกิจขององค์กรได้

หัวเรื่อง มาตรฐานการจัดการทางการเงิน, งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB)

02. ดิเรก ปัทมสิริ. (2541, พฤษภาคม-สิงหาคม). งบประมาณแผ่นดิน:ความรู้เบื้องต้นสำหรับ นักศึกษาและประชาชน. วารสารธรรมศาสตร์. 24(2): 63-75.

บทความนี้เป็นบทความที่ให้ความรู้เบื้องต้นเรื่องงบประมาณสำหรับนักศึกษาและประชาชนทั่วไปและเสนอแนวคิดและข้อวิจารณ์การปรับปรุงงบประมาณแผ่นดิน โดยมีสาระสรุปได้ดังนี้

งบประมาณแผ่นดินหมายถึงบัญชีหรือจำนวนเงิน รายรับรายจ่ายของรัฐบาลซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการผลิตนโยบายคือเป็นแผนปฏิบัติการในรอบปีของรัฐบาล ในขั้นต้นมีหัวข้อพิจารณา 3 ด้านคือด้านรายรับ ด้านรายจ่ายและด้านการบริหารหนี้ โดยมีวงจรงบประมาณ

4 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. ขั้นเตรียมงบประมาณ สำนักงบประมาณจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเสนอของงบประมาณรายจ่ายจากส่วนราชการทุกกระทรวง โดยแผนงานและกิจกรรมที่เสนอจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ โดยมีหลักการว่า วงเงินงบประมาณจะต้องเหมาะสมกับสถานการณ์เศรษฐกิจในขณะนั้น รัฐมนตรีคลังจะนำร่างเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา เมื่อเห็นชอบจะทำการจัดสรรเงินย่อยแยกตามรายการกระทรวง/ตามแผนงาน/งาน/โครงการ

2. ขั้นขออนุมัติ เป็นขั้นตอนที่รัฐบาลนำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อลงมติ

3. ขั้นการบริหารงบประมาณหมายถึงการเบิกจ่ายเงินซึ่งมีระเบียบการบริหารงบประมาณและระเบียบว่าด้วยเงินคงคลัง ราชการส่วนกลางจะเบิกจ่ายจากกรมบัญชีกลาง ส่วนราชการส่วนภูมิภาคจะเบิกจ่ายจากคลังจังหวัด

4. ขั้นติดตามและตรวจสอบ มีสำนักตรวจสอบการใช้เงินแผ่นดิน และในสภาผู้แทนราษฎรเองก็มีคณะกรรมการติดตามการใช้งบประมาณ

การกำหนดรายจ่ายของรัฐบาลและการกำหนดวงเงินรายรับรายจ่ายในแต่ละปี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม บางปีจัดงบประมาณสมดุล บางปีจัดงบประมาณเกินดุลและบางปีจัดงบประมาณขาดดุล ขึ้นอยู่กับสถานะเศรษฐกิจและนโยบายของฝ่ายบริหารโดยมีหลักการทั่วไปคือ ต้องไม่ทำให้เกิดปัญหาความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการทำงบประมาณและการจัดสรรเงินมีอยู่หลายแนวคิดแต่แบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ งบประมาณแบบแจกแจงรายการ, งบประมาณแบบเน้นการวัดผลการทำงาน, งบประมาณที่เน้นการจัดสรรเงินตามแผนงานและการประเมินความคุ้มค่าของแผนงานและงบประมาณที่เน้นการจัดสรรเงินแต่ละประเภทและรายการโดยไม่คำนึงว่าปีก่อนหน้าเคยได้รับเงินเท่าใด งบประมาณแผ่นดินของไทยในอดีตจะยึดงบประมาณแบบแจกแจงรายการเป็นหลักและได้พัฒนามาเป็นระบบงบประมาณแบบแผนงานในปี 2525

วิธีการงบประมาณแผ่นดินที่ใช้ในปัจจุบันอาศัยพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2502 ซึ่งปัจจุบันสถานการณ์บ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปมาก แนวคิดการบริหารราชการภาครัฐเปลี่ยนไป จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติฉบับนี้โดยมีประเด็นสำคัญที่เสนอดังนี้

1. การตรวจสอบและการใช้จ่ายเงินน่าจะโอนให้เป็นกิจการของสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบฝ่ายบริหาร การตรวจสอบและประเมินผลควรเน้นประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน ความสัมฤทธิ์ผลของกิจกรรมเปรียบเทียบกับเป้าหมาย

2. ระบบข้อมูลสนเทศด้านงบประมาณควรปรับเปลี่ยนรูปแบบ

3. แนวคิดการบริหารสมัยใหม่ ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชน ในรูปชุมชน องค์การปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร "กิจกรรมสาธารณะ" แทนภาคราชการ ดังนั้นจึงมีความชอบธรรมที่รัฐจะให้การสนับสนุนทางการเงินโดยตรง

4. รายจ่ายของรัฐบาลควรกำหนดเป้าหมายเพื่อคนจนหรือด้อยโอกาสในสังคมเพื่อให้มีผลด้านความเป็นธรรม ดังนั้นจึงควรมีระบบติดตามรายจ่ายของรัฐบาลว่ามีผลเอื้อต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนแต่ละชุมชนอย่างไร

หัวข้อ กระบวนการงบประมาณการศึกษา, การบริหารงบประมาณการศึกษา

03. ปราชญา กล้าผจญ. (2547, เมษายน). แนวโน้มการบริหารการศึกษาไทยในยุคไตรสหัสวรรษ.

วารสารวงการครู. 1(4): 34-38.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงโลกในยุคไตรสหัสวรรษซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมาก ขณะนี้การปฏิรูปการศึกษาไทยได้ดำเนินการไปแล้วอย่างเต็มรูปแบบ มีการกระจายอำนาจการศึกษาออกไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาอย่างเต็มเนื้อเต็มตัวและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ก็เริ่มดำเนินการมาได้ 2 ปีแล้ว บรรดานักบริหารการศึกษาทั้งหลายก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยน ปรับใจ ปรับแนวความคิดเพื่อให้มีคุณสมบัติตรงเหมาะสมต่อการประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษานี้ด้วย

ผู้บริหารการศึกษาจะต้องเป็นมืออาชีพ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์อย่างสูงยิ่งและสามารถบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายมาตรฐานแห่งวิชาชีพและมาตรฐานโดยทั่วไปที่ทางรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการในรูปแบบใหม่ได้กำหนดไว้และต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการในการทำงานเพื่อให้เข้ากันได้กับการบริหารการศึกษาคือต้องบริหารงานโรงเรียนในทุกด้านได้แก่ด้านงานวิชาการ ด้านบุคคล ธุรการ ด้านการเงินการงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และชุมชนสัมพันธ์ ตามแนวการกระจายอำนาจทางการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้มีความสำคัญที่สุด มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จโดยตรงในการให้การศึกษาของชาติ ผู้บริหารการศึกษาเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวหน้าไปในกระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและศักดิ์ศรี

หัวข้อ ความสำคัญของงบประมาณ, การบริหารงบประมาณการศึกษา

04. วัชนิพร เศรษฐลักโก. (2541, กุมภาพันธ์). งบประมาณ: เครื่องมือในการบริหารและประเมินประสิทธิภาพ. *บริหารธุรกิจ*. 11(2): 82-91.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงการใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการบริหารและประเมินประสิทธิภาพขององค์กรโดยได้แยกประเภทของงบประมาณออกเป็น 3 ประเภทคือ งบประมาณดำเนินงาน งบประมาณการเงิน และงบประมาณจ่ายลงทุน งบประมาณดำเนินงานประกอบด้วย งบประมาณรายได้ งบประมาณค่าใช้จ่ายและงบประมาณกำไรขาดทุน งบประมาณการเงินประกอบด้วย งบประมาณคงเหลือและงบประมาณเงินสด งบประมาณจ่ายลงทุนประกอบด้วย งบลงทุนในโครงการเพิ่มกำลังผลิต โครงการสร้างโรงงานใหม่หรือลงทุนในผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ของกิจการ เป็นต้น

ในบทความนี้จะจำกัดเนื้อหาเฉพาะงบประมาณดำเนินงานและงบประมาณการเงินซึ่งเป็นงบประมาณหลักที่ผู้บริหารจะต้องจัดทำขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยมีเป้าหมายว่างบประมาณเหล่านี้จะต้องสอดคล้องไปกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ของกิจการ ผู้บริหารสามารถใช้ประโยชน์จากงบประมาณในการกำหนดแนวทางการบริหาร สื่อสาร ควบคุมและประเมินประสิทธิภาพในการทำงานดังนี้

1. งบประมาณกับระบบข้อมูลทางการบัญชี ผู้บริหารสามารถนำตัวเลขในรายงานการเงินของงบประมาณที่จัดทำไว้ล่วงหน้ามาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่างหรือความเหมือนของแผนงานกับการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงจะได้นำมาควบคุมการปฏิบัติงานหรือปรับปรุงการปฏิบัติงานในงวดนั้นได้ทันเวลาหรือใช้ในการวางแผนกำไรหรือจัดทำงบประมาณในงวดถัดไป

2. งบประมาณกับการบริหารศูนย์ความรับผิดชอบ ก่อนการดำเนินงานในแต่ละงวดผู้จัดการศูนย์ความรับผิดชอบจะต้องกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินการของส่วนกลาง เมื่อสิ้นงวดการดำเนินงานจะต้องจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน เพื่อวัดผลงานว่าได้ดำเนินการไปตามทิศทางที่องค์กรตั้งไว้หรือไม่

3. งบประมาณกับการบริหารต้นทุนตามกิจกรรม ผู้บริหารสามารถบริหารต้นทุนโดยแบ่งงานออกเป็นกิจกรรมกำหนดงบประมาณและจัดสรรทรัพยากรสำหรับแต่ละกิจกรรม และตรวจสอบโดยเปรียบเทียบแผนงานในงบประมาณตามประเภทกิจกรรมว่ากิจกรรมที่มีอยู่ดำเนินงานได้ดีเพียงใด จะต้องปรับปรุงแก้ไขในจุดใดบ้าง หรือจำเป็นต้องเพิ่ม/ลด ทรัพยากรมากน้อยเพียงใด

4. งบประมาณกับการประเมินประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถใช้ตัวเลขจากงบประมาณที่จัดทำไว้ล่วงหน้ามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับตัวเลขทางการเงินที่เกิดขึ้นจริง จากรายงานประจำงวดเพื่อเป็นข้อมูลในการควบคุมและประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

หัวเรื่อง ประเภทของงบประมาณการศึกษา, ความสำคัญของงบประมาณ

05. กองคลัง. (2538, กันยายน). งบประมาณงานที่ควรศึกษา. *การประชาสัมพันธ์*. 5(8):82-91.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงการศึกษาเรื่องงบประมาณ ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของงบประมาณ คือแผนเบ็ดเสร็จซึ่งแสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะรวมถึงการกะประมาณ บริหาร กิจกรรม โครงการและค่าใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุตามแผนนี้ โดยงบประมาณที่จัดทำนี้มีประโยชน์และความสำคัญดังนี้ 1) ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศ 2) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ 3) เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ 4) เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ประชาชาติที่เป็นธรรม 5) เป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ 6) เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์และแสดงผลงานของรัฐบาลที่ดำเนินการให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ

ในประเทศไทยได้จำแนกประเภทงบประมาณรายจ่ายออกเป็น 5 ประเภทคือ 1) จำแนกรายการงบประมาณตามหน่วยงาน 2) จำแนกรายการงบประมาณตามลักษณะการใช้งบประมาณ 3) จำแนกรายการงบประมาณตามลักษณะงาน 4) จำแนกงบประมาณตามลักษณะเศรษฐกิจ 5) จำแนกงบประมาณตามแผนงาน

หัวเรื่อง ประเภทของงบประมาณการศึกษา, ความสำคัญของงบประมาณ

06. สุนทรี ไ้วธนะวัฒน์. (2539, สิงหาคม). การวางแผนการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถม

ศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารการศึกษา กทม.* 19(11): 12-14.

บทความนี้ผู้เขียนได้นำงานวิจัย เรื่อง การวางแผนการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มาศึกษาเพื่อต้องการทราบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ผ่านการอบรมมีความรู้เรื่องการวางแผนงบประมาณโรงเรียนมากน้อยเพียงใด จากการศึกษาดังกล่าวพบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนงบประมาณเป็นไปตามกระบวนการวางแผน 4 ขั้นตอน คือ 1) มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ประเมินปัญหาและความต้องการก่อนการวางแผนและคาดคะเนแนวโน้มด้านทรัพยากรและการเงิน 2) จัดทำแผนงบประมาณมีการกำหนดวัตถุประสงค์นโยบายและเป้าหมายให้สอดคล้องกับนโยบายของกรุงเทพมหานคร จัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับงบประมาณ ตลอดจนจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน 3) การปฏิบัติตามแผน มีการกำหนดและจัดทำรายละเอียดให้ผู้บริหารโรงเรียนควบคุม ดูแล ช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานตามแผน 4) โรงเรียนมีแผนติดตาม ควบคุม กำกับและประเมินผลโดยจัดบุคลากรให้รับผิดชอบและกำหนดวิธีการวัดผล ประเมินผลและให้การนิเทศ

ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนประสบคือ โรงเรียนยังไม่มีหน่วยงานสารสนเทศ ขาดกำลังคนและวัสดุอุปกรณ์ การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนไม่เพียงพอ กับการความต้องการ ครูไม่มีเวลาวางแผน ผู้วางแผนขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน การติดตาม ควบคุม กำกับดูแลและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนยังไม่สมบูรณ์

หัวเรื่อง กระบวนการงบประมาณการศึกษา, ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

07. สุวัฒนา จิตวิวัฒน์พงศ์. (มปป.). งบประมาณ : งานที่ควรรู้. *จุลสารวิชาการและวิจัย*. 1(4): 34-37.

บทความเล่มนี้เป็นบทความที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรในมหาวิทยาลัยรามคำแหงในด้านการงบประมาณ โดยให้ความหมายของงบประมาณว่า งบประมาณคือแผนเบ็ดเสร็จซึ่งแสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะรวมถึงการกะประมาณ บริหารกิจกรรม โครงการ และค่าใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุนในการดำเนินงานให้บรรลุตามแผนนี้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ การจัดเตรียม การอนุมัติและการบริหารงบประมาณ

งบประมาณมีความสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศของรัฐบาล เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ใช้ในการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการกระจายประชาชาติที่เป็นธรรม ใช้รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาล

งบประมาณของมหาวิทยาลัยรามคำแหงมาจาก 2 แหล่งคือ งบประมาณแผ่นดินที่รัฐจัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัยในแต่ละปี และเงินรายได้ที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดเก็บ ซึ่งได้แก่ 1) เงินค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าลงทะเบียนเรียน ฯลฯ 2) เงินทุน เงินอุดหนุนที่มีผู้บริจาคให้แก่มหาวิทยาลัย 3) ค่าตอบแทน ค่าบริการ ที่เกิดจากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย 4) เงินรับฝากที่มหาวิทยาลัยรับฝากไว้ 5) เงินสวัสดิการ 6) เงินผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ที่ราชพัสดุ 7) เงินจากหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัย 8) เงิน หรือทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่น

หัวเรื่อง ความสำคัญของงบประมาณ, กระบวนการงบประมาณการศึกษา, แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

08. สุจิตรา อังคศรีทองกุล. (2547, มกราคม). มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles.

วารสารสาธารณสุข. 2(1): 1-5.

บทความนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคลากรของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข โดยได้นำเสนอเฉพาะ Hurdle 1 คือเรื่องการวางแผนงบประมาณ ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning) ในระบบงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting) ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจขององค์กร จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แผนงาน/โครงการ อย่างเป็นระบบ มีการติดตามประเมินผลสม่ำเสมอเพื่อวัดผลสำเร็จของงาน การจัดทำงบประมาณในระบบใหม่นี้มีลักษณะการจัดสรรงบประมาณแบบเป็นก้อน (Block grant) หรือวงเงินรวม หน่วยงานจึงต้องมีแผนกลยุทธ์ที่สมบูรณ์ กำหนดทิศทางและจัดทำแผนล่วงหน้าระยะปานกลาง 3 ปี ค่าของงบประมาณต้องแสดงรายจ่ายและรายได้ทั้งหมด เน้นผลผลิตและผลลัพธ์ที่หน่วยงานรับผิดชอบและมีตัวชี้วัดสำหรับประเมินผลที่ชัดเจน โดยหน่วยงานจะ

ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามแผนงานแบบวงเงินรวมแบ่งเป็น 4 งบ คือ งบบุคลากร งบดำเนินงาน งบลงทุนและงบอุดหนุน

หน่วยงานจะต้องแสดงฐานะทางการเงิน งบแสดงผลการดำเนินงาน งบกระแสเงินสดและการใช้บัญชีตามลักษณะหรือเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย แทนรายงานการใช้จ่ายเงินในรูปกระแสเงินสดตามเกณฑ์เงินสด ซึ่งเป็นการจัดทำงบประมาณแบบเดิม สิ่งสำคัญคือการรายงานผลการดำเนินงาน ประกอบผลผลิต/ผลลัพธ์ที่คาดหวังเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดผลผลิต/ผลลัพธ์จริง

หัวเรื่อง มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

09. กวี วงศ์พุ่ม. (2540, มกราคม-กุมภาพันธ์). การบริหารงานงบประมาณที่ดีต้องมี

ประสิทธิภาพ. 36(7): 30-38.

บทความนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงการบริหารงานงบประมาณให้มีประสิทธิภาพเพื่อความเจริญรุ่งเรืองขององค์กร โดยมีเนื้อหาสรุปได้ดังนี้

งบประมาณมีส่วนสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้ 1) เรื่องการเงินโดยเฉพาะ 2) เป็นการวางแผนไว้ล่วงหน้าสำหรับการใช้จ่ายเงิน 3) เป็นการบอกให้ทราบว่าวางแผนจะใช้จ่ายเป็นจำนวนเท่าใด 4) เป็นการกำหนดเวลาที่จะใช้เงินนั้นเมื่อใด 5) เป็นการบอกให้ทราบว่าใช้จ่ายเงินนั้นเพื่ออะไร 6) สามารถอ้างอิงถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องงบประมาณนั้นว่าสามารถบริหารหน่วยงานมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ซึ่งการจัดทำงบประมาณควรจะต้องพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้ ได้แก่ ขนาดของกิจการ, การจัดระบบงานที่ดี, สภาพแวดล้อมของแต่ละองค์กร, การมีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน, ความเข้าใจและความร่วมมือของฝ่ายบริหาร, ระบบเดิมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชี เพื่อให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพควรจะดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การกำหนดเป้าหมายขององค์กร
4. การกำหนดนโยบายปฏิบัติการ
5. การกำหนดข้อสมมติฐานในการวางแผน
6. การประเมินและจัดทำแผนโครงการ
7. การจัดทำงบประมาณระยะยาว,ระยะสั้น
8. การจัดทำรายการวิเคราะห์
9. การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้เพื่อให้สามารถควบคุมงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงเรื่องบุคลากร, เครื่องมือเครื่องใช้และการจัดทำโครงการด้วย

หัวเรื่อง ขั้นตอนของงบประมาณการศึกษา, การบริหารงบประมาณการศึกษา

10. สำนักงานประมาณ. (2545, สิงหาคม). การปรับปรุงระบบงบประมาณและมาตรฐาน

การจัดการทางการเงิน. วารสารงบประมาณ. 2(5): 1-5.

บทความเรื่องนี้สำนักงานประมาณได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการสรุปการปรับปรุงระบบงบประมาณและมาตรฐานการจัดการทางการเงิน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

สำนักงานประมาณจัดทำร่างข้อเสนอแผนแม่บทด้านการงบประมาณ พ.ศ. 2540-44 เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คุ่มค่า โปร่งใส และเป็นธรรม มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจนและคล่องตัว ตรวจสอบได้ ต่อมาได้มอบหมายให้บริษัทที่ปรึกษา KPMG ทำการศึกษาระบบการจัดการงบประมาณ และมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting) สำนักงานประมาณได้นำข้อเสนอดังกล่าวมาพิจารณาและนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและมีมติอนุมัติเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 เห็นชอบการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ ซึ่งเป็นการปรับระบบงบประมาณเป็นแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานและผลผลิต
2. ความโปร่งใสและการรายงาน
3. การกระจายความรับผิดชอบในการจัดเตรียมงบประมาณ
4. การจัดทำกรอบงบประมาณรายจ่ายระยะปานกลาง(MTEF)
5. ความครอบคลุมของงบประมาณ

ในการดำเนินงานตามระบบงบประมาณใหม่นี้ สำนักงานประมาณได้จัดทำโครงการนำร่อง และเห็นว่าการกระจายอำนาจทางการเงิน หน่วยงานจะต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการทางการเงิน จึงได้มีการศึกษาและพัฒนาการจัดการทางการเงิน ซึ่งมีแนวคิดดังต่อไปนี้

1. การวางแผนงบประมาณ
2. การคำนวณต้นทุนผลผลิต
3. การบริหารการจัดหา
4. การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ
5. การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน
6. การบริหารสินทรัพย์
7. การตรวจสอบภายใน

หัวเรื่อง ขั้นตอนของงบประมาณ, มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

11. สุรพล นิติไกรพจน์. (2544, กรกฎาคม). การบริหารงบประมาณสถานศึกษา. สารสำนักงาน.
(30): 1-7.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงการบริหารงบประมาณสถานศึกษาซึ่งอยู่ระหว่างการปรับปรุงระบบงบประมาณไปสู่ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยมีสาระโดยสรุปดังนี้

กระบวนการบริหารงบประมาณประกอบด้วย ขั้นตอนและภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การจัดการงบประมาณ สถานศึกษาจะต้องเสนอเป้าหมายและความต้องการงบประมาณของสถานศึกษาผ่านเขตพื้นที่การศึกษาด้วยการจัดทำแผนงบประมาณระยะปานกลาง(3ปี) เสนอไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยให้สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบายและแผนการศึกษาของรัฐบาล เพื่อพิจารณาเงินต่อไป เมื่อได้รับการอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาลแล้ว สถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนบริหารประจำปีงบประมาณเพื่อเจรจาและตกลงกับเขตพื้นที่การศึกษาในเรื่องข้อตกลงการใช้งบประมาณ

2. การจัดสรรเงินงบประมาณมี 2 ส่วนคือ งบลงทุนซึ่งจัดสรรให้ตามความขาดแคลนและความจำเป็นของสถานศึกษาและให้ใช้จ่ายในการลงทุนในโครงการพัฒนาต่างๆ และงบดำเนินการซึ่งเป็นงบดำเนินการตามนโยบายแผนพัฒนาการศึกษา และงบดำเนินการที่เป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลของนักเรียนเช่น เงินเดือนครู, ผู้บริหาร, บุคลากรของสถานศึกษาเป็นต้น

3. การบริหารและควบคุมงบประมาณ สถานศึกษาต้องใช้งบประมาณและได้รับจัดสรรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

4. การติดตามผลและรายงาน สถานศึกษาต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินงบประมาณ คือ รายงานผลการดำเนินงานเพื่อส่งให้เขตพื้นที่การศึกษา ประเมินผลและวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของสถานศึกษา และรายงานทางการเงินตามหลักเกณฑ์ที่รับฟังจ่าย ซึ่งจะสะท้อนต้นทุนการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา

หัวเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB), การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, การรายงานผล

12. ประภาพรณ วงศาโรจน์. (2544, กันยายน). กระบวนการจัดทำงบประมาณระดับปฏิบัติการ. สาร สปศ. ปีที่ 33(3): 5-7.

บทความเรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับ กระบวนการจัดทำงบประมาณในระดับปฏิบัติการ โดยมีสาระโดยสรุปดังนี้

กระบวนการจัดทำงบประมาณระดับปฏิบัติการเป็นกระบวนการเพื่อการจัดสรรงบประมาณจากส่วนราชการระดับกรมและหน่วยงานอิสระในส่วนกลางไปยังหน่วยงานในภูมิภาคซึ่งได้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ

1. การจัดสรรงบประมาณจากราชการส่วนกลางไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อให้กำหนดเป้าหมายการดำเนินการและเป้าหมายการพัฒนา ตลอดจนเงินงบประมาณที่จะต้องใช้สำหรับการดำเนินงานโครงการต่างๆของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเอง การจัดทำข้อตกลงดังกล่าวจะดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณที่เป็นมาตรฐานเดียวกันตั้งแต่ ระดับราชการส่วนกลางไปจนถึงสถานศึกษา เพื่อความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของผู้เรียน

2. จากการทำความเข้าใจกับราชการส่วนกลางในเรื่องเป้าหมายและวงเงินงบประมาณที่จะได้รับการจัดสรรแล้ว เขตพื้นที่การศึกษาจะทำเป้าหมายและวงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรนี้ไปทำความเข้าใจกับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ซึ่งประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน, โครงสร้างแผนงาน, รายงานการเงินตามระบบบัญชีเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย จัดส่งให้เขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเป็นการรายงานผลไปยัง ราชการส่วนกลาง เพื่อตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไป

หัวเรื่อง กระบวนการงบประมาณการศึกษา, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

13. สำนักงานสภาพัฒนาการศษ. (2544, เมษายน). การบริหารและการจัดการงบประมาณและการเงิน. สารประชาสัมพันธ์. 11(4): 1-19.

บทความนี้เป็นบทความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ การบริหารและการจัดการงบประมาณและการเงินของสถาบันอุดมศึกษา หลังจากการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 มีสาระโดยสรุปดังนี้

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 ส่งผลให้มีการปรับโครงสร้างของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีเจตนารมณ์ให้มีความเป็นอิสระในการบริหารด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานการเงิน งบประมาณและทรัพย์สินตลอดถึงการจัดหาและใช้เงินและทรัพย์สินนั้น ผู้เขียนบทความจึงได้เสนอบทวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการงบประมาณและการเงิน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

ลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นส่วนราชการในปัจจุบันมีอยู่ 2 ประเภทคือ สถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในความดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย

ภายหลังปรับโครงสร้างตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 แล้ว ควรมีการปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยไม่มีฐานะเป็นกรม แต่ยังคงเสนองบประมาณผ่านคณะกรรมการอุดมศึกษาไปยังรัฐมนตรี ในส่วนของการจัดสรรงบประมาณควรที่จะจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นก้อน (Block Grant) โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องใช้จ่ายสำหรับวัตถุประสงค์

(แผนงานหลัก) อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนแต่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลยพินิจในการบริหารงบประมาณได้อย่างเต็มที่ โดยมีการประเมินผลงานเพื่อให้แน่ใจว่าได้มีการใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การจัดสรรงบประมาณควรดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยแบ่งแผนงานออกเป็น 3 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ระยะเริ่มต้น ควรดำเนินการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดทำบัญชีเงินสดเป็นแบบใช้เกณฑ์พึงรับพึงจ่าย มีการกำหนดค่าใช้จ่ายต่อหัวในฐานหน่วยผลิตหรือให้บริการการสอน ใช้เกณฑ์จำนวนนักศึกษาเต็มเวลา ระยะที่ 2 ภายหลังจากทดลองใช้รูปแบบการจัดสรรงบประมาณระยะที่ 1 ไปแล้วระยะเวลาหนึ่ง ควรดำเนินการปรับค่าน้ำหนักของค่าใช้จ่ายต่อหัวในแต่ละสาขาวิชาและระดับ ให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากที่สุดและเพิ่มเกณฑ์ผลงานวิจัย สำหรับการจัดสรรงบดำเนินการด้านการวิจัย

เมื่อสถาบันอุดมศึกษาสามารถตั้งงบประมาณได้เองโดยตรง ทั้งยังสามารถรับการจัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนแบบเป็นก้อน ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการงบประมาณได้ดียิ่งขึ้น ก็น่าจะทำให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อเป็นทุนทางสังคมที่จะใช้ในการพัฒนาประเทศต่อไปได้

หัวเรื่อง กระบวนการงบประมาณการศึกษา, ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

14. ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2543, มีนาคม). การปฏิรูประบบงบประมาณ : บทเรียนจากต่างประเทศ. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 40(1): 17-30.

บทความนี้กล่าวถึงพัฒนาการปฏิรูประบบงบประมาณในต่างประเทศ โดยเน้นที่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบงบประมาณโดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด ข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละระบบ โดยจะกล่าวถึงการปฏิรูประบบงบประมาณในกลุ่มองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development – OECD) ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีทิศทางการปฏิรูปที่มีลักษณะการเน้นผลงาน (Performance-Oriented Approach) โดยได้ผสมผสานเทคนิคและวิธีการต่างๆ กันเป็นผลการปฏิรูปที่ผ่านมา

การปฏิรูประบบงบประมาณในต่างประเทศได้เริ่มขึ้นประมาณทศวรรษที่ 1920-1930 โดยเริ่มใช้ระบบงบประมาณที่เน้นการควบคุมหรือระบบงบประมาณแบบแสดงรายการมาใช้ หลังจากนั้นในปี 1950 ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบบงบประมาณแบบแผนงานและได้เปลี่ยนเป็นระบบงบประมาณแบบแผนงานและแบบฐานศูนย์ในทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ตามลำดับ การปฏิรูประบบงบประมาณของประเทศในกลุ่ม OECD ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ระบบงบประมาณเป็นแบบมุ่งเน้นการปรับปรุงผลงานในภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูประบบของประเทศไทยในขณะนี้ การปฏิรูประบบงบประมาณของกลุ่มประเทศ OECD ในปัจจุบันไม่ใช้การยกเลิกหรือปรับหรือผลการปฏิรูปครั้งก่อนๆ แต่ได้มีการพัฒนาการแนวคิดและวิธีการขึ้นเป็นลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ ในระดับมหภาคมีการกำหนดเป้าหมายด้านคลังในการลดการขาดดุลงบประมาณและจำกัดปริมาณหนี้สาธารณะของประเทศ และในระดับจุลภาค เป็นการปรับปรุงกระบวนการการจัดสรรทรัพยากรและผลงานในภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีคุณภาพในการให้บริการ

กลุ่มประเทศ OECD มีแนวทางสำคัญในการปฏิรูประบบงบประมาณดังนี้ 1) การรักษาเป้าหมายการคลังในระดับมหภาค 2) มีการวางแผนระบบงบประมาณแบบหลายปี 3) การกำหนดวงเงินงบประมาณจากเบืองบน 4) การผ่อนคลายการควบคุมงบประมาณ 5) เพิ่มความรับผิดชอบต่อผลงาน 6) มีการปรับปรุงการจัดการเงินสดและสินทรัพย์ โดยการเปลี่ยนระบบบัญชีเป็นแบบพึงรับพึงจ่ายมาใช้เพื่อแสดงต้นทุนทั้งหมด รวมทั้งค่าเสื่อมราคาหรือหนี้สินที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนทราบถึงต้นทุนที่แท้จริงในการให้บริการของภาครัฐ

หัวเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB)

15. ชาญ ดันติธรรมถาวร. (2543, สิงหาคม). วิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา. สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

1(8): 1-44.

บทความนี้กล่าวถึง การจัดสรรงบประมาณการศึกษากรณีประเทศออสเตรเลียและประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการจัดสรรงบประมาณตามโครงสร้างการบริหารจากรัฐบาลลงไปสู่รัฐบาลมลรัฐ/เขตพื้นที่และสถานศึกษา โดยรัฐบาลกลางจะนำรายได้จากการเก็บภาษีมาจัดสรรให้การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการศึกษา ทั้งนี้รัฐบาลกลางจะจัดสรรงบประมาณให้แก่แต่ละมลรัฐเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้ แต่ละมลรัฐยังได้รับเงินอุดหนุนจากคณะกรรมการตามศักยภาพในการหารายได้และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของแต่ละมลรัฐ เพื่อความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในแต่ละมลรัฐ การจัดสรรเงินระหว่างรัฐบาลกลางกับคณะกรรมการพิจารณาเงินอุดหนุนจะต้องมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ หากมลรัฐใดได้รับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลกลางมาก คณะกรรมการพิจารณาเงินอุดหนุนก็จะลดเงินอุดหนุนที่จะจัดสรรให้กับมลรัฐนั้นน้อยลง

รูปแบบ/วิธีการจัดสรรเงินงบประมาณจากมลรัฐไปยังเขตพื้นที่ (School district)

1. การจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อลดช่องว่าง (Gap-Filling Grants) โดยรัฐบาลกลางจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับมลรัฐตามความแตกต่างระหว่างค่าใช้จ่ายกับรายได้ของมลรัฐ
2. การจัดสรรเงินอุดหนุนสมทบเพิ่มเติม (Supplementary or Add-on Grants) โดยรัฐบาลกลางจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับมลรัฐโดยมีเงื่อนไขให้แต่ละมลรัฐรักษาระดับการใช้จ่ายให้คงเดิม
3. การจัดสรรเงินอุดหนุนแบบรายหัว (Equal per pupil or Flat Grants) เป็นการจัดให้แต่ละมลรัฐในอัตราที่เท่ากัน ในลักษณะค่าใช้จ่ายรายหัวขั้นต่ำและเป็นการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นต่ำสำหรับทุกคน
4. โปรแกรมการจัดสรรเงินอุดหนุนพื้นฐาน (The Foundation Plan) เป็นการจัดสรรเงินอุดหนุนขั้นพื้นฐานสำหรับการให้บริการการศึกษาขั้นต่ำกับนักเรียนทุกคน
5. การจัดสรรเงินให้เกิดความเท่าเทียมกับทางการเงิน (Capacity Equalization) เป็นความพยายามที่จะทำการพัฒนาระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนขั้นพื้นฐานให้ดีขึ้น ด้วยการกำหนด

ระดับประกันรายได้จากการเก็บภาษีต่อหน่วยสำหรับทุกเขตพื้นที่ไว้และให้แต่ละพื้นที่สามารถเก็บภาษีได้ตามศักยภาพในการหารายได้ของแต่ละพื้นที่

6. การจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อเพิ่มความเสมอภาค (Power Equalization) โดยวิธีการนี้ หากเขตพื้นที่สามารถเพิ่มอัตราภาษีที่จัดเก็บ ก็จะได้รับเงินช่วยเหลือมากตามไปด้วย

หัวข้อเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา เงินอุดหนุน

16. สำนักมาตรฐานต้นทุนงบประมาณ. (2547, กุมภาพันธ์). แนวทางการคำนวณค่าใช้จ่าย

ผลผลิตในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548. จุลสารสำนักงบประมาณ. 9(60): 10-17.

บทความเรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการคำนวณค่าใช้จ่ายผลผลิต ซึ่งสำนักงานมาตรฐานต้นทุนงบประมาณจัดทำขึ้นเพื่อให้หน่วยงานใช้เป็นคู่มือสำหรับคิดค่าใช้จ่ายในการจัดทำผลผลิต โดยมีสาระโดยสรุปดังนี้

การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 กำหนดให้หน่วยงานขอตั้งงบประมาณให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณทั้งสิ้นที่ใช้ในการจัดทำผลผลิตโดยผลผลิตดังกล่าว จะต้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์กระทรวง เป้าหมายการให้บริการ และเป้าหมายยุทธศาสตร์ระดับชาติ โดยการคำนวณค่าใช้จ่ายจะต้องสะท้อนค่าใช้จ่ายที่แท้จริงและมีข้อกำหนด 5 ข้อคือ 1) คำนวณจากกิจกรรมหลัก 2) คำนวณเฉพาะส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายเงินสด 3) คำนวณเฉพาะค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 4) ใช้ข้อมูลรายจ่ายจริงของงบประมาณปี 2546 เป็นฐานในการคำนวณ และ 5) คำนวณครอบคลุมทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงาน สำนักงบประมาณได้จัดเตรียมโปรแกรมคำนวณค่าใช้จ่ายผลผลิตอย่างง่ายให้หน่วยงานนำไปใช้ด้วย

ในปีต่อๆ ไปหน่วยงานต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการคำนวณเพื่อนำไปสู่การคิดต้นทุนเป้าหมายของผลผลิตที่แท้จริงเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดทำงบประมาณ การปรับปรุงข้อมูลทางการเงิน การติดตามผลด้านงบประมาณและใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยเฉพาะการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อหน่วยงานของงานบริการที่มีประเภทและคุณภาพเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

หัวข้อเรื่อง ต้นทุนการผลิต

17. พิธิษฐ์ ชัยดิเรก. (2545, ตุลาคม-ธันวาคม). งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน. วารสาร

รามคำแหง. 19(4): 77-85.

บทความเรื่องงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน(Performance Based Budgeting) มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการจัดทำงบประมาณแบบใหม่ซึ่งสำนักงานงบประมาณได้ปรับปรุงขึ้น มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

รัฐบาลไทยในสมัยต่างๆ ได้นำรูปแบบระบบงบประมาณมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศซึ่งแต่ละระบบก็มีข้อดีและข้อเสียในตัวระบบเอง สำหรับประเทศไทยได้มีการใช้ระบบงบประมาณตั้งแต่ปี 2475 โดยเริ่มใช้เป็นแบบแสดงรายการ(Line Item Budget) และพัฒนาต่อเป็นระบบงบประมาณแบบแสดงแผนงาน(Planning Budget) จนมาใช้เป็นระบบงบประมาณแบบแสดงการวางแผนการ กำหนดโครงการ(Planning, Programming and Budgeting system) และจนกระทั่งในปี 2546 รัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ให้ทุกส่วนราชการเริ่มจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเป็นปีแรกโดยมีนโยบายการจัดทำงบประมาณดังกล่าวคือ

1. พัฒนาระบบงบประมาณโดยเน้นผลผลิต ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล

2. ริเริ่มการจัดทำเป้าหมายการให้บริการและยุทธศาสตร์ของกระทรวง

3. ดำเนินการกับทุกหน่วยงานของรัฐบาลพร้อมๆ กัน

4. ปรับโครงสร้างแผนงานใหม่ตามกลุ่มภารกิจที่สำคัญของประเทศพร้อมจัดทำบัญชีการโอนงบประมาณเป็น 20 กระทรวง

5. ผ่อนคลายการบริหารงบประมาณเพื่อเพิ่มความคล่องตัว

6. ใช้แผนปฏิบัติงาน แผนการใช้จ่ายงบประมาณ แผนความต้องการงบลงทุนเป็นกลไกในการบริหาร

7. มีระบบรายงานและติดตามผล

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานมีลักษณะเป็นภารกิจที่มีหน่วยงานหลายหน่วยงานร่วมดำเนินการภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกันโดยคำนึงถึงภารกิจที่มีระดับความสำคัญ ดังนี้คือ นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ, เป็นยุทธศาสตร์ในการจัดสรรงบประมาณและเป็นนโยบายเร่งด่วนหรือนโยบายสำคัญของรัฐบาล

หัวเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB), การรายงานผล

18. สำนักงบประมาณ. (2542, พฤษภาคม-สิงหาคม). การบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรภาครัฐ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 36(2): 32-35.

บทความเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรภาครัฐ มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ การระดมทรัพยากรภาครัฐเป็นส่วนหนึ่งของการกระตุ้นหรือชะลอการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อความล่าช้าหรือความเป็นธรรมในสังคมเช่นกัน ดังนั้นการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และการกระจายทรัพยากรในระดับพื้นที่ได้ดังนี้

1. การจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผน ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเด็นคือ 1) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ของแผนฯ 8 ซึ่งได้แก่ด้านการพัฒนา

ศักยภาพของคนไทย รัฐได้จัดสรรทรัพยากรไปมากกว่าครึ่งหนึ่งของงบประมาณทั้งหมด ในส่วนของรัฐวิสาหกิจนั้นเงินลงทุนเกือบทั้งหมดมุ่งเน้นไปในยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ และเงินกู้ส่วนใหญ่จัดสรรไปยังยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ 2) ยุทธศาสตร์ที่ได้รับการจัดสรรเงินจากภาครัฐสูงสุดใน 2 ปีแรกของแผนฯ 8 คือ การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ

2. การกระจายงบประมาณยังไม่ตอบสนองความต้องการในระดับพื้นที่ สามารถวิเคราะห์ให้เห็นทิศทางการดำเนินงานได้ดังนี้ 1) การกระจายงบประมาณภาครัฐเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคพบว่าสาขาบริการสังคมได้รับการจัดสรรงบประมาณสู่ภูมิภาคโดยตรงมากที่สุด แต่ในด้านการศึกษาเป็นสาขาที่มีการบริหารจัดการงบประมาณไว้ที่ส่วนกลางมากที่สุด 2) งบประมาณทุกสาขาที่จัดสรรลงในระดับพื้นที่ยังไม่สนับสนุนให้เกิดการสร้างความเป็นธรรมในการใช้ทรัพยากร กล่าวคือ งบประมาณทุกด้านมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนพื้นที่หรือจังหวัดที่ร่ำรวยอยู่แล้วมากกว่าไปช่วยบรรเทาปัญหาในจังหวัดที่ยากจน

3. ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ การเบิกจ่ายในช่วง 2 ปีแรกของแผนฯ 8 มีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 81.5 ของงบประมาณรายจ่าย มีข้อสังเกตว่างบพัฒนาในแผนงานด้านบริการสังคม ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ด้านการเกษตรและด้านคมนาคม มีอัตราการเบิกจ่ายค่อนข้างต่ำมากเพียงร้อยละ 65.1, 65.6, 67.5, 67.8 ตามลำดับ

หัวเรื่อง การระดมทรัพยากร, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ

19. เปรมจิตต์ พงษ์พัฒนรักษ์. (2544, กรกฎาคม-ธันวาคม). รายงานผลการปฏิบัติงานตามงบประมาณ. วารสารวิทยาการจัดการ. 19(2): 43-51.

บทความเรื่องรายงานผลการปฏิบัติงานตามงบประมาณ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมงบประมาณที่ฝ่ายบริหารต้องดำเนินการมีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

การวางแผนและการควบคุมเป็นหน้าที่ที่สำคัญของฝ่ายบริหารในการที่จะทำให้กิจการสามารถดำเนินงานไปได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ การวางแผนทำให้นักบริหารต้องพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โอกาสด้านการขาย ความสามารถในการผลิต ต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายต่างๆ นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาถึงทรัพยากรที่กิจการมีอยู่ทั้งวัสดุ อุปกรณ์และบุคลากรรวมถึงผลสำเร็จที่ผ่านมาในอดีตและเป้าหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต การวางแผนทำให้นักบริหารต้องมองการณ์ไกลและพิจารณาโดยรอบคอบเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย แผนงาน และกลยุทธ์ที่จะนำกิจการไปสู่ความสำเร็จในอนาคต

เมื่อวางแผนไว้เรียบร้อยแล้วก็ต้องมีการปฏิบัติตามแผนเพื่อจะได้ไปสู่ความสำเร็จ แต่จะทราบได้อย่างไรว่าได้นำแผนไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง นั่นคือต้องมีการควบคุม การควบคุมโดยงบประมาณคือการวัดผลการปฏิบัติงานโดยเปรียบเทียบกับงบประมาณที่วางไว้แสดงได้โดยการจัด

ทำเป็นรายงานซึ่งอาจจัดทำและนำเสนอได้ในหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหารมีแนวคิดและเทคนิคในการจัดทำรายงานดังนี้

1. กระชับ รายงานต้องสั้นและกระชับ ควรมีความครบถ้วนของข้อมูล
2. ชวนอ่าน รูปแบบรายงานต้องน่าสนใจ ข้อมูลที่ต้องการให้ผู้บริหารสนใจมากควรทำเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือแสดงเป็นสีเพื่อดึงดูดความสนใจ
3. ข้อมูลต้องถูกต้อง แม่นยำ เชื่อถือได้
4. เข้าใจง่าย โดยอาจทำเป็นตาราง สัญลักษณ์และรูปภาพประกอบ
5. จับประเด็นปัญหาได้ง่าย โดยอาจเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริงกับงบประมาณมาตรฐานหรือผลปฏิบัติงานเดือนก่อน เป็นต้น

6. มีรอบระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ
 7. มีกำหนดการนำเสนอข้อมูลอย่างสม่ำเสมอและทันสมัย
- หัวข้อ การวางแผนงบประมาณ, การรายงานงบประมาณ, มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

20. นันทิกา สังขกฤษ; และสุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ. (2543, มกราคม-มีนาคม): งบประมาณ “Zero Real Growth” ขององค์การอนามัยโลกและทำที่ที่เหมาะสมของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทยในระหว่างการประชุมสมัชชาอนามัยโลก สมัยที่ 52. วารสารนโยบายและแผนสาธารณสุข. 3(1): 68-81.

บทความนี้กล่าวถึงงานวิจัยนี้เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณขององค์การอนามัยโลก ซึ่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้ใช้หลักการของ “Zero Nominal Growth” ซึ่งไม่ได้นำเอาอัตราเงินเฟ้อและอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินไปใช้ในการปรับงบประมาณ ทำให้งบประมาณขององค์การอนามัยโลกมีมูลค่าจริงลดลงประมาณร้อยละ 20 ผู้อำนวยการองค์การอนามัยโลกคนใหม่ ดร. โกร ฮาเลม บรุนแลน ได้เสนอหลักการ “Zero Real Growth” ในการจัดสรรงบประมาณปกติ ซึ่งทำให้ต้องการงบประมาณเพิ่มขึ้นอีก 25.3 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือเพิ่มขึ้นจาก 824.7 ล้านเหรียญสหรัฐเป็น 868.0 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มงบประมาณร้อยละ 3 ในช่วง 2 ปี (2543-2544) งบประมาณในส่วนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 นี้จะต้องมาจาก 3 แหล่งคือ รายรับเบ็ดเตล็ด(Casual income) การเพิ่มเงินอุดหนุนของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ และเงินบริจาคที่จะได้รับจากประเทศที่ร่ำรวย ที่ประชุมสมัชชาอนามัยโลก สมัยที่ 51 มีมติให้ใช้รายรับเบ็ดเตล็ดในการปกป้องประเทศด้อยพัฒนา (Least Developed Countries) และเป็นไปได้ยากที่ประเทศร่ำรวยจะบริจาคเงินอุดหนุนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 3 โดยใช้ฐานการคิดคำนวณตามส่วน (Pro-rata basis) เป็นที่แน่ชัดว่า ประเทศที่จะต้องจ่ายเงินอุดหนุนเพิ่มขึ้นมากเป็นกลุ่มประเทศตะวันตกและญี่ปุ่นจะต้องคัดค้านเรื่องนี้อย่างมาก

จากการที่ได้มีการหารือร่วมกันในกลุ่มประเทศสมาชิก SEAR 10 และประเทศสมาชิกบางประเทศในภูมิภาคอื่น ประเทศเหล่านี้ได้เห็นพ้องร่วมกันที่จะสนับสนุนหลักการ Zero Real Growth โดยมีเงื่อนไขว่า องค์การอนามัยโลกจะต้องจัดสรรงบประมาณที่เพิ่มขึ้นเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนา

ที่อยู่ในลำดับสูง และจะต้องจัดสรรโดยพิจารณาถึงเงินเพิ่มในส่วนของอัตราเงินเฟ้อและอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงิน จากเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น ประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะได้รับงบประมาณ ร้อยละ 11 ของงบประมาณในส่วนที่เพิ่มหรือประมาณ 2.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ยังได้มีการเสนอการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนสำหรับเรื่อง Roll Back Malaria และ Tobacco Free Initiative รวมถึงการเพิ่มงบประมาณเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแผนงบประมาณปี 2543-2544 ด้วย

ในที่สุดที่ประชุมสมัชชาอนามัยโลกได้มีข้อยุติเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดวงเงินงบประมาณปี 2543-2544 โดยยอมรับหลักการ Zero Real Growth โดยได้จัดสรรงบประมาณ 15 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากรายรับเบ็ดเตล็ดให้กับงบประมาณปกติขององค์การอนามัยโลกและจัดสรรตามสัดส่วนงบประมาณปกติให้แก่ภูมิภาคต่างๆ เพิ่มขึ้นซึ่งหมายความว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะได้รับงบประมาณ ร้อยละ 12 หรือ 1.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้คณะผู้แทนไทยยังได้มีการเจรจาต่อรองเพื่อให้จัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นจำนวน 4.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากเดิมที่เคยได้รับจัดสรรงบประมาณเพียง 1.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐให้แก่โครงการ Tobacco Free Initiative ด้วย

หัวข้อเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา เงินอุดหนุน, เงินบริจาค, งบประมาณแบบฐานศูนย์

ตอนที่ 3 บรรณนิทัศน์ งานวิจัย

01. วิมล ศรีสุวะ. (2541). ปัญหาการบริหารงบประมาณของรัฐของแผนกศึกษาประจำแขวง/ก่าแพง นครแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัญหาการบริหารงบประมาณรัฐของแผนกศึกษาประจำแขวง/ก่าแพงนครแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน 3 ด้านคือ ด้านการขึ้นแผนงบประมาณรัฐ และแผนการใช้จ่ายประจำปี ด้านการดำเนินงานตามแผนการใช้จ่ายประจำปี และด้านการสรุปและรายงานตามการใช้จ่ายประจำปี โดยประชากรที่ศึกษาได้แก่ ผู้บริหารแผนกศึกษาประจำแขวง/ก่าแพงนคร เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน-งบประมาณ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนของงบประมาณ และแผนปฏิบัติการประจำปี รวมทั้งหมด จำนวน 136 คน ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามปัญหาการบริหารงบประมาณรัฐของแผนกศึกษาประจำแขวง/ก่าแพงนคร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด รวมทั้งสิ้น 60 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่น 0.96 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้แบ่งการสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับปัญหาการบริหารงบประมาณรัฐของแผนกศึกษา ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดของแผนกศึกษาประจำแขวง/ก่าแพงนครแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel Version 5.0a

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงบประมาณรัฐของแผนกศึกษาประจำแขวง/ก่าแพงนครแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงไปหาค่า คือ ด้านการขึ้นแผนของงบประมาณและแผนการใช้จ่ายประจำปี ด้านการสรุปและรายงานตามการใช้จ่ายประจำปี และด้านการดำเนินงานตามแผนการใช้จ่ายประจำปี เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายแขวง/ก่าแพงนคร พบว่า ทุกแขวง/ก่าแพงนคร มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อ คือ ไม่ได้ทำการประมาณการรายจ่ายตามค่าเฉลี่ยรายหัวของนักเรียน ระดับปานกลาง จำนวน 56 ข้อ และระดับน้อยจำนวน 3 ข้อ

ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า แผนกศึกษาประจำแขวง/ก่าแพงนครควรปรับปรุงการบริหารงบประมาณรัฐให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ปัญหาที่มีอยู่ลดลงทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการขึ้นแผนงบประมาณและแผนการใช้จ่ายประจำปี ด้านการดำเนินงานตามแผนการใช้จ่ายประจำปี ด้านสรุปและรายงานตามแผนการใช้จ่ายประจำปี และห้องการปลัดกระทรวงและกรมการเงินของกระทรวง

ศึกษาธิการควรมีเอกสารเผยแพร่นโยบายและแนวปฏิบัติในการดำเนินงานตามแผนการประจำปีให้บุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปีได้ทราบอย่างทั่วถึงก่อนการจัดทำแผนเพื่อให้การจัดทำแผนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

หัวเรื่อง การบริหารงบประมาณการศึกษา, ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

02. วีรพันธ์ แก้วมังกร. (2537). สภาพการปฏิบัติและปัญหาการงบประมาณโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพมหานคร และสังคมชนบทราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเป็นการศึกษาสภาพการปฏิบัติและปัญหาที่แท้จริงของการงบประมาณโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพมหานคร และสังคมชนบทราชบุรี โดยอาศัยหลักการและกระบวนการงบประมาณแบบแสดงแผนงาน (PPBS) ว่ามีงานและกิจกรรมใดในขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณแบบแสดงแผนงาน ยังขาดอยู่หรือมีอยู่แล้วแต่ยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจังในกระบวนการงบประมาณโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบททั้งสอง และงานหรือกิจกรรมนั้นๆทั้งที่มีการปฏิบัติและไม่มีการปฏิบัติ มีระดับมากน้อยเพียงใด ปัญหาและอุปสรรคในการงบประมาณนั้นมีประการใดบ้างและมีสาเหตุมาจากปัจจัยใดพร้อมทั้งศึกษาถึงขนาดและระดับชั้นที่เปิดทำการสอนของแต่ละโรงเรียน ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อสภาพการปฏิบัติและปัญหาการงบประมาณโรงเรียน โดยทำการศึกษาจากโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพมหานคร และสังคมชนบทราชบุรีที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขนาดด้วยกันคือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมทั้งหมด 47 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถาม แบบตรวจสอบและแบบมาตราส่วนประเมินค่า เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารที่มีส่วนในการงบประมาณโรงเรียนจำนวน 101 คน จำนวน 101 ฉบับ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติอันได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC+

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการปฏิบัติการงบประมาณและปัญหาการงบประมาณโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพมหานคร และสังคมชนบทราชบุรีโดยภาพรวมมีระดับสภาพการปฏิบัติการงบประมาณอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และมีปัญหาการงบประมาณอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยอย่างสอดคล้องกันในทุกด้านตามลำดับคือ การจัดเตรียมงบประมาณ การบริหารงบประมาณและการขออนุมัติงบประมาณ 2) โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพมหานคร ทุกขนาดมีสภาพการปฏิบัติการงบประมาณมากกว่าหรือสูงกว่าโรงเรียนในสังกัดสังคมชนบทราชบุรี 3) โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพมหานคร เฉพาะที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น มีสภาพการปฏิบัติการงบประมาณมากกว่า หรือสูงกว่าโรงเรียนในสังกัดสังคมชนบทราชบุรี ส่วนอีก 2 ระดับ ไม่แตกต่างกัน 4) โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพมหานคร ทุกขนาดและทุกระดับ มีปัญหาการงบประมาณน้อยกว่าโรงเรียนในสังกัดสังคมชนบทราชบุรี 5) โรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งสองสังคมชนบท มีสภาพการ

ปฏิบัติการงบประมาณอยู่ในระดับน้อยกว่า และมีปัญหาการงบประมาณ อยู่ในระดับมากกว่าโรงเรียน ที่มีขนาดและระดับชั้นที่เปิดทำการสอนระดับอื่นๆ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่า โรงเรียนที่มีสภาพการปฏิบัติการงบประมาณ แบบแสดงแผนงานมากหรือสูงจะมีปัญหาในการงบประมาณน้อยหรือต่ำ นั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า กระบวนการงบประมาณแบบแสดงแผนงาน (PPBS) สามารถช่วยลดปัญหาการงบประมาณโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทั้งสองได้

หัวข้อเรื่อง กระบวนการงบประมาณการศึกษา, หลักการงบประมาณการศึกษา, การบริหารงบประมาณการศึกษา, ปัญหางบประมาณการศึกษา

03. ขจีพรรณ หนูทิมทอง. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ของผลิตภาพแรงงานกับการพัฒนาทางการศึกษาและงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2543*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของผลิตภาพแรงงานกับการพัฒนาทางการศึกษาและงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2543 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ตอนคือตอนที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาลในแต่ละปี แต่ละระดับการศึกษา ผลิตภาพของแรงงาน และการพัฒนาทางการศึกษาของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2543 และตอนที่ 2 เป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพของแรงงานกับงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาและดัชนีชี้วัดการพัฒนาทางการศึกษา เพื่อให้ทราบว่าดัชนีชี้วัดตัวใดมีความสัมพันธ์กับผลิตภาพของแรงงานมากที่สุด ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ ข้อมูลในการคำนวณดัชนีผลิตภาพแรงงานในระดับประเทศได้จาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูลเกี่ยวกับแรงงาน จากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาลจากสำนักงานงบประมาณ ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดพัฒนาการทางการศึกษา จากสำนักงานสถิติแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ โดยนำข้อมูลต่างๆ มาทำการคำนวณและวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพของแรงงานกับงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. รัฐบาลมีการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี โดยระดับอุดมศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณในอัตราเพิ่มสูงสุด รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษาตามลำดับ
2. ผลิตภาพของแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.86 ต่อปี
3. ดัชนีชี้วัดพัฒนาการทางการศึกษา 4 ตัวคือ ดัชนีตัวที่ 1 อัตราส่วนระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาต่อประชากร 10,000 คนมีแนวโน้มลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.51 ต่อปีมีค่าเฉลี่ยทั้ง 19 ปี เท่ากับ 185.4 ดัชนีตัวที่ 2 อัตราส่วนระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยม

ศึกษาต่อประชากร 10,000 คนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.0025 ต่อปีมีค่าเฉลี่ยทั้ง 19 ปี เท่ากับ 55.87 ดัชนีตัวที่ 3 อัตราส่วนระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 10,000 คนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 12.35 ต่อปีมีค่าเฉลี่ยทั้ง 19 ปี เท่ากับ 23.35 ดัชนีตัวที่ 4 อัตราส่วนระหว่างจำนวนนักเรียนที่กำลังเรียนในระดับประถมศึกษาต่อประชากรทั้งหมดที่อยู่ในวัยต้องเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ย 19 ปี เท่ากับ 0.98 คิดเป็นอัตราลดลงร้อยละ 0.19 ต่อปี

4. งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาในปี $n-1$ มีความสัมพันธ์กับผลผลิตภาพของแรงงานในปีที่ n ในทิศทางเดียวกัน คือถ้างบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาในปีที่ $n-1$ เปลี่ยนแปลงไป 1 จะส่งผลให้ผลผลิตภาพของแรงงานเปลี่ยนแปลงไป 63,234.85 บาท

5 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาการศึกษาที่มีผลต่อผลผลิตภาพของแรงงานมากที่สุดคือ อัตราส่วนระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 10,000 คนคือถ้าอัตราส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 10,000 คนเปลี่ยนแปลงไป 1 จะส่งผลให้ผลผลิตภาพของแรงงานเปลี่ยนแปลงไป 1,781.44 บาท

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา การบริหารงบประมาณการศึกษา, ปัญหาของ
 งบประมาณการศึกษา

04. กองวิจัยการศึกษา. (2537). *การจัดสรรงบประมาณและการวิเคราะห์ต้นทุนสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา*. โครงการวิจัยสารสนเทศเพื่อการติดตามและพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

งานวิจัยนี้เป็นโครงการที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและมหาวิทยาลัย Michigan State โดยการสนับสนุนจากองค์การ USAID เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตของโรงเรียนประถมศึกษาโดยให้ความสำคัญกับกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษา รวมทั้งต้นทุนสำหรับการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดสรรงบประมาณและต้นทุนสำหรับการประถมศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับโครงการปรับปรุงคุณภาพของการประถมศึกษาของหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 411 ตัวอย่างซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบมีชั้นตอน(Stratified Random Sampling) ซึ่งครอบคลุมเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น, สำนักงานการศึกษา กทม. และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เป็น 3 ด้าน คือ ด้านต้นทุน วิเคราะห์ข้อมูลในรูปของต้นทุนการศึกษาต่อคนต่อปี, ต้นทุนต่อผู้สำเร็จการศึกษา ด้านการจัดสรรงบประมาณจำแนกตามหน่วยงาน แผนปฏิบัติงานประจำปี และหมวดรายจ่าย ในด้านต้นทุนเปรียบเทียบได้วิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนระหว่างหน่วยงาน, หน่วยงานและภาคภูมิศาสตร์ หน่วยงานและขนาดของโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า แหล่งที่มาของงบประมาณของหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มาจากงบประมาณของรัฐ ซึ่งเป็นไปตามแผนการบริหารการศึกษา แผนงานจัดการศึกษา และแผนงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยงบประมาณประมาณร้อยละ 70-80 เป็นค่าใช้จ่ายเงินเดือนและค่าจ้าง และ ดันทุนดำเนินการโรงเรียนของรัฐสูงกว่าโรงเรียนเอกชนแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดูต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ และดันทุนของโรงเรียนในกรุงเทพฯ ทุกสังกัดสูงมาก ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนเอกชนและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน สปช. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสังกัดอื่น

หัวเรื่อง แหล่งที่มา, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, ปัญหางบประมาณการศึกษา, ดันทุนการศึกษา

05. ชีวรัตน์ เลิศศรีชัยนนท์. (2546). การวิเคราะห์ดันทุนและอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลในการลงทุนทางการศึกษาของบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ปรินญา นิพนธ์ ศ.ม.(เศรษฐศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาถึงดันทุนทางการศึกษาและอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ประจำปีการศึกษา 2515-2544 เพื่อเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจลงทุนเพื่อการศึกษาในคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของบัณฑิต ตอนที่ 2 เกี่ยวกับดันทุนหรือค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและผลตอบแทนหรือรายได้จากการทำงานของบัณฑิต เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการจับฉลากจำนวน 386 คน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเช่น ค่าหน่วยกิต ค่าธรรมเนียมการศึกษาปกติและค่าบำรุงการศึกษาปกติ และยังเก็บข้อมูลด้านค่าเสียโอกาสโดยการหาค่าเฉลี่ยจากรายได้ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากบัญชีอัตราเงินเดือนของข้าราชการพลเรือน

ผู้วิจัยใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรม Microsoft Excel วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบัณฑิต โดยการหาความถี่และร้อยละ 2) วิเคราะห์ดันทุนทางการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมหรือค่าเสียโอกาส 3) วิเคราะห์ผลตอบแทนหรือรายได้จากข้อมูลแบบสอบถาม 4) วิเคราะห์ผลตอบแทนส่วนบุคคลของบัณฑิต ด้วยวิธีอัตราผลตอบแทนต่อดันทุน

ผลการวิจัยสรุปพบว่า 1) ดันทุนการศึกษาก่อนและหลังปรับมูลค่าปัจจุบันเฉลี่ยต่อคนต่อหลักสูตรของบัณฑิตเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2515 มีดันทุนการศึกษาดำที่ สุด และบัณฑิตเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2542 มีดันทุนการศึกษาสูงที่สุด 2) ผลตอบแทนหรือรายได้จากการทำงาน โดยเฉลี่ยต่อคนต่อปีหลังปรับมูลค่าด้วยอัตราคิดลด พบว่า บัณฑิตเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2515 มีผลตอบแทนจากการทำงานสูงที่สุด โดยเฉลี่ย 870,735.50 บาทต่อปี (คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน 43,730,212

บาท) บัณฑิตเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2544 มีผลตอบแทนจากการทำงานต่ำที่สุดเท่ากับ 92,792 บาท (คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน -607,119 บาท) 3) อัตราส่วนผลตอบแทนส่วนบุคคลทางการศึกษาโดยวิธีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) พบว่าบัณฑิตเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2515-2539 มีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนมากกว่า 1 โดยปีการศึกษา 2515 มีอัตราผลตอบแทนสูงสุดคือ 131.26 ส่วนบัณฑิตเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2540-44 มีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนน้อยกว่า 1 บัณฑิตเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2544 มีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนน้อยที่สุดคือ 0.13

หัวเรื่อง การบริหารงบประมาณการศึกษา, มาตรฐานการจัดการทางการเงิน, ต้นทุนการศึกษา

06. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. (2542). *ประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณประจำปีงบประมาณ 2541 ของโรงเรียนในสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ*. งานวิจัยสำนักงาน. ศรีสะเกษ. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการบริหารงบประมาณประจำปีงบประมาณ 2541 ของโรงเรียนในสังกัดการประถมศึกษา โดยมีการเปรียบเทียบประสิทธิภาพและความพึงพอใจระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการกระจายอำนาจการจัดซื้อจัดจ้างให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษา โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูฝ่ายการเงินโรงเรียน ครูฝ่ายพัสดุโรงเรียน ประธานกรรมการตรวจรับพัสดุโรงเรียน หรือตรวจการจ้างของโรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 869 โรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนส่วนใหญ่จะใช้ครูประมาณ 5-7 คนในการจัดการบริหารงบประมาณ 2) เวลาที่ใช้ในการบริหารงบประมาณจะใช้เวลา 3-5 วัน 3) โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 601 คนขึ้นไปมีแนวโน้มว่ามีประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณสูงที่สุดและโรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คนมีแนวโน้มว่ามีประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณต่ำที่สุด 4) ไม่มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างขนาดของโรงเรียนและตำแหน่งหน้าที่กับความพึงพอใจในการบริหารงบประมาณ 5) ผู้บริหารงบประมาณส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการกระจายอำนาจให้โรงเรียนเป็นผู้บริหารงบประมาณไม่มีผลเสียต่อคุณภาพการสอน

หัวเรื่อง การบริหารงบประมาณการศึกษา

07. จุฑามาส พุ่มสวัสดิ์. (2547). *ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารการเงินในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเพชรบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม.(ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารการเงินในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเพชรบุรี ใน 4 ด้านคือ ด้านการงบประมาณ ด้านการเก็บรักษาเงิน ด้านการบัญชีและด้านการตรวจสอบภายใน และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารการเงินในสถานศึกษาฯ จำแนกตามเพศ ขนาดของสถานศึกษา

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและประสบการณ์ในการเพิ่มพูนความรู้เรื่องการเงิน ตลอดจนรวบรวม ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารการเงินในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายของผู้วิจัยคือ ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 15 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 75 คน ซึ่งผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ ขนาดของสถานศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและประสบการณ์ในการเพิ่มพูนความรู้ด้านการเงิน ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารการเงินใน 4 ด้าน คือ ด้านการงบประมาณ ด้านการรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน ด้านการบัญชีและด้านการตรวจสอบภายใน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้บริหารได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารการเงินในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน

ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามโดยให้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC เพื่อนำมาวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใช้เปรียบเทียบพหุคูณโดยวิธีของ LSD (Least Significant Difference)

ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้บริหารเห็นด้วยกับการบริหารการเงินในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารที่สังกัดสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความเห็นต่อการบริหารการเงินโดยรวมและรายด้านการตรวจสอบภายในแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ด้านการงบประมาณ ด้านการรับจ่ายและเก็บรักษาเงินและด้านการบัญชี พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ 3) ผู้บริหารที่เคยและไม่เคยเข้ารับการเพิ่มพูนความรู้ด้านการเงิน มีความเห็นต่อการบริหารการเงินในสถานศึกษาโดยรวม ด้านการบัญชีและด้านการตรวจสอบภายใน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ด้านการงบประมาณและด้านการรับจ่ายและเก็บรักษาเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผู้บริหารที่มีประสบการณ์และเพศต่างกัน มีความเห็นเห็นต่อการบริหารการเงินในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้วิจัยได้พบว่า การบริหารการเงินในสถานศึกษาของกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบเป็นกระบวนการที่ชัดเจนและถูกต้อง และผู้วิจัยได้เสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้ 1) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือผู้ที่มีความรู้ด้านบัญชีมากำกับดูแลเรื่องการเงินในโรงเรียนโดยเฉพาะ 2) ควรมีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการบริหารการเงินในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ 3) การเก็บรักษาบัญชีควรจัดทำให้เป็นมาตรฐานและพร้อมรับการตรวจสอบได้เสมอ 4) การเก็บรักษาหลักฐานการรับจ่ายเงินควรจัดทำให้เป็นมาตรฐานและพร้อมรับการตรวจสอบได้เสมอ

หัวเรื่อง ความสำคัญของงบประมาณ, กระบวนการงบประมาณการศึกษา, ปัญหางบประมาณการศึกษา, การบริหารงบประมาณการศึกษา

08. มนัสสวาสดี เกษบุญชู. (2543). ปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒตามทัศนะของผู้บริหารระดับกลางและเจ้าหน้าที่การเงินและงบประมาณ. ปรินญาณิพนธ์ กศ. ม.(การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 4 ด้าน คือ ด้านการจัดทำงบประมาณ ด้านการอนุมัติงบประมาณ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการควบคุมงบประมาณ และศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินในทัศนะของผู้บริหารระดับกลางและเจ้าหน้าที่การเงินและงบประมาณโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารระดับกลางจำนวน 22 คน และเจ้าหน้าที่การเงินและงบประมาณจำนวน 69 คน รวม 91 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบไลเคิร์ทจำนวน 72 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน ใน 4 ด้านข้างต้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติในค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารระดับกลางและเจ้าหน้าที่การเงินและงบประมาณ มีทัศนะต่อปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวมและรายด้านในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารระดับกลางและเจ้าหน้าที่การเงินและงบประมาณ มีทัศนะต่อปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดทำงบประมาณและด้านการอนุมัติงบประมาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผู้บริหารงานระดับกลางที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี 5-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีทัศนะต่อปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. เจ้าหน้าที่การเงินและงบประมาณ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี 5-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีทัศนะต่อปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

หัวข้อเรื่อง ปัญหางบประมาณการศึกษา, ความสำคัญของงบประมาณ, กระบวนการงบประมาณการศึกษา

09. พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข. (2543, มกราคม-มีนาคม). การบริหารแบบมุ่งเน้นผลการดำเนินงานในระบบบริการสุขภาพ. วารสารนโยบายและแผนสาธารณสุข. 3(1): 46-53.

งานวิจัยนี้กล่าวถึงการบริหารแบบมุ่งเน้นผลการดำเนินงานและระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลการดำเนินงานที่กลายเป็นเรื่องที่ผู้บริหารในภาครัฐให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยุทธศาสตร์หนึ่งในการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ งานวิจัยนี้ได้พยายามทำความเข้าใจกับความหมายของรูปแบบการบริหารดังกล่าว พร้อมทั้งเชื่อมโยงการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการปฏิรูประบบบริการสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบงบประมาณที่จะไปยังโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปที่กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับสำนักงานงบประมาณกำลังจะดำเนินการในปีงบประมาณ 2544 ผู้วิจัยได้เสนอแนะและให้ข้อพึงระวังบางประการเพื่อมิให้การปฏิรูประบบงบประมาณตามแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูประบบบริการสุขภาพโดยรวมต่อไป หัวเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB)

10. สำรวม ชีรานันทกุล. (2546). การศึกษาความพร้อมในการใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สหวิทยาเขตบรมราชชนนี 1. ปริญญาโท ค.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเรื่องความพร้อมในการใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สหวิทยาเขตบรมราชชนนี 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมในการใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยมีขอบเขตของการศึกษาในด้านความรู้ความเข้าใจในระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของบุคลากร การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานและความพร้อมตามมาตรฐานการจัดการทางการเงินทั้ง 7 ด้าน โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 271 คนประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้ช่วยบริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่การแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาและการจัดทำกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สหวิทยาเขตบรมราชชนนี 1 ได้ตระหนักและมีการเตรียมการในการวางแผนงบประมาณและการดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยนมาสู่ระบบงบประมาณแบบใหม่และบุคลากรมีส่วนร่วมในการกระบวนการจัดทำงบประมาณ ซึ่งการมีส่วนร่วมเปรียบเสมือนการทำงานเป็นทีม ก่อให้เกิดความสามัคคี ช่วยในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิดความคิดสร้างสรรค์และเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา และทำให้บุคลากรได้เข้าใจเป้าหมาย ตลอดจนกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่องค์กรจะดำเนินการ ทั้งนี้เป้าหมายและการกำหนดยุทธศาสตร์ที่มีความ

ชัดเจน สื่อสารเป็นที่เข้าใจในวงกว้างจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดทำงบประมาณแบบใหม่

หัวเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB), มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

11. ข้าเลื่อง พุฒพรหม. (2545). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(สังคมวิทยาการพัฒนา).

ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประสิทธิภาพและปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 216 แห่ง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS ค่าทางสถิติที่ใช้ได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พิสูจน์สมมติฐานและทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณ

ผู้วิจัยพบว่าการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ ประเภทของงบประมาณซึ่งจัดแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ แบ่งตามนโยบายงบประมาณและตามดุลยภาพของงบประมาณ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.0 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ศักยภาพการบริหารของคณะกรรมการบริหาร คุณภาพของบุคลากรปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงบประมาณและรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

หัวเรื่อง ปัญหางบประมาณการศึกษา, การบริหารงบประมาณ

12. สมบูรณ์ สุวรรณพันธ์. (2542). *การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานการจัดทำงบประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานการจัดทำงบประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปฏิบัติงานการจัดทำงบประมาณทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดมาตรการตรวจสอบ ด้านการรวบรวมข้อมูล ด้านการสนับสนุนส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนในการจัดทำงบประมาณ ด้านการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ให้ความช่วยเหลือ ด้านการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ ด้านการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา ด้านการนิเทศติดตาม

ตามก้ากับการดำเนินการจัดทำงานงบประมาณ และด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำงานงบประมาณ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้นตามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคอร์ท ซึ่งมี ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและ กิ่งอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ หัวหน้างานการเงินและพัสดุ หัวหน้า บริหารงานทั่วไป หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย กลุ่มละ 17 คน รวมทั้งสิ้น 85 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการจัดทำงานงบประมาณขาดความรู้ ประสบการณ์ในการจัดทำงาน งบประมาณไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ไม่ปฏิบัติงานการจัดทำงานงบประมาณตามเกณฑ์ที่ กำหนดไว้ นอกจากนี้แล้ว คณะกรรมการจัดทำงานงบประมาณยังมีปัญหาในการปฏิบัติงานไม่ครบวงจร การทำงาน คือ ไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน จึงสรุปได้ว่าคณะกรรมการจัดทำงาน งบประมาณให้ความสำคัญของการจัดทำงานงบประมาณน้อย ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาปรับปรุงการ จัดการศึกษาของหน่วยงาน

หัวข้อเรื่อง ปัญหางบประมาณการศึกษา, ความสำคัญของงบประมาณ

13. สุรชัย วัฒนชัย. (2538). การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายตามงบประมาณรายจ่ายหมวดค่าตอบแทน ใช้ สอยและวัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายตามงบประมาณรายจ่ายหมวดค่าตอบแทน ใช้สอยและ วัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ และเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายตามงบประมาณรายจ่ายหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2534 ซึ่งแบ่งโรงเรียนตามตัวแปรดังนี้คือ ขนาดของโรงเรียน 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ระดับการจัดการเรียนการสอน 2 ระดับได้แก่ ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 38 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสำรวจที่สร้างขึ้นโดยแบ่ง เป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสำรวจเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน ตอนที่ 2 ข้อมูล เกี่ยวกับงบประมาณ ค่าใช้จ่ายหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ และเอกสารสำเนาสมุดคู่มือเบิกเงิน เพื่อจ่ายในราชการ แบบ 301 สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าร้อยละ ค่าดัชนี ค่าอัตราส่วน ค่าตัวกลาง เลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน

ผลการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายงบประมาณหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ มีลักษณะเพิ่มสูง ขึ้นทุกปี โรงเรียนขนาดใหญ่มีค่าใช้จ่ายงบประมาณหมวดนี้มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียน ขนาดกลางมีค่าใช้จ่ายมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และพบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนทั้งระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายใช้จ่ายสูงกว่าโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอก

จากนี้ อัตราการเพิ่ม-ลดของค่าใช้จ่ายหมวดค่าตอบแทน วัสดุ และสวัสดิการ แต่ละประเภทมีอัตราไม่แน่นอน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีแนวโน้มว่า ค่าใช้จ่ายมีอัตราลดลงแต่โรงเรียนขนาดกลางและเล็กมีอัตราเพิ่มขึ้น

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

14. จันทรา จันทพันธ์. (2545). ปัญหาในการบริหารงานการเงินและพัสดุของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา).
บุรีรัมย์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่อง ปัญหาในการบริหารงานการเงินและพัสดุของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาในการบริหารงานการเงินและพัสดุของโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เจ้าหน้าที่การเงินและเจ้าหน้าที่พัสดุ ในปี 2545 จำนวน 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานการเงินและพัสดุ ลักษณะแบบปลายเปิดมีค่ามาตราส่วน 5 ระดับ ค่าทางสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test และเชฟเฟ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สภาพการบริหารงานการเงินและพัสดุของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก โดยงานด้านพัสดุมีปัญหาเป็นอันดับ 1 และโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีปัญหาในการบริหารงานฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการศึกษาพบว่า ครูผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา มีภารกิจหลักคือการสอน ต้องมาทำหน้าที่เจ้าหน้าที่การเงินและพัสดุ ขาดความรู้พื้นฐานในเรื่องนี้อย่างแท้จริง ทั้งระเบียบปฏิบัติยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้ปฏิบัติงานไม่มีเวลาที่จะศึกษาระเบียบใหม่ๆ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานการเงินและพัสดุล้มเหลว

หัวเรื่อง ปัญหางบประมาณการศึกษา, มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

15. อรุณ ทอสุโขวงศ์. (2543). การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานการเงินโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา).
บุรีรัมย์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานการเงินโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานการเงินโรงเรียนที่มีต่อปัญหาการปฏิบัติงานการเงินของโรงเรียน ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติงาน การเงิน โรงเรียนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2543 จำนวน 530 คนใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ t-test ในการวิเคราะห์ระดับปัญหาการปฏิบัติงานและใช้วิธีการของ Scheffe ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานการเงินของโรงเรียนประถมศึกษาที่มี

ขนาดแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานการเงินโรงเรียนเมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการรับเงิน ด้านการจ่ายเงิน ด้านการเก็บรักษาเงิน และด้านงานบัญชี มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาโดยรวมและแยกเป็นรายด้านตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานการเงินพบว่ามีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

จากการศึกษาพบว่า เรื่องที่มีปัญหาอยู่ในระดับมากได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีวุฒิเกี่ยวกับการเงินและการบัญชีโดยตรง ส่วนเรื่องที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจ่ายเงินให้ผู้อื่นรับเงินแทนผู้มีสิทธิ์โดยมีหนังสือมอบฉันทะ มอบอำนาจ หรือการโอนสิทธิ์เรียกร้องและการเรียกใบเสร็จรับเงินหรือหลักฐานการจ่ายเงินที่ลงชื่อผู้รับเงินไว้ล่วงหน้าก่อนจ่ายเงิน

หัวเรื่อง ปัญหางบประมาณการศึกษา

16. เซาว์ วินิจฉัย. (2546). การศึกษาความคิดเห็นต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา).

ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ที่มีต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชลบุรี และเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารและครูอาจารย์จำนวน 311 คน ใช้เครื่องมือคือแบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 56 ข้อและแบบสอบถามแบบปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ที่มีต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมและรายด้านเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ จำแนกตามตำแหน่ง ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านการบริหารสินทรัพย์ ไม่แตกต่างกัน
3. ค่าคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบริหารงานทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ
4. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำถามแบบปลายเปิดพบว่า ครูอาจารย์ร้อยละ 20 ระบุว่าขาดความรู้เรื่องการวางแผนงบประมาณ ข้อเสนอแนะควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูอาจารย์เรื่องการวางแผนงบประมาณ

หัวเรื่อง งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน (PBB)

17. แสงสิน แพทย์ประพาส. (2541). *การพัฒนาเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณสำหรับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณสำหรับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณและวิธีการดำเนินการจัดสรรงบประมาณสำหรับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดที่ดำเนินการอยู่ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ 1) เจ้าหน้าที่กองคลังและกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2) ศึกษาธิการจังหวัด 3) ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องการวางแผนและงบประมาณ ได้แก่ผู้อำนวยการกอง สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเกณฑ์และวิธีดำเนินการจัดสรรงบประมาณ ปัญหาและผลกระทบจากการจัดสรรงบประมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบความเรียงขึ้นในการพัฒนาเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดสรรงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า

1. เกณฑ์การจัดสรรงบประมาณรวมทุกหมวดรายจ่าย ได้แก่
 - 1.1 นโยบายของรัฐบาล
 - 1.2 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 1.3 แนวทางพัฒนาสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการส่วนภูมิภาค
 - 1.4 แผนพัฒนาการศึกษา
 - 1.5 แผนพัฒนาประจำปีของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
 - 1.6 บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
 - 1.7 จำนวนงบประมาณที่ได้รับ
 - 1.8 ค่าขอของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
2. เกณฑ์การจัดสรรงบประมาณจำแนกตามหมวดรายจ่าย ดังนี้
 - 2.1 หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ
 - 2.2 อัตราบุคลากรที่มีอยู่
 - 2.3 อัตราบุคลากรที่บรรจุใหม่
 - 2.4 อัตราการขึ้นเงินเดือนประจำ

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

18. เสน่ห์ เหล่าเสนา. (2541). ความพร้อมและความคาดหวังต่อการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ กศ. ม.(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องความพร้อมและความคาดหวังต่อการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมต่อการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณในด้านพฤติกรรมของผู้นำ, พฤติกรรมของการปฏิบัติงานของครู, บรรยากาศองค์การในโรงเรียน, ความสัมพันธ์กับชุมชน และเพื่อศึกษาความคาดหวังต่อการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณในด้านลักษณะและรูปแบบการกระจายอำนาจ, 2 ปัญหา อุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้น, ผลดี ผลเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้น, แนวทางการเตรียมความพร้อมและการป้องกันปัญหา อุปสรรค โดยมีประชากรคือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิจำนวน 63 โรงเรียนสุ่มโดยอาศัยตารางสำเร็จรูปของ R.V. Krejcie and D.W. Morgan กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนจำนวน 307 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมด้าน 1) พฤติกรรมของผู้นำ 2) พฤติกรรมของการปฏิบัติงานของครู 3)บรรยากาศองค์การในโรงเรียน 4)ความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำผลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1.ความพร้อมต่อการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมและรายด้าน มีความพร้อมอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับคือ พฤติกรรมผู้นำ พฤติกรรมของการปฏิบัติงานของครู ความสัมพันธ์กับชุมชน และบรรยากาศองค์การในโรงเรียน

2.ความคาดหวังต่อการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณ

2.1 การจัดสรรงบประมาณควรจัดในรูปเงินอุดหนุนทั่วไป โดยพิจารณาจากจำนวนรายหัวของผู้เรียนและพิจารณาเพิ่มพิเศษให้กับสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่น หรืออยู่ในเขตกันดาร หรือมีนักเรียนพิการ การบริหารงบประมาณให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพิจารณาตรวจสอบและติดตาม โดยผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจเต็มในการอนุมัติเบิกจ่าย

2.2 ปัญหา อุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้แก่ การจัดสรรงบประมาณอาจเกิดความไม่เป็นธรรม อาจเกิดการต่อต้านจากผู้สูญเสียอำนาจ โรงเรียนบางแห่งไม่มีความพร้อม และอาจเกิดความขัดแย้งในการบริหาร

2.3 ผลดีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้แก่ อาจก่อให้เกิดความประหยัด เกิดความคล่องตัวในการบริหาร มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากขึ้น ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและตรวจสอบ ก่อให้เกิดความโปร่งใส บุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงาน และก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และผลเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้แก่ อาจมีผู้มีอิทธิพลใช้อำนาจในการบริหาร

ขาดความเสมอภาคในการเข้าเรียนของนักเรียน เกิดการทุจริตในการบริหาร อาจเกิดความไม่คุ้มค่าของการบริหารงบประมาณ

2.4 แนวทางการเตรียมความพร้อม ควรพัฒนาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนและชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน จัดระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน และประชาสัมพันธ์รูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาให้ชุมชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา การบริหารงบประมาณการศึกษา, ปัญหางบประมาณการศึกษา

19. ประพันธ์ วังคะฮาด. (2540). ศึกษาการใช้จ่ายงบประมาณในการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา) มหาสารคาม.: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องศึกษาการใช้จ่ายงบประมาณในการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้จ่ายเงินงบประมาณในการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2539-2540 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ฝ่าย หัวหน้าแผนงาน เจ้าหน้าที่พัสดุและเจ้าหน้าที่การเงิน จำนวนทั้งสิ้น 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ นำผลมาวิเคราะห์เป็นร้อยละโดยภาพรวมและจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา โรงเรียนที่ได้รับงบประมาณทั้งขนาดกลางและขนาดเล็ก ใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อปรับปรุงอาคาร สถานที่ และพัฒนาโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน โรงเรียนมีอาคารเรียนอยู่ในสภาพใช้งานได้ตามปกติมีถนนคอนกรีตภายในโรงเรียนเพิ่มขึ้น ทำให้การเดินทางไปมาสะดวกขึ้น บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด ไร้ฝุ่น ไร้มลภาวะ ทำให้เอื้อต่อการเรียนการสอนมากขึ้น

2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนทุกขนาดใช้เงินงบประมาณจากเงินค่าใช้สอย เงินอุดหนุน และเงินบำรุงการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนครู อาจารย์ส่งผลงานทางวิชาการ เข้าประกวดครูดีเด่นในระดับจังหวัด เขตการศึกษา ประชุมสัมมนาครู อาจารย์ ภายในโรงเรียน ส่งครู อาจารย์ เข้าอบรมสัมมนาในกลุ่มโรงเรียน จังหวัด เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษา ทำให้ครู อาจารย์มีผลงานทางวิชาการ ได้เป็นครูดีเด่น วิชาเกษตรกรรม วิชาสังคมศึกษา วิชาพลานามัย วิชาศิลปศึกษา วิชาภาษาอังกฤษ ทีมผู้บริหารโรงเรียน งานสหกรณ์ในสถานศึกษา ระดับเขตการศึกษา 10

3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่ได้รับงบประมาณ จัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ครุภัณฑ์ชุดควบคุม

การสอนห้องปฏิบัติการทางภาษา ขนาดที่ 48 ที่ คุรุภัณฑ์วิชาวิทยาศาสตร์ มัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยคุรุภัณฑ์วิชาชีววิทยา คุรุภัณฑ์วิชาฟิสิกส์ คุรุภัณฑ์วิชาเคมี คุรุภัณฑ์วิชาธุรกิจและพาณิชย์กรรม คุรุภัณฑ์ประกอบห้องโสตทัศนศึกษา คุรุภัณฑ์สื่อดาวเทียม คุรุภัณฑ์ดนตรีสากล คุรุภัณฑ์วิชาคหกรรม คุรุภัณฑ์วิชาอุตสาหกรรม คุรุภัณฑ์วิชาพลานามัย คุรุภัณฑ์วิชาเกษตรกรรม คุรุภัณฑ์ห้องสมุด คุรุภัณฑ์ดนตรีไทย และคุรุภัณฑ์วิชาศิลปหัตถกรรม ทำให้โรงเรียนมีอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาดีขึ้น

4. การปฏิรูปการบริหารการศึกษา โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กใช้จำแนกประมาณจัดซื้อไมโครคอมพิวเตอร์ พร้อมซอฟต์แวร์ เครื่องพิมพ์ มาใช้ในการดำเนินงานด้านบริหารการศึกษาของโรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีระบบข้อมูลสารสนเทศใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน การกำกับดูแล นิเทศติดตามงานและประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน มีประสิทธิภาพมากขึ้น

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณ, กระบวนการงบประมาณการศึกษา

20. ศราวุธ ป้อมสินทรัพย์. (2543). *ความเสมอภาคของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2539-2542*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การบริหารการศึกษา). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องความเสมอภาคของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2539-2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในช่วงปีงบประมาณ 2539-2542 และเพื่อศึกษาเรื่องความเสมอภาคและความเป็นธรรมของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา เปรียบเทียบระหว่างปีงบประมาณ 2542 กับปีงบประมาณ 2539 โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเฉพาะประเภทจำกัดการรับจำนวน 18 แห่ง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา ใช้แบบฟอร์มในการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลการวิจัยนำมาจากเอกสารร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของปีงบประมาณ 2539, 2540, 2541 และ 2542 การวิเคราะห์สภาพโดยทั่วไปของการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินใช้สถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ สัดส่วน ร้อยละ เป็นต้น การศึกษาเรื่องความเสมอภาคของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาใช้สัมประสิทธิ์ความแปรผันของการจัดสรรงบประมาณ และใช้ตรวจหาค่าการวิเคราะห์ความเป็นธรรมของการจัดสรรงบประมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

สภาพทั่วไปของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา ในปีงบประมาณ 2539-2542 งบประมาณแผ่นดินด้านการศึกษาได้รับสูงเป็นอันดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ และมีสัดส่วนสูงขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณแผ่นดินทั้งหมด แต่งบประมาณแผ่นดินที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้รับ มีสัดส่วนลดลงทุกปีเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณแผ่นดินด้านการศึกษา เมื่อพิจารณาความเสมอภาคและความเป็นธรรมของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในภาพรวม

พบว่าสาขาวิชาที่มีทั้งความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาเพิ่มขึ้นมี 3 สาขาวิชา และที่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมลดลงมี 4 สาขาวิชา ที่ความเสมอภาคเพิ่มขึ้น แต่มีความเป็นธรรมลดลง 2 สาขาวิชา เมื่อพิจารณาความเสมอภาคและความเป็นธรรมของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาพบว่า (1) ในเขตกรุงเทพมหานคร สาขาวิชาที่มีทั้งความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาเพิ่มขึ้นมี 5 สาขาวิชา ที่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมลดลงมี 1 สาขาวิชา ที่ความเสมอภาคเพิ่มขึ้นแต่มีความเป็นธรรมลดลง 2 สาขาวิชา ที่ความเสมอภาคลดลงแต่มีความเป็นธรรมเท่าเดิม 1 สาขาวิชา (2) ในภูมิภาคพบว่า สาขาวิชาที่มีทั้งความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาเพิ่มขึ้นมีจำนวน 2 สาขาวิชา ที่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมลดลง 6 สาขาวิชา อีก 1 สาขาวิชาไม่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยภูมิภาค

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, ปัญหางบประมาณการศึกษา

21. รังสิมา กุญแจทอง. (2541). วิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ระหว่างปีงบประมาณ 2537 – 2539.

วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ระหว่างปีงบประมาณ 2537 – 2539 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์, เปรียบเทียบ, ความเสมอภาคในการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี หมวดเงินเดือนและหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 13 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบคัดลอกข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งข้อมูลประกอบด้วย

1. เอกสารทะเบียนคุมการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2537 – 2539
2. เอกสารแผนปฏิบัติการประจำปี 2537 – 2539
3. สถิติการปฏิบัติงานประจำปี 2537 – 2539
4. รายงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. งบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์เพิ่มขึ้นทุกปีงบประมาณ เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปรากฏว่าสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองได้รับงบประมาณมากที่สุดทั้งหมวดเงินเดือน และหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ ยกเว้นปีงบประมาณ 2539 ที่สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอแม่วงก์ได้รับงบประมาณมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ในแผนงานจัดการศึกษาพบว่า แผนงานจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาได้รับงบประมาณมากที่สุด แต่เมื่อวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีงบประมาณรายจ่ายต่อจำนวนครูและ

ต่อจำนวนนักเรียน ปรากฏว่า สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเก้าเลี้ยวได้รับงบประมาณมากที่สุดทุกปีงบประมาณ

2. การวิเคราะห์ความเสมอภาคของการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ แห่งความแปรผันในแต่ละปีงบประมาณ ในแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปรากฏว่า ในปีงบประมาณ 2538 เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2537 งบประมาณหมวดเงินเดือนมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงว่าการจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคน้อยลง แต่งบประมาณหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันลดลง ซึ่งแสดงว่าการจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคมากขึ้น ตรงกันข้ามเมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2539 กับปีงบประมาณ 2538 กลับปรากฏว่างบประมาณหมวดเงินเดือนมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันลดลง ซึ่งแสดงว่าการจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคมากขึ้น และงบประมาณหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงว่าการจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคน้อยลง

3. เมื่อวิเคราะห์ในแผนงานจัดการศึกษา พบว่าปีงบประมาณ 2538 ในทุกแผนงานจัดการศึกษามีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงว่าการจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคน้อยลง และในปีงบประมาณ 2539 ทุกแผนงานจัดการศึกษามีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันลดลง ซึ่งแสดงว่าการจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคมากขึ้น

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

22. ปราชญ์ ชาวสวน. (2541). *การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อนโยบาย และการจัดสรรงบประมาณในการจัดการมัธยมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ถ่ายเอกสาร.*

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อนโยบาย และการจัดสรรงบประมาณในการจัดการมัธยมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อนโยบาย และการจัดสรรงบประมาณและเพื่อศึกษาความสอดคล้องในการกำหนดนโยบาย และการจัดสรรงบประมาณของกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ทุกคนจำนวน 196 คนซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อนโยบายและการจัดสรรงบประมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ที่มีต่อนโยบายในการจัดการมัธยมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา พบว่า

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 โดยรวมเห็นด้วยกับแนวทางในการกำหนดนโยบายในการจัดการมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ที่ตั้งของโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อนโยบายในการจัดการมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มที่มีประสบการณ์การบริหาร 16 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อนโยบายในการจัดการมัธยมศึกษาแตกต่างกันกับกลุ่มที่มีประสบการณ์การบริหารไม่เกิน 10 ปี แต่มีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวไม่แตกต่างกันกับกลุ่มที่มีประสบการณ์การบริหาร 11-15 ปี

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ที่มีต่อการจัดสรรงบประมาณในการจัดการมัธยมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา พบว่า

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 โดยรวม ไม่แน่ใจว่า การจัดสรรงบประมาณในการจัดการมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม

2.2 ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์การบริหาร วุฒิการศึกษา ที่ตั้งของโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดสรรงบประมาณในการจัดการมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างนโยบายและการจัดสรรงบประมาณของกรมสามัญศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมมีความคิดเห็นว่า ไม่แน่ใจว่านโยบาย และการจัดสรรงบประมาณในการจัดการมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษามีความสอดคล้องกัน

หัวข้อเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, การควบคุมงบประมาณ

23. กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี. (2541). ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ในส่วนที่เป็นงบดำเนินการปีงบประมาณ 2541. งานวิจัยของหน่วยงาน. กรุงเทพฯ:

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงในส่วนที่เป็นงบดำเนินการปีงบประมาณ 2541 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษาในส่วนที่เป็นงบดำเนินการปีงบประมาณ 2541 ของงบประมาณแผ่นดินและเงินรายได้จำแนกตามประเภทรายจ่าย และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบรายจ่ายจริงงบประมาณแผ่นดินและเงินรายได้ในส่วนที่เป็นงบดำเนินการ โดยมีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) ข้อมูลด้านการเงิน ได้แก่ เงินรายจ่ายจริงงบประมาณแผ่นดินงบประมาณเงินรายได้ของ มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2541 2) ข้อมูลด้านจำนวนนักศึกษา ได้แก่ จำนวนนักศึกษาจริง จำนวนนักศึกษาเต็มเวลา ผลการวิจัยพบว่า

1.ปีงบประมาณ 2541 มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีรายจ่ายจริงในส่วนที่เป็นงบดำเนินการทั้งงบประมาณแผ่นดินและเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยจำนวนทั้งสิ้น 1,238,530,330.45 บาท

จำแนกเป็นงบประมาณแผ่นดิน 614,936,825.84 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.65 งบประมาณเงินรายได้ 623,593,504.61 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 50.35

2. มหาวิทยาลัยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา เฉลี่ย 4,881.62 บาท/หัวนักศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายคณะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้คณะศึกษาศาสตร์ 9,150.84 บาท/หัวนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ 5,958.66 บาท/หัวนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ 4,929.75 บาท/หัวนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ 4,428.01 บาท/หัวนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ 3,462.93 บาท/หัวนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ 3,125.44 บาท/หัวนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ 3,115.71 บาท/หัวนักศึกษา

หัวเรื่อง มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

24. สมใจ ชำรึกษา. (2545). *ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับกลางและผู้ปฏิบัติงานการเงิน ที่มีต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง*. งานวิจัยส่วนบุคคล.

กรุงเทพฯ: ห้องสมุด สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารระดับกลางและผู้ปฏิบัติงานการเงิน ที่มีต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและเปรียบเทียบของผู้บริหารระดับกลางและผู้ปฏิบัติงานการเงินที่มีต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการงบประมาณ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการเบิกจ่ายและเก็บรักษาเงินและด้านการจัดทำบัญชี โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารระดับกลางและผู้ปฏิบัติงานการเงินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 299 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 61 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ ตามวิธีของไลเคิร์ท (Likert) และในตอนท้ายของแบบสอบถามจะเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อนำข้อมูลมาสรุปและใช้ประกอบในการอภิปรายผล แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดิน มีค่าความเชื่อมั่น .8834 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. บุคลากรมหาวิทยาลัยมีความเห็นต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยรวมทุกด้านและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง บุคลากรมหาวิทยาลัยที่สังกัดสำนักต่างกันและมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลางด้านการเบิกจ่ายและเก็บรักษาเงิน บุคลากรมหาวิทยาลัยที่มีสังกัด สถานภาพวุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการจัดทำบัญชี บุคลากรมหาวิทยาลัยสังกัดคณะต่างกัน มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรมหาวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดินโดยรวมทุกด้านและในแต่ละด้าน จำแนกตามสังกัด พบว่า ด้านการเบิกจ่ายและเก็บรักษาเงิน ด้านการจัดทำบัญชี บุคลากรมหาวิทยาลัยมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามสถานภาพและวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง พบว่า โดยรวมทุกด้านและด้านการเบิกจ่ายและเก็บรักษาเงิน บุคลากรมหาวิทยาลัยมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หัวข้อเรื่อง มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

25. อภิชัย พันธเสน. (2546). *การพัฒนากระบวนการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา*. งานวิจัยให้กับองค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

งานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1). ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูประบบการจัดสรรงบประมาณของประเทศไทย 2) ศึกษาวิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทรัพยากร 3) ศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา แนวทางของระบบการรายงานการใช้จ่ายเงิน และผลการดำเนินงานในเบื้องต้น 4) ศึกษาวิเคราะห์ระบบและกลไกการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการอุดมศึกษา ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายต่างๆ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิรูประบบงบประมาณโดยการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูประบบราชการและจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้มีการปฏิรูประบบอุดมศึกษาเนื่องจากจะทำให้การบริหารการศึกษามีความคล่องตัว มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งผลิตบัณฑิตและผลงานวิชาการที่มีคุณภาพสูงสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกันก็เสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมเพิ่มขึ้นด้วย การพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษาจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการปฏิรูประบบอุดมศึกษาปัจจุบัน

หัวข้อเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB)

26. ผดุง อารยะวิญญู. (2537). *การวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อการศึกษาและสวัสดิการของเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทย*. งานวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อการศึกษาและสวัสดิการของเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์วิเคราะห์แนวโน้มและเปรียบเทียบการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลในการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและสวัสดิการของเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทย วิธีการศึกษาใช้การวิเคราะห์เอกสาร งบประมาณของรัฐบาลระหว่างปีงบประมาณ 2533-2537 ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อการศึกษาและสวัสดิการของเด็กด้อยโอกาส เพิ่มขึ้นทุกปีแต่ยังเป็นปริมาณที่น้อย
2. งบประมาณที่กระทรวงศึกษาธิการได้รับสำหรับการศึกษาของเด็กพิเศษคิดเป็น อัตราส่วนเพียงร้อยละ 0.07 ของงบประมาณทั้งหมดที่กระทรวงศึกษาธิการได้รับ
3. งบประมาณที่กรมประชาสงเคราะห์ได้รับเพื่อใช้จ่ายสำหรับสวัสดิการและความเป็น อยู่ของเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องคิดเป็นอัตราส่วนเพียง 1 ใน 6 ของงบประมาณทั้งหมดของ กรมประชาสงเคราะห์
4. งบประมาณที่ใช้จ่ายในการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องสูงเป็น 4-5 เท่าของงบประมาณที่ใช้จ่ายในการศึกษาพิเศษ
5. รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อสวัสดิการมากกว่าเพื่อการศึกษาของเด็กพิเศษ
6. ค่าใช้จ่ายต่อหัวสำหรับการศึกษาสงเคราะห์สูงกว่าค่าใช้จ่ายต่อหัวสำหรับการศึกษา พิเศษหัวละ 2,600 บาทต่อปี
7. การส่งเด็กที่มีความบกพร่องเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ รัฐเสียค่าใช้จ่ายต่อหัวน้อยที่ สุด
8. การเรียนร่วมในชั้นพิเศษ รัฐเสียค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงกว่าการเรียนเต็มเวลาเล็กน้อย
9. การเรียนในโรงเรียนพิเศษ รัฐเสียค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงเป็น 2 เท่าของการเรียนร่วม เต็มเวลา
10. การเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ รัฐเสียค่าใช้จ่ายเป็น 2 เท่าของการเรียนร่วม เต็มเวลา
11. การรับเด็กเข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์ รัฐเสียค่าใช้จ่ายต่อหัวเป็น 2 เท่าของ การรับเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษและเป็น 4.5 เท่าของการรับเด็กเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

27. สุรักษ์ สุทธิประภา. (2538). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการปฏิบัติงานด้าน การวางแผนการศึกษา และงบประมาณ ของวิทยาลัยการอาชีพในภาคตะวันออกเฉียง เหนือ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการปฏิบัติงานด้านการวางแผนการศึกษา และงบประมาณ ของวิทยาลัยการอาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักวางแผนและการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนการศึกษาและงบประมาณ ของวิทยาลัยการอาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของ นักวางแผนกับการปฏิบัติงานด้านการวางแผนการศึกษาและงบประมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือวิทยาลัยการอาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 15 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารและเจ้าหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานในนางวางแผนการศึกษาและงบประมาณของวิทยาลัย การอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปฏิบัติงานด้านการวางแผนการศึกษาและงบประมาณของวิทยาลัยการอาชีพใน ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ มีคุณลักษณะของนักวางแผนทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการเป็นผู้นำ ด้านการ ปฏิบัติงาน ด้านจิตใจ ด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับ มาก

2. ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ใน 3 ขั้นตอน คือ การจัดทำแผน การดำเนินงาน ตามแผน และการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับ ปานกลาง

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักวางแผนกับการปฏิบัติงานพบว่ามี ความสัมพันธ์ กันในระดับ สูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าคุณลักษณะของนัก วางแผนย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนซึ่งสามารถ เรียงลำดับความสัมพันธ์จากสูงไปหา ต่ำได้ดังนี้ (1) คุณลักษณะด้านการปฏิบัติงาน (2) ด้าน สังคมและมนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ (3) ด้านจิตใจ (4) ด้านความเป็นผู้นำและ (5) ด้าน ความรู้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานวางแผนการ ศึกษาและงบประมาณ ตามลำดับ

หัวเรื่อง การวางแผนงบประมาณการศึกษา

28. สมพงษ์ เรียมรมมะตัน. (2539). ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน/ โครงการของผู้บริหารโรงเรียนระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด เขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงานโครงการของผู้ บริหารโรงเรียนระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12 มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบและเสนอแนะปัญหาในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน/ โครงการของผู้บริหารโรงเรียน ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการ ศึกษา 12 ในเรื่องต่อไปนี้ 1) ขั้นตอนการวางแผน (planning) 2) ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน (programming) 3) ขั้นตอนการกำหนดงบประมาณ (budgeting) 4) ขั้นตอนการวิเคราะห์ (analysis) 5) ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ (implementation) 6) ขั้นตอนการประเมินผล (evaluation) โดยมีกลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนระดับประถม ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 322 คน ในเขตการศึกษา 12 ซึ่งประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว โดยสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจาก ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในการจัดทำงบประมาณ แบบแผนงานโครงการ เขตการศึกษา 12 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำงบประมาณ แบบแผนงานโครงการ

ทั้ง 6 ด้าน จากนั้นได้เปรียบเทียบระดับปัญหาในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน/โครงการของ
ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12
จำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบ
สอบถาม และข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดทำงบประมาณแบบ
แผนงาน/โครงการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/PC(+) สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำคำตอบในการศึกษาค้นคว้า และเพื่อทดสอบ สมมติฐาน ได้แก่ ค่าคะแนน
เฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบระดับปัญหาในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน
/โครงการ ของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวนตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์
โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (two-way ANOVA) แล้วทำการแปลผลและนำเสนอ เป็น
ตารางประกอบการบรรยายความเรียง สรุปผลการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน/โครงการของผู้บริหารโรงเรียนจำแนก
ตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ อยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบระดับปัญหาในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน/โครงการของผู้
บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
เมื่อแยกเป็นรายด้าน ยกเว้น ด้านขั้นตอนการประเมินผลซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1) ด้านขั้นตอนการวางแผน ควรจัดให้ผู้บริหารและบุคลากรที่
เกี่ยวข้องทั้งงบประมาณ ได้รับการอบรมเกี่ยวกับกรงบประมาณโรงเรียน 2) ด้านขั้นตอนการ
กำหนดแผน ควรพิจารณาโครงการที่เร่งด่วนและจำเป็นก่อน 3) ด้านขั้นตอนการกำหนดงบประมาณ
ควรมีการกำหนดปฏิทินงานการงบประมาณ ที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ 4) ด้านขั้นตอนการ
วิเคราะห์ ควรจัดทำงบประมาณเฉพาะด้านที่เร่งด่วนก่อนและหา เงินงบประมาณเพิ่ม 5) ด้านขั้น
ตอนการปฏิบัติงาน ควรจัดทำคู่มือและระเบียบการงบประมาณให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติ 6)
ด้านขั้นตอนการประเมินผล ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน ที่พิจารณา
แล้วว่ามีผลจำเป็นและมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนโดยตรง

หัวเรื่อง งบประมาณแบบแผนงาน, ปัญหางบประมาณการศึกษา

29. ปิยะชัย พัทธระพงษ์. (2539). การศึกษาสภาพงานวางแผนการศึกษาและงบประมาณใน
วิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพงานวางแผนการศึกษาและงบประมาณในวิทยาลัยเทคนิค
สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 9 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา
และความต้องการในงานวางแผนการศึกษาและ งบประมาณ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น
ระหว่าง ผู้บริหาร กับครู-อาจารย์ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ในงานวางแผน
การศึกษาและงบประมาณ 3) เพื่อศึกษาแนวทาง แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาเกี่ยวกับงานวางแผน

การศึกษาและ งบประมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 488 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 206 คน ครู-อาจารย์ จำนวน 282 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (X) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC(+)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู-อาจารย์ ในวิทยาลัย เทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 9 เกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานในงานวางแผนการศึกษาและงบประมาณทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ วิเคราะห์และประสานงานการจัดทำแผน กำหนดแผนการรับ นักเรียน นักศึกษา ประสานงานจัดทำโครงการต่าง ๆ จัดทำแผนหลักและปฏิทินปฏิบัติงาน จัดทำงบประมาณประจำปี จัดทำแบบ ควคุมแผนการใช้จ่ายเงินบำรุงการศึกษา รายงานการใช้จ่ายเงินบำรุง การศึกษา วิเคราะห์รายจ่ายของสถานศึกษา และประสานงาน เพื่อหาข้อมูลจัดทำงบประมาณประจำปีและแผนการใช้จ่ายเงินบำรุงการศึกษา ซึ่งโดยภาพรวม มีสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและความต้องการในระดับมาก

2. ผู้บริหาร และครู-อาจารย์ มีความคิดเห็นต่องาน วางแผนการศึกษาและงบประมาณ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้บริหาร และครู-อาจารย์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางในการพัฒนางานวางแผนการศึกษาและงบประมาณว่า ควรให้หัวหน้าแผนกวิชามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนในระดับนโยบาย และคัดเลือกโครงการ ควรควบคุมการดำเนินงาน ตามโครงการ โดยหากเป็นโครงการของงานในสังกัดฝ่ายใด ควรให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายนั้นเป็นประธาน และควรมีการ ตั้งทีมงานติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะ

หัวเรื่อง การวางแผนงบประมาณการศึกษา

30. จีรวัฒน์ แดงแก้ว. (2538). การใช้งบประมาณหมวดเงินอุดหนุนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการใช้งบประมาณหมวดเงินอุดหนุนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้จ่ายและปัญหาในงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับการอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ใน 3 ประเภทคืออุดหนุนด้านการเงิน อุดหนุนด้านบุคลากรและอุดหนุนด้านสื่อการเรียนการสอน โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2 จำนวนโรงเรียนละ 2 คนจาก 103 โรงเรียนรวม 206 คน โดยมีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของโรงเรียนแบบเติมค่าลงในช่องว่าง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. งบประมาณหมวดเงินอุดหนุน 4 ประเภทคือด้านพัฒนากิจการโรงเรียน 40% ด้านเงินตอบแทนครูสอนศาสนา 40% ด้านสมนาคุณผู้รับใบอนุญาต 10% และด้านค่าดำเนินการวัดผลการศึกษา 10%

2. งบประมาณหมวดเงินอุดหนุนด้านบุคลากรซึ่งเป็นเงินเดือนครูเฉลี่ยโรงเรียนละ 372,277.71 บาท

3. หมวดอุดหนุนด้านสื่อการเรียนการสอน ใช้เงินเฉลี่ยโรงเรียนละ 29,489.60 บาท

4. โรงเรียนไม่มีปัญหาในการวางเบิกเงินอุดหนุนและมีความพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา-เงินอุดหนุน

31. อภิชัย พันธเสน. (2546). การพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา. งานวิจัยในห้องกร. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษาเป็นงานวิจัยเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูประบบการจัดสรรงบประมาณของประเทศไทย 2) ศึกษาวิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสรรงบประมาณ และศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์เกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากับหน่วยงานภายในกระทรวงศึกษาธิการตามโครงสร้างใหม่ ตลอดจนความสัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานกลาง อื่นๆ 3) ศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา แนวทางของระบบการรายงานการใช้จ่ายเงิน และผลการดำเนินงานในเบื้องต้น ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1) ไทยควรจะนำประสบการณ์แบบจีนมาใช้โดยเน้นให้มหาวิทยาลัยสามารถร่วมทุนทำวิจัยกับภาครัฐและเอกชนได้ และเก็บค่าเล่าเรียนที่ค้ำึงถึงกลไกตลาด และใช้ประสบการณ์ของอังกฤษที่มีการจัดสรรงบประมาณแบบสัมพัทธ์ และเน้นการวิจัย รวมทั้งกรณีของออสเตรเลียที่เน้นให้มีการรายงานการศึกษา ประกอบกับการใช้ Higher Education Contribution Scheme เป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นธรรมกับผู้เข้ารับโอกาสทางการศึกษา

2) หลักเกณฑ์ในการพิจารณางบประมาณต้องสร้างตัวบ่งชี้เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน คือ ตัวบ่งชี้ปัจจัยนำเข้า ตัวบ่งชี้ผลผลิต ตัวบ่งชี้ผลลัพธ์ ตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพ ตัวบ่งชี้คุณภาพ ผลการศึกษา คือ ตัวบ่งชี้ปัจจัยนำเข้า ข้อมูลที่ใช้ทำตัวบ่งชี้ไม่มีความสมบูรณ์ ส่วนตัวบ่งชี้ผลผลิตและตัวบ่งชี้ผลลัพธ์ได้ข้อมูลค่อนข้างจำกัด ขณะที่ตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพมีเพียงตัวเดียว และตัวบ่งชี้คุณภาพไม่มีข้อมูล

3) อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณของคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีความเห็นว่าสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณสำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา มีหน้าที่เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาในภาพรวมทุกระดับ โดยเป็นผู้กำหนดสัดส่วนของวงเงินที่จะจัดสรรให้การศึกษาแต่ละประเภท แต่ละระดับตามยุทธศาสตร์ของกระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน้าที่เสนองบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการในภาพรวมและมีหน้าที่ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภายในกระทรวงให้เป็นไปตามข้อตกลงบริการสาธารณะของกระทรวง

4) แนวทางการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการอุดมศึกษาโดยต้องคำนึงถึง ก) แนวคิดหลักในการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุน ข) แนวทางในการกำกับและตอบสนองนโยบายของรัฐและนโยบายพิเศษต่าง ๆ ค) ความเสมอภาค ความเป็นธรรมและการกระจายโอกาสทางการศึกษา

หัวเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB)

32. กาญจนา สัตย์สงวน. (2544). *การบริหารงบประมาณอย่างมีคุณภาพในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการบริหารงบประมาณอย่างมีคุณภาพในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึง 1) ระดับการบริหารงบประมาณ และ 2) แนวทางการบริหารงบประมาณอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย จำนวน 19 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการ หัวหน้างานการเงิน หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอน จำนวน 95 คนและได้ดำเนินการสนทนากลุ่มจากกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนจากโรงเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับและผู้ปกครอง นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากที่สุดห้าอันดับแรก จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้มี 2 ฉบับ ฉบับแรกเป็นแบบสอบถาม จำแนกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 สอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหาร งบประมาณ และ ฉบับที่ 2 เป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็นสองตอน คือตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลและตอนที่ 2 เป็นประเด็น การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่า ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (($\bar{x}$)) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (โดยใช้โปรแกรม SPSS for WINDOWS) และ การสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1.การบริหารงบประมาณตามการบริหารงานคุณภาพ PDCA ของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยภาพรวม และทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก

2. โรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ดำเนินการบริหาร งบประมาณทั้งสามขั้นตอน คือ การจัดเตรียมงบประมาณ การขออนุมัติงบประมาณ และ การบริหารงบประมาณตามการบริหารงานคุณภาพ PDCA ของเดมมิง (Deming) โดย เริ่มจากการวางแผน การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล ไปจนถึงการแก้ไขปรับปรุง

หัวเรื่อง การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ

33. คณิงนิจ ศรีชะโครต. (2546). การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการวางแผนงบประมาณของกลุ่มงาน
การพยาบาล โรงพยาบาลมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาพยาบาลศาสตร-
มหาบัณฑิต.(การบริหารการพยาบาล). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น. (ถ่ายเอกสาร).

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการวางแผนงบประมาณของกลุ่มงานการ
พยาบาล โรงพยาบาลมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสารสนเทศที่ใช้ในการวางแผน
งบประมาณของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลมหาสารคาม ประชากรที่ศึกษาคือผู้บริหารการ
พยาบาล จำนวน 37 คน การดำเนินการศึกษามี 3 ขั้นตอนคือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการและขั้น
ประเมินผล ในขั้นเตรียมการ จะทำการสำรวจปัญหาในการวางแผนงบประมาณของกลุ่มงานการ
พยาบาล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารการพยาบาลแบบเจาะจงตามตำแหน่ง 8 คนเพื่อสัมภาษณ์ ขั้น
ดำเนินการได้จัดการประชุมเชิงวิชาการให้ผู้บริหารการพยาบาลทั้งหมด 37 คน โดยใช้กระบวนการ
กลุ่มโนมินอล ทำความเข้าใจ ประชุมชี้แจงการใช้คู่มือและแจกคู่มือประกอบการวางแผนงบประมาณ
ประจำปี ให้นำไปประกอบการจัดทำแผนงบประมาณ ประจำปี 2546 ในขั้นประเมินผล มีการประเมิน
ความเข้าใจ ความสามารถของผู้บริหารการพยาบาลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาอิสระจัดทำขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความเหมาะสม ครอบคลุม ชัดเจนของคู่มือ
ประกอบการวางแผนงบประมาณประจำปีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับระดับความเข้าใจ
และผลระดับความสามารถของผู้บริหารการพยาบาลในการวางแผนงบประมาณในภาพรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง

จากการศึกษาผลงานฉบับนี้ พบว่าสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรคำนึงในการจัดทำงบประมาณ
ได้แก่

1. รายได้ (Income) ทุกหน่วยงานควรมีการคำนวณ ประมาณการรายได้เอาไว้ด้วย
เนื่องจากตามความหมายของงบประมาณคือ การแสดงรายรับรายจ่ายของหน่วยงาน
2. การวิเคราะห์ต้นทุนและกำไร (Cost-Benefit Analysis) หลักการสำคัญในการวางแผน
งบประมาณแบบโครงการคือ วิเคราะห์ต้นทุนและกำไร โดยวิธีการจัดประสิทธิภาพเปรียบเทียบ
กับการลงทุน

หัวข้อเรื่อง การบริหารงบประมาณ

34. เพียวร์ ยินดีสุข. (2540). การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย(ฝ่ายมัธยม). งานวิจัยหน่วยงาน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยการเรียนการสอน คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนโรงเรียนสาธิต
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย(ฝ่ายมัธยม) จำแนกตามเพศ ระดับชั้นและแผนการเรียน โดยมีประชากร
คือนักเรียนในโรงเรียน ใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยายโดยมีเครื่องมือคือแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ

และค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนเพื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม-เลขคณิต ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เสียค่าใช้จ่ายให้กับโรงเรียนตลอดปีการศึกษามากที่สุด คือ 4,780 บาท นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเสียค่าใช้จ่ายเท่ากันคือ 4,230 บาท นักเรียนส่วนใหญ่เสียค่าอุปกรณ์การศึกษาและค่าวัสดุฝึกในการเรียนไม่เกิน 300 บาทต่อภาคการศึกษา นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เสียค่าวัสดุฝึกมากกว่า 500 บาทต่อภาคการศึกษา

2. นักเรียนชายเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหารต่อเดือนมากกว่า 900 บาทเป็นจำนวนร้อยละ 11.9 นักเรียนหญิงส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหารต่อเดือนมากกว่า 900 บาท

3. นักเรียนรวมไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าบุหรืและเครื่องดื่มประเภทสุราร้อยละ 85.9 นักเรียนชายเสียค่าใช้จ่ายด้านนี้มากกว่า 400 บาทร้อยละ 6.3 นักเรียนหญิงเสียค่าใช้จ่ายเครื่องสำอางและเครื่องประดับมากกว่า 400 บาทร้อยละ 8.7 นักเรียนชายใช้จ่ายเป็นค่าหนังสือมากกว่า 200 บาทร้อยละ 19.5 นักเรียนรวมใช้จ่ายเป็นค่าทัศนอากรมมากกว่า 400 บาทร้อยละ 3.8

4. นักเรียนส่วนใหญ่ใช้จ่ายเป็นค่าเรียนพิเศษมากกว่า 2,000 บาทต่อเดือน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายใช้จ่ายค่าเรียนพิเศษมากกว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนแผนการเรียน 1 ก. 1ข. เสียค่าเรียนพิเศษมากที่สุด

หัวเรื่อง มาตรฐานการจัดการทางการเงิน

35. ประสิทธิ์ ลิ้มปวิทยากุล. (2543). *การออกแบบและพัฒนาระบบจัดทำงบประมาณแผ่นดินระดับรายการโดยใช้เทคโนโลยีเว็บ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วศ.ม. (วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วิทยานิพนธ์เรื่องการออกแบบและพัฒนาระบบจัดทำงบประมาณแผ่นดินระดับรายการโดยใช้เทคโนโลยีเว็บ มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาซอฟต์แวร์สำหรับประมวลผลระบบการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการ โดยใช้สถาปัตยกรรมแบบเว็บแอปพลิเคชันในการสื่อสารกับผู้ใช้งาน ระบบดังกล่าวนี้พัฒนาด้วยเทคโนโลยีเชิงวัตถุโดยใช้ภาษายูเอ็มแอล เป็นเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์และออกแบบระบบ ส่วนฐานข้อมูลออกแบบโดยใช้ระบบจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์และพัฒนาโปรแกรมด้วยเครื่องมือพัฒนาโปรแกรมมัลติมีเดียอินเตอร์เฟต องค์กรประกอบของซอฟต์แวร์ระบบการจัดทำงบประมาณประกอบด้วย ส่วนปฏิบัติการหลัก 4 ส่วน คือ 1) ส่วนรับข้อมูลสำหรับรับข้อมูลทะเบียนกลางและข้อมูลงบประมาณ รายจ่ายที่สำนักงานงบประมาณเป็นผู้จัดทำ 2) ส่วนบันทึกข้อมูลสำหรับบันทึกแก้ไขข้อมูลทะเบียนของกรมและข้อมูลงบประมาณรายจ่ายที่กรมเป็นผู้จัดทำ 3) ส่วนเตรียมข้อมูล สำหรับจัดทำแฟ้มข้อมูล ทะเบียนของกรมและแฟ้มข้อมูลงบประมาณ รายจ่ายที่กรมเป็นผู้จัดทำเพื่อเตรียมส่งให้สำนักงานงบประมาณพิจารณา 4) ส่วนสอบข้อมูล สำหรับแสดงข้อมูลเพื่อใช้ตรวจสอบความถูกต้อง นอกเหนือจากนี้ยังมีส่วนสนับสนุนการจัดการทะเบียนผู้ใช้งานระบบ ตลอดจนการตรวจสอบสิทธิการใช้ระบบ

ส่วนราชการสามารถนำระบบงานที่จัดทำงบประมาณนี้ไปใช้ในการจัดทำงบประมาณของส่วนราชการได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำหรับนำไปพัฒนาระบบอื่นเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถสนับสนุนงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณของส่วนราชการได้ต่อไป

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณ

ตอนที่ 4 บรรณนิทัศน์ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

01. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). ข้อมูลทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียแปซิฟิก. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.onec.go.th/publication/4220003/asiapac.htm>.

เอกสารเล่มนี้เป็นการสรุปข้อมูลการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียแปซิฟิก ซึ่งมีประเทศไทยรวมอยู่ด้วยเพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบดัชนีด้านการศึกษา และเป็นฐานข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของ UNESCO มีเนื้อหาโดยสรุปที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. ร้อยละของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อค่าใช้จ่ายภาครัฐ และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. 2528 และ 2538 พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อค่าใช้จ่ายภาครัฐเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.5 ในปี 2528 เป็น 20.1 ในปี 2538 และสัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในประเทศ ลดลงจาก 58.4 ในปี 2528 เป็น 52.8 ในปี 2538

2. ร้อยละของงบดำเนินการต่อหัวของนักเรียนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัวในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. 2528 และ 2538 พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนของงบดำเนินการต่อหัวของนักเรียนสูงมากถึงร้อยละ 12 และร้อยละ 11 ในปี 2528 และปี 2538 ตามลำดับ

3. ร้อยละของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อค่าใช้จ่ายภาครัฐ และร้อยละของค่าใช้จ่ายระดับมัธยมศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. 2528 และ 2538 พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในระดับมัธยมศึกษาเป็นร้อยละ 21.1 ในปี 2528 และร้อยละ 21.5 ในปี 2538

4. ร้อยละของค่าใช้จ่ายระดับมัธยมศึกษาต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทั้งหมด และร้อยละของค่าใช้จ่ายระดับอาชีวศึกษาต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทั้งหมดของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. 2533 และ 2537 พบว่าสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในระดับมัธยมศึกษาเป็น 21.5 ในปี 2533 และ 21.6 ในปี 2537 และสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในระดับอาชีวศึกษาเป็นร้อยละ 5.4 ในปี 2533 และเท่ากับปี 2537

5. ร้อยละของงบดำเนินการต่อหัวของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. 2528 และ 2538 พบว่าสัดส่วนของงบดำเนินการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21 ในปี 2528 เป็นร้อยละ 25 ในปี 2538

6. สัดส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ พ.ศ. 2538 และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อค่าใช้จ่ายภาครัฐ ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. 2528 และ 2538 พบว่าประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในปี 2538 เป็นร้อยละ 4.2 และมีสัดส่วนถึงร้อยละ 20.1 ของงบประมาณทั้งหมดของประเทศ

หัวเรื่อง การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

02. The education government. (1998). *The Corporate Imperative : Results and Benefits of Business Involvement in Education : Executive Summary*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.ed.gov/pubs/Corplmp/index.html>

เอกสารเรื่อง The Corporate Imperative : Results and Benefits of Business

Involvement in Education : Executive Summary หรือ ความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนในการปฏิรูปการศึกษา ฉบับนี้ นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจเอกชนในการจัดการศึกษา มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

ธุรกิจมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานให้มั่นใจว่านักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงและอยู่ในชั้นนำระดับโลก ความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายด้านฝึกอบรมในอนาคตและช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมมากขึ้นเมื่อเข้าไปทำงานในสถานประกอบการนอกจากนี้ นายจ้างยังได้ประโยชน์ในการช่วยเหลือลูกจ้างที่เป็นผู้ปกครองในการช่วยให้บุตรหลานของตนได้เรียนรู้ จากการศึกษาของสถาบันครอบครัวและงาน ใน พ.ศ. 2541 พบว่านายจ้างซึ่งมีน้ำใจจะมีลูกจ้างที่พอใจกับงานที่ตนทำอยู่มากขึ้นและมีความผูกพันกับนายจ้างมากขึ้นรวมทั้งทำงานได้ผลผลิตดีขึ้น การมีส่วนร่วมของธุรกิจในด้านการศึกษาอาจวัดได้ดังนี้

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ	
	น้อย	มาก
1. การอ่าน	บริจาคหนังสือ	ให้ชุมชนเห็นว่าการรู้หนังสือมีความสำคัญเป็นลำดับแรกโดยอาศัยการสอนพิเศษในลักษณะบูรณาการ
2. คณิตศาสตร์	แจ้งให้ผู้ปกครองได้ทราบเกี่ยวกับชั้นเรียนวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งนักเรียนควรจะเข้าเรียน	ฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการนำเอาคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในโลกลงความความเป็นจริง
3. การเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย	บริจาคคอมพิวเตอร์	เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในห้องเรียนและฝึกอบรมครูให้ใช้เทคโนโลยี
4. หลังโรงเรียนเลิก	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ปกครอง	จัดทำโครงการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการเรียนในวิทยาลัย
5. เทคโนโลยี	สนับสนุนโครงการและความร่วมมือกันหลังโรงเรียนเลิก	ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหลังโรงเรียนเลิกในห้องถิ่น
6. การมีส่วนร่วมของครอบครัว	ให้เวลาพักแก่ลูกจ้างเพื่อเข้าร่วมประชุมครูผู้ปกครองและร่วมกิจกรรมหลังโรงเรียนเลิก	แจ้งผู้ปกครองเพื่อขอให้ช่วยเด็กทำการบ้าน

ธุรกิจจำนวนมากมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาในลักษณะบูรณาการและครอบคลุมทั้งระบบมากขึ้น ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อความร่วมมือดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ความร่วมมือประเภทต่างๆ เหล่านี้ดำเนินไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจพร้อมๆ กับบูรณาการภารกิจต่างๆ ของระบบการศึกษาในขณะเดียวกันด้วย

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

03. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). การการลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548 จาก <http://www.onec.go.th/publication/4213013/invesmen.htm>

เอกสารเรื่อง การลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทย มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงทุนที่รัฐบาลจัดสรรงบประมาณในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีสาระโดยสรุปดังนี้

พลังอำนาจของชาติในโลกยุคปัจจุบันขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของคนเป็นสำคัญ การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศไทย ตั้งแต่แผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 1-7 ประเทศไทยได้ลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจด้วยงบประมาณจำนวนมาก จากการเน้นในการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว พบว่า เกิดผลเสียกับประเทศไทย ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงได้หันมาเน้นในเรื่องการพัฒนาคน คือ ยึดถือคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีความเชื่อว่าหากคนได้รับการพัฒนา ได้รับการศึกษาที่ดีที่สุด คนจะสามารถช่วยพัฒนาประเทศไทย พัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมให้กลมกลืนด้วยกันได้

งบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศไทย ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2519-2539) สัดส่วนของงบประมาณการศึกษาต่องบประมาณทั้งประเทศอยู่ในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 18 ถึง ร้อยละ 20 คิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อ GNP ร้อยละ 3.2 ถึง ร้อยละ 3.7 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ทุ่มเทงบประมาณเพื่อการศึกษา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 5 ถึง ร้อยละ 6 การลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทยจึงอยู่ในระดับที่ต่ำมาโดยตลอด นอกจากนี้ การลงทุนด้านการศึกษาของภาคเอกชนยังนับว่าน้อยมาก ในปี 2538 การลงทุนด้านการศึกษาของภาคเอกชน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ประเทศไทยพึงให้ความสำคัญกับงบประมาณเพื่อการศึกษาในปีงบประมาณ 2540 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.8 ของงบประมาณทั้งสิ้น หรือร้อยละ 4 ของ GDP สำหรับงบประมาณ ในปี 2541 ถึงแม้ว่า สัดส่วนต่องบประมาณจะได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 23.1 ของงบประมาณทั้งหมด หรือร้อยละ 4 ของ GDP. แล้วก็ตาม แต่ถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่จะต้องรับเพิ่มขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อขยายกำลังแรงงาน การศึกษาระดับอุดมศึกษา และการพัฒนาฝีมือแรงงานของประเทศแล้ว นับว่ายังขาดแคลนงบประมาณเพื่อการพัฒนาการศึกษา และทรัพยากรมนุษย์อีกเป็นจำนวนมาก

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

04 .Corrine Taylor. *Does Money Matter? An Empirical Study Introducing Resource Costs and Student Needs to Educational Production Function Analysis*. สืบค้นเมื่อ 7

กุมภาพันธ์ 2548 จาก <http://nces.ed.gov/pubs98/dev97/98212g.html>.

เอกสารเรื่อง Does Money Matter? An Empirical Study Introducing Resource Costs and Student Needs to Educational Production Function Analysis หรือ เงินคือปัจจัยสำคัญหรือไม่ ? การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับต้นทุนของทรัพยากรทางการศึกษาและความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียนโดยการวิเคราะห์สมการผลผลิตทางการศึกษา มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในวัยเรียนมักตระหนักถึงประสิทธิภาพของเงินที่เสียภาษีไปทำให้เกิดคำถามที่ว่า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษาส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน นักการศึกษาทั้งหลายจึงต้องพยายามปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้นและผู้จัดทำนโยบายของรัฐก็ต้องดูแลและพัฒนาการจัดสรรการเงินเพื่อการศึกษาให้มีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากการทดสอบของ NELS ในปี 2535 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนทั้ง 3 ประเภท ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายปกติที่ไม่ได้ปรับและค่าใช้จ่ายที่ปรับด้วยดัชนีต้นทุนแล้ว และไม่ว่าจะมีการควบคุมตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในสมการถดถอยพหุคูณหรือไม่ก็ตาม ความสัมพันธ์ยังคงเป็นบวกเหมือนเดิม ถึงแม้ว่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จะมีค่าค่อนข้างน้อยยกตัวอย่างเช่น ค่าสัมประสิทธิ์ของค่าใช้จ่ายปกติที่เป็นงบดำเนินงานรายหัวในสมการถดถอยพหุคูณที่ควบคุมด้วยตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีค่าเท่ากับ 0.38 หมายความว่า ถ้าค่าใช้จ่ายรายหัวดังกล่าวเพิ่มขึ้น \$1,000 จะทำให้คะแนนคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้น 0.38 คะแนน ซึ่งถ้าพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงที่ว่าคะแนนคณิตศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นโดยปกติมีค่าประมาณ 8.5 คะแนนแล้ว ข้อค้นพบข้างต้นก็แสดงว่า การให้งบดำเนินการเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้คะแนนคณิตศาสตร์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 4 ของคะแนนเพิ่มทั้งหมด ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสนับสนุนสมมุติฐานน้อยมากที่ว่าค่าใช้จ่ายรายหัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะมีความสัมพันธ์กันสูงเมื่อควบคุมตัวแปรเกี่ยวกับความแตกต่างของต้นทุนทรัพยากรและความต้องการของเด็ก

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

05. William J. Hussar. (มปป.). *Expenditures of Public Elementary and Secondary Schools*.

สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://nces.ed.gov/pubs/98/pj2008/index.htm>

บทความเรื่อง Expenditures of Public Elementary and Secondary Schools หรือ ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของรัฐ เป็นบทความเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิธีการทางสถิติในการวางแผนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของรัฐ รวมถึงการวางแผนจัดการด้านเงินเดือนครู โดยมีการคาดประมาณเป็น 3 ทางเลือก คือ ทางเลือกการคาดประมาณขั้นต่ำ (Low alternative projections) ทางเลือกการคาดประมาณขั้นกลาง (Middle alternative projections) และทางเลือกการคาดประมาณขั้นสูง (High alternative projections) การ

คาดประมาณดังกล่าวอาศัยข้อสมมติฐานเกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการสนับสนุนช่วยเหลือจากมลรัฐ (State governments) ไปสู่รัฐบาลท้องถิ่น (Local governments) ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ทางเศรษฐศาสตร์

หัวเรื่อง การวางแผนงบประมาณการศึกษา, แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

06. Mark Bray. (1999). *Decentralization of Education: Community Financing*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.worldbank.org/html/extdr/educ/edu-eram/deced-cf.htm>.

เอกสารเรื่อง Decentralization of Education: Community Financing หรือการกระจายอำนาจทางการศึกษาบทบาทของชุมชนในการสนับสนุนด้านการเงินมีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในการสนับสนุนการศึกษา มีสาระโดยสรุปดังนี้

การสนับสนุนด้านการเงินของชุมชนได้กลายเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในประเทศต่างๆ ที่รัฐบาลกลางไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ ในสถานการณ์ดังกล่าว ทรัพยากรของชุมชนจะเป็นสิ่งทดแทนที่สำคัญอย่างยิ่ง สำหรับประเทศที่สนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายชุมชนประเภทต่างๆ ก็ได้ดำเนินการบริหารโรงเรียนร่วมกับระบบการศึกษาของรัฐ เพื่อจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเฉพาะต่างๆ ทางศาสนา วัฒนธรรม การเมืองและอื่น ๆ ด้วยเมื่อใดก็ตามที่มีการอภิปรายเกี่ยวกับการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง เรื่องที่นำมาถกเถียงกันทั้งในสังคมที่มีรายได้ต่ำและรายได้สูงก็คือ บทบาทของชุมชนในการสนับสนุนด้านการเงินควรเป็นอย่างไร ชุมชนควรได้รับอนุญาตให้ดำเนินการโดยมีอำนาจเต็มที่ภายใต้มาตรการขึ้นาและมาตรการสนับสนุนของรัฐหรือไม่ และชุมชนควรดำเนินการในขอบข่ายและสาขาใดบ้างโดยทั่วไป การสนับสนุนด้านการเงินของชุมชนเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เนื่องจากจะช่วยเพิ่มทรัพยากรเพื่อการศึกษาและลดภาระของรัฐ อย่างไรก็ตาม ในบางครั้ง การวางแผนเกี่ยวกับโครงการที่เป็นความริเริ่มของชุมชนยังไม่ดีนัก ทำให้การใช้ทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่จำกัดไม่เหมาะสมและอาจมีส่วนก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางสังคม (Social Inequalities) ทั้งนี้ เป็นเรื่องยากที่จะหาความสมดุลที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การจัดการ ฯลฯ กลยุทธ์ที่ใช้กับการศึกษาในระดับต่าง ๆ จึงควรจะแตกต่างกันไป เช่น การกระจายอำนาจทางการศึกษา บทบาทของชุมชนในการสนับสนุนด้านการเงิน เดียวกับลำดับความสำคัญที่ต้องเปลี่ยนไปตามกาลเวลา อีกทั้งบทบาทของชุมชนในการให้ในการสนับสนุนด้านการเงินนั้นเปลี่ยนแปลงได้ง่ายเนื่องจากได้รับผลกระทบจากแรงผลักดันในระดับจุลภาค เช่น ความสามารถและลักษณะของความเป็นผู้นำในระดับท้องถิ่น และยังได้รับแรงผลักดันในระดับมหภาคเช่น เศรษฐกิจ สังคมอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลบางประเทศอาจจะต้องใช้กลยุทธ์เพื่อกระตุ้นความร่วมมือของชุมชน ในขณะที่ รัฐบาลบางประเทศอาจต้องระงับหรือหันเหกิจกรรมของชุมชน เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันและเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเมือง

นอกจากนี้ การสนับสนุนด้านการเงินของชุมชนยังมีความสำคัญในแง่ที่เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากประชาชนที่ต้องชำระค่าบริการเองมักจะมีใจต่อบริการนั้นมากกว่าประชาชนที่ได้รับบริการแบบได้เปล่า สมาชิกการกระจายอำนาจทางการศึกษา บทบาทของชุมชนในการสนับสนุนด้านการเงินของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ย่อมสนับสนุนให้ลูกหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนนั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้น ยังมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับผลการเรียนการสอนของครู หลักสูตรและการดำเนินการอื่นๆ ของโรงเรียน ซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Schaeffer 1994) ด้วยเหตุนี้ ขอบข่ายในการให้การสนับสนุนด้านการเงินของชุมชนจึงอาจเป็นตัวชี้บ่ง ขอบเขตความต้องการทางการศึกษาในด้านต่างๆ ของชุมชนก็ได้งานวิจัยเรื่องนี้เริ่มต้นจากการสำรวจตรวจสอบปริมาณ ลักษณะและกลไกในการให้การสนับสนุนด้านการเงินของชุมชนในประเทศต่างๆ จากนั้นจึงอภิปรายถึงนโยบายของรัฐบาลและผู้ที่กำหนดนโยบาย เพื่อนำไปสู่การพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับมาตรการจูงใจมาตรการชี้แนะและมาตรการควบคุมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการเสนอแนะและประเมินกลยุทธ์ที่ใช้ในประเทศต่างๆ ด้วย ส่วนอีกบทหนึ่งจะเน้นความสำคัญของการติดตามและการประเมินผล บทสุดท้ายของเอกสารฉบับนี้ ได้สรุปบทเรียนต่างๆ เกี่ยวกับการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

07. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). *สรุปความจากเอกสารเรื่อง: โครงสร้างระบบการเงินเพื่อการศึกษาของมลรัฐ 1*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก http://www.onec.go.th/publication/4213004/finan_struc.pdf.

เอกสารฉบับนี้กล่าวถึงโครงสร้างระบบการเงินเพื่อการศึกษาของมลรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา โดยมีประเด็นหลักเกี่ยวกับระบบการจัดสรรเงินรายได้ระหว่างรัฐ (intergovernmental revenue transfer) ในรูปเงินอุดหนุน (grants) ตลอดจนวิธีการคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาประเภทต่างๆ ที่แต่ละมลรัฐเลือกใช้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เขตการศึกษาท้องถิ่น (local school districts) และเด็กนักเรียนในแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนจากมลรัฐอย่างเสมอภาค (equity) การวางแผนระบบการเงินเพื่อการศึกษาของมลรัฐจะพิจารณาความเสมอภาคในการจัดสรรเงินอุดหนุนร่วมกับ 4 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. ระดับบริการการศึกษาที่รัฐให้เป็นหลักประกันแก่ประชาชน
2. การคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายในการให้บริการการศึกษา (cost determination of educational services)
3. ความรับผิดชอบด้านการเงินของมลรัฐและท้องถิ่น
4. การกำหนดศักยภาพทางการเงิน (fiscal capacity determination)

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

08. Jay G. Chambers. (1997). *Geographic Variations in Public School's Costs*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548, จาก <http://www.nces.ed.gov/pubs98/9804.pdf>.

เอกสารเรื่อง Geographic Variations in Public School's Costs. หรือ ผลการศึกษาต้นทุนของโรงเรียนรัฐที่แปรผันตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางการศึกษาของมลรัฐต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์ของการใช้จ่ายที่คิดจากตัวเงิน กับมูลค่าที่แท้จริงของการใช้จ่ายโดยปรับค่าต้นทุนผลการศึกษาที่ปรากฏ อยู่ในตารางต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินระดับความไม่เท่าเทียมกันในการจัดทรัพยากรการศึกษาของสหรัฐฯ ได้ดังนี้

- การแปรผันของต้นทุน (Variations in costs) ต้นทุนค่าใช้จ่ายสำหรับปัจจัยการศึกษาในมลรัฐต่างๆ มีความแตกต่างกันตั้งแต่ 1 ถึง 2.7 เท่า

- การแปรผันของค่าใช้จ่ายที่คิดจากตัวเงิน (Variations in actual expenditures) มีความแตกต่างกันระหว่าง มลรัฐต่างๆ ประมาณ 1 ถึง 3 เท่า โดยมลรัฐที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดจะมีค่าใช้จ่ายที่คิดเป็นตัวเงินสูงเป็น 3 เท่าของมลรัฐที่มี ค่าใช้จ่ายต่ำสุด และเมื่อเปรียบเทียบมลรัฐ ณ ระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90 กับที่ 10 พบว่า มีความแตกต่างกันตั้งแต่ร้อยละ 1 ถึง 1.7 หรือ 1.8 ในปีการศึกษาต่างๆ

- การแปรผันของค่าใช้จ่ายที่คิดจากมูลค่าที่แท้จริง (Variations in real expenditures) การปรับค่าความแตกต่าง ของต้นทุนเพื่อคิดมูลค่าที่แท้จริง ทำให้ได้ค่าใช้จ่ายที่แท้จริงต่อหัวของมลรัฐต่างๆ แตกต่างกันตั้งแต่ 1 ถึง 2.4 หรือ 2.6 เท่า ซึ่งการใช้ข้อมูลค่าใช้จ่ายที่ปรับค่าต้นทุน จะลดความไม่เท่าเทียมกันในการจัดสรรทรัพยากรสำหรับบริการการศึกษาของมลรัฐ ต่างๆ ให้น้อยลง

- การประยุกต์ใช้ (Implications) ผลการศึกษาที่ได้ถูกนำมาประกอบการพิจารณาจัดสรรปัจจัยการศึกษาสำหรับ ให้บริการการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในมลรัฐต่างๆ

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : SD) ของดัชนีค่าใช้จ่าย จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของ การกระจายของทรัพยากรทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ปรับหรือยังไม่ปรับต้นทุนค่าใช้จ่ายตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยพบว่ากรณีที่ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 100 ดัชนีค่าใช้จ่ายที่ยังไม่ได้ปรับต้นทุน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงจาก 25.8 ในปีการศึกษา 2530-31 เป็น 24.5 ในปีการศึกษา 2536-37 ในขณะที่เมื่อปรับค่าต้นทุนแล้ว ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลดลงจาก 19.5 ในปีการศึกษา 2530-31 เป็น 17.8 ในปีการศึกษา 2536-37 แสดงให้เห็นถึงการลดลงของระดับ ความไม่เท่าเทียมกันของค่าใช้จ่ายสำหรับปัจจัยการศึกษาในมลรัฐต่างๆ และจากการพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในรูปร้อยละของค่าเฉลี่ย (ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน) พบว่าการเปลี่ยนจากค่าใช้จ่ายที่คิดจากตัวเงิน (actual spending) เป็นค่าใช้จ่ายที่คิดจากมูลค่าที่แท้จริง (real spending) ได้ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผันลดลง หรือทำให้ ความไม่เท่าเทียมกันในการจัดสรรบริการการศึกษาในมลรัฐต่างๆ มีลดลงด้วย

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

09. รุ่ง แก้วแดง. (มปป.). การลงทุนการศึกษาของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548, จาก http://www.drrung.com/article/page_articles3.html.

เอกสารเรื่องการลงทุนทางการศึกษาของประเทศไทย มีเนื้อหาเกี่ยวกับงบประมาณของประเทศไทยที่ใช้เพื่อจัดการศึกษา มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

แผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 1-7 ประเทศไทยได้เน้นการลงทุนเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวพบว่าเกิดผลเสียกับประเทศชาติ ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงได้หันมาเน้นในเรื่องของการพัฒนาคนหรือยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีความเชื่อว่าหากคนได้รับการพัฒนา ได้รับการศึกษาที่ดีจะช่วยพัฒนาประเทศชาติ พัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมให้กลมกลืนด้วยกันได้ การพัฒนาคนจะต้องปรับการศึกษาขั้นพื้นฐานและต้องเร่งพัฒนาการศึกษาในแต่ละระดับดังนี้

1. ระดับก่อนประถมศึกษา จะต้องจัดบริการทางการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีให้ได้ครบทุกคนในปี 2544

2. ระดับประถมศึกษา จะต้องลดอัตราการออกกลางคันและจัดการศึกษาให้กับกลุ่มด้อยโอกาสและผู้พิการให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะต้องจัดการศึกษาสำหรับเด็กให้เข้าเรียนได้ครบทุกคน

4. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องจัดการศึกษาให้ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5. ระดับอุดมศึกษา กำหนดเป้าหมายการศึกษาของประชากรอายุ 18-24 ปี จะต้องรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 25 และยังคงผลิตบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้น

การที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนฯ 8 ได้นั้น งบประมาณทางการศึกษาของประเทศจะต้องมีการลงทุนไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา(2519-2539) สัดส่วนของงบประมาณเพื่อการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 3.2-3.7 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มุ่งงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งอยู่ที่ค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 5-6 การลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทยจึงอยู่ในระดับต่ำมาโดยตลอด สำหรับงบประมาณปี 2541 ถึงแม้ว่าสัดส่วนของงบประมาณจะได้เพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 4 ของ GDP แล้วก็ตามแต่ถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่จะต้องรับเพิ่มขึ้นเพื่อขยายกำลังแรงงานและการพัฒนาฝีมือแรงงานของประเทศแล้ว นับว่ายังขาดแคลนงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์อีกจำนวนมาก

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา การลงทุน

10. รุ่ง แก้วแดง. (มปป.). วิฤติเศรษฐกิจกับผลกระทบต่อการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548 จาก http://www.drrung.com/article/page_articles27.html.

เอกสารเรื่องวิฤติเศรษฐกิจกับผลกระทบต่อการศึกษา มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิฤติเศรษฐกิจกับการศึกษา มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผู้ปกครอง วิกฤติเศรษฐกิจทำให้ผู้ปกครองส่วนมากมีรายได้น้อยลง บางคนอาจต้องตกงาน ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยลงอาจจะแก้ปัญหาเบื้องต้นด้วยการให้บุตรออกจากโรงเรียนหรือไม่ส่งเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ผู้ปกครองที่ตกงานจำเป็นต้องให้บุตรออกจากโรงเรียนเพราะไม่สามารถหาเงินมาเป็นค่าเล่าเรียน ทำให้เด็กจำนวนมากขาดโอกาสทางการศึกษา

2. สถานศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชนก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะสถานศึกษาเอกชนจะได้รับผลกระทบมากเพราะสถานศึกษาเอกชนอยู่ได้ด้วยค่าเล่าเรียนจากผู้ปกครอง หากผู้ปกครองมีรายได้น้อยลงหรือไม่มีรายได้ สถานศึกษาเหล่านี้จะต้องเลิกกิจการ

3. ผู้เรียน ส่วนหนึ่งอาจต้องออกจากโรงเรียนไปอย่างที่กล่าวมาแล้ว ส่วนที่ยังอยู่ในระบบการศึกษาจะต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ค่าเล่าเรียนแพงขึ้น ค่าอุปกรณ์การเรียนแพงขึ้น

4. ผู้สำเร็จการศึกษา ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจจะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนมากกลายเป็นคนว่างงาน

5. ครู ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศ ภายใต้ภาวะวิกฤติครูอาจจะต้องหารายได้เพิ่มทางอื่นมาเสริมเพื่อให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว

จะเห็นได้ว่าผลกระทบของวิกฤติทางเศรษฐกิจต่อการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และกระทบคนไทยทุกกลุ่ม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องรีบศึกษาผลกระทบนี้อย่างจริงจังเพื่อหาทางแก้ไขอย่างต่อเนื่องและมีมาตรการที่เป็นรูปธรรม

หัวเรื่อง ปัญหางบประมาณการศึกษา, แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

11. รุ่ง แก้วแดง. (มปป.). ท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548, จาก http://www.drrung.com/article/page_articles14.html.

เอกสารเรื่องท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

ขณะนี้มีบุคคลบางกลุ่มเข้าใจคลาดเคลื่อนในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดความสับสนในกลุ่มครู โดยเฉพาะครูประถมศึกษา แท้ที่จริงแล้วบทบาทของท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาได้มีระบุไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคือโรงเรียนนั่นเองซึ่งเป็นนิติบุคคลที่สามารถดำเนินการได้ครบวงจรด้วยตนเอง ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมที่จะจัดการศึกษาได้เองในปัจจุบันมี 3 องค์กรคือ กรุงเทพมหานคร 2. เมืองพัทยา 3. เทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลมหานคร ซึ่งปัจจุบันก็ได้จัดการศึกษาอยู่แล้ว ส่วนองค์กรการบริหารส่วนตำบล(อบต.) นั้นขณะนี้ยังไม่มีอำนาจจัดการศึกษา ถ้า อบต. จะเข้ามาจัดการศึกษาก็จะต้องแก้ไข พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนตำบลให้มีอำนาจจัดการศึกษาก่อนจึงจะดำเนินการได้

โดยสรุปแล้ว พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับนี้มุ่งเน้นให้การจัดการศึกษา ดำเนินถึง
ประโยชน์ของผู้เรียนและผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่คืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน
หัวเรื่อง ปัญหางบประมาณการศึกษา, การระดมทรัพยากร

12. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2540*. สืบค้น
เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2548. จาก [http://www.onec.go.th/publication/4019001/
rtec2540_c.htm](http://www.onec.go.th/publication/4019001/rtec2540_c.htm).

เอกสารเล่มนี้ได้จัดทำขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ เพื่อรายงาน
สภาวะภาพและผลของการจัดการศึกษาต่อประชาชน ให้ประชาชนได้รู้และเข้าใจถึงสภาพที่เป็นจริง
ของการศึกษาไทย มีเนื้อหาโดยสรุปเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณการศึกษาดังนี้

การจัดสรรงบประมาณการศึกษาในประเทศไทย ในปีงบประมาณ 2540(ตุลาคม2539-
กันยายน2540) เป็นปีที่มีการจัดงบประมาณการศึกษาสูงที่สุด คือ 199,801 ล้านบาทหรือร้อยละ
3.86 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในปี 2540 และมีอัตราเพิ่มจากปีงบประมาณ 2539 ร้อยละ
3.47 แต่ในปีงบประมาณ 2541 งบการศึกษามีอัตราที่ลดลงเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ เนื่องจาก
เกิดวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลได้ตัดงบประมาณปีพ.ศ. 2541 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2540
เป็นเงิน 1.82 แสนล้านบาทหรือลดลงร้อยละ 18.5 และกระทรวงศึกษาธิการถูกตัดงบร้อยละ 10.7
เหลือ งบ 148,577.1 ล้านบาท ทบวงมหาวิทยาลัยถูกตัดงบร้อยละ 16.4 เหลืองบ 32,900.8 ล้าน
บาท ส่วนงบด้านการศึกษาที่ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทยประมาณ 9 พันล้านบาท ยังหาตัวเลขไม่
ได้ว่าตัดไปเท่าใด กล่าวโดยรวมคือ งบประมาณการศึกษาปีงบประมาณ 2541 ต่ำกว่างบการศึกษาปี
งบประมาณ 2540 เกือบ 2 หมื่นล้านบาท และต่ำกว่าร่างงบประมาณ 2541 ก่อนถูกตัดเกือบ 3 หมื่น
ล้านบาท

กล่าวโดยเปรียบเทียบกับประเทศเอเชียตะวันออกอื่น ๆ ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมารัฐบาลไทย
จัดสรรงบการศึกษาสูงปานกลาง ไม่ว่าจะเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ร้อยละ 3.4-3.8)
หรือเทียบกับงบประมาณรวมของรัฐบาล (ร้อยละ 18-20) แต่ยังต่ำกว่าประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม
เช่น คานาดา ฝรั่งเศส นอร์เวย์ สหรัฐ ญี่ปุ่น ฯลฯ ซึ่งจัดสรรงบประมาณการศึกษาของรัฐประมาณ
ร้อยละ 5-9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ แต่ถ้าพิจารณาในแง่งบประมาณด้านการศึกษาต่อหัว
ของประชากรของไทย ซึ่งมีประชากรมาก 60 ล้านคนได้รับงบประมาณต่อหัวต่ำกว่าประเทศพัฒนา
อุตสาหกรรม และประเทศที่เศรษฐกิจกำลังขยายตัวค่อนข้างมาก คือจากการเปรียบเทียบ 46
ประเทศ ประเทศไทยได้รับงบประมาณการศึกษาต่อหัวประชากรอยู่ลำดับ 39 และถ้าเทียบเป็นตัว
เงินแล้ว ของไทยได้ 92 ดอลลาร์ต่อคน เทียบกับสิงคโปร์ 764 ดอลลาร์ต่อคน ไต้หวัน 688 ดอลลาร์
ต่อคน (ปี 2537)

หัวเรื่อง การลงทุน

13. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รวมนโยบายการศึกษาของรัฐ ปี 2475-2535. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2548. จาก <http://www.onec.go.th/publication/4201002/introduction.html>.

หนังสือเรื่อง รวมนโยบายการศึกษาของรัฐ ปี 2475 - 2535 นี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามแผนพัฒนา คลังสารสนเทศ เอกสารในแผนปฏิบัติงาน ของศูนย์ประสานงานและการปฏิบัติการ ของระบบสารสนเทศ เพื่อการศึกษาและแผน ปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2535 ของกองสารสนเทศ โดยรวบรวมนโยบายการศึกษาของรัฐบาล จากคลังนโยบายและ แผนการศึกษา (EDPLAN) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำแถลงนโยบายของรัฐบาล ตั้งแต่คณะรัฐบาลคณะที่ 1 พ.ศ. 2475 - คณะ รัฐบาล คณะที่ 52 พ.ศ. 2535 เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษา นักวิจัย ครู อาจารย์ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา, การลงทุน

14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ทรัพยากรเพื่อการศึกษา(Educational Resources). สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.onec.onec.go.th/publication/4013001/index.htm>.

โดยทั่วไป “ ทรัพยากรทางการศึกษา ” ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์การเงินและการลงทุนการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรที่มีใช้การเงิน (Non - financial resources) และทรัพยากรทางการเงิน (Financial resources) ในความหมายแรก ทรัพยากรที่มีใช้การเงินครอบคลุมปัจจัยการผลิตหลัก ๆ คือ ที่ดิน แรงงาน ทุนและการประกอบการ ตามนัยนี้ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงรวมถึงบุคลากร ที่ดิน อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน และการผสมผสานการใช้ปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การวิเคราะห์ทรัพยากรทางการศึกษาในมุมมองข้างต้นจะมุ่งเน้นไปที่ทรัพยากรที่มีใช้การเงิน เช่น ครู และที่ดินเพื่อการศึกษา เป็นต้น

ทรัพยากรทางการศึกษาในความหมายที่แคบ คือ ปัจจัยนำเข้า (input) ที่นำไปใช้เพื่อจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทภายในสังคม ปัจจัยนำเข้านี้ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปของเงินงบประมาณทั้งด้านรายจ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำ เช่น เงินเดือนและค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์กับรายจ่ายด้านการลงทุน ทรัพยากรทางการศึกษาในความหมายที่กว้าง คือ ปัจจัยนำเข้า (input) และปัจจัยกระบวนการจัดการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พิจารณาในแง่ทรัพยากรทางการศึกษาจึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะงบประมาณทางการศึกษา หากรวมถึงการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการตั้งและระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุนส่งเสริม เกื้อหนุนการศึกษาในรูปลักษณะต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเม็ดเงิน หรืออุปกรณ์ หรือเวลา (time) ที่จัดเป็นการให้โอกาสทางการศึกษาทั้งในแง่ของสละเวลามาให้บริการทางการศึกษาจากบุคคลภายในสังคมซึ่งมิใช่ ครู-อาจารย์ ประจำ นอกจากนั้นทรัพยากรทางการศึกษายังหมายรวมถึง ทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนคลื่นวิทยุ โทรศัพท์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ตที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาด้วย.

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา, การระดมทรัพยากร

15. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). ข้อเสนอเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรระดับโรงเรียนในการสำรวจข้อมูลโรงเรียนและบุคลากร (A proposal for Collecting School-Level Resource Data on the Schools and Staffing Survey). สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2548. จาก <http://www.onec.go.th/publication/4213011/s97010.pdf>.

เอกสารเรื่องข้อเสนอเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรระดับโรงเรียนในการสำรวจข้อมูลโรงเรียนและบุคลากร มีเนื้อหาโดยสรุปดังต่อไปนี้

ศูนย์สถิติการศึกษาแห่งชาติ (NCES) ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาระดับชาติของโรงเรียนรัฐและเอกชนมาตั้งแต่ปี 1987 ด้วยการสำรวจข้อมูลบุคลากรและโรงเรียนซึ่งจะมีการสำรวจ 4 ครั้งในระหว่างปี 1999-2000 วัตถุประสงค์เพื่อจัดเตรียมรายละเอียดและภาพรวมของการศึกษาระดับท้องถิ่น โรงเรียน ผู้บริหาร และครู การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจดังกล่าวทำให้ได้คำตอบที่เป็นประโยชน์หลายประการ แต่ในการวิเคราะห์ได้พบข้อจำกัดอันเนื่องมาจากข้อคำถามที่ตายตัว ทำให้ได้ข้อมูลที่จำกัดในหลายๆ เรื่องรวมทั้งเรื่องเงินและทรัพยากรทางการศึกษาด้วย

เอกสารนี้ได้จัดทำข้อเสนอเพื่อขยายการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรและการเงินให้เป็นส่วนหนึ่งของการสำรวจข้อมูลบุคลากรและโรงเรียน ข้อเสนอดังกล่าวมีองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อเสนอเพื่อการเก็บข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนเพิ่มเติมจากการสำรวจข้อมูลที่ทำไว้เดิม เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการจัดสรรทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญและมีสัดส่วนเกินกว่า 85% ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของโรงเรียน ส่วนที่ 2 เป็นข้อเสนอเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่ายทั้งหมดของแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจข้อมูลบุคลากรและโรงเรียน ข้อมูลที่เก็บตามข้อเสนอนี้จะแยกจากข้อมูลการเงินเพื่อการศึกษาอื่นๆ

นอกจากนี้เอกสารนี้ยังนำเสนอให้เห็นความสอดคล้องของข้อมูลทรัพยากรและค่าใช้จ่ายของโรงเรียนกับโครงร่างข้อเสนอซึ่งนำไปพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลของการสำรวจข้อมูลบุคลากรและโรงเรียนด้วย

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา, การระดมทรัพยากร

16. ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2541). แนวนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548. จาก <http://www.onec.go.th/publication/4001001/index.htm>.

หนังสือเรื่องรายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษา” เป็นรายงานสรุปผลการวิจัยที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการนำเสนอแนวคิด ข้อมูล และข้อเสนอแนะสำหรับเป็นข้อมูลการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี มีเนื้อหาโดยสรุปดังต่อไปนี้

ในการศึกษาแนวโน้มนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษาของต่างประเทศ พบว่าประเทศที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ของตนเอง (English-Speaking Countries) นั้น เน้นที่ความทันสมัย ความเป็นสากลและความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติในการกำหนดนโยบายจึงเน้นการเรียนการสอนให้คิดสร้างสรรค์ การบริหารแบบกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งมีหลักประกันในเชิงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ในขณะที่ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออก (East-Asia Countries) คือ ญี่ปุ่นและเกาหลีและประเทศสังคมนิยม (Socialist-Countries) คือ จีนและเวียดนาม นั้น ส่วนหนึ่งเน้นความทันสมัย เน้นนานาชาติและความเป็นสากล แต่ขณะเดียวกันก็ยังต้องการคงวัฒนธรรม เอกลักษณ์ความดี ความงามของประเทศตนเองพร้อมทั้งเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมอยู่ด้วยควบคู่กันไป ส่วนของไทยนั้นก็สะท้อนภาพแนวโน้มนโยบายของเอเชียชัดเจนคือ ส่วนหนึ่งต้องการความทันสมัยตามกระแสนานาชาติ อีกส่วนหนึ่งต้องการคงเอกลักษณ์ของไทยด้วยการกลับไปหาภูมิปัญญาพื้นฐานของไทย ทั้งในเชิงการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ ความหลากหลายจึงเกิดขึ้นอย่างชัดเจนตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม

โดยเหตุนี้นโยบายพื้นฐานจึงต้องสะท้อนความเป็นจริงคือ การเน้นไปที่ศักยภาพของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เติบโตเต็มที่สูงสุดตามศักยภาพของเขาเพื่อให้ความพร้อมที่จะเด่นได้ ในทุกสภาพการณ์ การคิด การสร้างสรรค์ การพัฒนา จึงเป็นเรื่องสำคัญควบคู่ไปกับศักยภาพในการเรียนอยู่อย่างต่อเนื่อง สัมพันธ์กับสังคมและการดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทัน มีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมไทยให้ก้าวหน้าเทียบทันกับนานาชาติได้ การจะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว จึงต้อง

1. ให้มีแหล่งของการเรียนรู้อย่างกว้างขวางทุกด้าน ทุกแห่งและทุกเวลา ไม่จำกัดเพียงแต่โรงเรียน

2. การเรียนรู้เหล่านั้นจะต้องสร้างความแข็งแกร่งให้กับสังคมไทยได้

3. การจัดการศึกษาต้องกระจายอำนาจให้ชุมชน

4. ให้ชุมชนและทุกคนในสังคมมีความรับผิดชอบในเรื่องของการศึกษาร่วมกัน

5. พร้อมทั้งให้มีทางเลือกที่หลากหลาย

6. ในขณะเดียวกันก็มีการประกันคุณภาพที่สอดคล้องกับธรรมชาติและชุมชน

7. ในประการสุดท้ายรัฐจะต้องสนับสนุนการศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลายควบคู่กันไป นอกจากนั้นการที่จะให้แนวคิดนี้เกิดผลในทางปฏิบัติ นอกจากการจัดทำเป็นกฎหมายแล้วต้องส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ในเรื่องเหล่านี้กับ สถาบันครูศึกษาและกับสังคมอย่างกว้างขวางด้วยพร้อมกันไป

หัวเรื่อง แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา, การลงทุน

17. ศูนย์ประสานงาน PBB. (2544, ตุลาคม). ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB). สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.bb.go.th/faq2/fq/bd008.htm>.

บทความนี้เป็นการสรุปย่อเนื้อหาของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งจะถูกนำมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษา ในบทความได้ให้ความหมายของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

(Performance-Based Budgeting: PBB) คือวิธีการที่เป็นระบบมีการระบุพันธกิจขององค์กร เป้าหมายและวัตถุประสงค์และมีการประเมินผลสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ โดยการเชื่อมโยงข้อมูลไปสู่การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management) และเป็นระบบงบประมาณที่กำหนดให้มีการดำเนินงานจัดสรรงบประมาณและการจัดการที่เน้นผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ที่เกิดขึ้น โดยผลผลิตคือสิ่งของหรือบริการที่เป็นรูปธรรมหรือรับรู้ได้

สิ่งสำคัญในการจัดทำงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานคือการวัดผลการดำเนินงาน (Performance Measures) ที่เป็นการกำหนดหน่วยนับในการตรวจวัดและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งการวัดผลนั้นจะต้องชัดเจน สมบูรณ์ สามารถใช้ได้จริงเหมาะสมกับเวลา

จากหลักการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู บุคลากรในพื้นที่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ของแต่ละโรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน ขั้บริหารงบประมาณ และขั้รายงานผล โดยมุ่งเน้นผลสำเร็จของงานและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

หัวเรื่อง งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB)

18 .Lauri Peternick; and Becky A. Smerdon. *Using Cost and Need Adjustment to Improve the Measurement of School Finance Equity*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://nces.ed.gov/pubs98/dev97/98212j.html>.

บทความนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการหาเกณฑ์ตัวใหม่สำหรับการวัดความเสมอภาคทางการศึกษาโดยสาระโดยสรุปดังนี้

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการศึกษาวิเคราะห์ถึงความไม่เท่าเทียมกันทางการเงินเพื่อการศึกษา โดยมีเกณฑ์สำหรับปรับค่าใช้จ่ายเพื่อวัดความเสมอภาคทางการศึกษาให้ถูกต้องยิ่งขึ้นคือ

1. การปรับต้นทุนค่าใช้จ่ายโดยการถ่วงน้ำหนักด้วยความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียนกลุ่มต่างๆ (Weighted Pupil Adjustment) จากการที่โรงเรียนแต่ละแห่งได้รับงบประมาณจากภาษีทรัพย์สินที่มีความแตกต่างกันในแต่ละเขตการศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยความแตกต่างที่เกิดขึ้นมิได้มีเพียงอายุของนักเรียน สรีระทางร่างกาย หรือจิตใจ แต่ยังรวมถึงฐานะความได้เปรียบ/เสียเปรียบทางสังคมของเด็กด้วย รัฐจึงได้จัดกองทุนสมทบให้กับเด็กด้อยโอกาส ด้วยการใช้ค่าถ่วงน้ำหนักในการหาจำนวนเงินที่จะจัดสรรไปให้โรงเรียนต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะได้รับในอัตรา 1.2 หรือ 2.3 เท่าของนักเรียนปกติ

2. การปรับต้นทุนค่าใช้จ่ายด้วยดัชนีต้นทุนทางการศึกษา ดัชนีต้นทุนทางการศึกษาได้ถูกนำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ทรัพยากรใน 2 แนวทางคือ 1) เพื่อคาดประมาณเงินทุนที่ต้องการสำหรับการจัดการศึกษา และ 2) เพื่อคาดคะเนจำนวนเงินที่จะให้นักเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาในภูมิภาคต่างๆมีคุณภาพทัดเทียมกัน โดยจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ดัชนีแต่ละตัวมีบริบทและวิธีการ

ที่แตกต่างกัน โดยมีแนวคิดเพื่อคำนวณหาต้นทุนและทรัพยากรทางการศึกษาที่มีความถูกต้องและเหมาะสมในพื้นที่ต่างๆ

หัวเรื่อง การคำนวณต้นทุน, การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา

19. รุ่ง แก้วแดง. (มปป.). งบประมาณการศึกษาปี 2541 ของประเทศสหรัฐอเมริกา. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก http://www.drrung.com/article/page_articles8.html.

บทความเรื่องงบประมาณการศึกษาปี 2541 ของประเทศสหรัฐอเมริกากล่าวถึงการจัดการศึกษาที่เป็นบทบาท อำนาจ หน้าที่ของท้องถิ่น รัฐบาลกลางมีหน้าที่เพียงสนับสนุนการจัดการศึกษาในภาพรวมและกำหนดนโยบายหลักๆ เท่านั้น ประเด็นที่น่าสนใจจากการจัดทำงบประมาณการศึกษาปี 2541 ของประเทศสหรัฐอเมริกาคือ งบประมาณการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉลี่ยมาจาก รัฐบาลกลางร้อยละ 8.8 รัฐบาลมลรัฐร้อยละ 34.1 รัฐบาลท้องถิ่นร้อยละ 2.6 แต่มีรายได้อื่นๆ ถึงร้อยละ 62.4 ซึ่งส่วนใหญ่มาจากค่าเล่าเรียนนักศึกษาและงานวิจัย รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ออกพระราชบัญญัติกฎหมายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาคือ Goals 2000: Educate America Act โดยมีเหตุผลและความจำเป็นเพื่อปฏิรูปการศึกษาในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1. เพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี ค.ศ. 2000 โดยจัดงบประมาณเป็นจำนวน 620 ล้านดอลลาร์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 26 เพื่อสนับสนุนมลรัฐและท้องถิ่นในการกำหนดมาตรฐานที่เป็นเลิศ (Standard of Excellence) และนำไปสู่การปฏิบัติตลอดจนปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของชาติ (National Education Goals)

2. การปฏิรูปเทคโนโลยี จัดสรรงบประมาณจำนวน 500 ล้านดอลลาร์ สำหรับให้โรงเรียนบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตร เพื่อให้เด็กอเมริกันทุกคนใช้ internet เป็น ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาได้ออกพระราชบัญญัติ Telecommunication Act 1996 เพื่อสนับสนุนการใช้ internet ด้วย

3. สหรัฐอเมริกาได้เพิ่มงบประมาณเป็น 2 เท่าสำหรับโรงเรียน Charter School ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลที่มีอิสระในการปกครองตนเอง เพื่อขยายโรงเรียนประเภทนี้ให้มากขึ้น สำหรับเป็นทางเลือกให้ผู้ปกครองเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับลูก

4. การให้เงินอุดหนุนระดับอุดมศึกษา จัดสรรงบประมาณ 7.6 พันล้านเหรียญหรือร้อยละ 29 เพื่อช่วยให้นักศึกษามีโอกาสเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้น

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า การจัดทำงบประมาณเพื่อการศึกษาของสหรัฐอเมริกามีลักษณะเด่น ดังนี้ คือ การจัดสรรงบประมาณมีความสอดคล้องกับนโยบายของประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับนโยบายรัฐบาลและการปฏิรูปการศึกษาของสหรัฐอเมริกา มีความชัดเจน มีกฎหมายรองรับและมีการสนับสนุนด้วยงบประมาณ เพื่อให้มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและตรงประเด็น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปฏิรูปการศึกษามุ่งบรรลุผลสำเร็จ

หัวเรื่อง กระบวนการงบประมาณการศึกษา, การจัดสรรงบประมาณการศึกษา, เงินอุดหนุน

20. อัจฉราพร แพลนนาท. (2541). ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539). สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548 จาก <http://www.thaiedresearch.org/result/info2.php?id=6292>.

เอกสารฉบับนี้เป็นงานวิจัยเรื่องค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในส่วนที่เป็นงบดำเนินการและงบประมาณแผ่นดินจำแนกตามรายวิชา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาภาคปกติระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา ในปีงบประมาณ 2535–2539 คือ ภาคเรียนที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 และภาคฤดูร้อนของปีการศึกษา 2535–2539 จำนวน 5,809 คน ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นข้อมูลด้านการเงินและข้อมูลด้านจำนวนนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลวิจัยพบว่า

1. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีรายจ่ายจริงของงบดำเนินการใน 2 แผนงาน คือ แผนงานบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา และแผนงานจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 205,064,584 บาท จำนวนนี้เป็นงบประมาณแผ่นดิน จำนวน 178,893,854 บาท (ร้อยละ 87) และงบประมาณเงินรายได้ จำนวน 26,170,730 บาท (ร้อยละ 13)
2. ค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษา โดยเฉลี่ยมีค่าเฉลี่ย จำนวน 48,914 บาท/หัวนักศึกษา งานจัดการศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร มีค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษาสูงสุด จำนวน 103,649 บาท/หัวนักศึกษา รองลงมา งานจัดการศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีชนบท จำนวน 64,561 บาท/หัวนักศึกษา งานจัดการศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์และสาขารณสุขศาสตร์ จำนวน 60,371 บาท/หัวนักศึกษา งานจัดการศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ จำนวน 26,330 บาท/หัวนักศึกษา งานจัดการศึกษาสาขาวิชาสิ่งแวดล้อม จำนวน 19,760 บาท/หัวนักศึกษา และงานจัดการศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ 18,814 บาท/หัวนักศึกษา

3. ค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาโดยเฉลี่ยในส่วนของงบประมาณแผ่นดิน จำแนกตามหมวดรายจ่าย พบว่าค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นหมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราว (ร้อยละ 65.87) รองลงมาเป็นหมวดค่าตอบแทน ใช้สอย วัสดุ และเงินอุดหนุน (ร้อยละ 32.66 และ 1.47) และในส่วนงบประมาณเงินรายได้ ส่วนใหญ่เป็นหมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราว (ร้อยละ 41.37) รองลงมาเป็นหมวด ค่าตอบแทน ใช้สอย วัสดุ และเงินอุดหนุน (ร้อยละ 40.25 และ 18.38) ตามลำดับ

4. ค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษา ในกลุ่มสาขาวิชา พบว่า สาขาวิชาเทคโนโลยีชนบท มีค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาสูงสุด จำนวน 65,068 บาท/หัวนักศึกษา รองลงมาได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 59,313 บาท/หัวนักศึกษา สาขาวิชาศาสตร์คอมพิวเตอร์ จำนวน 26,389 บาท/หัว

นักศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม จำนวน 22,024 บาท/หัวนักศึกษา และสาขาวิชา
คณิตศาสตร์และสถิติ จำนวน 18,778 บาท/หัวนักศึกษา ตามลำดับ

5. แนวโน้มค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาส่วนใหญ่ ของงบ
ประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ ใช้จ่ายในหมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราว
ครองลงมาเป็นค่าตอบแทน วัสดุ และเงินอุดหนุน ตามลำดับ

6. แนวโน้มค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาจากงบประมาณในส่วนที่ไม่รวมงบประมาณหมวด
เงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราว ในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2535 – 2539) พบว่า คณะวิทยา
ศาสตร์และเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาของงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้
จากหมวดค่าตอบแทน วัสดุ ครองลงมาเป็นหมวดเงินอุดหนุน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยต่อหัว
นักศึกษา จากงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ พบว่า สาขาวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ
และสาขาวิชาเทคโนโลยีชนบท มีค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี ส่วนงบประมาณเงินรายได้
เพิ่มขึ้นและลดลงสำหรับสาขาวิชาศาสตร์คอมพิวเตอร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มีค่าเฉลี่ย
ต่อหัวนักศึกษาเพิ่มขึ้นและลดลง ระหว่างงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้

หัวเรื่อง เงินอุดหนุน, การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ, การลงทุน, การจัดสรรงบ
ประมาณการศึกษา, การคำนวณต้นทุน

ดรรชนี

ดรธรณีชื่อเรื่อง

หนังสือ

ดรธรณีชื่อเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- การงบประมาณ หลักทฤษฎีและแนววิเคราะห์เชิงปฏิบัติ(05)	85
- การจัดทำ อนุมัติและบริหารงบประมาณแผ่นดิน (ทฤษฎีและปฏิบัติ) (03)	83
- การเปรียบเทียบสมรรถนะ คู่มือสำหรับมหาวิทยาลัยใน ประเทศออสเตรเลีย(22)	103
- การวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน(01)	81
- ความคิดในการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในรอบทศวรรษ(21)	102
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี(24)	104
- แนวทางการจัดระบบงบประมาณและการลงทุนเพื่ออุดมศึกษา(10)	91
- แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (23)	104
- เปิดประตูสู่ PBB ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน(06)	87
- แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)(20)	101
- มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน(07)	88
- ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 12 ปี (09)	90
- ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (21)	92
- ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์ : SPBB (Strategic Performance – based Budgeting)(18)	99
- รายงานการวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของ ประเทศไทย (28)	109
- รายงานการสัมมนา เรื่อง แนวทางการปฏิรูประบบบริหารการเงิน และการระดมทรัพยากรเพื่ออุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (16)	98

หนังสือ

ดรรชนีชื่อเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- รายงานผลการดำเนินโครงการนำร่องระดับชาติ เรื่องสถานภาพการ ปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง: บทเรียนและข้อเสนอแนะเชิง นโยบาย (26)	106
- รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2542/2543 พลิกสถานการณ์บน พื้นฐานกฎหมายปฏิรูปการศึกษา (17)	99
- รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2543/2544 ปฏิรูปการศึกษาอย่าง ไร เพื่อใคร เพื่ออะไร? (15)	97
- รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2544-2545:ฝ่าวิกฤติการปฏิรูปการ ศึกษาสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ (13)	95
- รูปแบบการจัดสรรเงินโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อให้เกิดความเสมอ ภาคและประสิทธิภาพ กรณีศึกษาจากประเทศออสเตรเลีย (14)	96
- รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ (08)	89
- วิธีการจัดสรรเงินจากรัฐบาลสหรัฐไปยังเขตการศึกษาในสหรัฐ อเมริกา (12)	93
- เศรษฐกิจการคลัง (04)	84
- สถิติการศึกษาของประเทศไทยปีการศึกษา 2544 (19)	100
- สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สถานศึกษาในประเทศไทย (29)	110
- สังคมได้อะไร จากการปฏิรูปการศึกษา (25)	106
- อำนาจอิสระของการบริหารมหาวิทยาลัยไทย (27)	108

งานวิจัย

ดรชชนี้ชื่อเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- ประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ 2541 ของโรงเรียนในสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. (06)	134
- การจัดสรรงบประมาณและการวิเคราะห์ต้นทุนสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา.(04)	132
- การใช้งบประมาณหมวดเงินอุดหนุนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2. (30)	155
- การบริหารงบประมาณอย่างมีคุณภาพในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักร ในประเทศไทย. (32)	156
- การบริหารแบบมุ่งเน้นผลการดำเนินงานในระบบบริการสุขภาพ.(09)	136
- การพัฒนาเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณสำหรับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด. (17)	142
- การพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา. (31)	155
- การพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา. (25)	150
- การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการวางแผนงบประมาณของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลมหาสารคาม(33)	157
- การวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อการศึกษาและสวัสดิการของเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทย. (26)	151
- การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายตามงบประมาณรายจ่ายหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 (13)	139
- การวิเคราะห์ต้นทุนและอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลในการลงทุนทางการศึกษาของบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.(05)	133
- การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อนโยบาย และการจัดสรรงบประมาณในการจัดการมัธยมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 (22)	147

งานวิจัย

ดรธรชนิชื่อเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- การศึกษาความคิดเห็นต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชลบุรี. (16)	141
- การศึกษาความพร้อมในการใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สหวิทยาเขตบรมราชชนนี 1(10)	137
- การศึกษาความสัมพันธ์ของผลิตภาพแรงงานกับการพัฒนาทางการศึกษาและงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2543.(03)	131
- การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการปฏิบัติงานด้านการวางแผนการศึกษา และงบประมาณ ของวิทยาลัยการอาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (27)	152
- การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานการจัดทำงบประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย.(12)	138
- การศึกษาสภาพงานวางแผนการศึกษาและงบประมาณในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 9. (29)	154
- การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานการเงินโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. (15)	140
- การออกแบบและพัฒนาระบบจัดทำงบประมาณแผ่นดินระดับรายการโดยใช้เทคโนโลยีเว็บ(35)	159
- ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารการเงินในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเพชรบุรี. (07)	134
- ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับกลางและผู้ปฏิบัติงานการเงิน ที่มีต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง (24)	148
- ความพร้อมและความคาดหวังต่อการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. (18)	143

งานวิจัย

ดรชนีชื่อเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- ความเสมอภาคของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2539- 2542. (20)	145
- ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงในส่วนที่เป็นงบ ดำเนินการปีงบประมาณ 2541 (23)	149
- ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วน ตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี (11)	138
- ปัญหาการบริหารงบประมาณของรัฐของแผนกศึกษาประจำแขวง/ กำแพงนครแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (01)	129
- ปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒตามทัศนะของผู้บริหารระดับกลางและ เจ้าหน้าที่การเงินและงบประมาณ(08)	136
- ปัญหาในการบริหารงานการเงินและพัสดุของโรงเรียน สังกัดสำนัก งานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง. (14)	140
- ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน/โครง การของผู้บริหารโรงเรียนระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12. (28)	153
- วิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (21)	146
- ศึกษาการใช้จ่ายงบประมาณในการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมุกดาหาร. (19)	144
- สภาพการปฏิบัติและปัญหาการงบประมาณโรงเรียนในสังกัดองค์กร สังคมชนบทกรุงเทพฯ และสังคมชนบทราชบุรี (02)	130

เอกสาร

อิเล็กทรอนิกส์	ดรชนีชื่อเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
-	การลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทย(03)	162
-	การลงทุนการศึกษาของประเทศไทย (09)	167
-	ข้อมูลทางการศึกษาของประเทศไทยต่าง ๆ ในเอเชียแปซิฟิก(01)	160
-	ข้อเสนอเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรระดับโรงเรียนในการสำรวจข้อมูลโรงเรียนและบุคลากร (15)	171
-	ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) (20)	175
-	งบประมาณการศึกษาปี 2541 ของประเทศสหรัฐอเมริกา (19)	174
-	ทรัพยากรเพื่อการศึกษา(Educational Resources) (14)	170
-	ท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ (11)	168
-	แนวนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษา (16)	172
-	รวมนโยบายการศึกษาของรัฐ ปี 2475-2535 (13)	170
-	ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) (17)	173
-	วิกฤติเศรษฐกิจกับผลกระทบต่อการศึกษา (10)	168
-	สภาวะการศึกษาไทย ปี 2540 (12)	169
-	สรุปความจากเอกสารเรื่อง: โครงสร้างระบบการเงินเพื่อการศึกษาของมลรัฐ 1 (07)	165
-	Decentralization of Education: Community Financing (06)	164
-	Does Money Matter? An Empirical Study Introducing Resource Costs and Student Needs to Educational Production Function Analysis (04)	163
-	Expenditures of Public Elementary and Secondary Schools (05)	163
-	Geographic Variations in Public School's Costs (08)	166
-	The Corporate Imperative : Results and Benefits of Business Involvement in Education : Executive Summary(02)	161
-	Using Cost and Need Adjustment to Improve the Measurement of School Finance Equity (18)	173

ดรธรณีชื่อผู้แต่ง

หนังสือ

ดรธรณีชื่อผู้แต่ง(ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- กมล สุดประเสริฐ (08)	89
- กลุ่มงานสถิติเพื่อการศึกษา (19)	100
- คณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา(23)	104
- จิรพัฒน์ เงามประเสริฐวงศ์ (22)	103
- จิรศักดิ์ ฉันทพานิชย์ (04)	84
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช(09,11)	90,92
- ณรงค์ สัจพจน์โรจน์(03)	83
- ธรรมเกียรติ กันอริ(17)	99
- ชีระ รุญเจริญ(29)	110
- นางลักษณ์ สุทธิวิวัฒน์พันธ์(05)	85
- บุญเสริม วิสกุล(10,27)	91,108
- พิณสุดา สิริขันธ์ศรี(28)	109
- วิทยา เขียงกุล.(15)	97
- ศักดิ์ชัย นิธิวิทยวิและคณะ(13)	95
- ศูนย์ประสานงานปรับระบบงบประมาณ(06,07)	87,88
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาการปฏิรูปการเงินการศึกษา(24)	104
- สมคิด เลิศไพฑูรย์(02)	82
- สำนักงานงบประมาณ(18)	99
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(01)	81
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(12,14,20)	93,96,101
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา(25)	106
- สำนักงานพัฒนาการเรียนรู้และเครือข่ายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม(26)	106
- อุดุลย์ วิริยเวชกุล(16)	98
- อมรวิทย์ นาคทรรพ(21)	102

ดรรชนีชื่อผู้แต่ง

บทความ

ดรรชนีชื่อผู้แต่ง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- กวี วงศ์พุ่ม(09)	118
- กองคลัง(05)	116
- ชาญ ดันติธรรมถาวร(15)	123
- ดิเรก ปัทมสิริ(02)	113
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์(14)	122
- นันทิกา สังขกุญชร;และสุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ(20)	127
- ประภาพรรณ วงศาโรจน์(12)	120
- ปราชญา กล้าผจญ(03)	114
- เปรมจิตต์ พฤกษ์พัฒนรักษ์(19)	126
- พิธิษฐ์ ชัยดิเรก(17)	124
- วัชนิพร เศรษฐสิกกโก(04)	115
- สำนักงบประมาณ(10,18)	119,125
- สำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา(13)	121
- สำนักมาตรฐานต้นทุนงบประมาณ(16)	124
- สุจิตรา อังคศรีทองกุล(08)	117
- สุนทรี ไ้วชนะวัฒน์(06)	116
- สุรพล นิติไกรพจน์(11)	120
- สุวรรณ หวังเจริญเดช(01)	112
- สุวัฒนา รัฐวัฒนพงศ์(07)	117

ดรรชนีชื่อผู้แต่ง

งานวิจัย

ดรรชนีชื่อผู้แต่ง(ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี(23)	149
- กองวิจัยการศึกษา(4)	132
- กาญจนา สัตย์สงวน(32)	156
- ขจีพรรณ หนูทิมทอง(3)	131
- คณินิจ ศรีชะไกรต(33)	157
- จันทรา จันท์พันแจ้(14)	140
- จิรวัดน์ แดงแก้ว(30)	155
- จุฑามาส พุ่มสวัสดิ์(7)	134
- ชำเลียง พุ่มพรหม(11)	138
- ชีวรัตน์ เลิศศรีชัยนันท(5)	133
- เซาว์ วินิจฉัย(16)	141
- ประสิทธิ์ ลิ้มปวิทยากุล (35)	159
- ประพันธ์ วงศ์ฮาด(19)	144
- ปราชญ์ ชาวสวน(22)	147
- ปิยะชัย พัทธะพงษ์(29)	154
- ผดุง อารยะวิญญู(26)	151
- พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข(9)	137
- เพียว ยินดีสุข (34)	158
- มนัสสวัสดิ์ เกษบุญชู(8)	136
- รังสิมา ภู่แปลง(21)	146
- วิมล ศรีสุวะ(1)	129
- วีรพันธ์ แก้วมังกร(2)	130
- ศราวุธ ป้อมสินทรัพย์(20)	145
- สมใจ ขำรักษา(24)	149
- สมบูรณ์ สุวรรณ(12)	147
- สมพงษ์ เรียมริมมะดัน(28)	153
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ(6)	134
- สำรวม ชีรนนันท์ทางกูร(10)	137
- สุรักษ์ สุทธิประภา(27)	152

งานวิจัย

	ดรรชนีชื่อผู้แต่ง(ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
-	สุรคมี รัมมณีย์(13)	139
-	เสนห์ เหล่าเสนา(18)	143
-	แสงสิน แพทย์ประพาส(17)	142
-	อภิชัย พันธเสน(25,31)	150,155
-	อรนุช ทองสุโขวงศ์(15)	140

ดรรชนีชื่อผู้แต่ง

เอกสาร อิเล็กทรอนิกส์	ดรรชนีชื่อผู้แต่ง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์(16)		172
- รุ่ง แก้วแดง(9,10,11,19)		167,168,168,174
- ศูนย์ประสานงาน PBB(17)		173
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่ง ชาติ(01,03,07,12,13,14,15)		160,162,165, 169,170,170,171
- อัจฉราพร แปลนนาถ(20)		175
- Corrine Taylor(04)		163
- Jay G. Chambers(08)		166
- Lauri Peternick; and Becky A. Smerdon(18)		173
- Mark Bray(06)		164
- The education government (02)		161
- William J. Hussar(05)		163

ดรรชนีหัวเรื่อง

หนังสือ

ดรรชนีหัวเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- กระบวนการงบประมาณการศึกษา (02,03,04)	83,84,84
- การงบประมาณ-ทฤษฎี (07)	97
- การจัดสรรงบประมาณการศึกษา (01,08,09,10,11,13,14,15,18,19,20,26)	81,89,89 90 91 92 95 96 97 99 100 101 105
- การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ (12)	94
- การบริหารงบประมาณการศึกษา (24,25,26)	104,105,106
- การระดมทรัพยากร (01,09,19,20,22)	81,90,100,101,103
- การลงทุน (12)	94
- การวางแผนงบประมาณการศึกษา (21,22)	102,103
- ความสำคัญของงบประมาณ (03,04)	84,84
- งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน(PBB) (05)	86
- เงินกองทุน (09)	90
- เงินงบประมาณในรูปก้อนเงิน (10)	91
- เงินอุดหนุน (01,08,11,23)	81,89,92,103
- ประเภทของงบประมาณการศึกษา (04)	84
- ปัญหาของงบประมาณการศึกษา (03,10,14,15,17,27,28)	84,91,96,97,97,107,108
- มาตรฐานการจัดการทางการเงิน (02,05,06)	83,86,87
- หลักการงบประมาณ (04,07,13,16)	84,88,95,97
- แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา (26)	105

ดรชนีหัวเรื่อง

บทความ

ดรชนีหัวเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- กระบวนการงบประมาณการศึกษา (02,06,07,11,12,13)	111,114,115,118,118,119
- การจัดสรรงบประมาณการศึกษา (11,12,15,18,20)	118,118,121,123,125
- การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ (18)	123
- การบริหารงบประมาณการศึกษา (02,03,09)	111,112,116
- การระดมทรัพยากร (18)	123
- การรายงานผล (11,17,18)	118,122,124
- การวางแผนงบประมาณ (19)	124
- ขั้นตอนของงบประมาณ (10)	117
- ขั้นตอนของงบประมาณการศึกษา (09)	116
- ความสำคัญของงบประมาณ (03,04,05,07)	112,113,114,115
- งบประมาณแบบฐานศูนย์ (20)	125
- งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน(PBB) (01,11,14,17)	110,118,120,122
- เงินบริจาค (20)	125
- เงินอุดหนุน (15,20)	121,125
- ต้นทุนการผลิต (16)	122
- ประเภทของงบประมาณการศึกษา (04,05)	113,114
- ปัญหาของงบประมาณการศึกษา (06,13)	114,119
- มาตรฐานการจัดการทางการเงิน (01,08,10,19)	110,115,117,124
- แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา (07)	115

ดรรชนีหัวเรื่อง

งาน
วิจัย

ดรรชนีหัวเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
- กระบวนการงบประมาณการศึกษา (02,07,08,19)	02,07,08,19
- การจัดสรรงบประมาณการศึกษา (03,04,13,17,18,20,21,22,26,35)	03,04,13,17,18,20,21,22,26,35
- การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ (32)	32
- การบริหารงบประมาณการศึกษา (01,02,03,05,06,07,11,18,33)	01,02,03,05,06,07,11,18,33
- การวางแผนงบประมาณการศึกษา (27,29)	27,29
- ความสำคัญของงบประมาณ (12)	12
- งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน(PBB) (9,10,16,25,31)	9,10,16,25,31
- ดันทุนการศึกษา (04,05)	04,05
- ปัญหางบประมาณการศึกษา (01,02,03,04,07,08,11,12,14,15,18,20,28)	01,02,03,04,07,08,11,12,14,15,18,20,28
- มาตรฐานการจัดการทางการเงิน (05,10,13,14,23,24,34)	05,10,13,14,23,24,34
- แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา (04,19,30)	04,19,30
- การควบคุมงบประมาณ (22)	22
- งบประมาณแบบแผนงาน (28)	28

ดรรชนีหัวเรื่อง

เอกสาร อิเล็กทรอนิกส์	ดรรชนีหัวเรื่อง (ลำดับที่)	ลำดับเลขหน้า
-	กระบวนการงบประมาณการศึกษา (19)	172
-	การคำนวณต้นทุน (18,20)	171,173
-	การจัดสรรงบประมาณการศึกษา (01,08,09,18,19,20)	158,164,165,171,172,173
-	การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ (18,20)	171,173
-	การระดมทรัพยากร (11,14,15)	166,168,169
-	การลงทุน (09,12,13,16,20)	165,167,168,169,173
-	การวางแผนงบประมาณการศึกษา (05)	161
-	งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน(PBB) (17)	170
-	เงินอุดหนุน (19,20)	172,172
-	ปัญหางบประมาณการศึกษา (10,11,)	165,166
-	แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา (02,03,04, 05,06,07,08,09,10,13,14,15,16)	159,160,161,161,162,163, 164,165,165,168,168,169,169

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายสาระสำคัญ

การปฏิรูปการศึกษาเป็นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ให้ฉลาดขึ้นอย่างมีจิตสำนึกทางสังคมมากขึ้น เพื่อคนทั้งมวล เพื่อคุณภาพชีวิตและเพื่อชุมชน ไม่ใช่เพียงเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่เพื่อสร้างคนและสังคมแบบใหม่ที่มีความเป็นตัวของตัวเองและเป็นประโยชน์ต่อคนไทยส่วนใหญ่อย่างยั่งยืน เนื่องจากคนไทยยังมีศักยภาพและคุณภาพค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติ ด้วยเหตุนี้รัฐจึงพยายามปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของสังคม จะเห็นได้จากการลงทุนเพื่อการศึกษาสูงกว่วงงบประมาณลงทุนในด้านอื่นๆ และพบว่าประเทศไทยลงทุนทางการศึกษามากเป็นอันดับสองในภูมิภาคเอเชียแต่ประสิทธิภาพต่ำกว่าประเทศอื่นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงในด้านการบริหารจัดการและการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในการศึกษาเรื่องงบประมาณการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจาก หนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งหมด 103 เรื่อง โดยสรุปประเด็นสาระสำคัญและนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. การงบประมาณ
2. ประเภทของงบประมาณการศึกษา
3. แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา
4. กระบวนการงบประมาณการศึกษา
5. การบริหารงบประมาณการศึกษา
6. ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

1. การงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่างบประมาณมีความสำคัญ ในการเชื่อมโยงผลผลิตหลักของหน่วยงานที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์กับงบประมาณที่จะใช้เพื่อบริหารจัดการให้เกิดผลผลิตหลัก มีการประมาณการรายได้ของสถานศึกษาจากทุกแหล่งทั้งเงินงบประมาณและนอกงบประมาณเพื่อจะนำมากำหนดเป็นเป้าหมายกรอบวงเงินรายจ่ายของสถานศึกษา รวมทั้งเป็นการประมาณการรายจ่ายตามกลยุทธ์ให้พอดีกับกรอบวงเงินที่ประมาณการไว้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการควบคุมค่าใช้จ่ายของสถานศึกษา

งบประมาณโดยทั่วไปของสถานศึกษามีหลักการที่สำคัญประกอบด้วย

- 1) หลักการทางการศึกษา จะต้องคำนึงถึงเหตุผลและหลักการทางการศึกษาเป็นสำคัญ

2) ประสิทธิภาพสถานศึกษาต้องวิเคราะห์ประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสรรเงินโดยใช้ทางเลือกที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

3) ความเป็นธรรม สถานศึกษาที่มีความต้องการและความจำเป็นเหมือนกันควรจะได้รับงบประมาณเท่าเทียมกันซึ่งระบบข้อมูลของสถานศึกษาจะต้องมีความถูกต้อง เทียบตรง และสะท้อนความต้องการของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

4) ความโปร่งใส ระบบและวิธีการจัดสรรทรัพยากรจะต้องมีความโปร่งใสเปิดเผยต่อสาธารณะสามารถเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน

5) การคาดการณ์หรือการทำนายได้ ค่าใช้จ่ายที่มีความผันผวนหรือไม่สามารถคาดการณ์ได้ควรแยกออกจากวิธีการงบประมาณโดยรวมของสถานศึกษาแล้วให้ส่วนกลางเป็นผู้จัดสรร

6) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้สถานศึกษาที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณโดยรวมต้องจัดทำรายงานความก้าวหน้าและพัฒนาการของนักเรียน เพื่อแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ให้สาธารณชนรับทราบ

7) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการจัดสรรเงินในรูปแบบใหม่จะมีผลกระทบทำให้สถานศึกษาบางแห่งได้รับงบประมาณน้อยลงกว่าเดิมจึงต้องใช้วิธีการปรับเปลี่ยนแบบค่อยเป็นค่อยไปเพื่อลดกระแสการต่อต้านจากโรงเรียนดังกล่าว และสามารถนำการปฏิรูปการจัดสรรเงินไปสู่การปฏิบัติได้

2. ประเภทของงบประมาณการศึกษา

งบประมาณการศึกษาเป็นแผนการใช้จ่ายทรัพยากรทางการศึกษาในอนาคตซึ่งแสดงเป็นตัวเงิน และแสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่งที่มีความสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมการบริหารการศึกษา ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อให้การบริหารการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

งบประมาณมีการจำแนกประเภทหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายหรือการใช้ประโยชน์จากการจำแนกงบประมาณโดยจะแตกต่างกันตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรมวิธีการที่ดำเนินอยู่

โดยทั่วไปงบประมาณการศึกษานิยมจำแนกตามลักษณะของงบประมาณซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 แบบ ได้แก่

1. งบประมาณแบบแสดงรายการ เป็นงบประมาณที่เน้นสิ่งที่จะใช้จ่ายมากกว่าเนื้องานที่ประสงค์จะทำกล่าวคือ เน้นแสดงหมวดค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น หมวดเงินเดือน หมวดค่าจ้างประจำ หมวดค่าวัสดุและหมวดครุภัณฑ์

2. งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) เป็นงบประมาณที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานให้ได้ผลงานตามที่ตั้งไว้ โดยมีการวางแผนงบประมาณการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การติดตามและประเมินผลของโครงการต่าง ๆ ตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้านเพื่อให้การบริหารงบประมาณมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. งบประมาณแบบแผนงาน (PPBS) เป็นงบประมาณที่เน้นในเรื่องการวางแผน การจัดทำแผน จัดทำโครงการวิจัยในการวิเคราะห์ต่าง ๆ มากขึ้น

4. งบประมาณแบบฐานศูนย์ เป็นงบประมาณที่มีการจัดทำงบประมาณโดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายเดิมในปีก่อนๆ โดยให้หน่วยงานกำหนดชุดตัดสินใจและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของโครงการต่างๆ

3. แหล่งที่มาของงบประมาณการศึกษา

ที่มาของงบประมาณการศึกษาที่สถานศึกษาใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดำเนินงานโดยมีที่มาจากแหล่งสำคัญ 2 แห่งคือ

3.1. เงินงบประมาณแผ่นดิน

เงินงบประมาณแผ่นดินเป็นค่าใช้จ่ายที่สถานศึกษาได้รับจากรัฐบาลกลางเป็นรายปี เงินงบประมาณแผ่นดินนี้ เป็นเงินที่อนุญาตให้จ่ายหรือให้ก่อหนี้ผูกพันตามวัตถุประสงค์และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งมีระยะเวลาดังตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคมของปีหนึ่ง ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป

จากการศึกษาพบว่าตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นไป โรงเรียนจะได้รับงบประมาณจาก

3 แหล่งคือ

1. งบประมาณหรือเงินเดือนของครู/อาจารย์
2. เงินอุดหนุนค่าเล่าเรียนหรือค่าใช้จ่ายรายหัวที่ได้รับจากสำนักงานกองทุน

การศึกษา

3. งบลงทุนที่ได้รับโดยตรงจากสำนักงานงบประมาณตามความจำเป็น

3.2. เงินนอกงบประมาณ

โดยหลักการแล้วเงินของสถานศึกษาจะมีลักษณะเป็นเงินนอกงบประมาณได้ จะต้องมีความหมายรองรับ ซึ่งกำหนดว่าไม่ต้องนำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน เงินนอกงบประมาณเหล่านี้ ได้แก่ เงินบริจาค เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ เงินกู้จากต่างประเทศ เงินบำรุงโรงเรียน โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย เงินทุนหมุนเวียน เงินกองทุนต่างๆ ที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ เช่น กองทุนปฏิรูปที่ดิน กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ฯลฯ

ในการทำ Consolidate budget ต้องคำนึงถึงเงินทุกส่วนที่เข้ามาสมทบในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเงินผลประโยชน์ เงินนอกงบประมาณ และเงินงบประมาณ ควรเน้นเรื่องการจัด

ส่วนร่วม ความโปร่งใส รวมทั้งจะต้องมีการสร้างกฎ กติกา ในการใช้จ่ายเงินและการรายงานทางการเงินให้ผู้บริหารทราบด้วย

4. กระบวนการงบประมาณการศึกษา

จากการศึกษาสรุปได้ว่านับตั้งแต่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรและการแบ่งส่วนงาน รวมทั้งการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง จำเป็นต้องจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณขึ้นใหม่ดังนี้

4.1 กระบวนการจัดทำงบประมาณ ในระดับราชการส่วนกลางและระดับองค์กร ปฏิบัติในท้องถิ่น สถานศึกษาเป็นผู้เสนอความต้องการงบประมาณด้วยระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผลการดำเนินงานและตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผ่านเขตพื้นที่การศึกษาไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เมื่อหน่วยราชการส่วนกลางทราบกรอบวงเงินงบประมาณด้านการศึกษาลแล้วจะจัดทำรายละเอียดงบประมาณเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของ พ.ร.บ. วิธีการงบประมาณรายจ่ายประจำปี และเมื่องบประมาณผ่านรัฐสภาและประกาศใช้ หน่วยงานราชการส่วนกลางจะดำเนินการเจรจาทำข้อตกลงการใช้งบประมาณกับเขตพื้นที่ และเขตพื้นที่จะเจรจาและทำข้อตกลงการใช้งบประมาณกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่ต่อไป

4.2 จัดทำแผนงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (Medium Term Expenditure Framework) ส่วนราชการและสถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง ประกอบด้วย พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ผลผลิต ผลลัพธ์ และตัวชี้วัดผลการดำเนินการ

4.3 ปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณสู่แบบมุ่งเน้นผลงาน เป็นการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณจากระบบงบประมาณตามกิจกรรมไปสู่ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ที่วัดผลการดำเนินงานจากเป้าหมายสุดท้ายของการดำเนินงานหรือผลผลิต โดยมีดัชนีวัดผลการดำเนินงาน

4.4 ให้จัดทำงบประมาณของสถานศึกษา กำหนดให้งบประมาณของสถานศึกษา ภายใต้เขตพื้นที่การศึกษาแยกจากงบประมาณของเขตพื้นที่การศึกษาให้อำนาจสถานศึกษาในการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาอย่างอิสระ คล่องตัว เพื่อจัดการศึกษาสนองตอบความต้องการของผู้เรียน

5.การบริหารงบประมาณการศึกษา

5.1 การวางแผนงบประมาณการศึกษา

การวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานสามารถใช้เป็นสื่อในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting: PBB) กล่าวคือ เป็นระบบงบประมาณที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ใช้กับผลงานที่เกิดขึ้นว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร คำนวณค่าน้อยเท่าใด ทั้งยังเป็นระบบการทำงานที่ผสมผสานระหว่างการวางแผน การจัดทำงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามและทบทวนผลงาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า การใช้ระบบงบประมาณที่มีการกำหนดเงื่อนไขการบริหารจัดการโดยมุ่งเน้นผลงานนั้นจะทำให้ผู้บริหารแต่ละหน่วยงานร่วมกับทีมงานรับผิดชอบปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักการนี้ แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจะมีการกำหนดภารกิจ ผลผลิตและผลลัพธ์ไว้ชัดเจนและถือเป็นเงื่อนไขสัญญาในการได้รับและใช้จ่ายงบประมาณที่กรมสามัญศึกษาจะจัดสรรให้ไปก่อน โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจและเกิดผลผลิตที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อประกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับการนำงบประมาณไปใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ

สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ทางการศึกษา คือ การตัดสินใจวางแผนงานอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในโดยมีขั้นตอนหลักคือ การศึกษาสภาพสถานศึกษาการกำหนดทิศทางการศึกษา, การกำหนดกลยุทธ์สถานศึกษา, การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์และผลผลิตหลัก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่ได้วางไว้ โดยจัดทำรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการทำงาน โดยมีเป้าหมายสุดท้าย เพื่อให้ได้ผลงานที่ได้กำหนดไว้ ในระหว่างปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อกระบวนการทำงานเช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ, การนำกลยุทธ์ไปใช้, ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร และการใช้แรงจูงใจและการให้รางวัล

จากการศึกษาพบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนงบประมาณเป็นไปตามกระบวนการวางแผน 4 ขั้นตอน คือ 1) มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ประเมินปัญหาและความต้องการก่อนการวางแผนและคาดคะเนแนวโน้มด้านทรัพยากรและการเงิน 2) จัดทำแผนงบประมาณมีการกำหนดวัตถุประสงค์นโยบายและเป้าหมายให้สอดคล้องกับนโยบายของกรุงเทพมหานคร จัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับงบประมาณ ตลอดจนจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน 3) การปฏิบัติตามแผน มีการกำหนดและจัดทำรายละเอียดให้ผู้บริหารโรงเรียนควบคุม ดูแล ช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานตามแผน 4) โรงเรียนมีแผนติดตาม ควบคุม กำกับและประเมินผลโดยจัดบุคลากรให้รับผิดชอบและกำหนดวิธีการวัดผล ประเมินผลและให้การนิเทศ

5.2 มาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน

มาตรฐานการจัดการทางการเงิน มีจุดเริ่มมาจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งส่งผลให้รัฐต้องพัฒนาบุคลากรให้เข้าสู่การปฏิรูปการศึกษา และได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูประบบการบริหารภาครัฐ ไปสู่การบริหารจัดการแนวใหม่เป็นระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance –Based Budgeting: PBB) ซึ่งสำนักงบประมาณได้กำหนดมาตรฐานทางการเงินขึ้นเพื่อให้สามารถติดตาม ดูแลและควบคุมการใช้งบประมาณแบบเงินก้อน (Block Grant) การปรับเปลี่ยนงบประมาณจากระบบแผนงานมาเป็นงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้การใช้จ่ายเงินมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานผู้ปฏิบัติ มีการเพิ่มขอบเขตแทนความครอบคลุมของงบประมาณ (Expanding Budget Coverage) เพื่อให้องค์กรสามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับงบประมาณระบบใหม่ดังกล่าวจึงได้นำมาตรฐานการจัดการทางการเงิน มาช่วยในการบริหารงบประมาณ ติดตามและประเมินผล โดยผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากรต่อภารกิจขององค์กรได้ มาตรฐานทางการเงินดังกล่าวมี 7 ด้านดังนี้

1. ด้านการวางแผนงบประมาณ โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และจะต้องบอกว่าผลผลิตและผลลัพธ์จากการดำเนินงานคืออะไร จะใช้สิ่งใดเป็นตัวชี้วัดในการดำเนินงาน โดยกลยุทธ์ที่ได้จะต้องมาแปลงสู่แผนดำเนินงาน พร้อมทั้งจัดทำงบประมาณใช้จ่ายในแต่ละแผนงานโครงการ รวมทั้งประมาณการค่าใช้จ่ายล่วงหน้าสำหรับการดำเนินงานอีก 3-5 ปีงบประมาณ

2. ด้านการคำนวณต้นทุนผลผลิต การคำนวณต้นทุนผลผลิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับการจัดทำและบริหารงบประมาณ ทั้งนี้เพราะต้นทุนผลผลิตที่แสดงถึงราคาของผลผลิตที่รัฐบาลจะต้องซื้อจากหน่วยงาน เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งในการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

3. ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดการประหยัดในการใช้จ่ายงบประมาณและมีผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนการผลิต กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่ดีจะต้องโปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้ จะช่วยให้โรงเรียนลดการสูญเสียเงินงบประมาณ

4. ด้านการบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณเป็นเครื่องมือในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีแนวทางการดำเนินงาน 3 กระบวนการคือ

- 4.1 การบริหารทางการเงิน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์สถานภาพของโรงเรียน ติดตามแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของโรงเรียน

4.2 ระบบบัญชีและการควบคุมบัญชี ต้องแสดงถึงรายการที่จำเป็นและเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการควบคุมงบประมาณและคำนวณต้นทุนต่อหน่วย สำหรับการรายงานผลการดำเนินงาน รวมถึงมีระบบการอนุมัติ ตรวจสอบและการบันทึกค่าใช้จ่ายงบประมาณ

4.3 การควบคุมงบประมาณ โรงเรียนจะต้องมีมาตรฐาน ในการควบคุมงบประมาณและการกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องบัญชีและการเงิน

5. ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกำกับกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อบ่งชี้ผลการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายในแต่ละช่วงเวลา โรงเรียนจะต้องทำรายงานทางการเงิน เพื่อเสนอข้อมูลและฐานะทางการเงินของโรงเรียนให้หน่วยงานภายนอกทราบ และการรายงานผลการดำเนินงานต้องจัดทำเป็น 2 ส่วนคือ การรายงานติดตามผลงบประมาณและการประเมินผล แผนงานโครงการ

6. ด้านการบริหารสินทรัพย์ โรงเรียนต้องมีการบริหารสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการจัดหาและใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์อย่างคุ้มค่า ทั้งนี้ผู้บริหารควรตระหนักในการบริหารสินทรัพย์ ตลอดจนมอบหมายหน้าที่ ภารกิจของครู-อาจารย์ และการวางแผนล่วงหน้าตามแนวปฏิบัติในการบริหารสินทรัพย์ โรงเรียนควรมีการวางแผนกำหนดความต้องการสินทรัพย์ การจัดหาเพื่อให้ได้สินทรัพย์ วิธีการใช้สินทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบำรุงรักษา การซ่อมแซมสินทรัพย์ การจำหน่ายสินทรัพย์และการจัดหาทดแทน

7. ด้านการตรวจสอบภายใน การตรวจสอบภายในเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพและเป็นพื้นฐานในการวางแผน ตัดสินใจ ควบคุมและติดตามผลการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีการตรวจสอบ 4 ลักษณะคือ 1) การตรวจสอบฐานะทางการเงิน 2) การตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย 3) การตรวจสอบการดำเนินงาน และ 4) การตรวจสอบเทคโนโลยีสารสนเทศ

7. ปัญหาของงบประมาณการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานยังให้บริการไม่ทั่วถึงทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ สัดส่วนคนที่ได้เรียนมัธยมต่อประชากรวัยเดียวกันของไทยต่ำกว่าหลายประเทศที่รัฐลงทุนการศึกษาเป็นสัดส่วนต่องบประมาณประจำปีน้อยกว่าไทย และปัญหาส่วนหนึ่งคือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษายังไม่เป็นธรรม ไม่ทั่วถึงและไม่มีประสิทธิภาพ มีการใช้งบประมาณเพื่ออุดมศึกษา เพื่อการก่อสร้างอาคารและเพื่อการบริหารทั่วไปมากเกินไป

ปัญหาที่พบเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาประสบคือ โรงเรียนยังไม่มีหน่วยงานสารสนเทศ ขาดกำลังคนและวัสดุอุปกรณ์ การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนไม่เพียงพอกับความต้องการ ครูไม่มีเวลาวางแผน ผู้วางแผนขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน การติดตาม ควบคุม กำกับดูแลและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนยังไม่สมบูรณ์

ส่วนรายงานผลสำรวจทางการศึกษาที่น่าสนใจปี 2542 คือ ผลการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการจาก 12 เขตการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคทางการศึกษามากที่สุดคือ ความยากจนของผู้ปกครองและการคมนาคมไม่สะดวก สำหรับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ พบว่าปริมาณเงินกู้ไม่เพียงพอ เป็นต้น

การบริหารการศึกษาของไทยในปัจจุบันมีกระทรวง ทบวง กรม รับผิดชอบจำนวนมาก แต่ทุกหน่วยงานมีปัญหาล้ายกัน คือ รูปแบบการบริหารการศึกษาในภาพรวมจึงเป็นแบบรวมศูนย์ อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางเกือบจะทั้งระบบ จากการศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาในปัจจุบันพบว่า ประสบกับปัญหาหลายประการ คือ

1. ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างการบริหารที่รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางทั้งด้านนโยบายและแผนที่หน่วยเหนือเป็นผู้กำหนดโดยปราศจากการฟังความต้องการของสถานศึกษา ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา
2. ปัญหาการขาดเอกภาพในการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ เกิดความซ้ำซ้อนและความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา
3. ปัญหาการมีหน่วยงานบริหารหลายระดับทำให้มีขั้นตอนมาก เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติ
4. ปัญหาการขาดกระบวนการพัฒนานโยบายเพื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ
5. ปัญหาการจัดระบบบริหารการศึกษาขาดการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้ทันสมัย
6. ปัญหาการขาดระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาปัญหาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าปัญหามีสภาพประมาณสามประการแบ่งเป็น 3 ด้าน

1. ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผนระบบข้อมูลและเครื่องมืออยู่ในระดับมาก คือระบบข้อมูลซึ่งต้องเกี่ยวข้องตั้งแต่การจัดทำคำของบประมาณ การปฏิบัติและการบริหารงบประมาณ ซึ่งในปัจจุบันสถานศึกษา ไม่มีฐานข้อมูลรวม ขาดการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ขาดผู้พัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความชำนาญและผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินการ
2. ปัญหาด้านองค์กรงบประมาณ พบว่า เกิดจากโครงสร้างขององค์กรที่มีหน่วยงานจำนวนมาก เกิดความซ้ำซ้อน มีสายการบังคับบัญชาหลายชั้น ระเบียบข้อบังคับและขั้นตอนมีมาก ทำให้งานล่าช้า ขาดความคล่องตัวซึ่งเกี่ยวกับอำนาจการบริหารงาน วิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการได้มาของผู้บริหารทุกระดับ
3. ปัญหาด้านบุคลากร พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติ ศักยภาพ ทักษะ และการประสานงาน ซึ่งยังขาดระบบการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การกำหนดตำแหน่งตามสายงานทำให้ยากต่อการจัดคนให้เหมาะกับงาน รวมทั้งระบบผลตอบแทนที่ไม่เป็นแรงกระตุ้นสำหรับผู้ตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับงบประมาณการศึกษาในการใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานและพัฒนาการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
2. การดำเนินการตามกระบวนการของงบประมาณการศึกษาตั้งแต่การวางแผนงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณและการควบคุมงบประมาณ ผู้บริหารและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นการกระตุ้นให้ทุกฝ่ายดำเนินการตามแผนงบประมาณโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด
3. ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากรในองค์กรอยู่เสมอ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีประสิทธิภาพและก้าวหน้าเทคโนโลยี ทั้งยังทำให้องค์กรพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเพิ่มเติมในการศึกษาความพร้อมของสถานศึกษาต่อการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณเป็นแบบมุ่งเน้นผลงาน เพื่อให้เห็นความเป็นไปได้ในการบริหารงบประมาณอย่างอิสระ โดยใช้ข้อมูลในงานฉบับนี้เป็นฐาน
2. ควรจัดทำบรรณนิทัศน์เกี่ยวกับปัญหาของงบประมาณการศึกษาแบบมุ่งเน้นผลงานที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาหลังจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 มีผลบังคับใช้ เพื่อหาทางแก้ไขและส่งเสริมให้เกิดการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. (2540). รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- กรมวิชาการ. (2535). คู่มือการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2536). คู่มือการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมวิชาการ. (2536). คู่มือดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมสามัญศึกษา. (2532). คู่มือปฏิบัติงานห้องสมุดประชาชน. กรุงเทพฯ: กองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน. กรุงเทพฯ: กองการมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กลุ่มงานสถิติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2545). สถิติการศึกษาของประเทศไทยปีการศึกษา 2544. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- กวี วงศ์พูน. (2540, มกราคม-กุมภาพันธ์). การบริหารงานงบประมาณที่ดีต้องมีประสิทธิภาพ. 36(7) : 30-38.
- กองคลัง. (2538, กันยายน). งบประมาณ:งานที่ควรศึกษา. การประชาสงเคราะห์. 5(8): 82-91.
- กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี. (2541). ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงใน ส่วนที่เป็นงบดำเนินการปีงบประมาณ 2541. งานวิจัยของหน่วยงาน. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กองวิจัยการศึกษา. (2537). การจัดสรรงบประมาณและการวิเคราะห์ต้นทุนสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา. โครงการวิจัยสารสนเทศเพื่อติดตามและพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- กาญจนา สัตย์สงวน. (2544). การบริหารงบประมาณอย่างมีคุณภาพในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติมา ปรีดีติล. (2532). การบริหารการเงินโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิทยาการ.
- ไกรยุทธ ธีตยาคินันท์. (2528). การบริหารการเงินโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิทยาการ.
- ขจีพรรณ หนูทิมทอง. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ของผลิตภาพแรงงานกับการพัฒนาทางการศึกษาและงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2543. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- คณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา. (2542). แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณิงิจ ศรีชะโครต. (2546). การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการวางแผนงบประมาณของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพยาบาล). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ครรชิต มัลย์วงศ์; และคนอื่นๆ. (2541). บรรณรักษ์ศูนย์บริหารและสืบค้นสารสนเทศในปี 2000. กรุงเทพฯ: NECTEC.
- จันทรา จันท์พันแจ้. (2545). ปัญหาในการบริหารงานการเงินและพัสดุของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). บุรีรัมย์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.
- จิรพัฒน์ เงามประเสริฐวงศ์. (2545). การเปรียบเทียบสมรรถนะ คู่มือสำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลีย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จิรวรรณ แดงแก้ว. (2538). การใช้งบประมาณหมวดเงินอุดหนุนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- จิรศักดิ์ จันทพานิชย์. (2538). เศรษฐกิจการคลัง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑามาส พุ่มสวัสดิ์. (2547). ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารการเงินในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเพชรบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม.(ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2534). การมัธยมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจนะ. (2532). การจัดและการบริหารห้องสมุด. มหาสารคาม: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เจลิยว บุรีภักดี. (2538). หลักพัฒนศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2540). ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2546). ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- ชาญ ดันติธรรมถาวร. (2543, สิงหาคม). "วิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา," วารสารสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 1(8): 1-44.

- ชำเลื่อง พุฒพรหม. (2545). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(สังคมวิทยาการพัฒนา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ชีวรัตน์ เลิศศรีชัยนนท์. (2546). *การวิเคราะห์ต้นทุนและอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลในการลงทุนทางการศึกษาของบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(เศรษฐศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เชาว์ วินิจฉัย. (2546). *การศึกษาความคิดเห็นต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ สักพันโรจน์. (2537). *การจัดทำ อนุมัติ และบริหารงบประมาณแผ่นดิน(ทฤษฎีและปฏิบัติ)*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ดิเรก ปัทมสิริ. (2541, พฤษภาคม-สิงหาคม). "งบประมาณแผ่นดิน:ความรู้เบื้องต้นสำหรับนักศึกษาและประชาชน," *วารสารธรรมศาสตร์*. 24(2): 63-75.
- ดิเรก พรสีมา. (2543). *ปฏิรูปการศึกษาไทยอย่างไร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ส. รุ่งทิพย์ออฟเซ็ท.
- ดุสิต ทิวถนอม. (2539). *การบริหารงานธุรการและการเงิน*. นครปฐม: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2543, มีนาคม). *การปฏิรูประบบงบประมาณ : บทเรียนจากต่างประเทศ*. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*. 40(1): 17-30.
- เทียนฉาย กีระนันท์. (2519). *เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์และกำลังคน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนฉาย กีระนันท์. (2530). *แผนโครงการและงบประมาณ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมเกียรติ กันนริ. (2543). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2542/2543 พลิกสถานการณ์บนพื้นฐานกฎหมายปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์. (2540). *การเลือกและจัดทรัพยากรห้องสมุด*. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: หส. วีทีซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์. (2544). *การงบประมาณ หลักทฤษฎีและแนวคิดวิเคราะห์เชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- นันทิกา สังขกฤษณ์ สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ. (2543, มกราคม-มีนาคม). งบประมาณ "Zero Real Growth" ขององค์การอนามัยโลกและท่าทีที่เหมาะสมของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชีย

- ตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทยในระหว่างการประชุมสมัชชาอนามัยโลก สมัยที่ 52.
นโยบายและแผนสาธารณสุข. 3(1): 68-81.
- นาฏชุต อรัญนารณ. (2542). สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารวิธีการงบประมาณแผ่นดิน:
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการ
พัฒนา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเสริม วิสกุล. (2545). อำนาจอิสระของการบริหารมหาวิทยาลัยไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัด
ทบวงมหาวิทยาลัย.
- , (2546). แนวทางการจัดระบบงบประมาณและการลงทุนเพื่ออุดมศึกษา. กรุงเทพฯ:
พริกหวานกราฟฟิค.
- ประพันธ์ วัจนะฮาด. (2540). ศึกษาการใช้จ่ายงบประมาณในการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการ
ศึกษา) มหาสารคาม.: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาพรรณ วงศาโรจน์. (2544, กันยายน). กระบวนการจัดทำงบประมาณระดับปฏิบัติการ.
สาร สปศ. ปักษ์แรก(33): 5-7.
- ประสิทธิ์ ลิ้มปัทยากุล. (2543). การออกแบบและพัฒนาระบบจัดทำงบประมาณแผ่นดินระดับราย
การโดยใช้เทคโนโลยีเว็บ. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2547, เมษายน). แนวโน้มการบริหารการศึกษาไทย ในยุคไตรสหัสวรรษ.
วารสารวงการครู. 1(4): 34-38.
- ปราชญ์ ชาวสวน. (2541). การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อนโยบาย และการ
จัดสรรงบประมาณในการจัดการมัธยมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ถ่ายเอกสาร.
- ปวย อึ้งภากรณ์. (2522). งบประมาณและเจ้าหน้าที่งบประมาณ. สำนักงบประมาณ 20 ปี.
กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ปิยะชัย พัทธระพงษ์. (2539). การศึกษาสภาพงานวางแผนการศึกษาและงบประมาณในวิทยาลัย
เทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)
. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- เปรมจิตต์ พงษ์พัฒนรักษ์. (2544, กรกฎาคม-ธันวาคม). "รายงานผลการปฏิบัติงานตามงบ
ประมาณ," วารสารวิทยาการจัดการ. 19(2): 43-51.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2537). การวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อการศึกษาและสวัสดิ
การของเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทย. งานวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดกลาง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข. (2543, มกราคม-มีนาคม). "การบริหารแบบมุ่งเน้นผลการดำเนินงานในระบบบริการสุขภาพ," วารสารนโยบายและแผนสาธารณสุข. 3(1): 46-53.
- พินสุดา สิริรังศรี. (2541). รายงานการวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เพียว ยินดีสุข. (2540). การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ฝ่ายมัธยม). งานวิจัยหน่วยงาน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิศิษฐ์ ชัยดิเรก. (2545, ตุลาคม-ธันวาคม). "งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน," วารสารรวมคำแห่ง. 19(4): 77-85.
- ไพฑูรย์ คงทัพ. (2546). บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้ง. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2541). แนวนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548. จาก <http://www.onec.go.th/publication/4001001/index.htm>.
- ไพศาล ชัยมงคล. (2537). การงบประมาณแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มนัสสวัสดิ์ เกษบุญชู. (2543). ปัญหาการปฏิบัติงานในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒตามทัศนะของผู้บริหารระดับกลางและเจ้าหน้าที่การเงินและงบประมาณ. ปรินญานิพนธ์ กศ. ม.(การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2535). เอกสารการสอนชุดวิชาการวางแผนและการบริหารระบบสารสนเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2540). เศรษฐศาสตร์การคลังว่าด้วยการศึกษา. กรุงเทพฯ: สมาคมเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รังสิมา ภูแปลง. (2541). วิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ระหว่างปีงบประมาณ 2537 – 2539. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- รัชนิกร ทองสุดี. (2545, กุมภาพันธ์). "บรรณนิทัศน์: กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน-คิด-เขียนของครูสังคม," วารสารวิชาการ. 5(2): 47-48.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- รุ่ง แก้วแดง. (2541.). การลงทุนการศึกษาของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548, จาก http://www.drrung.com/article/page_articles3.html.
- รุ่ง แก้วแดง. (2542.). งบประมาณการศึกษาปี 2541 ของประเทศสหรัฐอเมริกา. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก http://www.drrung.com/article/page_articles8.html.

- รุ่ง แก้วแดง. (2540.). ท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548, จาก http://www.drrung.com/article/page_articles14.html
- รุ่ง แก้วแดง. (2540.). วิฤทธิเศรษฐกิจกับผลกระทบต่องานการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548 จาก http://www.drrung.com/article/page_articles27.html.
- ลมูล รัตตากร. (2539). การใช้ห้องสมุด. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- วันนิพร เศรษฐกิจโก. (2541). งบประมาณ: เครื่องมือในการบริหารและประเมินประสิทธิภาพ. บริหารธุรกิจ. 11(2): 82-91.
- วันทนี อนุพันธ์. (2543). การวิเคราะห์การบริหารงบประมาณในการจัดกิจกรรมนักศึกษาของ สถาบันราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิทยา เชียงกูล. (2544). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2543/2544 ปฏิรูปการศึกษาอย่างไรเพื่อใคร เพื่ออะไร? กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิมล ศรีสุระ. (2541). ปัญหาการบริหารงบประมาณของรัฐของแผนกศึกษาประจำแขวง/กำแพงนคร แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- วีรพันธ์ แก้วมังกร. (2537). สภาพการปฏิบัติและปัญหาการงบประมาณโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคม มณฑลกรุงเทพฯ และสังคมมณฑลราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ศราวุธ ป้อมสินทรัพย์. (2543). ความเสมอภาคของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2539-2542. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การบริหารการศึกษา). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชัย นิธิภูทิวและคนอื่นๆ. (2545). รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2544-2545: ฝ่าวิกฤติการ ปฏิรูปการศึกษาสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ.
- ศูนย์ประสานงาน PBB. (2544, ตุลาคม). ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB). สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.bb.go.th/faq2/fq/bd008.htm>.
- ศูนย์ประสานงานปรับระบบงบประมาณ. (2544). เปิดประตูสู่ PBB ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้น ผลงาน. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศูนย์ประสานงานปรับระบบงบประมาณ. (2544). มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาการศึกษา. (2544). ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สถาพร ศรีม่วง. (2545). *บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2546). *รวมกฎหมายการคลังและการงบประมาณ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สมใจ ขำรักษา. (2545). *ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับกลางและผู้ปฏิบัติงานการเงิน ที่มีต่อการบริหารงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง*. งานวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: ห้องสมุด สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ถ่ายเอกสาร.
- สมบุรณ์ สุวพันธ์. (2542). *การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงาน การจัดทำงบประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สมพงษ์ เรียมรมิมะตัน. (2539). *ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน/โครงการของผู้บริหารโรงเรียนระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 12*. วิทยานิพนธ์ กศ. ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ จิตติยารักษ์. (2546). *บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมหมาย พรหมทอง. (2545). *บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2544). *การปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานบริหารโครงการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ.
- สำนักงานงบประมาณ. (2542, พฤษภาคม-สิงหาคม). *การบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรภาครัฐ*. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 36(2): 32-35
- สำนักงานงบประมาณ. (2545, สิงหาคม). *การปรับปรุงระบบงบประมาณและมาตรฐานการจัดการทางการเงิน*. วารสารงบประมาณ. 2(5): 1-5.
- สำนักงานงบประมาณ. (2546). *ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์: SPBB (Strategic Performance – based Budgeting)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานงบประมาณ.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. (2542). *ประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ 2541 ของโรงเรียนในสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ*. งานวิจัยสำนักงาน. ศรีสะเกษ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2534). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2538: 21). *การจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545: 82-83). *ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). *ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง*. กรุงเทพฯ: คัมปาย อิมเมจจิง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *แนวทางการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ งบเงินอุดหนุน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: กองคลัง กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *รูปแบบการจัดสรรเงินโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและประสิทธิภาพ กรณีศึกษาจากประเทศออสเตรเลีย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *วิธีการจัดสรรเงินจากรัฐบาลมลรัฐไปยังเขตการศึกษาในสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). *สรุปความจากเอกสารเรื่อง: โครงสร้างระบบการเงินเพื่อการศึกษาของมลรัฐ 1. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก http://www.onec.go.th/publication/4213004/finan_struct.pdf*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). *การการลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.onec.go.th/publication/4213013/invesmen.htm>*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). *ข้อมูลทางการศึกษาของประเทศต่างๆ ในเอเชียแปซิฟิก. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.onec.go.th/publication/4220003/asiapac.htm>*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). *ทรัพยากรเพื่อการศึกษา(Educational Resources). สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.onec.onec.go.th/publication/4013001/index.htm>*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มปป.). *ข้อเสนอเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรระดับโรงเรียนในการสำรวจข้อมูลโรงเรียนและบุคลากร (A proposal for Collecting School-Level Resource Data on the Schools and Staffing Survey). สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.onec.go.th/publication/4213011/s97010.pdf>*

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. *รวมนโยบายการศึกษาของรัฐ ปี 2475-2535*. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2548. จาก <http://www.onec.go.th/publication/4201002/introduction.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติรายงาน. (2541). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2540*. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2548. จาก http://www.onec.go.th/publication/4019001/rtec2540_c.htm.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). *สังคมได้อะไร จากการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: หส. ภาพพิมพ์.
- สำนักงานพัฒนาการเรียนรู้และเครือข่ายการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. (2545). *รายงานผลการดำเนินโครงการนำร่องระดับชาติ เรื่องสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง: บทเรียนและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ. (2544, เมษายน). *การบริหารและการจัดการงบประมาณและการเงิน*. สารประชาสัมพันธ์. 11(4): 1-19.
- สำนักมาตรฐานต้นทุนงบประมาณ. (2547, กุมภาพันธ์). *แนวทางการคำนวณค่าใช้จ่ายผลผลิตในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548*. จุลสารสำนักงบประมาณ. 9(60): 10-17.
- สำรวม ชีวานันท์ทางกุล. (2546). *การศึกษาความพร้อมในการใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สหวิทยาเขตบรมราชชนนี 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา อังคศรีทองกุล. (2547, มีนาคม). "มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles," *วารสารสาธารณสุข*. 2(1): 1-5.
- สุนทรี ไกรวรรณวัฒน์. (2539, สิงหาคม). "การวางแผนการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา," *สังกัดกรุงเทพมหานคร*. *วารสารการศึกษา กทม*. 19(11): 12-14.
- สุรพล นิติไกรพจน์. (2544, กรกฎาคม). "การบริหารงบประมาณสถานศึกษา," *สารสำนักงาน*. 3(30): 1-7.
- สุรวัช สุทธิประภา. (2538). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการปฏิบัติงานด้านการวางแผนการศึกษา และงบประมาณ ของวิทยาลัยการอาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สุรวัช สุทธิประภา. (2542). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการปฏิบัติงานด้านการวางแผนการศึกษาและงบประมาณของวิทยาลัยการอาชีพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2547, จาก <http://www.thaiedresearch.org/result/info2.php>.

- สุรตม์ รัมมณีย์. (2538). การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายตามงบประมาณรายจ่ายหมวดค่าตอบแทน ใช้สอย และวัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณ หวังเจริญเดช. (2546, มีนาคม). การบริหารงบประมาณระบบใหม่กับ 7 Hurdles. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*. 25(95): 19-27.
- สุวัฒน์ จิตวิวัฒน์. (2542.). งบประมาณ : งานที่ควรรู้. *จุลสารวิชาการและวิจัย*. 1(4): 34-37.
- เสน่ห์ เหล่าเสนา. (2541). ความพร้อมและความคาดหวังต่อการกระจายอำนาจการบริหาร งบประมาณตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ กศ. ม.(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- แสงสิน แพทย์ประพาส. (2541). การพัฒนาเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณสำหรับสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2543). รายงานการสัมมนา เรื่อง แนวทางการปฏิรูประบบบริหารการเงินและ การระดมทรัพยากรเพื่ออุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อภิชัย พันธเสน. (2546). การพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบัน อุดมศึกษา. งานวิจัยให้กับองค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อภิชัย พันธเสน. (2546). การพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบัน อุดมศึกษา. งานวิจัยให้องค์กร. ถ่ายเอกสาร.
- อมรวิทย์ นาคทรพ. (2544). ความคิดในการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในรอบทศวรรษ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อรณลิน พยัคฆ์เจริญสุข. (2547). บรรณนิทัศน์เรื่องการวางแผนการศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรนุช ทองสุโขวงศ์. (2543). การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานการเงินโรงเรียนประถม ศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการ ศึกษา). บุรีรัมย์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉราพร แพลนนาค. (2541). ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535- 2539). สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548 จาก <http://www.thaiedresearch.org>.
- เอี่ยมพร ทศนประสิทธิ์ผล. (2543). การบริการทางบรรณานุกรม. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

- Corrine Taylor. *Does Money Matter? An Empirical Study Introducing Resource Costs and Student Needs to Educational Production Function Analysis*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://nces.ed.gov/pubs98/dev97/98212g.html>.
- Jay G. Chambers. (1997). *Geographic Variations in Public School's Costs*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548 จาก <http://www.nces.ed.gov/pubs98/9804.pdf>.
- Jesse Burkhead (1965). *Government Budgeting*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Lauri Peternick; and Becky A. Smerdon. *Using Cost and Need Adjustment to Improve the Measurement of School Finance Equity*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://nces.ed.gov/pubs98/dev97/98212j.html>.
- Mark Bray. (1999). *Decentralization of Education: Community Financing*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.worldbank.org/html/extdr/educ/edu-eram/deced-cf.htm>.
- Sherwood Frank P. (1964). *The Management Approach to Budgeting*. Brussels: International Institute of Administrative Science.
- The education government. (1998). *The Corporate Imperative : Results and Benefits of Business Involvement in Education: Executive Summary*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://www.ed.gov/pubs/Corplmp/index.html>.
- William J. Hussar. (มปป.). *Expenditures of Public Elementary and Secondary Schools*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2548, จาก <http://nces.ed.gov/pubs98/pj2008/index.htm>.

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ นางจิรายุ คุณพันธ์
 เกิดวันที่ 15 พฤศจิกายน 2515
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 145/533 หมู่บ้านนิรันดร์ อีลส์ วิลเลจ
 หมู่ 8 ตำบลดอนตะโก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2527	ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนศิवालย์ จังหวัดศรีสะเกษ ประกาศนียบัตร “นักเรียนการเรียนดีเด่น”
พ.ศ. 2530	ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนขุนหาญวิทยาสรรค์
พ.ศ. 2532	ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
พ.ศ. 2533	ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย
พ.ศ. 2545	ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ